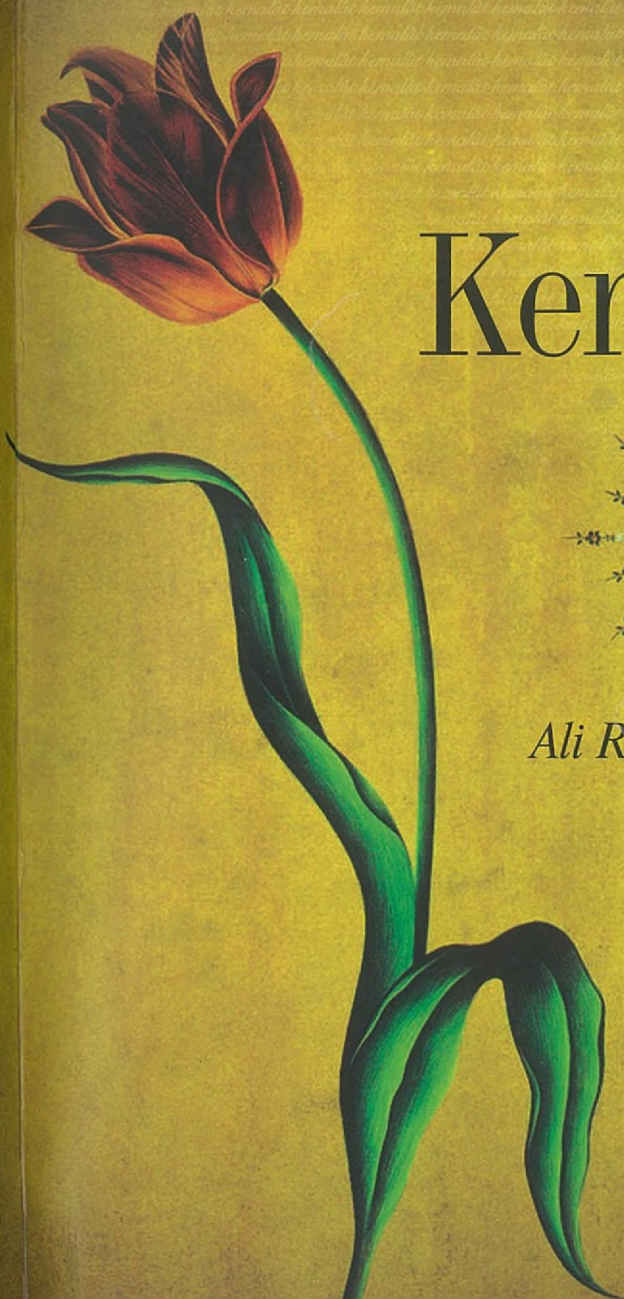

Kemalât

Ali Ramazan Dinç

Müellif Hakkında

1955 yılında Yahyalı'da doğdu. İlk öğrenimini Yahyalı'da, orta öğrenimini Kayseri İmam Hatip Lisesi'nde, yüksek öğrenimini ise Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde ikmal etti. Çocukluktan itibaren mânevî bir atmosferde yetişti. Hâl ehli insanlar rûhi eğitimiyle özellikle ilgilendiler. Onların deyimiyle: "Bir gül fidanı gibi îtinayla yetiştirildi." Kendileri çok küçük yaşta iken, kâbiliyetini keşfeden merhum Ramazanoğlu Mahmud Sami Hazretleri (k.s)'nin teveccühüne mazhar oldu.

Talebelik yıllarından itibaren Fıkıh, Hadis, Tefsir ilimlerini özel hocalardan aldı. Böylece zâhiri ilimlerde kendini yetiştirerek sağlam ölçülerle donandı. "Fıkıhsız bir tasavvufun dinde sapmalara" yol açabileceğine inanmış, bu sebeple bid'atsiz bir tasavvufu savunmuştur. Tasavvufu, " Kulun vakt içinde, o vakte en uygun şeyle başbaşa olması", şeklinde anlamış, günümüz insanlarına en uygun olan şeyin akîde eğitimi olduğunu belirtmiş, takvayı; imandan İslam'a, İslam'dan ihsana çıkış olarak tanımlamıştır. Kafalar arınmadıkça kalplerin durulmayacağını ifade etmiş, bu münasebetle de daima ilkeli bir çalışma sergilemiştir.

Zât-ı Âlîleri Türkiye'nin hemen her yerinde seri konferanslara katılmış olup bu sa'y u gayretini hâlen devam ettirmektedir. Ayrıca inceleme ve araştırma amacıyla Avrupa ve Afrika ülkeleri ile Türk Cumhuriyetlerine gitti. Buralarda çeşitli konferans ve panelere iştirak etti. O'nun arzusu İslam toplumuna Yunus'un amaçladığı ölçülerde, "milimetrik" eğriliği bile bulunmayan insanlar yetiştirmektir. Kemâle Dâir Sohbetler ve Kemâlat isimli iki kitap çalışması daha bulunmaktadır.

Ali Ramazan Dinç Hoca Efendi'ye bu güzel gayretlerinden dolayı şükranlarımızı arz ederken, daha verimli çalışmalar için uzun ömürler vermesini Rabbimiz Teâlâ'dan niyaz ederiz.

Takdim

Dini hayatta bilgi, eğer, yaşıntıyla birleşmiyorsa, hafızanın bir ürünü olarak akılda tutulan herhangi bir şey haline geliyorsa, bu, dini terminolojide karşılığını olumsuz bir şekilde bulmaktadır. Din, yaşanılmak için vardır. Basit olarak görülen bir eylemde bile İslam inancı, niyet açısından başlamak üzere, bir samimi arkaplan aramaktadır. Bu, yerine getirilmediği zaman amel ifsada uğramakta, o amel, hiçbir değer ifade etmediği gibi karşılığında günah da kazanılmış olmaktadır. Nefsi ıslah ederek kemâlâta ulaşmak için Peygamber Efendimiz (s.a.v.), hadisleriyle, teşvikleriyle -insanların Allah katındaki değerini artıracak ihlasın kazanılmasına -büyük gayretlerde bulunmuştur. Samimi olarak Allah'a yönelmenin zorunluluğu olduğu gibi zorluğu da vardır. Usûl bilinmeyince vusûl de zorlaşmak da, nüansların kaçırılması, düzeltilemez yanlışlara sebebiyet vermektedir. Allah dostları sohbetleriyle, fiiliyatlarıyla; insanların Allah'ı anma, O'nunla beraberliği idrak edebilme bilinçlerini kuvvetlendirmeye çalışmışlardır. Allah'ın bizimle beraber olduğunu, bizi ihata ettiğini bir bilgi olarak, Müslüman olmamız hasebiyle biliriz.

Ancak işte bu noktada bilgi, bilgi olma yapısından sıyrılıp da tamamiyle bir hâl vafına bürünmüyorsa, o vakit Allah'tan gaflet, üzerinde önemle durulması gereken bir hastalık şeklini almış demektir.

Mavi Yayıncılık olarak okuyucularımıza arz etmekten büyük bir kıvanç duyduğumuz Sayın Ali Ramazan Dinç Hocaefendi'nin Kemâlât isimli -Yeni Dünya Dergisinde yayınlanan yazılarından derlenerek hazırlanan- bu kitap, dini yaşantının bir usûlünü vermekte, dini hayatı ören temel noktaları bizlere sunmakta, sözden çok yaşantının konuşulduğu bir İslam inancını bize öğütlemektedir. Kemâle ermede nirengi noktalar -isminden de anlaşılacağı gibi- kitabımızın içine yoğunlukla yerleştirilmiştir. Bundan önce, kitabı okuyacak bir kimsenin yapması gereken ilk şey, kalbi bu öğütlere açmak olmalıdır. Kişi Kur'an-ı okur da -sırf bunu bir şifa olarak görüp O'na yönelmediği için- bir şey elde edemez . Bu tehlike ile başbaşa kalmamak için gönlümüzü buraya yönlendirmemiz, mutlaka alacağımız birşeylerin olduğunu bilmemiz gerekir. Kalp salih bir niyetle bütünleşmiş olursa, Allah (c.c), kemâlâtın yolunu belki bir menkıbede gösterir. Allah'a yönelmeyene, kalbine sahip olmayana kıyamet gösterilse dahi, o, bunu bir göz yanulsaması sayabilir.

Kemalât bize yolumuzun üzerindeki tehlikeleri gösteriyor. Neye, nerede daha fazla dikkat etmemiz gerektiğinden haber veriyor. Temennimiz bu kitabın bizim kemâle erme, Allah'a yaklaşma arzumuzu artırmasıdır. Mavi Yayıncılık olarak kitabın yayınlanmasına izin veren Üstadımıza derin şükran duygularımızı ifade etmekten mutluluk duyarız. Allah sa'y ü gayretlerini artırsın.

Biz ne kadar çaba göstersek de bunun sonucunu kalplerde halk edecek olan Allah (c.c)'dır.

Gecenin Bereketi

Gece-gündüz Rabbimize kullukla emrolunduk. "Ve sana (yakîn) ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et."¹ "Haydi siz, akşama ulaştığınızda (akşam ve yatsı namazlarında), sabaha kavuştuğunuzda (sabah namazında), gündüzün sonunda (ikinci namazında) ve öğle vaktine eriştiğinizde (öğle namazında), Allah'ı tesbih edin. Göklerde ve yerde hamd O'na mahsustur."² Beş vakit namazın, tesbih, tahmid, takdis, tenzih, tehlil, temcid, dua, münacaat, tezellül, tevazu, huzur ve huşunun, gece ve gündüz eda edilmesi gerektiği bu ayet-i celilede bildirilir. İbni Abbas (r.a)'dan rivayet edildiğine göre Ebu Abbasi'l-Kassab (k.s): "Benim sabahım ve akşamım yoktur. Bütün vakitlerim fenâ (Allah'ın aşk ve muhabbetinde yanıp kül olma) deryasında müstağraktır." diyerek her an huzur-u daimde olduğunu ifade eder. İbnül'-vakt (içinde bulunduğu zamanda kendisinden istenen ne ise onu yerine getiren) kul, Mevlâsına âşıktır her zaman.

Sabah ve akşama yemin eder Allah (c.c) Kur'an'ında. "Andolsun örtüverdiği zaman geceye. Ve açıldığı zaman gündü-

ze."³ "Kasem olsun kuşluk vaktine. Ve sakın olduğu zaman geceye."⁴ "O Halik-ı Zîşan sabahı yarıp çıkarandır."⁵ "De ki, sabahı açan (aydınlatan) Rabbine sığınırım."⁶ Peygamberimiz (s.a.v): "Güneş doğuncaya kadar mescidde oturmayı, dört köle azat etmekten daha çok severim." buyurur. Sabah-tan güneşin yükselmesine kadar olan vakit kıymetlidir. "Ve açılmaya başladığı zaman gündüze"⁷ yemin eder Allah (c.c).

Güneş doğuncaya kadar istiğfar, tevhit ve salat ü selamla meşgul olunur. Her rekatta ihlas-ı şerif okunarak işrak namazı kılınır. Daha sonra istirahat edilir. Kuşluk vakti de namaz ve zikirlerle ihya edilirse ecre nail olunur. Ebu Hureyre (r.a), Peygamberimiz (s.a.v)'den: "Kim iki rekat kuşluk namazını devamlı kılsa, denizin köpüğü kadar da olsa günahları, bağışlanır."⁸ hadisini nakletmektedir. Ukbe b. Amir (r.a) anlatıyor: "Rasûlullah (s.a.v) ile birlikte Tebük seferine katılmışım. Rasûlullah ashâbı ile oturup konuşurken: "Kim kuşluk vakti kalkıp iyice abdest alıp sonra iki rekat namaz kılsa günahları bağışlanır ve annesinden doğduğu gün gibi temiz olur."⁹ buyurdu.

Kuşluktan Öğleye Kadar

- * İlimle,
- * Zikirle,
- * Yoksullara infakla,
- * Ticaretle meşgul olunur.

Akşam eve selamla girip, farz namazı cemaatle eda ettikten sonra altı rekat namaz kılınır. Ebu Hureyre (r.a)'nin rivayet ettiğine göre Efendimiz (s.a.v): "Kim akşam namazından sonra çirkin bir söz söylemeden altı rekat namaz kılsa, bunların sevabı on iki senelik nafîle ibadetin sevabına eşit olur."¹⁰ "Kim akşamdan sonra altı rekat namaz kılsa, gü-

nahları denizin köpüğü kadar da olsa bağışlanır.”¹¹ buyurmuşlardır.

Yatsı namazından sonra abdestli olarak yatana Peygamberimiz (s.a.v) şu müjdeyi verir. İbni Abbas (r.a) rivayet ediyor: “Bu vücutları temizleyin ki, Allah da sizi günahlardan temizlesin. Zira abdestli olarak yatan bir kulun yanında, onunla birlikte bir melek geceler. Gecenin bir saatinde (bir taraftan öbür tarafa) döndüğünde melek: “Allah’ım! Kulunu bağışla, çünkü o abdestli olarak yattı diye dua eder.”¹² Abdullah (r.a)’ın rivayetinde şöyle denilmektedir: “Gece kılınan namazın gündüz kılınan namaza üstünlüğü, gizli verilen sadakanın, âşikar verilen sadakaya olan üstünlüğü gibidir.”¹³ İbni Abbas (r.a): Rasûlullah (s.a.v) bize gece namazını emretti. Buna o kadar teşvik etti ki, “Bir rekat bile olsa gece namazını kılmaya devam edin.”¹⁴

Gece ve Seher

Zamanın değeri o anda zuhur eden hadiseden dolayıdır. Gecenin kıymeti Kur’an’ın nuzûlü sebebiyledir. “Biz O’nu mübarek bir gecede indirdik. Çünkü biz uyarıcıyız.”¹⁵ “Şüphesiz ki biz O’nu (Kur’an’ı) Kadir gecesinde indirdik.”¹⁶ Gecenin fazileti hakkında ayet-i celileler bitmez. “Yoksa o, ahiretten çekinip Rabbinin rahmetini umarak gece saatlerinde secdeye kapanan, kıyamda iken ibadetle geçiren kimse (gibi) midir?”¹⁷ “Ve gecenin bir kısmında O’na secde et. Ve O’nu gece boyunca tesbih et.”¹⁸ “Korku ve ümitle, Rablerine yalvarmak üzere onların vücutları yataklardan uzak kalır ve kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcarlar.”¹⁹ “Onlar gecenin az bir kısmında uyurlar (çoğunda namaz kılarlar)dı.”²⁰ “Gecenin bir kısmında kalk ve sana mahsus fazlalık olmak üzere O’nunla (Kur’an’la) namaz kıl.”²¹

Efendimiz (s.a.v)'in dünyayı teşrifiyle dört mevsim içerisinde bahar gibi kıymetli olan şehir hakkında Rabbimiz (c.c): "Sabreden, dürüst olan, huzurda boyun bükten, hayra harca-yan ve şehir vaktinde Allah'tan bağış dileyenler (dir on-lar)."22, "Şehir vakitlerinde de istiğfar ederlerdi."23 buyur-maktadır.

Her şeyden ayrılıp gece sessizliğinde Mevla ile başbaşa kalınan esrar dolu gecenin önemi: "Şüphesiz gece saatleri hem daha etkili, okumak bakımından daha sağlamdır. Zira gündüz vakti, sana uzun bir meşguliyet var."24 ayetiyle ha-ber verilir. Gece yetişen nefis daha olgundur.

Evliyaullahın teveccühü (kalben yönelişi) de o andır. Sami Ramazanoğlu (k.s): "Gece yapılan evratla güneze kalan ev-rat arasındaki fark, kazaya kalan oruç gibidir." buyururlar.

H. Ali Ramitenî (k.s) (591/721): Bir iş üzerinde üç kalb bir-leştiği zaman kulun muradı hâsıl olur, demiştir.

Üç Kalp

- 1- Mü'minin kalbi,
- 2- Kur'an'ın kalbi (Yasin-i Şerif),
- 3- Gecenin kalbi (Şehir vakti)

Efendimiz (s.a.v), mübarek ayakları şişinceye kadar gece-leri namaz kılarlardı. Cibril-i Emin: Yâ Rasûlallah! Nefsine bu kadar meşakkat verme deyince, Efendimiz (s.a.v): "Ben Rab-bime şükreden bir kul olmayayım mı?" buyurdular.

Bilal ve Ebu Uname (r.a)'den rivâyetle Peygamberimiz (s.a.v): "Gece ibadetinde bulunun. Bu sizden önceki salihlerin adetlerindendir. Gece ibadeti Allah'a yakınlık, günahlara son verme, kötülükleri örtme ve bedenden hastalığı atmadır." buyurmaktadır. Verem hastalığına tutulananların gece çamlık-lar arasında dolaştırılması çok mânâlıdır.

Nebiler Nebisi (s.a.v): "Cennette öyle odalar vardır ki, içi dışından, dışı içinden görülür. Allah (c.c) onları, sözü yumuşak söyleyenlere, yemek yediren, oruca devam eden, insanlar uykuda iken gece namazı kılanlara hazırlamıştır." "Gece bir saat var, Allah'tan hayır dileyin. Herhangi bir Müslüman duasını bu saate denk getirirse, istediğini Allah Teâlâ ona verir." "Bir adam geceleyin hanımını kaldırır ve birlikte iki rekat namaz kılarılarsa -veya kılarılsa- zikreden erkek ve kadınlardan yazılırlar." buyurmaktadır.

Onların Gece Hayatı

Hız. Aişe (r.anha): "Râsûlullah (s.a.v.)'ı Allah (c.c) uyandırdı. O hizbini (Kur'an'dan okuduğu bölümü) bitirmeden seher vakti girmezdi." Efendimiz (s.a.v), Abdullah b. Ömer (r.a), ne iyi bir insandır, fakat gecenin bir kısmında namaz kılmayı adet edinseydi." buyururlardı .

Hız. Ebubekir (r.a) ev halkıyla biraz sohbet ettikten sonra onları yatırıp, abdest alarak iki rekat namaz kılarılardı. Sabaha bir saat kalıncaya kadar murakabe yapıp (Rabbimizin kendini gözetlediğini düşünür, sonsuz kudret ve tecellilerini te-fekkür edip) bir ah ettiğinde ağzından çıkan nur, Kabeyi ve etrafını aydınlatırdı. On rekat teheccüd (gecenin bir kısmında uyuyup sıcak yatağını terkederek kıldığı) namazını kılar, ev halkını uyandırır. Sabah namazının sünnetini evde kıldıktan sonra cemaate iştirak ederlerdi.

Ebu'd-Derda (r.a): "Eğer öğle vaktinin sıcakları (oruç) ve gece ibadetleri olmasaydı ben bu dünyada yaşamayı sevimli bulmazdım."

Kısa ömürlerinden uzun bir hayat için taatlara koyulan Üveys el-Karani (k.s), geceyi tamamen ibadetle geçirir, sabaha kadar secdede kalırdı.

Abidlerden Ezher b. Muğis: "Gece rüyamda güzel bir kadını gördüm. O'na:

- Kimsin? diye sordum. O:
- Cennet hurilerindenim, dedi.
- Benimle evlenir misin? dedim. O:
- Mihrimi hazırla, dedi. Ben:
- Nikah mihrin nedir? diye sordum. O:
- Nikah mihrim, çokça, geceleri ibadettir, dedi.

Ali b. Dekkak (k.s): "Kırk seneden beri beni üzen tek şey, sabahın olmasıdır."

Fudayl b. İyaz: "Güneş batarken, Allah'ımla başbaşa kalacağım diye sevinirim. Güneş doğarken de, insanlarla başbaşa kalacağım diye üzülürüm."

İbn Münkedir (k.s): "Dünya lezzetinden üç şey kalmıştır:

- 1- Gece kıyamı,
- 2- Dostlarla buluşma,
- 3- Cemaatle namaz kılma."

Hace Muhammed Baki (k.s) (973/1013), gece Kur'an'ı hatmeder, teheccüd namazını kılar; fecr-i sadıktan sonra sabah namazını eda ederdi. Güneş doğuncaya kadar Yasin-i Şerif okur, ellerini arşa kaldırarak: "Yâ Rabbi! Geceler ne kadar tez geçiyor." diye yakınırdı.

Gece; âşıkın husûsi tecelliye mazhar olduğu, marifetin nihai makamına erdiği, sevgilinin yanında kadrini bildiği andır.

1- Hicr: 15/99

2- Er-Rum: 30/17-18

3- Leyl: 92/1-2

4- Duha: 93/1-2

5- En'am: 6/96

6- Felak: 113/1

Sarf Etme Zâyi Vaktini

Imandan, salih amellerden bahseden, birbirine hakkı ve sabrı tavsiye eden sûreye, zaman anlamına gelen "Asr" sûresi denmiştir.

Asır, içinde bulunulan vakittir.

İnsanın yaratılışını, bahtiyar kullara verilen nimetleri, ibret alanlara öğütleri içeren sûreye de, zamanın tamamı anlamına gelen "Dehr" suresi adı verilmiştir. Âlemin başlangıcından sonuna kadar olan müddete "dehr" denmiştir. Zamanın az veya sınırlı süresine de "hîn" denir.

Zaman büyük bir nimettir. Efendimiz (s.a.v): "İnsanlar iki şeyde aldanmıştır. Sıhhat ve boş vakit." buyurmuşlardır. Allah (c.c) kulundan iş ister, insanın dünyaya geliş gayesi de budur. "Ben cinleri ve insanları, ancak Bana kulluk etsinler diye yarattım (Zariyat: 51/56)" denilmektedir ayet-i kerime. Amel için de zaman gerekmektedir. "İki günü denk olan zarardadır." buyuran Aleyhisselatü vesselâm Efendimiz vaktin önemini bir başka Hadis-i Şeriflerinde şöyle beyan buyururlar: "Hiçbir sabah yoktur ki tan yeri, iki melek şunları

söylemeden ağarsın: Ey Âdemoğlu! Ben yeni bir günüm ve senin davranışlarına şahidim. O halde beni en iyi şekilde kullan. Çünkü Kıyamet Günü'ne kadar bir daha gelmeyeceğim."

Çektikleri sıkıntılarla zamana tân edenlere, bir düşünür:

"Zaman bozuldu fesat var diyorlar

Zaman bozulmadı kendileri fesat" der.

Her andan mes'ul oluşumuz Kitâb-ı Kerim'de: "Acaba insan başıboş bırakılacağını mı sanır" ayetiyle belirtilir (Kıyame: 75/36). O halde Müslüman, günlük programını yaparken şu hususa dikkat eder:

1- İbadet,

2- Geçimini temin,

3- Sabah, öğle ve yatarken kendini hesaba çekme.

İmam Şâfiî (r.h.a), arifanın sohbetinden zaman ile ilgili şu prensipleri edindiğini söyler:

* Zaman bir kılıçtır, sen onu kullanmazsan, o seni keser.

* Kendini Hakk ile meşgûl etmezsen, batıl seni istilâ eder.

Tatillerin nasıl değerlendirileceği düşünülecek olursa, "O halde boş kaldın mı hemen yorul. Ve her işinde ancak Rabbin sarıl." (İnşirah: 94/7-8) ayetleri bize gereken cevabı verir. Namazdan, ibadetten, inancın yolunda gayretten sonra tek-rar hayırlı işe koş.

Es'âd-ı Erbîlî (k.s):

"Terket hevâ-yı ıyşını lutfeylesin cânan sana,

Sarf etme zâyî vaktini vermez şifâ seyran sana"

beytiyle vakitlerimizi nefse uymakla değil, Allah'ın emirlerini yaşamakla geçirdiğimizde gerçek şifanın kazanılacağını ifade eder.

İki Cihan Serveri Peygamber-i Zîşânımız (s.a.v.)

Belağâl ulâ bikemâlih

Keşefeddücâ bicemâlih
Hasunet cemûi hısâlih
Sallû aleyhi ve âlih.

“O, kemâl ile yüksek derecelere ulaştı
Cemâl ile karanlıkları açtı
Bütün huyları güzeldir
O’na ve Âl’ine salevât getiriniz.”¹

Peygamberimiz (s.a.v), âlemde mevcut olan kâffe-i sıfat ve kemâlât-ı ilâhiyeyi câmidir. (Allah’ın isimlerinin, sıfatlarının, fiillerinin ve kemâlinin tecellilerine mazhardır.) Hakk’ın sırlarına nâil olmakla, “Allah’ın ilk yarattığı benim rûhum, nûrum.” buyurmuşlardır.

Ahad Ahmed'dürür, kim-mim eder fark,
Bütün âlem o mîm içre olur gark.

Ahad yani Allah'tır, yahut onda tecelli etmiştir. Aralarında bir mim farkı vardır ki, bütün kâinat o mîmin mahsûlüdür. O mim muhabbetin mîmidir.

Ferîdüddîn Attâr (k.s.):

"Ceyb-i gaybden (gayb âleminde) ibtida (evvelâ) zahir olan şüphesiz O'nun nûr-ı cânı idi. Badehü (sonra) O nûr-ı mutlak bayrak açtı; arş ve kürsî ve levh ve kalem peydâ oldu. O'nun nûr-ı pâkinden çekilen bayrağın birisi âlemdir; diğeri dahi Âdem ve O'nun zürriyetidir."² buyurmuştur.

İmam-ı Abdü'r-Rezzak (r.a.)'ın rivayetinde Câbir b. Abdullah el-Ensârî (r.a.) buyurmuştur ki;

- Yâ Rasûlallah! Anam babam sana fedâ olsun. Allah Teâlânın cümle eşyadan evvel halk ettiği ne nesnedir? diye sormuşlar O (s.a.v.) da:

"Yâ Câbir! Tahkikan Allah Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri cemî eşyadan evvel senin Peygamberinin nûrunu kendi nûrundan yarattı. Daha şöyle eyledi ki; o nur, Allah Teâlâ'nın kudretiyle dilediği yerlerde devredip geçerdı. O zaman ne levh, ne kalem, ne cennet, ne cehennem, ne melek, ne gök, ne yer, ne güneş, ne ay, ne cin, ne de ins vardı. Hâsılı mahlukat-tan bir nesne yaratılmamıştı." buyurmuşlardır.

Daha sonra ifade ettiklerine göre:

"Hakk Teâlâ Hazretleri mahlukatı yaratmak dilediği zaman da o nûru taksim edip dört cüz kıldı: Evvelki cüzünden kalemi halketti, ikinci cüzden levhi halk etti, üçüncü cüzden arşı halk etti. Dördüncü cüzü taksim edip dört cüz kıldı: Onun dahi evvelki cüzünden arşı yüklenen melekleri halk etti, ikincisinden kürsiyi halk etti, üçüncüsünden geri kalan melekleri halk etti, dördüncü cüzünü yine taksim edip dört

cüz kıldı: Evvelkisinden gökleri halk etti, ikincisinden yerleri halk etti, üçüncüsünden cennet ve cehennemi halk etti, dördüncü cüzünü yine taksim edip dört cüz kıldı: Evvelkisinden mü'minlerin gözlerinin nurunu halk etti, ikincisinden kalplerin nurunu halk etti ki o marifetullahtır, üçüncüsünden dillerin nurunu halk etti ki o dahi tevhid olup, "Lâilâhe illallâh Muhammedün Rasûlullah." demektir.

İbn-i Merzuk (r.a.)'un naklinde Hz. Hüseyin (r.a.), Fahr-i Âlem Hazretleri (s.a.v)'nden şöyle rivayet etmiştir:

"Âdem (a.s.)'in halkından (yaratılmasından) on dört bin yıl evvel Rabbimin karşısında bir nur idim."

Haberde varid oldu ki, Allah Tebâreke ve Teâlâ, Hz. Âdem (a.s.)'i halk ettiği zaman o nûr-u Muhammedî (s.a.v.)'yi Hz. Âdem (a.s.)'in zahirine koydu, şöyle ki alında zahir olup geri kalanın nuruna galip oldu.³

Bu sebeble Mevlânâ (k.s.): "Hülâsa benim zâtım, bütün isimlerin mazharıdır. Hakikatte bakarsan; belki İsm-i Azamım!"

Fahrüddîn-i Irâkî: "Görünüşte ben Hz. Âdem'in oğlu isem de; ben de böyle bir mânâ vardır ki; onun babası olduğumun şahididir."

İbn'ü'l-Emin Mahmud Kemâl:

Ey nuhbe-i mahlûk-ı ahad gelmedi mislin,
Vallahi ve billahi vâhid-i dû cihansın.

"Ey Allah Teâlâ'nın mahlukatının en seçkini! Senin bir benzerin gelmemiştir. Vallahi ve billahi sen iki cihanda da biriciksin." buyurmuşlardır.

Yine Mevlânâ (k.s.): "Gökler kadar geniş bir ağız isterim ki O, meleklerin bile kıskandıkları güzeli öveyim." der.

Vasfında sözün hülasasın al;
İnsandı, fakat melekten efdal.

buyurmuşlardır.

Beşer oluşunu Eb'ül-Mevâhib (k.s.) şöyle anlatır: "Bir mecliste dedim ki: "Muhammed beşerdir (insandır) ama her insan gibi değildir. Taşlar arasına yakut ne ise öyledir." dedim. Sonra rüyamda Peygamberimiz (s.a.v.)'i gördüm; şöyle buyurdu:

"- Allah Teâlâ seni bağışladı. Seninle beraber, o sözü dinliyenleri de."

Derler ki:

- Aynı cümleyi ölünceye kadar her mecliste tekrarlardı.

Allah'ın yüce kudretinin eseri olan şu kainattaki varlıklara nazar ettiğimiz zaman insanoğlunun dışında bütün mahlûkatın şuur ve idrakten mahrum olduğunu görürüz. Anlayış ve fikri, üstün akıl ve meziyeti sayesinde insan, hilafete, İlahî tekliflere lâayık görülmüştür. Fıtratına (yaratılışına) muhalif davranışta bulunmaması için de Peygamberler gönderilmiştir.

"Hiçbir millet yoktur ki, içlerinde bir nezîr, bir Peygamber gelmiş olmasın."⁴, "Her kavim için bir hidayet (yol göstereni) mürşid vardır."⁵

Peygamberler, insanların ruh ve gönüllerine hakim olmuşlardır. Firavn ve Nemrutlardan tutun, kılıcıyla ülkeler fetheden namlı komutan Napolyon, İskender ve Kayserler, emsali mağrur kahramanlar, kendilerinden sonra numûne-i imtisal olacak hangi usul ve kaideleri bırakmışlardır?

Ünlü nazariyeler ortaya koyan Eflatun ve Aristo, gönülleri, küfrün, şirkin ve kötü ahlakın kirlerinden arındıracak hangi esası getirmiştir?

Mücerret akli esas alan bu dahilerin yolunu izleyip kurtuluşa eren, âlemde kaç kişi vardır?

Sözde mütefekkirlerin, insanlığı saadete erdirmek için koydukları kanunlar, her zaman tenkide uğramış ve bir müddet devam ettikten sonra bir başkaları tarafından ortadan kaldırılmıştır. Nerdeyse her gün bir kanun yapıp bir evvelkini kaldıran, nizam ihdas eden Solonlar'ın kanunları devam etmemiştir.

İki yüz yıldan fazla mazileri olmayan, bir grubun idaresiyle gerçekleştirilen Roma senatosu, sadece bir insanın yetkisiyle ortaya konan Firavun ve Nemrutların düzeni iflas etmiştir.

"Firavun, milletini küçümsedi ama onlar kendisine yine de itaat ettiler. Doğrusu onlar yoldan çıkmış bir millettir."⁶ ifadesinin yer aldığı Kur'an ve: "Komşusu açken sofraya oturanlar bizden değildir." "Hiç kimseye zulmetmeyiniz. Sizlere de zulmedilmesine asla müsaade etmeyiniz." "Öldürmek istediğiniz kuduz bir köpek dahi olsa, işkence yapmayınız." diyen kutlu elçinin mesajı günümüze kadar gelmiş ve Allah'ın izniyle kıyamete kadar da devam edecektir.

Peygamberler her yönüyle mükemmel olmakla birlikte, her biri bir sıfatıyla temâyüz etmiştir. Âdem'in safâsı, Şit'in mârifeti, Nuh'un şecâati, İbrahim'in hulleti, İsmail'in teslimiyeti, İshak'ın rüyası, Salih'in fesahati, Lût'un hikmeti, Yâkub'un beşâreti, Yusuf'un hüsnü, Şuayb'ın şiddeti, Eyyûb'un sabrı, Yunus'un itaatı, Yûşâ'nın cihâdî, Elyesa'nın vakârı, Dâvud'un sadâsı, Yahya'nın ismeti, İsa'nın diriltici nefesi; bütün bunların hepsinin menbâi Peygamberimiz (s.a.v)'dir.⁷

Peygamberimiz (s.a.v)'in hayatının her safhasına örnek vermek yazının hacmine sığmayacağı için bir kaç misalle iktifa edelim. Peygamber Efendimiz (s.a.v), ibadeti, hizmetçisine güzel muamelesi, fakire, yoksula, dula şefkatî, kadın hak-

kına verdiği önemi, tebliği, idari ve siyasi şahsiyeti, askeri dehâsı, fesâhatı, belâğatı ve cümle husûsiyetiyle bütün insanlığa örnek olmuştur.

İmamı Bûsîrî: "Güzellikte ve güzel huyda bütün Peygamberlere tefevvuk etmiştir. İlim ve kerem itibariyle onlar, buna (Peygamberimize) yaklaşamamışlardır bile. İlmin O'nun hakkında söyleyeceği: O beşerdir. Fakat bütün yaratılmışların en hayırlısı ve efdalidir." diyerek bu gerçeği ifade etmiştir.

Taatlerini, her Müslümanın tabi olacağı bir usul dairesinde yapması için uyguladığı "kolaylaştırma", O'nun sünneti idi. "İnsanlara namaz kıldırıldığı zaman en hafif kıldıran, yalnız kıldıklarında namazı en fazla uzatan O idi." Peygamber Efendimiz (s.a.v), insanoğlunun hayatında karşılaşabileceği bütün hadiselerde misaldir bize.

Büyük servete sahip olan zengin; O'nun Fedek'ten gelen mallarından bir kısmının borcuna verilmesini geri kalanının da muhtaç olanlara dağıtılmasını emredip, onlar bitmedikçe evine girmeyen Fahr-i Kainat'ı hatırlasın. Fakir olup yiyecek bulamayan, Mescid-i Saadette yaygıların üzerinde uzun zamandır aç olduğu halde bundan şikayet etmeyen, "Âdemoğluna dünyada barınacağı bir evden, giyeceği elbiseden, yiyeceği kuru ekmekten, içeceği sudan başka ne lazım." buyuran Efendimiz (s.a.v.)'i düşünsün.

Suffe'de ashabına ilim öğretmesiyle muallime örnek, Cibril'in önünde Kur'an-ı Kerim talimiyle talebeye, doğmadan önce babasını daha sonra da annelerini kaybederek öksüz ve yetime, "Düzgün ticaret yapan Allah'ın dostudur." şîârıyla, kendilerinin de iki defa Şam'a ticaretiyle tacire, birbirlerine girecek olan Mekke ulularını, Hacer-i Esved'i, Kabe'ye büyük bir basiretle yerleştirmesiyle insanlar arasında uzlaşmaya,

müslim ve gayr-i müslim kim olursa olsun, her ferdin hukukunu korumak için "Hilfû'l-Fudul"e imza koymasıyla insan haklarına, "Sizin hayırlılarınız, kadınlarınıza hayırlı olanlarınızdır." hadisiyle aile hayatında huzura, "Çocuklarınızı takip edip, onlarla ilgilenin ve onları güzel terbiye edin." tavsiyesiyle aile reislerine en güzel örnektir.

"Ey inananlar! Andolsun ki, sizin için Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Rasûlullah en güzel örnektir."⁸

O, Hakk'ın sevgilisine uymanın farziyeti hakkında, ayet-i celîlede: "O halde Allah'a, O'nun Peygamberine ve indirdiğimiz o nura (Kur'an'a) iman edin. Allah, ne yaparsanız hepsinden haberdardır."⁹ denilmektedir. Hadis-i Şeriflerde ise: "Size bir şeyi nehyettiğim zaman onu terkediniz, size bir hususu emrettiğim vakit de onu güç ve takatiniz dahilinde yerine getiriniz."¹⁰ "Şüphesiz Allah Teâlâ, sünnete yapışarak onunla amel eden kulu cennete sokar." "Ümmetimin fesadı zamanında benim sünnetime uyan bir kimse için yüz şehit sevabı vardır."¹¹ buyrulmuştur.

Peygamberimiz (s.a.v)'in emirlerine muhalefet ve sünnet-i seniyyelerini bozmanın neticesi dalâlettir. Rabbimiz (c.c): "Peygamberin emrine aykırı hareket edenler başlarına bir bela inmekten, yahut kendilerine acıklı bir azap isabet etmekten sakınsınlar."¹² Mübarek sözlerinde de O: "Benim sünnetimden yüz çevirenler benden değildir."¹³ "Uyanın! Allah Rasûlünün haram kıldığı şey, Allah'ın haram kıldığı şey gibidir."¹⁴ buyurmaktadır.

Mezhep İmamlarının Sünneti Seniyyeye Verdikleri Önem

İmam-ı Ebu Hanife (r.a): "Allah (c.c)'ın dini ile ilgili bir ko-

nuda şahsi görüşünüze göre hüküm vermekten sakınınız. Sünnete tabi olunuz. Kim sünnetten ayrılırsa sapıtır."

İmam Şafîî: "Rasûl-i Ekrem'den bir hadis rivayet ettiğim halde, o hadisten başka bir hükme varırsam, beni hangi gökyüzü gölgelendirir, hangi yeryüzü beni taşır."

İmam-ı Mâlik (r.a): "Sünnetler Nuh'un gemisidir. Kim o gemiye binerse kurtulur. Kim binmezse boğulur." buyurarak sünnete nasıl önem verdiklerini açık bir şekilde ortaya koymuşlardır.

İmam-ı Mâlik (r.a), Rasûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.)'e çok büyük hürmet ve muhabbet beslerdi. Medine-i Münevvere içinde daima yaya yürür, hiçbir vakit hayvana binmezdi. Halbuki büyük bir servete malikt; kapısında birçok kıymetli binek hayvanları bulunurdu. Birgün İmam Şafîî, bunun sebebini sorduğunda şöyle cevap verir:

"Bir mübarek belde ki, onun toprakları içinde Fahr-i Kâinât (s.a.v.)'ın muhterem cism-i saâdetleri medfun bulunmaktadır, ben orada nasıl olur da hayvana binebilirim?"

İmam Mâlik Hazretleri, hadis-i şerif rivayet edeceği zaman abdest alır, gusleder, temiz elbise giyinir, güzel kokular sürünür, saçına sakalına intizam verir, vakar ve heybetle yerine oturur, hiçbir şey ile meşgul olmaksızın kemal-i tâzim ile hadis-i şerifi rivayete başlardı.

İmam Ahmed bin Hanbel (r.h.a.)'in: "Kim Rasûlullah (s.a.v.)'ın hadisini reddederse, o kimsenin helak olmasına ramak kalmıştır." sözünde ve yukarda geçtiği üzere mezhep imamlarımızın ifadelerinde, İslam'ın ikinci kaynağı olan sünnete riayetlerini müşahade etmekteyiz.

Efendimiz (s.a.v.)'i sevmek bizim necâtımızdır. "Sizden biriniz Ben kendisine kendi canından daha sevgili olmadıkça

iman etmiş (kâmil iman sahibi) olmaz." "Kim Beni severse, o kimse cennette Benimle beraberdir." buyrulmuştur.

Rasûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.)'in rahatsızlığında Sıddık-ı Azam Efendimiz (s.a.v.)'i ziyarete gelir, üzüntüsünden o da yatağa düşer. Efendimiz (s.a.v.) afiyete kavuşup Ebûbekir (r.a.)'i iade-i ziyarete gider, halini soran Efendimiz (s.a.v.)'e:

"Habibim hasta oldu ben de hasta oldum. O'nu afiyette görünce ben de iyi oldum." der.

İşte sadakat ve sevgi budur.

Rûhum Sana âşık Sana hayrandır Efendim,
Bir ben değil, âlem Sana kurbandır Efendim.

Sözümüzü kelimelerin en güzeliyle bitirelim. "Kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar Allah'ın nimetine eriş-tirdiği Peygamberlerle, sıddıklarla (dosdoğru olanlarla), şehitler ve salihlerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaşlardır."15

1- Gülistan, Sadi-Şirâzî

2- Füsûsu'l-Hikem

3- Musahabe, M. Sami Ramazanoğlu

4- Fâtır: 35/24

5- Râd: 13/7

6- Zuhruf: 43/54

7- İstişare 3, Ömer Kirazoğlu

8- Ahzab: 33/21

9- Tegâbün: 64/8

10- Müslim, Sahih, 15

11- İmam Taberânî, Mu'cemü'l-Evsat, Suyûfî

12- Nûr: 34/63

13- Buhârî, Kitabü'n-Nikâh

14- Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Hâkim

15- Nisa: 4/69

Mevt

Ölüm, tabîî ve irâdî ölüm olmak üzere iki kısma ayrılabilir. "Tabîî ölüm", canın bedenden ayrılması, "irâdî ölüm" ise "Ölmeden evvel ölünüz." esası... Nefsi öldürmek, ruhu, aklı ve kalbi diriltmek¹, manalarına gelmektedir. Esad Erbili (k.s):

"Bezm-i maâriften seni yok eylemiş bu varlığın
Mahzâ bu yüzdendir senin cânândan ağyârlığın
Öldür şu nefsin serkeşi öğren tarıkın bârlığın"²

mısralarında bu hakikati dile getirmektedir.

Hâtem-i Esam (k.s), "Ölümü tatmadıkça kişi hakka layık olmaz." der.³

1. Mevt-i Ebyaz (Beyaz ölüm): Nefsi aç ve susuz bırakmaktır.

2. Mevt-i Esved (Kara ölüm): Ezâ ve cefâyâ tahammül etmektir.

3. Mevt-i Ahmer (Kızıl ölüm): Nefse muhâlefettir.

4. Mevt-i Asfer (Sarı ölüm): Eski elbise giymektir.⁴

Mevtî irâdî ile ölenler (Nefsin fena arzularını kahredenler):

Hız. Mevlânâ, "Cenazemi görünce, el-firâk! el-vedâ! deme. Zira bu an bizim vuslat anımızdır. Ölüm başka türlü görünse de, o aslında yeniden doğuştur." diyerek ölümü gülererek karşılar. Ölüm gününe şeb-i arûs (gerdek gecesi) der.

Hız. Ali (r.a): "Dünyadaki ömür ruh için azabdır, ölüm ise ruhun râhâtıdır." buyurur. Nebi (s.a.v): "Müminler ölmezler, ancak bir evden öbür eve nakledilirler." "Kabir, ya cennet bahçelerinden bir bahçe veya cehennem çururlarından bir çukurdur." buyururlar.

İmam Gazâlî (rh.a) rahatsızlanır, muayene için iki doktor gelir, biraz hava alması için dışarı çıkarırlar. Hız. İmam, evinin yanbaşıında bulunan çayırılı çimenli, güllük gülistanlık bir bahçeyi farkeder. "Allah Allah! Bu güzelliklerden hayatım boyunca habersizmişim." diye yakınırken, evden bir tabutun çıktığını görür. Ona doğru koşarken doktorlar kollarından tutarlar. "Ya İmam! Bu tabut senin tabutundur. Sen öldün. Şimdi ise cennetlerdesin." derler.

Peygamberimiz (s.a.v): "Müminler ölmezler, fâni olan alemden bâki olan âleme göç ederler." buyurmuşlardır.

İmam Gazali'ye göre ölüm iki şekildedir:

1. Ruh-u hayvânî; ateş, su, hava ve topraktan oluşur.
2. Ruh-u İnsânî; melekî ve latîftir, ölmez ve çürümez.

Ruh-u hayvânî yok olunca, ölüm dediğimiz hâdisе vukû bulur. Fakat ruh-u insâninin yok olmasıyla, "Sonra O'na döndürüleceksiniz." ayet-i celilesinde bildirilen, geliş yeri olan mele-i âlâya, arşa yükselinilir. Sa'd İbni Muâz (rh.a)'ın irtihâlinde Cebrâil (a.s) gelip, "Ya Muhammed (s.a.v)! Bu sâlih kul kimdir ki, ruhunun yükselmesi için semânın kapıları açıldı. Teşrifinden dolayı Arş-ı Rahmân titredi." demiştir.

Cüneyd Bağdâdî (k.s)'ye melekler, "Rabbın kimdir?" diye

sual sorunca, "Ben size Allah kelâmıyla cevap vereyim: "O Allah ki gökleri, yeri ve aralarındakini altı günde yaratmış, sonra arşı istivâ etmiştir. (O) Rahmândır. Sen O'nu haberi olana sor."4 "Beni öldürecek ve diriltecek olan da O'dur."5 ayetlerini okudu, melekler çekip gittiler. Rabbımız, "Ya Cüneyd! Cennete girer misin?" deyince, "Rabbim! Seni güçlkle buldum, bırak beni karşına, hayrân durayım." demiştir.

Asıl ölüm bedenın ölümü değil, kalbin ölümüdür.

Abdullah bin Mubârek (rh.a) vefatı anında gözlerini açar, gülerek, "Amel edenler, bunun gibisini elde etmek için amel etsinler."6 ayetini okur ve ruhunu Mevla'ya teslim eder. Bir ayet-i Kerime'de: "Ki, bunlar meleklerin pâk ve âsûde olarak canlarını alacakları kimselerdir. Selâm size, yaptıklarınıza karşılık haydın cennete girin."7 buyrulmaktadır. Necmüddin Isfahânî (k.s), âriflerden bir zâtın cenâzesinde güler. Pek gülmeyen efendi hazretleri, "Neden güldünüz?" diyenlere, "Hocanın telkînine, kabirde bulunan zât; 'elhamdülillah benim kalbim diridir fakat bana telkin verenin kalbi ölüdür. Ölü diriye telkin veriyor.' demesine hayret ettim." der.8

"Aşık öldü deyu salâ verirler
Ölen hayvân imiş âşıklar ölmez"

diyen Yunus Emre bu gerçeği ne güzel dile getirmiştir.

Ölüme Hazırlanmak

Süfyan-ı Sevrî (rh.a): "İbâbetler ölümü hatırlatmanın meyesi, günahlar da ölümü unutmanın neticesidir. Ölüm her ân gelebilir, yarına çıkacağını düşünen, ölüme hazırlanmış sayılmaz." der.

Bir iftar sofrasında Sâmî Ramazanoğlu (k.s) ölümden bahs

ile "Mevtin ne zaman geleceği belli olmaz." diyerek Fâik Bey isminde bir zâta dikkatlice bakar. Fâik Bey, "Üstadımız bana öleceğimi îmâ ettiler, herhalde ben artık yaşayamam." der ve vasiyetini yapar. Faik Bey, sohbeti müteâkip Kur'an-ı Kerim okunurken, en feyizli ânda, kutb-u cihânın huzurunda, kul ile Mevlâ arasında perdelerin kalktığı iftar ânında, "Allah" diyerek rûhunu Hakk'a teslim eder. Üstazımıza duyurulmaz, yemekler yenir, ellerin yıkanacağı ânda haber vermek için, "Efendim..." diye söze başladıklarında, "Fâik Bey'in ölümünü mü haber vereceksiniz? O, böyle bir mecliste ölmeye lâıktı." buyururlar. Sâmi Efendimiz (k.s), biiznillâhi Teâlâ sekerât hâlinde olan ihvânını da terketmezlerdi. Kayseri'nin Develi ilçesi, Gâzi Kasabası'nda, tatlı bir sohbet ânında, Ramazan isminde bir amcanın birden gözleri semâya dikilir. "Ey mel'ûn, efendim gelince nasıl kaçarsın. Söylüyorum efendim, lâilâhe illallah." der ve yanı üzere devrilir. Hacı Hasan Efendi (k.s)'nin dâmadı Hafız Ahmet Dinç (rh.a), çok rahatsızlandığı bir ânda, şehâdet parmağını şiddetle kaldırır-indirir; kendine gelince neden böyle yaptığı sorulduğunda, "Hacı Baba! Mel'ûn geldi. İllâ "Allah iki diyeceksin." dedi, Ben de "Hayır Allah birdir." diye mücadele ediyordum." demişti. İrtihâlinden sonra bir zât ile haber gönderir. "Benim hâlim Hacı Babamın bugünlerde okuduğu kitabın şu sâhifesindeki velîlerin hâlidir." der. Kitaba bakıldığında haberin doğruluğu görülür. Esad-ı Erbilî (k.s)'nin dergâhında yıllarca aşçılık yapan Tevfik Baba, Medine-i Münevver'e'de, son nefeslerinde, yanında bulunan cemaate, "Âsâmı verin." der. Sûratle âsâyı atar, karşıda bulunan camlar yere iner. Buyurur ki: "İmanımı almak için mel'ûn geldi, onu kovmak için âsâmı attım." Esâd Erbilî (k.s) Hazretleri, "İki ay oldu içime iman korkusu girdi, ne olur îmanıma duâ edin." diye dostlarına yalvarır.

Hacı Hasan Efendimiz (k.s) bir sabah gülerek uyanırlar. Bu halinin sebebini soranlara: "Rüyamda kelime-i şehadet okuyarak ruhumu Hakk'a teslim ediyordum, bu sebeple güldüm." buyururlar. Hasan-ı Basrî (rh.a), Hakk Teâlâ Hazretleri'nden öyle korkardı ki, sanki, cellât elinde dururdu. Ömrü içinde, kimse onu gülerken görmedi. Dâimâ melîl ve mahzûn idi. Birgün, bir kişi şu hadîsi okudu.

"Tamûdan bin yıldan sonra çıkan Hannâd adlı bir kişidir."

Hasan-ı Basri bu hadîsi işitince, zârilik eyledi. "Keşke bin yılda tamûdan çıkan Hannâd ben olaydım." dedi.

Yezid er-Rakkâşî (rh.a), nefsine hitapla, "Sana yazık! Ölümünden sonra senin yerine kim namaz kılar, kim oruç tutup taat yapar. Vâdesi ölüm, evi kabir, yatağı toprak, arkadaşı kurt, yılan olana, sonra da en büyük korku var." der ve baygın düşerdi. Abdullah b. Ömer (rh.a)'den rivâyetle Peygamberimiz (s.a.v), Ensar'dan birisinin: "Ya Rasûlallah! İnsanların en akıllısı kimdir?" suâline, "Onların ölümü en çok zikredeni, ölüm için hazırlığı en çok olanıdır. İşte o zeki kişiler yok mu? Onlar dünyanın şerefi ile, ahiretin de kerâmetiyle gittiler."⁹ "Ölüm; dünyada zâhid (Takvâ sahibi) kılar ve âhirete teşvik edici olarak da kâfidir." buyurur Peygamberimiz (s.a.v).

Lüfâf (rh.a): "Kim ölümü çok anarsa üç şey ona ikrâm edilir." buyurur:

1. Tevbeyi hemen etmek
2. Nefsi kanaât sahibi kılmak
3. İbâdette neş'e ve huzur duymak

Şakık ez-Zâhid (rh.a): "Söz sırasında insanlarımız; 'Evet ölüm haktır, hepimiz öleceğiz derler.' fakat sünnet-i seniyyeye muhâlefetlerini, haram helâl demeden mal topladıklarını görürsünüz de, 'Sanki ölüm onlara gelmemiş.' dersiniz." buyurmuştur

Hasan-ı Basrî (k.s), "Üç şeyi unutmak mümine yakışmaz." buyurur:

1. Dünyanın geçiciliğini,
2. Dünya ahvâl ve nîmetlerinin biteceğini,
3. Ölümün hak olduğunu.

Allah'a Muhabbetin Alâmetleri Yedi Maddede Özetlenir

1. Ölümden nefret etmemek.
2. Sevdiğini Allah için sevmek.
3. Allah'ın ismini her an yâd etmek.
4. Kur'an-ı Kerim-i okumak, anlamak ve hayatına geçirmek.
5. Tenhâda Allah'a yalvarmak.
6. Zevkle ibadet yapmak.
7. Allah'ın sâdık kullarını sevmek.¹⁰

Emaneti Hakk'a istediği şekilde arz etmek asıl gayemiz olmalı. "Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz. Nasıl ölürseniz öylece Rabbiniz (c.c)'ın huzuruna varırsınız." hakikat-i âliyesini hiçbir zaman unutmamamız gerekir. Ölüm kapısından gerçek hayata ulaşabilmek için, bu dünyanın idrakine varabilmeyi Cenab-ı Allah hepimize nasib eylesin.

-
1. Avarifü'l-Meârif
 2. Divân-ı Esad
 3. Feridüddin-i Attar, Tezkiretü'l-Evliya
 4. Furkan: 25/59
 5. Şuara: 26/81
 6. Saffat: 37/61
 7. Nahl: 16/32
 8. Ruhü'l-Beyan
 9. Tarikat-ı Muhammediye, Muhammed Mevlana Ebu Said Hadimi
 10. Ruh ve Ölüm Ötesi, Mustafa Ertuğrul Kaan, Gayret Kitabevi

Selçuk Eraydın Hocamızın Ardından

Dünya dediğin şu güzel dul kız.

Herkesin dostudur velâkin vefasız.

Yeni Dünya Dergisi'nin yazar kadrosunu meydana getirirken tasavvuf üzerine yazı yazma hususunda Selçuk Eraydın Bey'den istirhamda bulunmuşlar. Kendileri de kabul etmişlerdi. O'nun gönlünde bir doğuş olduğunu söylüyorduk. Gayri ihtiyari de bir muhabbet vardı gönlümüzde O'na karşı. Zevkle yazılarını takip ediyor, okuyorduk. Yıllar geçti; Bandırma'da Ali Öztaylan amcamızı ziyaretimizde, insan gıyaben de tanıyor diye Selçuk Bey'le müzakereleştik. Daha sonra O'nun olduğunu anladık. Söz verilen bir yere gidileceğini, bizim de katılmamızı istediler. Ali amcamız Selçuk Bey ile konuşurlarken bize dönüp dudaklarını ısırarak elleriyle çok başka bir insan olduğunu, çok güzel ders mütala ettiğini ifade ediyorlardı. O'nun hakkında bize şu hatıralarını naklettiler: Mahir İz Bey, kısa şortla denizde eğlenen Selçuk Bey'in

kendisinin asistanı olduğunu söyleyince Ali amca tebessüm eder. Mahir Bey: "Onun dışına değil, gönlüne bakın, ondaki sır sonra zahir olur." buyururlar.

Kısa görüşmemizde bize neler anlatmamıştı ki; mânâ âleminde Sami Ramazanoğlu (k.s)'nun kendisine bazen iltifat bazen de ikazda bulunduğunu, yine mânevî bir işaretle mesneviyi şerhedeceğini, teslimiyet hakkında bir makale yazdığını, onu da kaybettiğini, teslimiyetin çeşmenin altına konan bir testi gibi olduğunu, Bakara Sûresi'nin 155. ayetinin tefsirini yaparken: "Andolsun ki sizi korku ile imtihan ederiz." ayetinde korkunun anarşi ve terör olduğunu ve bunun gibi daha neler anlatmıştı. Yemekte bir söz söyledi. O söz sanki bizde yeni bir hayatın başlangıcına sebep oldu: "Dosta akılla değil, gönülle gidilir. Akıl tedbir için, dost ise muhabbet için."

Bundan birkaç gün önce hemen hemen bütün gece Selçuk Bey ile meşgul oldum. Beraber Sami Ramazanoğlu (k.s)'nu ziyarete gittik. Daha neler neler yaşadığımıza hayret edip duruyordum. Mutlaka ziyaret etmeliyim diyordum. Bugün sohbeti müteakip eve geldiğimde şehadetini duydum. Bu günahkâr kul, lütfuyla rahmetine erse Mevlâ (c.c)'nın, cennetinde görüşür. Rüyamız hak olur beraber üstatlarımızı ve Fahr-i Kâinat (s.a.v)'ı ziyaret ederiz.

Cenâb-ı Hakk rahmetine garkeylesin, hepimizin başı sağolsun.

Rahmet Mevlâm Hâlîme

Kendisini dokuz ay karnında, iki yıl bağıında, bir ömür boyu sevgisini kalbinde taşıyan anaya, parmağına taş değse gönlü sızlayan babaya, başına bir sıkıntı gelse, yardıma koşan akrabaya, şefkat duyar insan..

Evlilik mahsulü meydana gelen yavru, ana ve babasının birbirine duyduğu sevginin eseridir. Evladın dünyaya gelişine sebep olan mahalle ana rahmi, ana rahminden doğan kişiler arasındaki yakınlığa, sıla-i rahim denmiştir.

Allah ve Rasûlünden sonra, rahm-i mader'den dünyaya gelişimize sebep olan, ana ve babaya itaatle, yakın akrabayı gözetmekle, bütün insanlığa "rahim" davranmakla emrolunduk Kitab-ı Hakim'de...

"Allah'a ibadet edin, O'na hiçbir şeyi ortak etmeyin, ana-babaya da iyilik edin, yakınlara, yetimlere, düşkünlere, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın akrabaya, yolcuya ve sağ elinizin sahip olduklarına, kölelere iyilik edin". Allah kendini beğenip, böbürleneni elbette sevmez.¹

Bir intizam içinde seyreden gökcisimleri ve yıldızlar, birbi-

rini sevgiyle tutmasa, güneş, ay'dan ışığını esirgeyip şefkatle bakmasa, alemde düzen mi kalır?

Toprağa küsüp, yönünü çevirse güneş, nebat mı biter yerde?

"O'dur ki; rahmetinin önünde, rüzgârı müjdecî olarak gönderir. Nihayet bunlar, ağır yüklü bulutlar yüklendiğinde, biz onu, ölü bir memlekete gönderir, su indirir, onunla her türlü mahsulleri yetiştiririz. İşte ölüleri de böylece çıkarınız. Tâ ki iyice düşünüp ibret alasınız."²

Semavat ve arz, halk olunan bütün mahluk, sevgisinin, şefkatin, engin rahmetin eseri değil mi?

"Sen olmasaydın, Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım." buyrulan Fahr-i Kâinât, Hülâsa-i Mevcudât Muhammed Mustafa (s.a.v)'ya duyulan sevgi, yaratılış sebebidir âlemin... Kâinatın oluşumu bile, sevgi ve rahmettir. Hadis-i Kudsi'de bir mânâyâ göre: "Tanınmayı sevdim de, âlemi halk ettim." bu yurur Cenâb-ı Hakk..

"Rahmetim ise her şeyi kapsamı içine almıştır."³

Öyle ise bu azab niçin? Rahmet, Allah'ın zatının gereği, azab ise kullarının günahlarının icabıdır.⁴

Cehennemi gezen Yunus Emre, Malik'e, "Hani burada yanan ateş?" dediğinde Cehennemin kapıcısı Malik: "Ya Yunus! Burada herkes kendi ateşine yanar. Zaniler zina ateşine, caniler cinayet ateşine, hainler hiyanet ateşine, asiler isyan ateşine yanar." der.

Allah'ın umumi rahmetinden herkes nasibini alır. İblis bile, önceleri Cennette yaşamış ve, "Bana mühlet ver." dileği dahi yerine getirilmişti.

"Ey Muhammed! Biz seni bütün mahlukat için, sadece bir rahmet olarak gönderdik."⁵ ayet-i celilesi nazil olunca, İblis: "Yâ Rab! Habibini âlemlere rahmet olarak göndermişsen, ben

de bu alemdenim, ben de nasibimi isterim." deyince Hâlik-ı Zülcelâl, Hazreti Âdem'den beri bir melek tarafından kendisine vurulan kamçı cezasını kaldırdı.⁶

Mahşer meydanında terlere batan asilerin: "Bizi bu ter deryasından kurtar da, cehennemine at." diyen kafirlerin hesabının tez görülmesi de rahmet olmuştur kafirlere.

Efendimiz (s.a.v)'in doğumunda, "Sevbiye" hatunu hürriyetine kavuşturan Ebu Leheb'in, bu şuursuzca hareketinin neticesinde bir pazartesi parmağından fışkıran suları emerek, kabrinde rahata ermesi de rahmettendir.

"Şefaatin, ümmetimin günahkârları üzerinedir." Hadis-i Şerifi ile bizim gibi günahkârlara rahmettir Efendimiz (s.a.v).

"Ben sadece bir rahmet ve hidayet rehberiyim (peygamberiyim)."⁷

"Ne olur müşriklere beddua edin." denince Efendimiz (s.a.v): "Şüphesiz Ben çok lanet edici olarak gönderilmedim, ancak rahmet edici olarak gönderildim." buyurur.

Allah (c.c), rahmeti yüz parça kılmış, doksan dokuzunu kendi yanında tutup, bir cüzünü yeryüzüne indirmiştir. Bütün halk, mahlukat, bir cüz sayesinde birbirlerine merhamet ederler. Hatta yavrusunu incitme korkusuyla, kısırağın ayağa kalkması bu rahmetin eseridir.⁸

Her varlık, Bab-ı Rahman'a koşar. Bizi bağrına basan, okşayıp öpen, rahmeti ile rahim Mevlâ'nın arındırıp temizleyen Beytullah'a her gün inen yüz yirmi rahmetin; altmışı namaz kılanlara, kırkı tavaf edenlere, yirmisi de nazar edenlere, buyurulan "Baba Ocağı"na koşarsız hep.

"Vucûd-u Saadetlerini saran toprağın, Kabe'den, semadan, Beytü'l Mamur'dan, Sidre-i Munteha'dan, Arş-ı Azam'dan da daha kıymetli olan Kabr-i Şerif'lerini ziyaretle, Ebu'l-Beşer Rasûlü Ekrem (s.a.v.)'in "Ana kucağı"na atılırsız hep.

"İlmi ile amil olan alimin, yüzüne bakmak ibadettir." Hadis-i Şerifi ile övgüye mazhar önderlerin dergahına da Habibullah'ın ve Zat-ı Ecellu A'la'nın muhabbetine erişmek için eşiğine baş koyarız hep.

1- Nisa: 4/36

2- A'raf: 7/57

3- A'raf: 7/156

4- Ebussuud, 2/201

5- Enbiya: 21/107

6- Ebu Said Muhammed Hadim-Berika

7- Darimi Sünen-Mukaddime

8- Buhari, Kitabu'l-Edeb

Kalbin Sebâtı

Bütün mahlûkat sürekli bir savunmadadır. Her varlık birine pasif iken bir diğerine aktiftir. Bu yapı karmaşık gibi görünen ama hakikatte akıllara durgunluk veren bir intizamın temelini oluşturmaktadır.

Demir; ağaç ve bakıra aktif iken, ateş unsuruna pasiftir. Ateş; demir ve diğer maddelere aktif iken suya pasiftir. Herşey hizmetine sunulan, ekmel-i mahlûkât olan insan, gözle görülemeyecek kadar küçük bir mikroba pasiftir. O halde kainatın düzeninde bir savunma, saldırı sürekliliği vardır. Cenâb-ı Hak, yarattığı her varlığın bünyesine bu denge unsurunun gereği kendi savunma sistemini yerleştirmiştir. Böylece o varlık, helâka götürecektüm etkenlerden kendini koruyup, hayatını idâme ettirmektedir. Tıpkı, vücudun, mikrop kapalı herhangi bir bölgesine otomatikman akyuvar salıvermesi gibi.

Kâinatın düzeninde var olan bu sistem, insan hayatında da sözkonusudur. Düşmana karşı kurulan uydu ve radar savunma sistemlerine, denizin azgın dalgalarını sükûna erdi-

ren dalgakıranlara kadar tüm savunma mekanizmaları hep bu sistemin gereğidir.

Madde planında durum böyle iken, mânâ planında da aynı hal söz konusu değil midir?

Nazargâhi ilâhi olan: "Yerler ve gökler beni almaz, fakat mü'min kulunun gönlü beni alır." hadis-i kudsîsi ile önemi belirtilen kalbi ve orada kök tutan imanı, Allah'tan bir nefha (üfleme) olan ruhu, Cenâb-ı Hak hiç savunmasız bırakmış olabilir mi? Şeytana karşı imânı, nefse karşı ruhu savunan güç, hiç şüphesiz zikrullahtır. "Onlar ki iman etmişlerdir ve kalbleri Allah'ın zikri ile mutmain olur (huzur bulur). Evet, Allah'ın zikri ile kalbler yatışır (rahata erer)." (Rad: 13/28)

"Şeytan Ademoğlunun kalbine girmek için hücum eder. Eğer o kimse Allah'ı zikrederse, Şeytan üzülmeyecek geri çekilir. Eğer Allah'ın zikrinden gâfil olursa (Şeytan) o kalbe dahil olur." (Kenzül-İrfan, Esad Erbili (k.s))

İnsanı, cemiyetin şehvî, hayvanî duygularından bir sera gibi koruyan, insan ve cin şeytanlarının zehir oklarına bir kalın mesabesinde duran ancak zikrullahtır. Ve o, nefsin azgın fırtınasında sükun bulduğumuz emin bir rıhtımdır.

İki zıt bir arada bulunmaz kaidesince Selamet (Şuara: 26/88-89), Haşyet (Kaf: 50/32-33), İnâbe (Kaf: 50/37), Takvâ (Hucurat: 49/31) ve İman (Mücadele: 58/58) mahalli kalbi, Hannâsa (şeytanın) ve O'nun hilelerine terketmeden, Hannâna (Hakk'a) teslim etmenin yolu da zikirdir. "Allah (bir) adam için, sadrında iki kalb yaratmamıştır." (Ahzab: 33/4)

"Allah'ın insanları birbiriyle defetmesi olmasaydı arz mutlak fesat bulurdu." (Bakara :2/251)

"Her kavim için yalnız bir hidayet edici var." (Rad: 13/7) ayetlerinde ifade bulan, toplumun, iktisadî, ahlâkî, felaketlerini bir paratoner misali defeden mürşid-i kâmillerin gâyesi

de, dönme anlamına gelen kalbî, zikrullah ile sabitleştirip, onu beytullah kılmaktır.

İhsan mektebinde, kalbî Allah'ın dini üzere sebâta erdirmeye vesile olan bu erlerden Ebu'l-Hasen Harakânî'nin şu sözü de bu gerçeği vurgulamaktadır. "Kırk yıl Allah gönlüme nazar eder de, orada kendisinden gayrisini görmez." der.

"Kalbin bir saatlik salahı, ins-ü cinnin taatinden üstündür." Zünnûn-ı Mısırî (k.s).

Varlığını Bilmek

Alemde ne varsa, her şey Allah'ındır. "Göklerin ve yerin mutlak (hükümrânlığı) O'nundur."¹ Yaratılan her nesne, hilâfet görevini üstlenen insanoğlu Hâlikına karşı en güzel bir şekilde vazifesini icra etmekle memurdur. "Allah göklerde ve yerde ne varsa tümünü kendi katından size müsahhar kıldı."²

Emanetlerin teklif edildiği, isimlerin öğretildiği, meleklerin secde etmekle emrolunduğu, ruh ve kalbiyle âdemiyet sıfatını elde ederek ahsen-i takvime ulaşan insan, muhtelif şekillerde tanımlanır.

Kelimenin türediği "üns" sözcüğü ile insan, her gördüğüne, her duyduğuna, olur olmaz şeylere gönül bağlayan bir karakterde görünmektedir. Oysa insan, aklını başına alıp, yaratılanı yaratandan ötürü sevmeye başlarsa, mahbûb-i hakîkiye muhabbet eder.

"Nesî" (unutmak) fiilinden "çok unutkan" manasına insanı tarif ettiğimizde, onun neleri unuttuğunu tesbit etmemiz gerekir.

1- İnsan, elest bezminde: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"³ sualine, "Evet sen bizim Rabbimizsin." ahdini unutmıştır.

2- Hiçbir vakit unutmamamız gereken Halik-ı Zülcelal'i unutmıştır insan. "Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkan kimselerdir."⁴

Unutmanın zıddı hatırlamaktır. Ancak, yâd etmek anlamlarına gelen zikir, Allah'ı unutmamak, nisyan ve gaflet halinde olmamaktır. Dikkat edilirse, taatlerin gayesi de Allah (c.c) ile irtibat kurmaktır kalben ve rûhen. "Beni hatırlamak ve anmak için dosdoğru namaz kıl."⁵

İbadetler yaratılışımızın, terbiye edilmemizin bir teşekkürüdür. "Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin."⁶

Semavat ve arzın,⁷ güneş ve ayın,⁸ suyun ve ateşin,⁹ nebâ-tat,¹⁰ hayvanat¹¹ ve insanların yaratılışında, Halik-i zül-Celal'in yüce kudretini görmemek mümkün mü? "Yapıp yaratımların en güzeli olan Allah pek yücedir."¹² Allah'tan başka yaratıcı yoktur."¹³ Bu kainattan daha bedî (üstün) bir şey imkân dairesinde mevcut değildir."¹⁴

Zuhuru perde olmuştur zuhura
Gözü olan delil ister mi nura?

Hüdâi

Varlığın bilme ne hacet, kürre-i âlem ile,
Yeter isbatına halk ettiğin bir zerre bile.

"O Kur'an'ın hak olduğu meydana çıkıncaya kadar varlığımızın belgelerini onlara hem dış dünyada ve hem de kendi

içlerinde göstereceğiz. Rabbinin herşeye şahit olması yetmez mi?"¹⁵

Kurtubi, "Kendilerindeki deliller; ince sanat ve eşsiz hikmettir. Küçük, büyük abdest yolları, bir damla su ile gören, yerden göğe beş yüz yıllık mesafeyi seyreden iki gözü, farklı sesleri birbirinden ayıran kulaklarıdır." buyurur. "Kesin olarak inananlara, yeryüzünde ve kendi içinizde Allah'ın varlığına nice deliller vardır, görmez misiniz?"¹⁶

Alman bir doktor, muayenesinde, gırtlaktan sağ akciğere doğru İlâhi kudretle yazılan "tevhidi" görür görmez iman etmiştir. Mürşid-i kâmilin salikâne tarif buyurdıkları "nefy ü isbat", "Lailahe illallah" zikri ne kadar anlamlıdır.

Bundan sonra nefy u isbat,
Gelir tevhid gider zulmet,
Lakin çok istermiş gayret
Fikren buna devam lazım.

Nefesini çeken içe,
Tek olacak, varın üçe,
Yirmi bire yol aç,
Maksut, matlub, rıza lazım.

Yazmakla bu iş bilinmez
Sadra yazılır silinmez
Bu ders herkeste bulunmaz
Lakin tarif etmek lazım.¹⁷

İmamı Gazâlî âfak ve enfuste (kendi nefsimizde ve dışımızda) Allah'ın eşsiz kudretini şöyle anlatır:

Kadın ve erkeğin kalbine muhabbet bahşeden O.

Ana rahminde nutfeyi koruyan, kana, ete, kemiğe çevirip üstünü etlerle örten, sinir ve damarlarla ören Allah'tır.

Dudakları; ağzın kilidi, yüzün güzelliği, dili; duygularımızı ifade etmeye çalışan, tatma organı kılan, acı bir madde ile kurt ve böcekten, toz ve dumandan kulağı koruyan O'dur.

Buruna koklama duygusunu, hançereye nâme çıkarma özelliğini bahşeden, Adem (a.s)'den beri sesleri, yüzleri, parmak ucundaki kıvrımları birbirinden farklı kılan Allah-u Zülcelal'dir.

Parmakların dizilişini, ayakların üzerine durabilecek tarzda yaratılışını, elli beş parça kemikten başı, beş yüz yirmi dokuz adaleden vücudu, muhkem bir kal'a içerisinde beyni, göğüs kafesinde kalbi yaratan O'dur. Unutma ve hafıza nimetlerini bir düşünelim. Unutma nimeti olmasa, afetler, felaketler, facialar insan hayatını kahreder, zevk ve neşe olmazdı. Utanma duygusu olmasa, isyandan kaçıp emr-i ilahî'ye uymazdı insan. "Allah, yeri sizin için bir mesken, göğü de bina eden, size şekil verip de şeklinizi güzel yapan, sizi temiz besinlerle rızıklandırandır. İşte O, Rabbiniz Allah'tır. Âlemlerin Rabbi Allah, yücelerden yücedir."¹⁸

İbni Abbas (r.a): "O, yeri, hayattayken de, öldükten sonra da sizin için bir konaklama yeri yaptı. Gökleri de üstünüze yükselterek bir kubbe (tavan) yaptı. Size en güzel biçimi verdi ve sizi uzuvları birbirine uygun olarak en güzel şekilde yarattı. Başı aşağıya dönük, dört ayak üzerine yürüyen hayvanlar gibi yapmadı." buyurmuştur.

Aklı, fikri, âzâları, rızkının temizliği ve sonsuz nimetlerle lutfu ilahîye mazhardır insan. "Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız onu sayamazsınız. Hakikaten Rabbin çok bağışlayan, pek esirgeyendir."¹⁹ Sonsuz ikramda bulunan Allah (c.c)'a kulluk görevimizi icra etmemiz için yaratıldık şüphe-

siz. "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."²⁰ İbn Abbas (r.a): "İsteyerek veya istemeyerek, ibadet etmek suretiyle beni tasdik etsinler diye yarattım." Mücahid (r.ha) de: "Beni tanısinlar diye yarattım." der.

Zemahşeri ise: "Yüce Allah, insandan daha güzel surette hiçbir canlı yaratmadı. İnsan kendi nefsinin ve Allah'ın kendisine vermiş olduğu nimetleri düşününce, bunların bir yaratıcısının bulunduğu aklı şهادet eder ve Rabbini bulur." buyurmuştur.

1- Furkan: 25/2

2- Câsiye: 45/13

3- Araf: 7/172

4- Haşr: 59/19; Tevbe: 9/67; Kehf: 18/24; Taha: 20/126

5- Taha: 20/14

6- Bakara: 2/21

7- Talak: 65/12

8- Nahl: 16/16

9- Enbiya: 21/10; Vakıa: 56/71-72

10- Neml: 27/60

11- Nahl: 16/8

12- Mü'minun: 23/14

13- Fatr: 35/3

14- İmam Gazali

15- Fussilet: 41/53

16- Zariyat: 51/20-21

17- Gönül Âleminden, Hacı Hasan Efendi (k.s), Mavi Yayıncılık

18- Mümin: 40/64

19- Nahl: 16/18

20- Zariyat: 51/56

Hakk'a Vâsıl Olmak

Vuslat:

Murâdı Hakk Teâla olan, O'na tam yönelmeli. "Hem Rabbinin ismini an ve her şeyden kesilerek O'na ihlâs ile yönel(erek) ibadet et." (Müzemmil: 8)

"Kur'an okumaya başlarken "Bismillahirrahmanirrahim" de." (Celaleyn)

"Gece gündüz O'nu zikre müdâvim ol. Zikrullah; tesbîh, tehlil, temcid, tahmid, namaz, Kur'an okumak, ilim tedris ve tahsili gibi her şeye şâmindir." (Beyzâvî, Medarik)

Tebettel: İnsanlardan uzaklaşıp kendini Allah'a vermek.

Mürid: Allah'a erme murâdının, ipin ucunu mürşid-i kâmile teslim etmekle hâsıl olacağını idrâk eden kimsedir.

Vuslatın temini, engelleri aşmakla mümkündür.

Engeller İki Kısımdır:

1- Sâlikin şahsının dışında.

2- Sâlikin kendi nefsi, olur.

Zâhirî Engeller

Dünya meşgalesi, mal ve mülk sevgisi. İbrahim b. Edhem (k.s)'in, Harun Reşid'in oğlu Sebt ve nicelerinin dünya ve müzahrefatını terk etmeleri gibi.

Müeyyed b. Mahmud b. Said es-Sufi, Allah'a vuslat için istihareye yatar. Rüyasında Tevbe suresinin 24. ayetini görür. Hafızlar meclisine vardığında bu ayeti okuduklarına tesadüf edince rüyasının sadâkatine inanır.

Batınî Engeller Şu Şartlarla Aşılır

- 1- Sâdikâne bir şekilde Allah'a dönmek.
- 2- Bedenî mücâhade ve nefsin riyâzetle terbiye ederek sabra erişmek.
- 3- Her iş ve hâlinde Allah'a tevekkül etmek.
- 4- Rızâ ve teslimiyet.
- 5- Her şeyin ehadiyyet-i ceminin yalnız Allah Teâla'ya ait olduğunda O'na güvenmek.

Alışılan şu beş şeye uymakla Hakk'a vâsıl olunur:

- 1- Mevt-i esved: Siyah ölüm ki, açlıktır.
- 2- Mevt-i ebyaz: Beyaz ölüm ki, uykusuzluktur.
- 3- Mevt-i ahmer: Kırmızı ölüm ki, uzlete çekilmektir.
- 4- Mevt-i asfer: Sarı ölüm ki, susmaktır.
- 5- Mevt-i ahdâr: Yeşil ölüm ki, yamalı elbise giymektir (Kalbin dünya malına meyletmemesini sağlamak).

Bu esaslara riâyet edildiğinde şehvet ve gazap kuvvetleri rûhânî, melekî kuvvetlere dönüşür. Kişi istediği an istediği yerde bulunabilir.

Zikir

Anma, hatırlama, yad etme anlamlarına gelen zikir, günümüzde daha ziyade maddi değerlerde yoğunlaşmaktadır.

Kadının, paranın-pulun, arabanın, çek ve senedin, malın mülkün çokca konuşulduğu meclisler var şimdi. İnsanlar bile maddeye göre değer kazanmakta. Böyle olunca bir avuç insan mesud iken diğerleri hesaba katılmamakta. Ölçünün ilahi kaynak olduğu devrelerdeki samimiyet ve takva, günümüzde değer yargısı olarak kabul edilmemektedir.

Mekke'nin ekabir takımı Rasûlullah (s.a.v)'ın yanı başında O'nun nurundan istifade eden fakir Bilal'i, Ammar'ı, Selman ve Suheybi (Radiyallahu anhüm) görür, yaklaşmazlardı. Çünkü fakirdi onlar. Kavim ve kabileleri de yoktu. Ama imanları çoktu. İbn-i Mesud (r.a.)'un bacaklarının hurma dalından ince olduğunu görüp gülen sahabeye Peygamberimiz (s.a.v): "Niçin gülersiniz? O zât ki kıyamet gününde mizanda sevaplarıyla Uhud dağından daha ağır gelecek." buyururlar. İnandığını yaşamaya çalışanlara zulmeden münkirler bunlar-

dan farklı mı? Doğudaki esir olsa batıdaki, batıdaki esir olsa doğudakinin onu hatırlamak mecburiyetinde olduğu devirler, zulmün yerine adaletin tesis edildiği devirlerdir.

Asr-ı Saadet'ten ibret dolu bir kaç sahne:

Hz. Ömer (r.a) geceleri dolaşır, teb'asının ahvâlini tetkik ederdi. Hz. Ömer (r.a), Medine'ye avdetinde, çölde, tek bir çadırda bir kadın görmüş ve kadına sormuştu:

— Ömer hakkında ne düşünüyorsun?

— Allah, Ömer (r.a)'in belasını versin. Bütün riyaseti müddetinde beş para alamadım.

— Hz. Ömer (r.a):

— Sen böyle uzak yerde ayrı yaşarken, Ömer seni nereden bulsun?

Kadın:

— Beni bulamıyacaksa niçin devletin başına geldi?

Bu söz Hz. Ömer (r.a)'i o kadar müteessir etti ki, gözleri yaşardı.

Bir gün Hz. Ömer (r.a), Medine'den üç mil mesafede bir kadına tesadüf etmişti. Üç çocuğu ağlıyordu ve tencere de ocakta idi. Hz. Ömer (r.a) çocukların niçin ağladıklarını sordu, kadın da iki günden beri çocukların aç olduğunu ve çocukları aldatmak üzere tencerede su kaynatmakta olduğunu söyledi.

Hz. Ömer (r.a) derhal Medine'ye dönerek, un, yağ, hurma alarak sırtına yüklenmişti. Kölesi Eslem (r.a) yükü götürmek istemiş, Hz. Ömer (r.a) de red ile demişti ki:

— Kıyamet günü benim yüküme iştirak edecek değilsin!

Hz. Ömer (r.a) kadının ateşini kendi yakmış, çocuklar yemek yedikten sonra oynamaya başlamışlar, kadın da demişti ki:

— Cenâb-ı Hakk, sana mükâfâtını ihsân etsin. Ömer (r.a)'in işgal ettiği makama o değil sen layıksın!

Hatta birgün Hz.Ömer (r.a) ağlarken sebebi soruldu:

— Nasıl ağlamayayım ki, Fırat kenarında bir zayı olsa korkarım ki, Ömer'den sorulur! Tarihimiz buna benzer bitmez misallerle doludur. Komşusundan tutun, neslinden bir mümin gelir diye küfrün bile kahrını istemeyen Peygamberimiz (s.a.v)'in edebinde olanların zikri, değil mümin, kâfire bile kucak açmak, hidayetini istemektir; el, dil ve kalble isyanı önlemek fitne kalmayınca kadar çalışıp insanlığın sulhunü temin etmektir. Zikir, ahlâki bütün güzellikleri üzerimizde bulundurup, mü'minlerden olduğumuzu ilan ederek, bâtıldan alâkayı (ilgiyi) kesmektir. Nefsimizin rahatını unutup, insanlığın saadetine koşmaktır zikir.

İlâhi Aşk -I-

Muhabbet, aşk ve şevk kelimelerini çokça kullanırız dilimizde. Muhabbet: Sevgi, Aşk: Habib, Maşuk, Mahbub: Sevgili, Mühibb: Âşık, demektir.¹

Aşk: Müfrit, muhabbet, aşırı sevgi.² Aşk: Sevgi. Arapça aslı ışık: Şiddetli ve aşırı sevgi. Aynı kökten gelen aşeka, sarmaşık anlamına gelir. Sarmaşık sarıldığı yeri nasıl kaplarsa, aşk da girdiği kalbi, hatta insanın vücudunu öylece sarar. Kuşattığı ağacın suyunu emer, onu soldurur, zayıflatır ve bazan da kurutur. Aşk, sevenin sevdiğinden başkasıyla alakasını kesip, onu sarartıp soldurduğu için bu duyguya aşk denilmiştir.³

Aşk: Allah sevgisi, Allah'ı şiddetli sevmek.⁴

Şevk: Özlemek, iştiyak hali. Cemâli ve likâyı özlemekten doğan his ve heyecan.⁵ Şevk: Özlemek, hasret demektir. Aşk, ağaç; şevk bu ağacın meyvesidir. Kalbi istilâ ederek yakan bir ateş.⁶

İyi olana kendiliğinden meydana gelen meyle sevgi, bu meylin kuvvetli olmasına da aşk denir.⁷ Mevlana Celâleddin (k.s): "Aşk nedir?" diyene, "Benim gibi olursan anlarsın." demiştir.

Hüseyin b. Mansur Hallâc (k.s): "Aşk: Sana ait vasıflardan arınıp, dostun vasıflarıyla yaşamaktır." demiştir.

Ebû'l-Hüseyin en-Nûri (k.s) (v: 295): "Perdeleri yırtmak, sırları keşfetmektir."⁸ der.

Şevk: Sevgiliyi seyr ve temaşa ile sükun bulma.

"Kim Allah'ın didarını (cemâlini) ümit ederse, şüphesiz ki Allah'ın va'di yakındır."⁹

Yahya b. Muaz (k.s), "Şevkin alâmeti, çocuğun sütten kesildiği gibi şehvet ve nefsanîyetten kesilmektir." der. Peygamber Efendimiz (s.a.v): "Sana kavuşma şevki ihsan etmeni niyaz ediyorum."¹⁰ buyurmuştur.

"Kim Allah'a müştak (âşık) olursa, herşey ona iştîyak duyar." denilmiştir. Allah (c.c)'a vuslat arzusunda olan "Ali (r.a), Ammar (r.a) ve Selman (r.a)'ı, cennet özlemiştir." buyurur, Peygamberimiz (s.a.v).¹¹

Hadis-i Şerif'te: "Bir kimse, Allah(c.c)'a kavuşmayı arzu ederse, Allah da ona kavuşmayı arzu eder. Bir kimse, Allah'a kavuşma arzusunda olmazsa, Allah da ona kavuşma arzusunda olmaz."¹² buyrulur.

Muhabbet

Muhabbet kelimesi "sevgi" manasında kullanılmaktadır. Ayet-i Celile'de, şiddetli sevgiden gâye aşktır. "İnsanlar içinde Allah'tan gayrısını (O'nu) emsâl edinen adamlar da vardır. Ki onlara (putlara), Allah'a olan sevgi gibi muhabbet beslerler. İman edenlerin Allah'a olan sevgisi ise (onlarınkinden) çok daha fazladır."¹³ Ayette geçen "endâd" (emsal) kelimesinin putlar yahut kendilerine boyun eğilen şahsiyetler olduğu bildirilir.¹⁴ "Eğer Allah (c.c)'ı seviyorsanız, Bana uyun ki Allah da sizi sevsin."¹⁵ "Ey iman edenler, içinizden kim dininden dönerse, Allah (c.c), onların karşısına kendilerini sevdiği

ve onların da Allah'ı sevecekleri bir kavim getirir."¹⁶

Yukarıdaki her üç ayette de "Muhabbet" kelimesinin, "sevgi" olarak ifade edildiğini görmekteyiz. Mütakellimlerle Ârifler arasında, bu kelimenin farklı anlaşılmasına sebep şu görüşlerdir: Mütakellimlere göre "Allah'ı seviyoruz"un anlamı, "O'na itaat ve hizmeti, O'nun bize vereceği lûtufları seviyoruz." anlamındadır. Ârifler ise, Allah Teâlâ'nın zâtı için sevildiği, cennet ümidi ve cehennem korkusuyla sevimyeceği, O'na tazim ve rızanın herşeyin üstünde olduğu görüşündedirler. Dolayısıyla burada gaye, huzur ve ünsiyet (dostluk) elde etmektir.¹⁷

Hız. İsa (a.s), ibadetle yapıp yakılan bir kavme tesadüfle ibadetlerinin sebebini sorar, onlar da, "Allah'ın ateşinden korktuğumuz için." dediklerinde İsa (a.s), "Allah, sizi korktuğunuzdan emin kılacaktır." buyurur. Bunlardan daha çok taatte bulunan bir gruba, ibadetlerinin sebebini sorduğunda, onların da cevabı "Allah'ın bize vadettiği cennet ve nimetler." olur. İsa (a.s) bu kavme de, "Allah'ın, size vadettiğini vermesi üzerine haktır." buyurur. Daha sonra ibadet eden bir topluluğa niçin ibadet ettiklerini sorunca, onlar da, "Biz Allah'ı sevenleriz. Ona ne ateşinden korktuğumuz, ne de cennet ve nimetlerine hasret çektiğimiz için ibadet ediyoruz. Sadece kendisini sevdiğimiz için ibadet ediyoruz." dediklerinde, İsa (a.s), "Gerçek Allah (c.c) dostları sizlersiniz; sizin aranızda bulunmam bana emrolundu." buyurur.¹⁸

O'ndan O'nu İstemek

Rabiatü'l- Adeviye (k.s)'nin yanında cennetten bahsedilince, "Önce ev sahibini sonra evini düşünün." der. Sıratın geçerken, "Tez geç ya mü'min, senin nurun benim narımı söndürecek."¹⁹ diyen cehennem, nimetlerine iltifat etmeyip Ce-

mâl-i ilâhiyi isteyen aşık kuldân cennet de şikâyetçidir.

Biş-i Hafi'yi rüyada görürler: "Ebu Nasr-ı Temâr ve Abdul-Vehhab-ı Verrâk'ın hâli nasıldır?" diye sorarlar. Buyurur ki: "Onlar Cennet yemekleri yiyorlar." Sen ne yapıyorsun dediklerinde "Allahü Teâla benim yemeğe ve içmeye rağbet etmediğini görünce bana kendisini görme nimetini bahşeyledi." buyurur. Ali b. Muvaffak (k.s): "İnsanlar yemek yiyorlardı. Melekler onların ağzına taamlardan veriyorlardı. Bir kimseye tesadüf ettim, başını eğmiş dalgın dalgın bakıyordu. Rıdvan'a, "Bu kimdir?" dedim. Mâ'rûf-u Kerhî'dir dedi. "Onun ibadeti cennet arzusu, cehennem korkusuyla değildi, onun için, ona Cemâl-i İlâhiye bakmak serbesttir." dedi."

Yahya bin Muaz (k.s): "Bir gece Bayezid-i gördüm, yatışı namazından sonra sabaha kadar uyumadı. Gözleri dalgın ve hayran bakıyordu. Secdeye kapandı. Başını kaldırdığında, "Ya Rabbi! Birçok kimseler Seni aradı, onlara su üstünde yürüme, havada uçma kerametini verdin. Ben bunlardan Sana sığmıyor, Sen'den Sen'i istiyorum." dedi."²⁰

Sevri'nin Rabiâtü'l- Adeviye (k.s)'ye, "Senin imanının hakikati nedir?" sorusuna O: "Ben korktuğu için çalışan kötü bir işçi, verilirse çalışan fena bir cariyeye gibi Rabbıma ibadet etmem. O'nu sevdiğim için ibadet ederim." cevabını verir. Engin sevgisini şu ifadelerle dile getirir.

"Sen tatlı ol da, bütün hayat zehir olsun.

Sen râzı ol da, bütün insanlar öfkeyle dolsun.

Benim aram yeter ki iyi olsun Seninle.

İsterse harabolsun sonra bütün âlemle.

Gerisi hep boştur, olursa benimle dostluğun.

Toprağın üstündeki herşey toprak olacaktır elbet bir gün."

Ebu Nasr Serrâc (v. 378) muhabbeti üç kısma ayırır:

1- Muhabbetü'l-Âmmeh: Rabbımızın sonsuz nimetleri neticesinde hâsıl olur.

2- Hubbu's-Sâdıķın: Kalbin, Allah (c.c)'ın azamet ve celâli, ilim ve kudretindeki sırları keşfiyle meydana gelen muhabbet.

3- Muhabbetü'l-Ârifin: Allah Teâla'nın ezeli sevgisine, herhangi bir sebep bahis mevzuu olmadan bakışın ve bu sevgiyi tanıyışın neticesinde belirir. Ebû Yâkub es-Sûsi (k.s) bu sevgiye erenlere, "Sevgisiz sevendir." tabirini kullanır. Hz. Cüneyd (k.s) (v: 297): "Sevenin sıfatlarına bedel, sevilenin sıfatlarına bürünmüştür." diyerek, Peygamberimiz (s.a.v)'in bildirdiği: "Onu seversem gören gözü, işiten kulağı, kavrayan eli olurum." hadis-i kudsisiye işaret eder.²¹

İmam Buhari (r.a.) bu hadis-i kutsî'de: "Kulum efal ve hareketlerini emr-i ilâhime muvafık kılarak şeriat gözüyle görür, şeriat kulağıyla dinler, şeriat eliyle alır." ifadesiyle, hulul ve ittihad iddialarını reddeder.²²

Allah (c.c) Sevgisi Mertebeler İtibariyle Yedi Kısma Ayrılır

1- Muhabbet, Hz. Peygamber (s.a.v)'in, Habibullah'ın makamıdır. Nurların nuru, ilâhi aşk demektir, muhabbet.

2- Hüllet, hür kalblerin nurudur. İbrahim (a.s)'in, Halilullah'ın makamıdır. Hüllet, samimi dostluk demektir.

3- Meveddet, yaygın bir nurdur. Samimi sevgi demektir. Hz. Davud (a.s)'un makamıdır.

4- Velayet, parlayan bir nurdur. Velilerin makamıdır.

5- Sadakat, fişkran bir ateştir. Sıddıkların makamıdır.

6- İradet, müridlerin makamıdır.

7- Hava, Allah(c.c) aşkı ile kemâlinden geçenlerin makamıdır.

Muhabbet'in semeresi vuslat (Allah'a kavuşma), Hüllet'in

semeresi marifet, Meveddet'in semeresi hilafet, Velayet'in semeresi tevhid, Sadakat'in semeresi yalnız Allah'a bağlanmak, İrade'nin semeresi (meyvesi) kötülüklerden ayrılık, Hava'nın semeresi kendinden geçip Mevlâ'ya ermedir.²³

İlâhî ve Beşerî Aşk

Aşk, ilâhî ve beşerî olmak üzere iki kısma ayrılır. İlâhî aşka hakiki aşk, beşerî aşka da mecazi aşk denir. "Ben gizli bir hazineydim, bilinmeyi istedim ve bu yüzden âlemi yarattım." hadis-i kudsisinde bilinmekten gaye marifet, istenmekten gaye de muhabbet, aşk olduğu belirtilir. Kainatın varolma sebebi, Peygamberimiz (s.a.v)'e Cenab-ı Hakk'ın aşkı ve tecellisidir. Bu sebeple Habibullah denmiştir. Kainatın yaratılış sebebi aşktır desek hata etmeyiz herhalde. Hz. Hüseyin yoluyla İbn-i Merzuk, Peygamberimiz (s.a.v)'in: "Adem (a.s)'in yaratılışından ondört bin yıl evvel Rabbımın karşısında bir nurdum ben."²⁴ hadisini aktarırlar.

Rüzbihan-ı Bakli (v. 606) Aşkı Beş Kısma Ayırır

- 1- Behîmi: Süfli, (engin, aşağı, adi, hayvani).
- 2- Tabî: Maddî değerlere duyulan sevgi. Şer-i şerifin ölçüsünü aşar, ilâhî emirlerin dışına çıkarsa mezmumdur (kötüdür).
- 3- Ruhânî: Süfli arzulara tabi olmadıkça, kirletilmeyen bu aşk, İlâhî aşka geçmeye vesile olduğu için makbuldür.
- 4- Aklî: Mevlâ'yı Zül- Celal'in tecellileriyle her zerrede O'nun nurunu müşahade ile hasıl olan aşktır.
- 5- İlâhî aşk: Rabbımıza vuslat, kendi iradesini O'nun iradesine teslim edenlerin aşkı.²⁵

İbni Arabi (k.s) (v. 638) Aşkı Şöyle İzah Eder:

- 1- İlâhî Muhabbet: Rabbimizin bizi, bizim de onu sevmeye

miz. Kul, Hakk'tan gelene rıza göstererek,²⁶ Mevlâ'nın muhabbetine erişir. Sevgi her zaman büyükten gelir. Bayezid-i Bistâmi (k.s): "Dört şeyi yanlış anlamışım: Ben Allah'ı istiyor, O'nu anıyor, O'nu biliyor, O'nu seviyorum. Sonradan anladım ki, benden evvel O beni istiyor, anıyor, biliyor ve seviyormuş."²⁷ buyurmuştur.

2- Ruhânî Muhabbet: Kendi arzu ve isteklerine Halık-ı Zü'l-Celâl'in iradesini tercih etmek.

Mâşukun Haliyle Hallenmek

Cüneyd (k.s): "Âşkın, kendi sıfatlarını terkederek sevgilinin sıfatlarının tecellisine mazhar olmasıdır." der.

Şibli (k.s): "Kalbde, sevgiliden başka ne varsa hepsini mahvetmek muhabbetin işaretidir." der.

Bağdat'ta bir testici, "Vahidden (Allah'tan) başka bir kimse bâki kalmaz." deyince, Şeyh Şibli (k.s) bağırır: "Vahidden başka ne var?" Yine şeyh Şibli (k.s), ağlayan birine "Niçin ağlıyorsun böyle?" deyince O da, "Dostumu kaybettim ona ağlıyorum." dediğinde Şeyh Şibli şöyle seslenir: "Ölmeyen dost tutsaydın." Âbidin kuvveti; su ve ekmekte, Ârifin kuvveti de Allah'ı anmaktır. Gâfilin kiblesi; altın ve gümüş, Ârifin kiblesi ise; Allah (c.c) ve Onun nûrudur. Tarikat pirleri, insanların meşreblerini gözönünde bulundurarak onlar için üç terbiye yolu tesbit etmişlerdir:

1- Tarik-i Ahyar: Farz ve sünnetleri yerine getirerek, çokca ibadet eder, nafile taatler ve riyazetle Hakk'a ulaşmaya çalışırlar.

2- Tarik-i Ebrar: Nefse muhalefetle onun yersiz arzu ve isteklerini dizginlerler.

3- Tarik-i Şüttar: Ölmeden evvel ölme haline gelerek Mevlâya (c.c) vasil olmaya çalışırlar. Tarik-i şüttar, aşk yoludur.²⁸

Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden biri de "el-Vedûd", has kullarını rahmet ve rızasına erdiren, sevmeye ve dostluğu kazanılmaya lâyık olan biricik sevgilidir.

Evladını, evini, malını-mülkünü kişinin sevmesi fitrîdir. Cenab-ı Hakk'ı sevmesi ise zikir ve muhakemeye bağlıdır. Sevdiği bütün maddi değerler, Halik'ını tefekkür, asıl sevmesi gerekenin Rabb-i Zü'l-Celâl olduğunu bildirir. İnsan, bu idrakten sonra Allah'ı daha ziyâde sevmeye başlar, O'nu tanıdıkça sever.²⁹

Allah'a Ulaşmak İçin Bir Merdivendir Aşk

Aşkta murat Allah (c.c)'a vuslattır. Hevâ ve hevesine kapılan şair ve edipler ıyş-ü işretten, mey-ü meyhaneden, pir-i muğandan, sâki ve sâğardan hep dünyanın geçici zevklerini anlamışlardır.

Halbuki gönül ehli aşıklarca mey'den maksat; gam ve kasvet-i dünyeviyyeden eser bırakmayan muhabbetullahdır. Meyhane; ibadethane, pir-i muğan; mürşid-i kâmil, sâki ise müridanın kalbine biiznillahi Teâlâ Allah'ın feyzini sunan hulefa, ıyş-u işretleri, zikrullah'tan hasıl olan zevkdir.³⁰

Mevlânâ Câmi (k.s): "Mecazi de olsa aşk ve sevgiden yüz çevirme, zira o İlâhi aşka ulaşmak için bir vasıtaadır." der. Arap dilinde: "Mecaz hakikatin köprüsüdür." denilmiştir.³¹

İbnü'l Cevzî, İbn Teymiyye ve İbn Kayyim gibi âlimler aşkın ister beşeri, isterse ilâhi olsun şer'i ölçüleri aşmaması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ebu Ali Rûzbâri (k.s): "Muhabbet emredilene uymaktır." İbn Atâ: "Mehabbet, kalblere dikilen fidanlardır. Aklın ölçüsünde meyveler verir. Aşk, âşıkın kabiliyet ve istidadı nisbetinde semere (meyve) verir. Aşk, fidan, akıl bu fidanın dikildiği topraktır." buyurmuşlardır.

Aşk merdivendir, gâye değil maksada ulaşmaya, ermeye, ilâhi aşka vasil olmaya vesiledir. Beşerî aşkıta; dağı, taşı, tabiatı, kadını, kızı sevmeye ipin ucunu Mevlâ'ya teslim edenler, eserden müessire, nakıştan nakkaşa (yaratılan eşyanın yara-danına) geçenler, kainatta bulunan her eşyanın Cenab-ı Hakk'ın varlığına bir delil olduğunu görenler, yanılmamış, ilâhi aşka ermişlerdir. Hatta eserde kalan, maddi zevklerle deliye dönen Mecnun, bir seher vakti Leylâ, Leylâ derken Mevlâ, Mevlâ demeye başlamıştır.

"Leylâ Leylâ deyü Mecnun nice dem yandı yakıldı.
Son demde dedi: "Bana bu kavga nemelazım."

Nice maceralardan sonra kendinden ayrı zannettiği güzelliği kendinde bulan aşıklar, vahdet sırrına ererek ilâhi aşka kavuşmuşlardır.

"Bende olan âşikâr sensin.
Ben had yoğum ol ki var sensin."

Fuzûlî

"Bana bende demen bende değilem
Bir ben vardır bende benden içerü."

Yunus Emre

Allah'ı Bütün Kalbiyle Sevmek

Gönlündeki ilâhi zevkin tadına varan, hadis-i kudsî'de, "Beni ne sema aldı, ne arz. Beni (rızamı), kâmil mü'minin kalbi aldı." sırrına erişerek gönlünün arşullah, kenzullah (Allah'ın hazinesi), beytullah (Allah'ın muhabbetevi) olduğunu anlayan Hak aşıkları:

Ballar balını buldum
Kovanum yağma olsun

nâmelerini terennüm etmişlerdir.

Yüzün Niyâzi eyle hâk dert ile bağrın eyle çak!
Kalbin sarayın eyle pâk, şayed gele Sultan sana!

Yaratılanı yaratandan dolayı severek, bir gayr-i müslimin dâhi hidâyetini isteme gönül zenginliğine eren kul, bütün mü'minleri kardeş bilerek, hatta onları kendisine tercih ederek,³² Rasûlullah (s.a.v)'ın izini takibe vesile olan üstazına sevgisiyle, Fahr-i Kainât (s.a.v.)'ın muhabbetine, O'ndan da ilâhi aşka ererek bahtiyar olur (kemâle erer).

Seven sevilir. Peygamber Efendimiz (s.a.v): "Sevmeyen ve sevilmeğinde hayır yoktur." buyurur.

Peygamber Efendimiz (s.a.v): "Cenab-ı Hakk bir kulunu sevdiği zaman Cebrail (a.s)'e, "Ben falanca kulumu seviyorum, sen de onu sev." der. Cebrail (a.s) de o kulu sever. Sema halkına, "Allah falanca kulunu seviyor, onu siz de seviniz." diye nidâ eder. Semadakiler de o kulu severler. Sonra Allah Teâlâ o kulun yeryüzünde de sevilmesini temin eder. Herkes onu sever." ³³ buyurmuşlardır.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v): "Allah Teâlâ'yı bütün kalbiyle seven birini görmek istiyorsanız, Huzeyfe'nin kölesi Salim'e bakınız." buyurdu. "Ebûbekir'in fazileti namaz ve orucunun çokluğuyla değil, kalbine yerleşen sır sebebiyledir." Hadis-i Şerif'indeki sır, marifet, Allah'a aşk nurudur. İlâhi aşka ermenin yolu Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in şu duasıyla ifade ediliyor. "Ya Rabbi! Bana kendi sevgini, sevdiklerinin sevgisini ve beni senin sevgine yaklaştıracakların sevgisini ihsan eyle. Ve kendi sevgini bana, harareten, susuzluktan yananla-

rın, soğuk suya kavuşmasını istemelerinden sevgili kıl."

- 1- Kuşeyrî Risâlesi, Dergâh
- 2- Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, S. Uludağ, Marifet
- 3- Kâmus
- 4- İstılâhât-ı Sûfiyye
- 5- İstılâhât-ı Sûfiyye
- 6- Kuşeyrî Risâlesi, Dergâh
- 7- Gazzali (v. 505)
- 8- Kuşeyrî Risâlesi, Dergâh
- 9- Ankebut, 5
- 10- Nesai, Şehu, 62; İbn Hanbel
- 11- Tirmizi
- 12- Buhari; Rikak, 21; Müslim, Zikir, 5
- 13- Bakara: 165
- 14- Tefsîr'ut-Taberi
- 15- Âl-i İmran, 31
- 16- El- Mâide, 54
- 17- Kuşeyrî-Keş'ul-Mahcûb
- 18- Kûtu'l-Kulûb
- 19- Hadis-i Şerif
- 20- Kimya, Muhabbet, Şevk ve Rıza Bölümü
- 21- Zübdetü'l-Buhârî, 107
- 22- Musâhebe, Ramazanoğlu Mahmud Sâmi (k.s)
- 23- Marifetnâme, İbrahim Hakkı Erzurumî (k.s)
- 24- El Mevâhibü'l-Ledûniyye, İmâm-ı Kastalanî (r.a)
- 25- Abherü'l Âşıkîn
- 26- Mâide; 54
- 27- Marifetnâme
- 28- İstılâhât-ı Sûfiyye
- 29- Esmâ-ül Hüsna, Osman Tatlısu
- 30- Divân-ı Esad, M. Esad Erbilli (k.s)
- 31- Mektûbat, M. Esad Erbilli (k.s)
- 32- Haşr, 9
- 33- Buhari, Edeb; Müslim, Birr

İlâhi Aşk -II-

Esmâü'l-Hüsna'dan "el-Vedûd" ism-i şerifi, hayırlı kullarını seven, dostluğu kazanılmaya layık olan biricik sevgili manasındadır.

Kulun yaratılışının icabı olan sevgilerde, fikir ve muhâkemeye ihtiyaç yoktur. Paraya pula, mala mülke, kadın ve kıza sevgi, fitrî ve tabîîdir.¹ Maddî değerlerin Allah (c.c)'a ait olduğunu, hepsinin birgün yok olacağını² tefekkür edenler, Cenab-ı Hakk'ı sonsuz bir sevgiyle sevmeye başlar. Âh u vahlar, şikayetler, ızdıraplar biter. Ebedî âlemin saâdetini temin eden duygular belirir gönülde.³

İlahî Aşka Ermenin Yolu

1- Günahlardan arınma, samimi olarak Allah'a yönelme; "tevbe":

Ey iman edenler! Allah'a nasûh (bir daha günaha dönme-yeceğiniz kesin ve tereddütsüz) bir tevbe ile tevbe ediniz. (Bu takdirde) umulur ki Allah kötülüklerinizi örter ve sizi (gölge-

likleri) altından ırmaklar akan cennetlere girdirir.⁴

2- Uhrevî yolculuğun erzakını temin edeceğimiz hayatın (dünyanın) geçici olduğunu bilme:

"Kendinize azık hazırlayın! Şüphesiz ki, azığın en hayırlısı takvâdır. Ey akıl sahipleri! Benden korkun!"⁵

Mâlik bin Dinar der ki:

Birgün Hasan (k.s)'a sordum;

"Dünya içinde kişiye en güç gelen şey nedir?"

"Gönlün ölmesidir."

"Gönül neden ölür." dedim.

"Dünya sevgisinden." dedi.

Ne gülersin şu dünyada

Ecel gelip ölmesi var.

Şol uzanıp yattığımız

Birgün viran olması var.

Yunus Emre

3- Esbâba (sebeplere) sarıldıktan sonra Allah'a tam tevekkül.

"Kim Allah'tan korkarsa Allah onun için (sıkıntıdan kurtulacağı) bir çıkış yeri ihsan eder ve ona hesap etmediği yerden bir rızık verir. Kim Allah'a tevekkül ederse (güvenirse) O, ona kâfidir."⁶

Şah Şücâ' Kirmânî (k.s)'nin kızı, "Baba beni tevekkül ehli biri ile evlendir." dedi. O da mescidde namaz kılan, evi barkı olmayan bir dervişle nikahladı kızını. Kız, dervişin evinde bir bardak üstünde yarım ekmek gördü. "Bu nedir?" deyince, kocası, "Taamımızdır." dedi. O zaman Allah'a itimadı akıllara durgunluk veren hanım şu karşılığı verdi:

"Dün rızık veren Allah (c.c) bugün vermez mi ki yarına ekmek gizledin? Babam, "Seni tevekkül ehli birine verdim." demişti. Meğer rızık için Allah'a inanmaz bir kişiye vermiş."

4- Halk ile olan muamelelerde Hakk ile olmak; "uzlet".

5- "Lâ", hayır lafızıyla nefsin fena arzularını defedip, "illallah" kelimesiyle de güzel ahlakı elde ederek, O'na cânı gönülden teslim olarak "Lâilâhe illallah" kelime-i tayyibesine devam etmek.

6- Elde mevcut olana râzı olup, başkasının hakkına göz dikmemek, "kanaat" etmek.

7- Nefsiyle, ruhuyla, malıyla, her şeyiyle "Allah'a dönmek." Hem Rabbi'nin ismini an, hem de herşeyden el çekerek O'na ihlâs ile yönel."

8- Belâ ve musîbeti hoş karşılamayı, günah ve isyana engel olmayı, ibadete devamı sağlayan "sabır."

"Ey Rasûlüm! (Tarafımdan) söyle: "Ey iman eden kullarım! Rabbiniz (in azabın)den (emirlerine uyup, yasaklarından kaçınıp O'na itaata devam ederek) korkun. Bu dünyada (tâatle) iyi hareket edenler için bir güzellik (cennet) vardır. Allah'ın arzı geniştir. (Kafirlerin arasından çekilip hicret edin) ancak (ibadete, taate, belâlara, nefsi aklın ve şeriatin emirleri doğrultusunda tutmaya) sabredenlere mükafaatları sonsuz olarak verilecektir."⁸

9- Allah (c.c) tarafından gözetlendiğimize inanmak; "Murâkabe."

Allah sizin üzerinizde tam bir gözeticidir."⁹

"Çünkü Rabbin her an (kullarını ve yaptıklarını) gözetmektedir."¹⁰

10- Kainatta herşeyin en mükemmel bir şekilde vücud bulduğuna inanarak, Mevlâ'nın lutfu ile neşeyle dolma; "rızâ" hâli.

Rabiatü'l-Adeviyye, "Rıza makamı ne zaman elde edilir?" sorusuna, "Nimeti kadar musîbeti de memnun edince." şeklinde cevap vermiştir.

"Allah bunlardan (amellerini kabul etmek suretiyle) râzı olmuştur, bunlar da O'ndan hoşnut olmuşlardır."¹¹ buyurur Mevlâmız.¹²

Hakk Yoluna Düşen Âşık

Bu menzil uzaktır
Menzili çoktur
Geçidi yoktur
Derin sular var!

der Yunus.

Mevlâna Celâleddin (k.s): "Sakın kendini aşk sahasına âşıkım diye atma, zira bu meydana girenlerden şartlar isterler." buyurur.

Hız. Ömer (r.a)'e, Üveys (k.s): "Hz. Peygamber (s.a.v)'i gördünüz mü?" deyince, Hız. Ömer, "Evet." der ve iki cihan sultanını tarif eder. Üveys (k.s) ise, "Meğer cübbesini görmüşsünüz." der. "Siz Peygamber (s.a.v)'i sever misiniz?" sorusuna, Hız. Ömer (r.a), "Severiz." deyince, Üveys (k.s), "Bana dişlerinizi gösterin, eğer siz Peygamber (s.a.v)'i sevseydiniz, muvâfakat ederdiniz. Uhud harbinde mübarek sîn-i sadetleri şehid olunca, şu dişi idi, bu dişi idi diye otuz iki dişi mi de çıkardım." der.

İbrahim b. Dâvûd Rıkkî (k.s): "Hakk âşıklarının alâmeti, O'nun Rasûlî Kerim (s.a.v)'ine mütâbaat eylemekleedir." buyurur.

Sumnûn-ı Âşık (k.s) mest-ü hayran gezerdi. Sünnet-i seniyye yerine gelsin diye evlendi. Bir çocuğu oldu. Allah

(cc)'ın sevgisine engel olacak şekilde çocuğunu sevdi. Rüyasında kıyamet kopmuş, sancaklar dikilmişti: "Bu sancaklar Allah'ın muhib ve aşık kullarınıdır." dediler. Sumnûn (k.s) de o cemaata katılmak istedi, katmadılar. "Sen düne kadar muhiblerden (aşıklardan) idin, fakat sen Allah sevgisiyle çocuğunu sevmedin, muhibler (aşıklar) cemaatinden seni çıkardılar." denince, elini açtı: "İlâhi! Senin aşkına engel olan bu yavruyu huzuruna al." dedi ve çocuk ruhunu teslim etti. Sumnûn (k.s)'a, "Muhabbeti niçin belâya koştular?" diye sorduklarında, "Herkes muhabbet davası etmesin." diye dedi.

Ebû Muhammed el-Martaiş (k.s), "Kulu Allah'a dost kılan nedir?" sualine: "Allah Teâlâ'nın düşman tuttuğu dünyayı, nefsi ve şeytanı düşman bile." şeklinde cevap vermiştir.

Râbiatü'l-Adeviyye (Rahmetullahi aleyha)'ye biri:

"Hakk'ı sever misin?" dedi.

"Evet,"

"Şeytanı düşman tutar mısın?"

"Hayır,"

"Niçin?"

"Rahman sevgisi, içimi öyle kapladı ki, şeytana, buğza yer kalmadı."

Cüneyd Bağdâdî (k.s): "Sûfî, gönlü İbrahim Halil (a.s) gibi dünya sevgisinden âzâde (uzak), teslimiyyeti İsmâil (a.s) gibi kavî, gussası, kederi (Âhiret derdi) Hz. Dâvud (a.s) gibi, fakrı (kalbî yokluğu) Hz. İsa (a.s) gibi, aşkı, şevki (Allah'a muhabbeti) Hz. Muhammed Mustafa (s.a. v) gibi olandır." der.

Ahmed b. Âsım (k.s)'a, "Aşık mısın?" dediler.

"Yok" dedi, "Çünkü müştak gâibe olur, gâib hazırdır, O'na nice müştak olunur." dedi.

Aşk imiş her ne var âlemde
İlm bir kıyl-ü kâl imiş ancak!

Ölümsüzlük Sırrına Erdiren Aşk

Aşık öldü deyu salâ verirler
Ölen hayvan imiş, âşıklar ölmez.

Davasına âşık, yolunda sâdık kula Mevlâ:

"Allah (c.c) yolunda öldürülen (şehid)lere "ölüler" demeyin. Aksine onlar diridirler. Fakat sizler (onların durumunu) idrak edemezsiniz."¹³ müjdesini vermektedir.

Hayatı, nefesine bağlı olanın ruhunun gitmesiyle hayatı da gider.

Hayatı Rabbi'ne bağlı olan ise, tabii hayattan asli hayata intikal eder. Hayat-ı hakîki de budur.

Kâşânî: Allah yolunda öldürülenleri iki sınıfa ayırır;

1- Cihâd-ı asgar (küçük cihad)da öldürülen, canını Allah'ın yolunda ve O'nun rızasını kazanmak için feda eden.

2- Cihâd-ı ekber (büyük cihad)de öldürülen, nefisini islâh eden ve onu Muhabbetullah kılıcıyla kesen.

"Küçük cihaddan, büyük cihada dönüyoruz." buyururken bir sefer dönüşünde, aşk kılıcıyla şehid olanların seçkin hallerini ifade buyurur Peygamber (s.a.v).

Korkuyu Korkutan Aşk

Aşk yolunda ilk kan akıtan Hüseyin Mansûr Hallâc, "Aşk nedir?" diyen dervişe: "Üç güne kadar göresin; birinci gün öldürdüklerini, ikinci gün ateşte yaktıklarını, üçüncü gün küllünü göğe savurdıklarını." dedi.

Asılmaya giderken gülüyordu. Haline hayret edenlere:

"Kurban yerine gidiyorum." dedi.

"Son sözün nedir?" dediklerinde, "Sevgili Muhammedim beni davet etti. İftarı O'nunla açacağım." diyen Atıf Efendiler gerçek aşıktır.

İki defa zehirlenen Mevlânâ gibi, ölümü gerdek gecesi kabul eden asrın kutbu, Erbili (k.s) de "Rabbi Zü'l-Celâl'e vuslat zevkini:

Nola bir kerre şâd olsun Cemâl-i bâkemâlinle
Ki kemter bendeniz Esad sana olmak fedâ ister.

beytiyle ne güzel ifade eder.

Zünnün Mısırî (k.s), dünyadan göçünce Peygamberimiz (s.a.v) ve bütün enbiyâ: "Allah (cc) dostu geliyor karşılayalım." buyurdular. Yetmiş veli müşâhade eder ki alnında yeşil yazı ile, "Hâzâ habîbullah ve katîlullah." (Allah Teâlâ'nın dostu, Allah aşkıyla can veren) yazılı idi.

Nâr'ı Nûr Eden Aşk

Süleyman Dârânî (k.s) sohbet buyururlarken, Ahmed Havvar (k.s) kendini yanan tandıra attı, bir kılı bile yanmadı.

Esad Erbili (k.s)'nin halkasında, Kel Hıdır denen bir âşık, yanan ocağa girdi, başını bağrını açtı. "Oh elhamdülillah, biraz serinledim." deyince, o cemaatte bulunan küçük bir yavrunun babasına;

"Baba kol kolları da yanmıyor." dediğini, şeyh Mustafa Hulusi (k.s) nakleder.

Aşktan Cennet de Cehennem de Şikayetçi

Cennet gerçek aşıklarındır.

"Cennet cennet dedikleri
 Bir köşk ile birkaç hûri
 İsteyene ver onları,
 Bana Seni gerek Mevlam Seni." sözleri.

Aşk u hevâdan ver haber derd-i ser-i gavgâyı ko
 Pir-i mugâne bende ol iskender ü Dârâ'yı ko
 Mahbûbu tut ağyârı ko a'lâyı tut ednâyı ko
 Dünya ile ukbâyı ko ûlâ ile uhrâyı ko
 Var ol kuru sevdâyı ko Mutlab yeter sübhân sana.

niyaz ve yakarışları cennete değil cemâle olan aşklarını ve isteklerini bildirir.

Rabiatü'l-Adeviyye'nin Vâkıa Suresi'nde geçen:

"Canlarının çektiği kuş etleri (ile etrafında dolaşırlar)."¹⁴
 ayeti okuyunca Allah ü Teala'ya, "Ya Rabb! Bizi kuş etleriyle oyalama, cemalini göster!" diye yalvarır.

Aşk ehlinden Cehennem de şikayet eder. Sıratтан geçerken âşık mü'mine Sırat, "Tez geç ya mü'min! Senin nûrun benim narımı söndürecek." diye feryat eder.

Etme vâız nâr-ı düzahdan hikâyet dinlemem
 Olduğu için mazhar-ı esrâr-ı esmâ gönlümü

Divan-ı Esad

"Vaiz cehennem ateşinden bahsetme! Gönlüm Allah'ın isimlerinin sırlarına nâil olduğu için, seni dinlemem."

Dünyanın Temeli de Aşk

Hız. Hüseyin yoluyla İbn-i Merzuk (r.a): "Âdem (a.s)'in

yaratılışından ondört bin yıl evvel bir nurdum Ben." buyurduğunu Peygamberimiz (s.a.v)'den rivayet eder. Hayat unsuru ana ve baba da aşkın eseridir. Allah (c.c) Âdem (a.s)'in sol kaburga kemiğinden Havva'yı yarattı.

Âdem (a.s) uykudaydı. Uyanıp Havva'yı yanında görünce, ona kalbi aktı (sevdi) ve elini uzattı. Cenab-ı Hakk "mihirini edâ et" deyince: "Ya Rabb! Mihir nedir?" dedi Adem (a.s). "Üç defa Habibime (s.a.v) salât ü selam ." buyurdu Cenab-ı Hakk.

Hamurumuz, Çamurumuz Hep Aşk

Aşk olmasa güneş taprağa güler mi? Toprak müşfik ana gibi bağırını açar, nebat biter mi? Vedûd ism-i Celîlî'nin sırrı tecelli etse, sevgiyle, ezeli aşkla, yaratılanı yaratantan ötürü sevse insanlar, âlemde kavga kalır mı?

Küfre kahrında hidayetini (kurtuluşunu), mü'mine sevgi-de arşın gölgesini murad etse, saadet asrı yaşanmaz mı? Dünyada akan kan güle, derd ile sızlayan nâmeler bülbüle dönmez mi? Öyleyse gelin;

"Sevelim sevillelim, dünya kimseye kalmaz."

Hakk'ın Yoluna Düşen Âşıklar

1-Tâlib

2-Sâlik

3-Vâsıl

Tâlib: Aday olmak, murada ermek için araştıran, Hakk'ı sevgiyle değil, ibadetle arayan kimsedir. Âşıklarla sadıkların ayrıldığı nokta da budur. Bizler, "Taatlerimizi yerine getirdik, elhamdülillah." derken, onlar: "Yaptığımız ibadetlerle O'na lâıyk bir itaatte bulunamadık." diye sızlanırlar.

Tâlib, ibadetiyle mesrur olandır.

Sâlik: Durmadan yol alan, tecelliden tecelliye geçen, Allah'ın efal, esmâ ve sıfatlarının nurlarıyla gönlünü açandır.

Vâsıl: Allah'a eren, ezâ ve cefasında şikayet etmeyen, her halinde rızâ hâli müşâhade edilen kişidir.

Allah'a Giden Yollar

1- **Seyr-i İlallah:** Nefsani arzuları terkederek Mevlâ'ya yönelmek.

2- **Seyr-i Fillah:** Ahlâk-ı hamîde (güzel ahlak, övülen ahlak), halk içinde Hakk ile olmak. Seyr-i ilallah Hakk'ı tanımak, Seyr fillah Hakk'ı tanıdıktan sonra sonsuza dek yürümektir.

3- **Seyr-i Maallah:** Velâyet makamının sondurağı, ikilikten, benlikten kurtulup tevhide erenlerin hâli.

4- **Seyr-i Anillah:** Hak'tan halka dönen, Mirac'ta, Mahbub-ı hakikinin Cemâl-i İlâhisini temaşa nimetine ermek.

"Avdet edip davet et kullarımı-Tâ gelüben göreler didârımı." edebîyle edeblenmektir.

Aşk-ı İlâhi ile sermest olan âşıklara "Kullarım arasına gir."¹⁵ kavli-i şerifine riayetle, halkın islâhına, irşadına çalışmaktır.

Kademe Kademe İlâhî Aşk

Hâce Muhammed Musum (k.s), fenâ-fiş-şeyh olmayan fenâ fi'r-Rasûl, fena fi'r-Rasûl olmayan da fenâ fillah olamaz, buyurur.

Fenâ: Yok olma, nefsani arzu ve isteklerden kurtulup, gönül zenginliğine ererek güzel ahlak ile ahlaklanmadır. Maddî varlıktan kurtulup Hakk'a ulaşma. Leylâ'dan Mevlâ'ya geçme azîm ve gayreti.

Ey âşık-ı didar, ulu Yezdân'a gönül ver.
Ağyâra değil, candaki cânâna gönül ver.

1- Fena fi'-Şeyh: Allah ve Rasûlüne muhabbeti temin eden mürid-i kâmilin emir ve tavsiyelerini kendi arzu ve isteklerine tercih etme.

Düşünün ben ne büyük rütbeye tutkuluyum:
Çünkü O'nun Kulunun kölesinin kuluyum!

N. Fazıl Kısakürek

2- Fenâ fi'r-Rasûl: Allah Rasûlü'nün aşkıyla yanıp, yakılma, O (s.a.v.)'nun ahlak-ı Muhammediyye'siyle ahlaklanma.

Yanan kalbe devasın sen
Bulunmaz bir şifasın sen,
Muazzam bir sehâsın sen,
Dilersen reh-nümâsın sen,
Habib-i Kibriyâsın sen.
Muhammed Mustafasın sen
Cemâlinle Ferahnak et ki yandım ya Rasûlallah!

Pâre pâre dîl-i Mecnûh-ı perişanımdan,
Ser-i kûyûde gezen her îte bir pâre fedâ.

3- Fena Fi'llah: "Kulum bana nafilelerle yaklaşır. Ben onun gören gözü, işiten kulağı, kavrayan eli, yürüyen ayağı olurum. Nur veririm de öyle görür, öyle işitir, öyle tutar, öyle yürür." sırrına mazhar olmaktır.

Âşık oldum ben Allah'ın adına,
 Doyamadım lezzetine tadına
 Şimdi girdim erenler meydanına
 Bana Allah gerek, cihan kâr etmez
 Benim gönlüm dîdâr (cemâl) ister eğlenmez.

Cenab-ı Hakk'ın didarına aşık olma temenni ve niyazi,
 Leylalar'dan Mevlâ'ya geçme arzusuyla, hakiki bayrama er-
 meyi dileriz Ma'sûk-u Hakîkîmizden

Bayrâm imdi, Bayrâm imdi
 Hakk ile bayram edelim şimdi
 Hamd ü senâlar hamd ü senalar
 Hak ile bayram kıldı bu gönlüm.

Âlemi, dağı, taşı, toprağı ve tabiatı, arzın bağrından fıski-
 ran çağlayanı, ırmağı, gölü, meyveler veren bitkiyi, rengâ-
 renk açan çiçeği, gülü severiz. Dalında şakıyan bülbülü, etin-
 den, sütünden, derisinden, yününden, kemiğinden istifade
 ettiğimiz mahluku severiz. Cemâl ve celâl sıfatlarının tecelli-
 si, rûhundan üfleyip¹⁶ isimleri öğrettiği,¹⁷ halife kılıp¹⁸ en gü-
 zel biçimde yarattığı¹⁹ mükerrem²⁰ insanı, irşâda memur ev-
 liyayı, nübüvvetle şereflenen enbiyayı: "Sen olmasaydın, Sen
 olmasaydın âlemleri yaratmazdım." Hadis-i Kudsîsinin mu-
 hatabı, kainatın hülâsası Muhammed Mustafa (s.a.v)'yı seve-
 riz. Bütün bu güzellikleri bahşedenin Halık-ı Zülcelâl oldu-
 ğunu idrâk edersek zâtını herşeyden fazla severiz.

Verdikçe Çoğalan Aşk

Maddi değerler; paramız, pulumuz, ekmeğimiz, aşımız
 harcamakla tükenir ama aşk öyle değil. Bağın, bahçenin ağaç-

ları budandıkça arttığı gibi aşk da çoğalır. En kötüye en güzel muamele, onu sınırsız dost yapar.²¹ Şu dünyada gördüğümüz eşya bile, gerekli bakımı yapılan toprak, itina gösterilerek yetiştirilen nebat, okşanan bebek, ikram edilen ana-baba, alaka gösterilen insanlar hep sevgiyle mukabele eder. "Kötülük edene iyilik yapın, sizi mahrum edene verin, gelmeyene gidin." buyuran Peygamber (s.a.v), insanlara güzel muamelelerin, sevgiyle yaklaşmanın önemini belirtir. Hâlikımız: "Bununla beraber kim sabreder, (suçları) örter (bağışlar) ise işte bu en büyük işlerdendir. Bu, mert ve azimkar, hayırlı insanların işidir." buyurur.²² Habibullah (s.a.v), "Mümin (Allah için) sever ve sevilir, sevmeyen ve sevilmeyen kimsede hayır yoktur." buyurur. Cenab-ı Hakk'ın, "Sevdim de yarattım." buyurduğu mahlukat sevilmez mi? Katığı yediği için bir kediyi hapseden kadının azabını, hali kötü de olsa ayakkabılarını kova, elbisesini ip yapıp susuzluktan ölecek olan köpeği suyla kandırmanın afvını, hasta idim de yoklamadın, açtım da doyurmadın, çıplaktım da giydirmedin." Hadis-i Kudsîsinde bildiren Peygamberimiz (s.a.v), dinin, Allah'a itaat, yaratıklarına şefkat olduğunu bize hatırlatmaktadır. İkrâm ile, çam sakızı çoban armağanı bir hediyeye ile, bayramlarda hiç olmazsa bir tebrikle, selamla, kelamla sevgimizi esirgemedikçe bu haslet artar, eksilmez. Bire en az on veren mahsul gibi aşk, karşılığını kinin yerine sevgi, buğzun yerine şefkat, adaletin yerine muhabbetle bol bol verir.

Hülâsâ aşk mefhumu kendini en küçük varlığa şefkatle göstererek başlamakta, genişleye genişleye kişiyi Yüce Allah'a ulaştırmaktadır. Kendini bu yola adayan kimse, ilkin aşk içinde yok olmakta, sonrasında ise Mâ'suk-u Hakîkî'ye kavuşmaktadır. Öyleyse kendini ve Rabbini bilmenin yolu aşktır, aşkta kaybolmaktadır. Rızayı Bari için O'na yönel-

Veren El

Isâr, başkalarını kendisine tercih etme, nefsini unutup başkasını hatırlamanın adıdır. Ganiyyü'l-âlemîn olan Halik-ı Zü'l-Celâlin, Rahman sıfatının tecellisi, Habîb-i Zîşân (s.a.v)'ın Kur'ân-ı Kerim'deki vasfıdır. Nebîlerin, siddıkların, şehidlerin, salihlerin ahlâkı hep îsar'la şekillenmiştir. Asırlar boyu dünya hakimiyetini elinde tutan medeniyetin muvaffakiyyetinin sırrı, teftişe çıkan padişaha: "Ben bu sabah alışveriş yaptım, karşıdaki bakkal daha siftah etmedi." dedirten duygudur. Halkın kıtlık anında, develer yükü erzakın karşılığını vermek isteyenlere, "Sizden daha fazla verene satacağım." diye malını Mevlâ'ya satan, "Rabbimle bir ahdim vardı, o yerine geliyor." diye sevinen, "Azâlarım tamam olsaydı Allah (c.c)'ın yolunda fedâ olurdum." diye yakınan, "İddi-anâme hazırlamama lüzum yok, bugün akşam iftarı sevgililer sevgilisiyle açacağım." diye canını Rabbine adayan, bu davranışının karşılığını, "Allah (c.c), mü'minlerden mallarını ve canlarını kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır." (Tevbe: 111) İlâhi hükmünce alan kahramanların ahlâkıdır isâr.

"Göz açıp yumuncaya kadar, bundan da az bir zaman da olsa beni nefsim'e terketme." duâsıyla, Allah'a (c.c) giden kapının bekçilerinin huyudur isâr. Yoksula, yetime ve esire iftar vakti yiyeceğini bahşedip su ile yetinen bahtiyarların,¹ Rasûlullah (s.a.v)'ın, misafiri karnını doyurmak için çocuğunu uyutup, ışığı söndüren, yer gibi yapıp yemeyen, bizlere istikamet tayin eden yıldızların edebidir isâr. Ömrünü, ilmini, malını, vücudunu Allah (c.c) yolunda harcayan, bu nimetlerin hesabını o büyük mahkemede nasıl vereceğim diye tebliğ ve davete koşan, ayât-ı İlâhiyi menfaat karşılığı satmayan, dünyaya kapitalist bir düşünceyle bakmayan, gece gündüz maliyle, diliyle, kalemile, her hâliyle Allah'ın yolunda gayret gösteren kişinin adıdır isâr.

Hakkında, "Biz Kur'an-ı Kerim'i Sana güçlük çekesin diye indirmedik." (Taha: 20/2), "Onlar iman etmiyorlar diye neredeyse Kendine kıyacaksın." (Şuara: 26/3) ayetleri nazil olan, insanlık salâha ersin (kurtulsun) diye gayri müslimlere bile acıyıp panayırlarda dolaşan, Ebû Cehil gibi muannit kafirin kapısını 27 defa çalan, nesillerinden bir Müslüman gelir düşüncesiyle gittiği Taif yolculuğunda, kendisini kan-revan içinde bırakmalarına rağmen, akla hayale gelmedik zulmü yapanları bağışlayan Muhammedimiz (s.a.v)'in izini takip etmektir isâr.

Cehenneme atılmaya bile -ümme-i Muhammed kurtulsun diye- razı olan siddıkların, nail oldukları gönül zenginliği ile kafirlere bile acımalarının adıdır isâr.

Taşa, toprağa, nebata ve hayvanlara bile şefkattir isâr. Yıllarca yolların temizliğini, hayvanatın hizmetini yapan, insanların derdini dert edinen sûfilerin edebiyle edeblenmektir isâr.

Aşkın Zekâtı

Manevi erlerden biri olan Hazreti Şâh-ı Nakşbend "Gönül yap; gönlü kırık olanlara, kendisine kimsenin itibar etmediği, dönüp bakmadığı düşkünlere Cenâb-ı Hakk, rububiyet nazarıyla nazar buyurur." şeklinde buyurmuşlardır. Şâh-ı Nakşbend (k.s): "Hizmet ettiğim, yarasını, beresini tedavi ettiğim bir köpek sırtını yere koydu, dört ayağını da yukarı kaldırıp yüzünü semaya çevirerek öyle bir niyazda bulundu, ben de ellerimi kaldırıp amin dedim. İşte ne olduysa o anda oldu." buyurur.

Yirmi yıl medresede ilim tahsiliyle meşgul olup hiçbir şey anlamayan, herkesin alay ettiği bir talebe, soğuk kış gecesinde yavrulayan bir köpeği şefkatle odasına alıp ona sıcak aş içirir, karnını doyurur. Sabahında, müderrisin ders taliminde, hocasına, bazı cümlelerin tashihini söyler, bakar ki hocası, ledünni ilim (Allah tarafından bahşedilen ilim) doğuyor talebenin düzeltmelerinde. Diğer talebeler hayretler içinde kalırlar. "Bu ana kadar hiç sesi çıkmayan, tembel olarak bilinen bu talebe hocasına talimde bulunuyor. Bu neyin nesi? Aman Allahım!" derlerken, müderris: "Yavrum! Bizi bu kadar sıkıştırma (zorlama), gece o köpek, Rabbımıza yalvarırken biz de âmin diyorduk" der.

Herkese etmeli şefkat
Mahlukattan etme nefret
Kalbin eğri olmaz sohbet
Bağrımızı ezendir bu

"Veren el alan elden hayırlıdır." "Güçlü imanun belirtisi vermektir." "İki kişiyi doyuracak yemek, üç kişiye, üç kişiyi doyuracak yemek, dört kişiye yeter." "Kesenin ağzını büzüp

boğma. Aksi halde Allah (c.c) da sizin rızkınızı keser. Malını sayıp hapsetme. Aksi halde Allah da senden nimetlerini esirger. Sakın çömlekte para saklama. Aksi halde Allah da rızıklarını senden saklar. Gücün yettiği kadar ama muhakkak ver." buyurur Peygamberimiz (s.a.v).

Rahman, Rezzak sıfatlarıyla mü'mine, kafire nimetini bahşeden, bütün mahlukatın rızkını vermeyi taahhüt eden Mevlamız, bizden bu ahlâkı ister. Ariflerin, velilerin tek işareti se-hâ, cömertlik, infak ve isâr'dır . Kenan Rifai, "Aşkın zekatı vermektir." der. İbrahim (a.s), kendisine misafir olmak isteyen bir gayrimüslime: "Müslüman ol öyle gel." deyince, Rab-bımız (c.c): "Ey İbrahim! Biz bu kafire elli yıldır rızık veriyoruz, ne olur sen de bir lokma yedirseydin?" nidasında bulunur. İbrahim (a.s), gayr-i müslimden özür dileyerek İlâhi nida-yı haber verir. O da: "Bir Rabb, düşmanı için dostunu azarlıyor." der ve iman eder.

"Ahlâkın zirvesi; vermeyene vermek, gelmeyene gitmek, zulmedenleri bağışlayıp, kötülük edenlere iyilik yapmaktır." buyurur güzeller güzeli Peygamberimiz (s.a.v).

Evvel gelmeyene gider
Zulmedenleri affeder
Vermeyene verir mutlûbu dîdâr
Kötülüğe iyilik gerek

Kendisi için arzu ettiği hayrı, bir başkası için de arzu etme ahlakını, imandan mahrum olanlar anlamaz.

"Ben yemeyim sen ye, ben kötüyüm sen iyi." ahlakıyla yetiştirilen toplum, liderlik sevdasına, makam, mansıb arzusu-na, dünya menfaatine aldanmıyordu. Şimdi öyle mi? Sadece kendi topluluğunu haklı görüp, diğerlerini tahkir eden insan-

larımız, ne nisbette muvaffak olur? Köpek leşinin yanından geçen Nebi (a.s)'nin tabileri, "Ne de fena kokuyor." diye burunlarını çevirirken (tıkarken), Nebi'nin, "Ne de beyaz dişleri var." sözüindeki manayı anlayanlar, verilen hizmetlerin değerini takdir eden, düşmanın istifâde edeceği ihtilafı terkederek.

Said Nursî (k.s): "Kendi cemaatinizi haklı görmeye hakkınız var, ama bir başkasına "hak değildir" demeye hakkınız yoktur." buyurur.

Mizâcî farklılıkları, adalet sıfatının tecellisi olarak görebilen anlayış sahiplerine ne mutlu.

İnfak

İbret nazarı ile baktığımızda, tabiatın uyandığı şu günlerde, kara toprağın, mahsûlünü bire karşı en az on olmak üzere yediyüz misline kadar verdiğini müşahade ederiz.¹ Hayat kaynağı olan sular,² taşlar arasından fişkırrır.³ Sayamıyacağımız zenginlikler yerin altından çıkar.⁴

"Hepiniz Âdem oğullarısınız, Âdem ise topraktandır."⁵ hadis-i şerifi, "Sizi topraktan yarattık. Yine sizi oraya döndüreceğiz ve bir kez daha sizi ondan çıkarırız."⁶ âyet-i celilesi, insanın da esâsının toprak olduğunu bildirir.

Ne kabiliyetler var gizli kundakta.

Vücûdu gibi rûhuna bak da;

Neler zuhur eder o yavrucuktan:

Nebîler fişkırrır, kuru topraktan!

Toprağın bitirdiği ürünler,⁷ ona canlılık veren sular,⁸ yer-gök,⁹ bitmez-tükenmez nimetler,¹⁰ hep, hizmet ve ikram için yaratılmışlardır. Meyve ağaçlarının yoldan tarafının daha zi-

yade ürün vermesi, budanan çubukların gür ve daha fazla nimet sunması, bize, kurşunlara karşı sapan taşlarıyla Kudus-i Şerif kurtulsun diye çırpınan, gece-gündüz dünya sulha ersin diye didinen kardeşlerimize münfik (veren) olmamızı öğütler. "O takva sahipleri bollukta da, darlıkta da Allah (c.c) için harcarlar."¹¹ "Yarım hurma ile de olsa sadaka verip cehennemden kurtulmaya çalışınız. Kim bunu bulamazsa, güzel bir sözle kendini cehennemden korusun." "Ya Âişe! Tencereye yemek vurduğunuz zaman suyunu çok koyunuz." hadis-i şerifleri bu gerçeği ifade eder.

Davud (a.s), Rabbinden, kıyamet gününde kurulan terazi-yi görmek ister. Her kefesinin doğu ile batı arasını doldurduğunu görünce kendinden geçer. Ayılınca, "Rabbim! Bu terazinin kefesini sevapla doldurmaya kimin gücü yeter?" deyince Hâlikımız (c.c):

- "Ey Davud! Ben Kulumdan râzı olursam, onu bir hurma sadakasıyla da olsa doldururum." buyururlar.

Cenâb-ı Davud (a.s) bir müşahedesinde aktardığına göre: "Birini gördüm. Allah (c.c), sana ne muâmale etti?" dedim. O da "Günâhım sevabımdan ağır geldi. Bu esnada semadan bir kâse indi, sevaplar kefesine kondu. Bir de ne göreyim, kâse de fakire sadaka olarak verdiğim hurmalar vardı."¹²

Elimizde infaka dâir sayamayacağımız kadar çok âyet ve hadisler mevcuttur.

Said Nursi (Rh.a.), Emir dağında bir hücrede başından geçen şu hadiseyi nakleder: "Hapsoldüğüm odada günlük yiyeceğim, az bir ekmektir. Meskun mahalde halk yaylaya gitmişti. Hergün bir kedi bana misafir oluyordu. Ekmeğimi onunla paylaşıyordum. Misafirlerim çoğaldı, elimdeki ekmeği beni zor doyururken kedilere infak ettiğim için fazla geliyordu."

Bir Hatıra

Ara ara anlattığım bir olayı sırası gelmişken nakledeyim: "Karadeniz bölgesine davet edilmiştik. Dört kişiyle yola çıktık. Niksar'ı geçince yüksek bir dağda, etrafı yemyeşil, suları soğuk bir tabiat içinde, çok güzel bir mescidde öğle namazını eda ettik. Karnımız da çok aç idi. Sofrayı kurduk, hepimize düşen bir tavuk. Bu esnada bir köpek geldi, açlığından bizi yiyecek haldeydi. Bir parça et attığımızda havada kapıyordu. Ondan daha aç bir kedi daha geldi. Bir köpeğe, bir kediye birşeyler atıyorduk. Arkadaşlara: "İmtihan oluyoruz, gelin bu hayvanları doyuralım." dedim. Vallahil azim köpek doydu, kedi artık yemez oldu. Bizler karnımızı elhamdülillah doyurduk fakat sofrada tavuk bitmemişti.

Yeşilhisar içmecesinde Sami Ramazanoğlu (k.s) ve etrafındaki yüzlerce insana ikram edildiği halde, tenceredeki çorbanın bir parmak bile aşağıya inmeyişinden tutun da, dedem Mustafa Hulusi (k.s)'nin, sabahtan akşama kadar hânelerinde misafire ikram edilen taamlardan, pekmez küpünün bereketle taşmasına kadar anlatamıyacağımız nice vakalar, ibret dolu sahneler mevcuttur. Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in, "Sadaka malı eksiltmez." hadis-i şerifinin mucizevi yönünü, îsârda bulundukça müşahade ederiz.

Enes bin Malik (r.a): "Kim kötülüğe şahit olursa, onu ıslâh etmezse, kıyamet gününde sağır ve kulakları kesilmiş olarak gelir." buyurmuşlardır.

Hız. Ömer (r.a): "Kim benim kusurlarımı hatırlatırsa Allah (c.c)'ın rahmetine ermesi için ona dua ederim." buyurur.

Kalple Islah

Islah ve irşadda tebliğ ve davet fayda vermezse kalben Hakk'a yönelinir. Gönül erlerinden biri, yakın ilçemizde bir

kulun ıslâhı için 2 yıl çalışır, muvaffak olamayınca ellerini arşa kaldırır, Rabbımıza şöyle dua eder: "Ya Rab! Yıllarca çalıştım, dağa gitti ise dağa gittim, bağa gitti ise bağa gittim; her fırsatı kolladım ıslah olmadı. Lütfunla bu kuluna hidayet ver." Bu duanın hemen ardından o kişi ıslah olur.

Selef-i salihinden bir zat, Allah (c.c) için dost edinir. Kardeşi, nefesine esir olur. Her türlü kötülüğe meyl eder. Kardeşi, dostum bu kötülükten kurtuluncaya kadar yiyip- içmeyeceğim diye ahd eder. Nihayet, isyanda olan kardeşinin gönlüne nedâmet gelir, yaptıklarından pişmanlık duyarak tevbe eder.

Şam'dan gelen birine Hz. Ömer (r.a): "Dostum nasıl?" der.

O da: "Dostun fesada gitti, âsi oldu." deyince onu susturur ve dostuna Mü'min Sûresinden ayetleri yazıp gönderir. İslahı için dua eder.

"Hâ Mîm. Bu kitabın indirilmesi, aziz, alim olan Allah'tandır. Günahı bağışlayan, tevbeyle kabul eden, cezası pek şiddetli olan ve lütuf sahibi (Allah'tan) O'ndan başka ilah yoktur, dönüş O'nadır." (Mü'min: 40/1-2)

Son bir hafta içinde Hollanda ve Almanya'da Türklerin evlerini kundaklayan, Doğu Türkistan'da kökenleri Uygur, Özbek ve Kazaklara dayanan 25 milyon Müslümana hayat hakkı tanımayan, her fırsatta Müslümanlara insan hakları dersi vermeye çalışanlar, elde, dilde gönülde infakı bilmezler.

Alıp verdiğimiz nefes, kulağın duyup, gözün gördükleri, gönlün akıl almaz sırları, yerin üstündeki ve altındaki servet, semâdan yere inen rahmet, sayamıyacağımız bunca nimet bize ihsan edilirken; kainat, elimizle, dilimizle, gönlümüzle şükürümüzü eda etmemizi işaret etmektedir.

Helâl Kazanç

Nasihatlarında H. Hasan Efendi (k.s); Peygamberimiz (s.a.v)'in: "Benim zamanımda fakirlik, ahir zamanda zenginlik hayırlıdır." "Veren el, alan elden üstündür." Hadis-i Şeriflerini çokça ifade ederek, emeklerinin dışında hiçbir şeye meyletmediklerini, levha yazarak rızıklarını temin ettiklerini anlatırlardı. "İmanlı sanatkârı Cenâb-ı Hakk'ın sevmesi muhakkaktır."¹ "En temiz kazanç kişinin elinin emeğidir. Kişinin kendine, ehline, çocuğuna hatta hizmetçisine yaptığı masraf, harcadığı para, sadakadır."² buyurur Efendimiz (s.a.v).

Dedem Mustafa Hulusi (k.s), rızkını alinteri ve el emeğiyle sağlayanların taamından yiyerek rahatsızlıklarını geçirirlermiş. Evimizden sofraya hiç eksik olmaz, misafirlere turşu ile bulgur pilavı ikram edilir. Yemeğin tadının nereden geldiğini soranlara Mustafa Hulusi (k.s), taamın helal olduğunu, rıza-i İlâhî ile hazırlandığını söyler. Üstazımızın misafir oldukları hanenin önüne, sabahın erken saatlerinde bir zât gelir. "Efendim! Davet olduğunuz ev sahibinin kazancı şüpheli, feyizinize mani olur." der ve ayrılır.

Haram Mal

Haramla iştirak edenlerden biri, Sami Ramazanoğlu (k.s)'nu davet eder. Sabah kahvaltısı ikram edilirken çaydanlığın kulpu koparak kaynar su, Üstazımızın ellerine dökülür. Aman Üstazım diye telaşa kapılanlara: "Bizim elimizi ateş yakmaz." buyurarak sofradan kalkarlar.

Yahyalı'dan bir amca, Hacı Hasan Efendimiz (k.s)'e bir bakraç bal getirir. Anamız hediyeği görünce tiksindir. Üstazımız da çam sakızı gibi görür. Amcanın eline bakraç teslim edilir. Biraz yürüdükten sonra amca, "Herhalde balın yerine başka bir şey konmuş." der. Açıp baktığında, boşaltmayı unutmuşlar diye tekrar getirdiğinde, Üstazımız, kabul edemeyeceklerini söylerler. Gelen hediye meğer, mirası bölüşülmeyen maldan getirilmiş. Nefsine yenik düşen zât, "Babası böyle reddetmezdi." diye şiirler yazar. Hadiseden haberdar olan Kürtoğlu Mehmet Amca, bu tavrın helake götüreceğini izah edince o zât nedametle şu şiiri söyler:

Şemsi yine dillenecek,
Bellenirse bellenecek,
Yolun taşı ellenecek,
Taşına kurban olduğum.

Yeşilhisar içmecesinde Sami Ramazanoğlu (k.s)'na, bir kadın, meyvelerden ikram eder, ayrılır. Meyveye el sürmek isteyenlere, Üstazımız engel olurlar. Bir müddet sonra tapu memuru gelerek: "Efendim meyveleri getiren hanım, bunları mirası bölünmeyen maldan getirdi." der.

Haram lokma şöyle dursun, gafletle pişen taamdan da yemez ârifler.

Sivaslı İbrahim Hakkı Toprak (k.s) (İhramcı Zâde), bir defa-

sında, ikram olunan çayın Allah (c.c) düşüncesinden uzak olarak hazırlandığını, içenlere gaflet vereceğini düşünerek, tekrar, huzurla kaynatılmasını emir buyururlar. Taliplerden âşık bir zâtın ocağa koyduğu çay demlenirken, kendisi de, kalbi ateşli, gözü yaşlı bir halde İlâhi şevkle demlenerek çayı hazırlar.

Helâl yoldan temin edilen kazanç bizim de, evlatlarımızın da ıslahına vesile olur. Üstazımızın Üstazı, Sami Ramazanoğlu (k.s)'nun doğumunda kapıya gelip kaybolan zât, "Anne, dünyaya gelen yavru zamanın kutbu olacak, sakın onu abdestsiz emzirme, şüpheli taam yedirme." demiştir.

İmam-ı Âzâm (rh.a)'ın babasının, dere kenarında abdest alırken suyun getirdiği elmanın dişlerinin dibine temasıyla, oğlu İmâm-ı Âzam (rh.a)'ın, Kur'an'ı bir günde değil de iki günde hıfzettiği nakledilir büyüklerimizin dilinden.

"Kişinin yediği en hayırlı yemek, elinin emeğiyle kazandığı yemektir. Dâvud Peygamber de elinin emeği ile geçinirdi."³ Helâlinden çalışarak yorgun bir vaziyette yatağına giren insan, günahları affedilmeden uykuya geçmez."⁴ buyurur Efendimiz (s.a.v).

Rabbimiz (c.c): "Ey iman edenler! Size rızık olarak verdiğimiz helâlden yeyin! Eğer yalnız Allah'a kulluk ediyorsanız O'na şükredin!"⁵ "Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda bâtil bahanelerle yemeyin! Ancak karşılıklı rıza ile yaptığınız ticaret başkadır. Nefislerinizi öldürmeyin! Şüphesiz ki Allah size karşı çok bağışlayıcıdır."⁶

Allah (c.c)'ın halk ettiği nimetler boşa yaratılmamıştır. "Sizi boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten huzurumuza getirilmeyeceğinizi mi sandınız?"⁷ Biz, gök ile yeryüzünü ve ikisinin arasında bulunanları bâtil olarak yaratmış değiliz. Bu, küfre kayanların zannıdır. O küfre kayanlar için ise ateşten helak vardır."⁸

Dünyaya Bakış

Nebi (s.a.v), Selmân-ı Fârisî ile Ebu'd-Derdâ arasında kardeşlik tesis buyurmuştu. Selmân (r.a), Ebu'd-Derda (r.a)'yı ziyarete geldiğinde onu eski elbiseler içinde gördü. Anası: "Kardeşin bizi de, dünyayı da terk etti. Gündüz oruç, gece mukim." dedi. Ebu'd-Derda, kardeşi Selmân'ı öptü, kucakladı, yemekler ikram etti ama kendisi oruçluyum diye yemedi. Gece, yatırdı kardeşi Selmân'ı ama kendisi uyumadı. Selmân (r.a) engel oldu ise de tekrar taate koyuldu. Yine Selman (r.a) mâni oldu. Gecenin âhir vakti olunca ikisi de kalkıp ibadet ettiler. Namazı müteakip Selmân (r.a), kardeşi Ebu'd-Derdâ'ya: "Kardeşim! Üzerinde Rabbinin, kendinin ve ailenin hakkı vardır. Meşrû olarak ye, iç, oruç tut, namaz kıl, uyu, hayat yoldaşınla seviş." dedi.

Ebu'd-Derdâ bu hadiseyi Nebi (s.a.v)'ye anlatınca Rasûlul-lah (s.a.v): "Selmân doğru hareket etmiştir." buyurdular.

Kur'an-ı Kerim'de âcile⁹ ve ûlâ¹⁰ olarak tanımlanan dünya hayatı, ahirette ebedî saadeti elde etmemiz için kullanılacak olursa mezmum değildir. Hadis-i Şeriflerinde Efendimiz (s.a.v) şöyle buyururlar: "Sizin en hayırlınız dünyası için ahiretini, ahireti için de dünyasını terk etmeyen ve insanların sırtına yük olmayandır." (Deylemi, Enes (r.a)'den rivayet etmiştir.) Muhyiddin-i Arâbî (k.s), dünyayı, İlahî güzelliği yansıtan bir ayine olarak tanımlar. Peygamberimiz (s.a.v): "Muhakkak Cenâb-ı Hakk, dünyayı ahiret niyetine göre verir." buyurmuştur.

"Rabbinin makamından (insanların hesap vermek üzere oldukları yerden) korkan kimseye iki cennet vardır." ayet-i kerimesinde zikrolunan iki cennetten birisi, cenneti acile olan (bù dünyadır). Cennet-i âcile, tabirini (İleride salih kullara bahşolunacak olan ahirettir.) Allah'ın emirlerini kılı kırk yararcasına tatbik eden, münevver yolun takipçilerinin bu dünyada aldıkları manevî haz ve lezzeti anlatmak için kullanmıştır M. Es'ad Erbî-

lî (k.s) (d. 1847).

Allah (c.c)'a kulluğu engellemeyen dünya hayatı mezmum değil, muhteremdir. Mezmum (kötülenen) dünya, ahiret üzerine tercih edilendir. "Bu (tehdit), onların dünya hayatını Ahiret'e tercih etmelerinden (dünyayı ahiretten daha çok sevmelerinden) ve Allah'ın kâfir bir kavmi hidayete erdirmeyeceğinden ötürüdür."¹¹

Gazzâlî (rh.a) İnsanları Üç Kısma Ayırır

1- Dünyaya bağlanıp Ahireti terkedenler. Bu zümrenin çoğunlukta olduğunu beyan eder "İhya" adlı eserinde.

2- Dünyayı tümünden terkedenler.

3- Dünya ve âhiret'in hakkını verenler.

Makbul olan da bu üçüncü zümredir. Çünkü Halıkımız (c.c): "İnsanlardan bazıları da Yâ Rabbi! Bize dünyada bir güzellik, ahirette de bir güzellik ver. Bizi ateşin azabından koru derler."¹² Dünyadaki güzelliğin ilim, amel, güzel ahlâk ve afiyet olduğu belirtilmiştir müfessirîn-i izam tarafından. Ahiretteki güzellik ise cennet ve nimetlerdir.

Âl-i İmrân suresinin 14. ayet-i celîlesinde, "Kadınlardan, oğullardan, kantar kantar altın ve gümüşten, nişanlı atlardan, develerden ve ekinlerden gelen zevklere aşırı düşkünlük, insanlar için süslenip hoş göründü. Bunlar dünya hayatının geçimidir. Oysa gidilecek yerin güzel olanı Allah katındadır. De ki: Size bunlardan daha hayırlısını haber vereyim mi? Takvaya erenler için, altından ırmaklar akan cennetler vardır. Orada devamlı kalacaklardır. Tertemiz eşler ve Allah'ın rızası vardır ve Allah kullarını hakkıyla görendir." "Kadınlara olan ilgi, iffet ve namusu koruma, çocuklara olan sevgi, Muhammed ümmetinin çoğaltılması, mal ve mülke meyil, Allah (c.c) yolunda infaka, toplumun saadetine matuf olursa elbette güzeldir.

Yüce Allah (c.c) kudsî hadiste şöyle buyurur: "Ey dünya! Bana hizmet edene hizmet et, sana hizmet edeni de sen hizmetinde kullan." Dünya gölge gibidir. Bütün varlığımızla ona dönerek takip edersek dünyayı yakalayamayız. Sırtımızı döner, kalbimizi Mevlâ'ya verirsek o bizi takip eder. Dünyayı nasıl değerlendirmemiz gerektiğini şu misal çok güzel açıklar. Bir arabanın motoruyla direksiyonun görevi farklıdır. Motor, vasıtanın çalışmasını, direksiyon da yolu tayin eder. Kalb, motor gibi Allah (c.c)'ı zikreder. Bir an O'ndan gafil olmaz. Kafa da dünya işlerini ayarlar. Bu örneği veren Sâmi Ramazanoğlu; öyle evlatlarımız var ki, zengin, fabrikatör ama gönlünde zerre kadar dünya muhabbeti yok. Öyle de sâliklerimiz var bir gömleğe muhtaç fakat gırtlığına kadar dünya muhabbetine gömülmüş, buyururlar.

Nevşehir'den Üstazımızla birlikte geliyorduk. Hacı Hasan Efendi (k.s)'nin önde giden bir arabayı durdurup biri esnaf, bir diğeri sarraf olan iki kişiye, "Hep dünya işlerini konuşup durmayın, ebedî kalacağımız ahiretten de bahsedin." tavsiyesinde bulunmaları hiç hatırmızdan çıkmaz.

"El kârda gönül yardı." düsturuna riayetle yapılan çalışma, Hakk (c.c) katında makbuldür.

1- et-Terğib ve't-Terhib, c. 2, s. 524

2- İbni Mâce, Ticaret, no: 2137

3- Buhari, Buyû

4- Camiu's-Sağır

5- Bakara: 2/172

6- Nisa: 4/29

7- Mü'minûn: 23/115

8- Sâd: 38/27

9- Kıyâme: 75/20

10- Duhâ: 93/4

11- Nahl: 16/107

12- Bakara: 16/201

Müslüman ve Edep

Hazreti Mevlânâ Celaledin (k.s): “Gözünü aç da tamamıyla Kelamulah’a bak. Kur’an’ın bütün ayetleri edepten ibarettir.” demektedir. Özellikle Nur ve Hucûrat surelerinde yüksek ahlak ve edep kuralları daha yoğun bir şekilde ele alınmaktadır. Nur sûresinde ferd ve toplum olarak Müslümanların eğitilmesini sağlayan özel ve genel meseleler, sosyal ahlak kuralları, ulvî hayata ermenin esasları anlatılır. Cemiyet ve milletlerin çekirdeğini oluşturan aileden ve aileyi çökerten tehlikelerden bahsedilir. Eve girerken izin isteme, namusu koruma, iffetli davranma, örtünme, zina ve iftira suçlarının cezası anlatılır. Nitekim Hz. Ömer (r.a), Kûfeli-lere yazdığı mektubunda: “Kadınlarınıza Nûr sûresini öğretin.” buyurmuştur.

Bir kısım mûfessirlerin, “ahlak ve âdâb sûresi” adını verdikleri Hucurat Sûresinde, yüksek ahlâk prensipleri şöyle sıralanır:

- 1- Allah ve Rasûlünden önce birşey yapmamak.
- 2- Peygambere ve onun makamına saygı göstermek. “Ey

iman edenler! Seslerinizi Peygamberin sesinden fazla yükseltmeyin!"

3- Haberleri araştırmanın gerekliliği. "Ey iman edenler! Siz e fâsik haber getirirse onu iyice araştırın."

4- İnsanlarla alay etmenin yasaklanması. "Ey iman edenler! Erkeklerden bir topluluk başka bir toplulukla alay etmesin. Olabilir ki alay edilenler, alay edenlerden daha hayırlıdır."

5- Mahrem durumları araştırma, gıybet ve sû-i zannın yasaklanması. "Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının."

Bu sûrede beş defa, "Ey iman edenler!" diye nidâ edilmiştir. Her nidâda, güzelliklerden bir güzelliğe, faziletlerden bir fazilete işaret olunmaktadır.

Nûr sûresi ile Hucurat sûresinde edep-erkânın kaide ve usulleri en güzel bir şekilde ele alınmıştır.

"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi ateşten koruyunuz."¹ hitab-ı İlâhisini Mücahid (r.a), Allah'tan korkun ve âile fertlerinize Allah'tan korkmayı tavsiye edin, şeklinde tefsir eder. Hâzin, "Onlara hayrı emredin, kötülüklerden de nehyedin. Onlara öğretip terbiye edin ki ateşten korunasınız." der. Hz. Ömer (r.a), "Ya Rasûlallah! Nefsimizi koruruz ama ehlimizi nasıl koruyacağız? deyince Efendimiz (s.a.v), "Allah'ın sizi nehyettiklerinden onları nehyeder, Allah'ın size emrettiklerini de onlara emrederseniz onları korumuş olursunuz.", "Hepiniz çobansınız ve hepiniz tebanızdan sorumlusunuz." buyurdu.

Müslüman bir aile yapısını temin için, öncelikle o ailenin temel taşı olan Müslüman kadını yetiştirmek gereklidir. İslami terbiye ile yetişen ana ve baba da evlatlarını Efendimiz (s.a.v)'in: "Çocuklarınızı üç hasletle terbiye ediniz. Peygamber sevgisi, ehli beytin sevgisi, bir de onlara Kur'an okumayı

öğretiniz." "Hiçbir baba, evladına güzel edep (ve terbiye)'den daha değerli ve üstün birşey vermemiştir." "Her çocuk doğduğu zaman fitrat-ı İslam üzere doğar. Sonra ana babası onu, Yahudi, Hristiyan, Mecûsi yapar." "Hangi bir ana, evinde oturur ve çocuklarının terbiyesi ile uğraşırsa, o ana benimle cennette beraberdir." Hadis-i Şeriflerinde ifade buyurdıkları şekilde yetiştirmeye memurdurlar.

İnsan, kendi kâbiliyetlerini, kendi kendine geliştirme yeteneğine sahip değildir. Yetiştirilmesi için eğitime muhtaçtır. Hayvan ise kendine has faaliyetlerini yapmak için doğuştan yeteneklidir. Onun bir önceki neslinden alacağı bir kültür hazinesi olmadığı gibi kendinden sonrakine bırakacağı bir şeyi de yoktur. Kainatta her varlık kendi özünün doğrultusunda harekette bulunur. Ürünle tabiat arasında bir bağlantı vardır. Elma ağacından armut meyvesi almamız imkansızdır. Bütün gezegenler, kainattaki yerlerini, kendi niteliklerine göre almışlardır. Görevlerini de bu özelliklerine göre yerine getirirler. Yıldızdan güneşin görevini, güneşten de yıldızın görevini bekleyemeyiz. İnsanın özünde ise kulluk vardır.

Mevlânâ Celâleddin (k.s)'in: "İnsan ile hayvan arasındaki fark, edeptir." diye vassettiği edeb teriminin, lügatte, iyi terbiye, nâziklik, usluluk, zariflik, karşısındaki insana lutufla, en güzel şekilde muamele etmek gibi anlamları vardır.

Ebu Said Hâdimî (r.a): "Edep; aklın dıştan görünüşüdür." buyurmuştur.

Seyyid Şerif (r.a)'ın Tarifat'ında: "Edep, kendisiyle fenalıklardan korunulan şeyi bilmektir." der.

Muhammed b. Tayyip el-Fâsî: "Sahip olan kişiyi küçük düşürücü durumlardan koruyan meleke." diye tarif eder edebi.

Avârif adlı eserde de belirtildiği üzere ilim, edep ile anla-

şılır. Amel, ilimle salah bulur. Amel ile matlûba nail olur. Edep, hayır ve faziletlerin hepsidir. En küçüğüne varıncaya kadar bütün ahlâk kaidelerine riayet, terbiye, gaye, değer vasıflarına da edep adı verilir.

Fukahâ arasında edep, sünnet- i seniyyedir.

Âriflerin ıstılahında edep, Allah'ın koyduğu esas korumak, tarikat-ı âlf'nin emir ve tavsiyelerine uymaktır.

Ebû Ali ed-Dekkak (k.s): "İbadet cennete, ibadette edep ise Cemalullah'a götürür." buyurur.

Yahya b. Muaz (k.s): "Kim Allah'ın edebiyile edeplenirse, Allah'ın muhabbet ehlinde olur." buyurmuştur.

Ebû Ali'nin: "Evinde edepsiz olanı kapıya, kapıda edepsiz olanı ahıra sürerler." şeklinde buyurduğu rivayet edilmiştir.

Zünnûn Mısırî (k.s): "Edebi terk eden mürid, geldiği yere gider. Ârif için edep, mübtedi (tarikata ilk giren) için tevbe gereklidir." buyurmuştur. İnsanlar edepten çok söz etmişlerdir. Biz diyoruz ki: "Edep, nefsini bilmektir. Kendini bilen Rabbini bilir."

Cevheri, Edebi İki Kısma Ayırır

1- Edebü'n-nefs

2- Edebü'd-ders.

Edep, zâhiri ve bâtinî diye iki bölümde mütâlâ edilir.

a) Zahiri edep: Şerî emirlerle bedeni tezyin etmek.

b) Bâtinî edep: Kalbi zikir, şükür, takvâ ve haşyetle ihyâ etmek.

Ebû Nasr Serrâc Tûsî, Edebi Üç Sınıfa Ayırır

1- Dünya ehlinin edebi: Güzel konuşma, şiir, bilgi ve siyaset ilmi.

2- Zâhidlerin edebi: Nefsi ıslah etme, azaları isyandan koruma, İlâhi emirlere riayet.

3- Âriflerin edebi: Gönül temizliği, ahirettekilere vefâ, vakitleri muhafaza, huzur, kurb (Allah'a yakınlık), ve mürâkabe (Hakk'ın her hâlû harekâtımıza vakıf olduğunu bilme).

İbn Sirin'e Göre Allah İçin En Makbul Olan Edep Şunlardır

1- Allah'ı Rabb olarak tanımak.

2- O'na itaat etmek.

3- Nimet ânında şükür, belâda sabır.

Ebu Abdullah Ma'ribî'ye Göre Garibi Üç Şey Süsler

1- Güzel edep.

2- İyi ahlak.

3- Şüpheli insanlardan uzak durmak.

Mutasavvıflar Edebi Dört Bölümde Mütâlâ Ederler

1- Dînî ahkâma karşı edep: Allah'ın, Peygamberi (s.a.v.)'ne öğrettiği İlâhi emirler ve Peygamber (s.a.v)'in, ümmetine talim ettiği Muhammedî edep. Şerî emirlerin titizlikle uygulanmasıdır bu edep.

2- Hükümdarın huzurunda gözetilen edep: Sûfiler hakikatte hükümdar Allah'tır derler. Hâlik-ı Zülcelâl'e a'zamî ta'zim bu edebin sınırlarına girer.

3- Hakk'a karşı edep: Hakkı kabul edip, O'na boyun eğmek, razı olmaktır.

4- Hakikat edebi: Allah'ın aşk ve muhabbetinde fâni (yok) olmaktır.

Sofiyeye ıstılâhında edep: Kişinin kendinden üstün olanın makamına göz dikmemesi, kendinden küçüğünü de hakir görmemesidir.

Hasan Basrî (r.a), âdeti üzere kimseyi hor görmezdi. Dicle kenarında bir şeyler yiyip içen bir kadınla erkeği gördü. "Bu

adam, içki içip nâmahremle oturmasaydı benden üstün olurdu." der demez, nehre düşen iki kişiyi bu adam, boğulmaktan kurtardı. Hasan Basrî'ye: "Ya Hasan! Sen benden üstün idiyse bu adamları sudan kurtarsaydın da görseydik. Bu kadın annem, yediğimiz ekmek, içtiğimiz de sudur. Gözlü müsün, kör müsün diye seni imtihan ettim." deyince adamın el ve ayaklarına kapanıp özür diler Hasan Basrî (r.a).

Mevlânâ Celâleddin Rûmî (k.s) Gözüyle Edep

"Efendi, bilmiş ol ki edep, insanın bedeninde ruhtur. Efendi, edep, Allah adamlarının gözünün ve gönlünün nurudur."

"Âdem, âlem-i süfliden değil, âlem-i ulvîdendir. Bunu anla, şu dönen feleğin dönüşündeki letâfet de edeptendir."

"Eğer şeytanın başını ezmek istersen, gözünü aç ve gör ki şeytanın katili edeptir."

"İman nedir? diye akıldan sordum. Akıl, kalbimin kulağına, "İman edeptir." dedi."

Şemsi Tebrîzî: "Sen sırrı İlâhîsin, sus. Dünya gecesini aydınlatacak ışıkların en güzel ve parlağı edeptir." buyurur Mesnevî'de.

"Edepsiz kimse, yalnız kendini rezil etmez; belki cümle âlemi fesâda verir, sefâlet ateşini yakar."

"Gelin Hûda'yı, Lemyezelden tevfik-ı edep isteyelim. Zira edepsizler, Allah'ın sonsuz lütuf ve merhametinden mahrum kalmışlardır."

"Edepsizlik ve küstahlıktan güneş tutulmuş, şeytan, cüret ve terbiyesizliğinden dergâhı İlâhîden koğulmuştur."

"Edepten felek nur olmuştur. Edeb ile melek bütün ayıp ve noksanlardan masum ve pâk olmuştur."

Muallim Naci: "İnsanı, kalplerin mahbubu (sevgilisi) kılan edeptir." demiştir.

Sümbül Zâde

Setreder aybını insanın hep

Ne güzel câme (elbise) imiş sevb-i edep (edep elbisesi)."

demiştir.

Tasavvuf ve tarikat ehillerinin amacı, saliki, Hakk'a ve halka karşı hem zahırde hem de bâtında, zerâfet ve nezaketle ahlâk-ı hamîdiyyeye eriştirmektir.

Abdül Vehhap Şârânî (k.s) "Letâifü'l-Minen" adlı eserinde: "Bütün insanların edebi velilerin edebine nisbeten deryadan bir katre (denizden bir damla) dir. Velilerin edebi, peygamberlerin edebine nisbeten deryadan bir katre; peygamberin edebi de Peygamberimiz (s.a.v)'in edebine nisbeten, deryadan bir katre'dir." buyurmuştur.

Âlemlerin Efendisi Fahri Kâinât, Muhammet Mustafa (s.a.v)'nın Edeb-i Seniyyeleri

Sa'd bin Hişâm (r.a), Aişe (r.a) annemizden Rasûlullah'ın ahlâkını sorar. Müminlerin annesi: "Siz hiç Kur'an'ı okumadınız mı?" buyurur. Sâ'd bin Hişâm, "Okudum." deyince validemiz Aişe (r.a): "İşte Rasûlullah'ın edebi, ahlakı Kur'andan ibarettir." der. "Beni Rabbim terbiye etti de edebimi ne güzel eyledi." hadisinde "Münavî", "Eddebeni Rabbî" (Beni Rabbim terbiye etti.) sözünü, "Bana güzel ahlak ve ilim, zahir ve bâtın güzellikleri ihsân etti." şeklinde yorumlar. "Fe ahsene te'dîbî", edebimi ne güzel eyledi hadisine de: "Hiç kimseye nasib olmayan vehbî (Allah vergisi) ilimler, kulluk edebi ve güzel ahlak ile tezyin etti." şeklinde mânâ verir.

"Vallahi eğer benim bildiğimi bilseydiniz; çok ağlar, az gülerdiniz. Yollara çıkar yüksek sesle Rabbinize feryat ile ilti-

ca ederdiniz. Yataklar üzerinde kadınlardan zevk almaz olurdunuz." buyurdularında Efendimiz (s.a.v)'e sahabeler ne gördüğünü sorarlar. Peygamberimiz (s.a.v), "Cennet ve cehennem gördüm." buyurdular. O, "Sen şüphesiz en büyük bir ahlak üzerindesin." ayetiyle Hakk'ın sırlarına ermiş, halkın ezâsına tahammülle en yüksek pâyeye ulaşmıştır. "Ben en güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim." hadisi şerifleriyle de bütün insanlara tefevvuk (üstün) etmiştir. Hz. Ömer (r.a): "Ya Rasûlallah! Nuh (a.s), kavminin helakına dua etti. Eğer Sen de beddua etseydin cümlemiz helak olurduk. Dışını şehit edip yüzünü yaraladılar. Taif'te ayağındakiler kanla doldu, en çok ezâ ve cefayı sen gördün, yine de Allah'tan o kavme af diledin." buyurarak bu gerçeği ifade etmiştir.

Üstad Hasan Ali, Brahmanlardan birine: "Hz. Muhammed (s.a.v) neden dünyanın en büyük insanı?" dediğinde o kişi: "Ben, İslam Peygamberinde öyle mütenevvi vasıflar, öyle şumüllü ahlak ve hasletler görüyorum ki, bunların hepsi tarih boyunca dünyada başka hiç kimseye nasip olmamıştır." der.

İmam Bûsiri (k.s)'ye göre: "Güzellikte ve güzel huyda Peygamberimiz (s.a.v), bütün peygamberlere üstün gelmiştir. İlim ve kerem itibariyle onlar, Rasûlullah (s.a.v)'a yaklaşamamışlar dahi."

Nübüvvetle Şereflenen Enbiyanın Edebini

Mevlâmız Kur'ân-ı Kerim'inde Şöyle Anlatır Bize

İsa (a.s): "Eğer ben Allah'ın oğluyum dediysem bunu sen bildirdin."² buyurarak, edebinden: "Ben böyle birşey söylemedim." dememiştir.

"Eğer azap edersen onlar kullarıdır."³ diyen İsa (a.s), Allah (c.c)'a saygısını ifade etmiştir. Eyyûb (a.s)'ün Rabbine: "Bana gerçekten hastalık isabet etti, Sen merhametlilerin en merhametlisisin." ilticasında, "Bana merhamet et." demeyip "Sen merhamet edenlerin en merhametlisisin."⁴ demesi, hitapta riayet edilmesi gereken edebi göstermektedir.

Öldürülmesinden sonra kuyunun dibine atılmasını tavsiye eden kardeşlerine Hz. Yusuf'un bol ihsanı, sabah akşam yemeğe daveti: "Size bugün hiç başa kakma ve ayıplama yok, size Allah mağfiret etsin. Muhakkak ki o erhamürrahimin'dir."⁵ dua ve niyazında bulunması: "Yirmi dirheme satılan bir köleyi melik mertebesine ulaştırmaya vesile sizlersiniz." diye onlara teşekkür etmesi, ahlakın, edebin zirvesi değil de nedir?

Firavun'un zulmünden kaçan Hz. Musa (a.s): "Medyen'e doğru yöneldiğinde umarım Rabbim beni doğru yola iletir." dedi. Musa (a.s), Medyen suyuna varınca orada koyunları sudan men eden iki kadın görür. Onlara, "Derdiniz nedir?" der. Derler ki: "Çobanlar sulayıp çekilmeden biz sulamayız. Babamız Şuayb (a.s) da çok yaşlıdır." Bunun üzerine Musa (a.s) onların koyunlarını sular. Sonra gölgeye çekilir ve: "Rabbim doğrusu bana indireceğin hayra muhtacım." der. Derken o iki kızıdan biri, utana utana yürüyerek ona gelir. "Babam, bizim yerimize (hayvanları) sulamanın karşılığını vermek için seni çağırıyor." der.⁶ Musa (a.s), dağların arasında yalnız olduğu için kadının davetine icabet eder. Her ikisi yola koyulur. Rüzgar kadının elbisesini açınca Musa (a.s) ona: "Arkamdan yürü ve yolu bana tarif et." der. Hz. Şuayb (a.s)'ın kızlarının, yabancı erkeklerin arasına girmemek için koyunlarının sulama işini geriye bırakmalarındaki iffet, hâyâ, edeb, bizim kızlarımıza, gelinlerimize örnek olmalıdır. Musa (a.s)'nın

genç kızın önünden yürüyerek yola devam etmesi, onun edep ve faziletteki üstünlüğünü gösterir bize. Cenâb-ı Hakk şefaatlerine mazhar kılsın.

Nebilerin Vârisleri Velilerin, Âşık ve Sâdıkların Edebi

Seriyy-i Sakatî (k.s): "Bir gece mihrapta ayağımı uzatınca bana şöyle nidâ olundu: "Meliklerle böyle oturuyor musun?" Bu hitaptan (azarlama) sonra ayağımı ne gece ne gündüz uzattım, buyurmuştur. Harîrî'den nakledildiğine göre: "Yirmi yıldan beri yalnız kalmasına rağmen Seriyy-i Sakatî (k.s) hiç ayağını uzatmamıştır."

Doktor, İmam-ı Azam (r.a)'a ayaklarını uzatmasını söyleyince ters istikamete uzatır. Sebebini sorduklarında: "Ayağımı uzatmamı emrettiğiniz tarafta, hocam Hammad Hazretlerinin evi vardı." buyurur.

Hicri 918 yılında, Üstad Şemseddin Dimyatî, yolda bir âmâyı görür görmez hayvanından iner, ellerini öpüp ikramla yolcu eder. Bu zât kimdir? dediklerinde: "Ben çocukken bir miktar kendisinden Kur'ân dersi aldığım üstâdım olur." der. Dedem Mustafa Hulûsî (k.s)'nin yanından saliklerden Kılavuz Hafız at üzerinde geçer. Bu saygısızlığının cezasını, üç ay feyzi ilahîden mahrum kalarak çeker.

"Kâmil insanların huzurunda hafifçe selam vermek, az oturmak, az konuşmak edebdendir. Hacca giden bir veliye, başka bir zât refakatçı olarak evladından birini tahsis eder. Hacc dönüşü, "Evladımızı nasıl buldun efendim." dediğinde, "Kesret-ü kelim" (çok konuşuyor) buyurur. Evladına, "Ne konuştunuz hazretle?" der. O da, "Hiç konuşmaya fırsat olmadı. Çünkü Efendi Hazretleri hep taatle meşguldü. Sadece ilk vardığımda ismimi sordu, ben de "Ali oğlu Veli." dedim.

Üstadı der ki: "Bak yavrum! Sana adını sormuş, sen babanın adını da eklemiştin. Demek ki konuştursa, çok kelimedeceymişsin." buyurur.

Süfyan-ı Sevrî (k.s), mescide girerken, bir defasında, sol ayağıyla girince: "Ya Sevr! Niçin sağ ayağınla girmezsin?" ikazını duyunca baygın düşer. Ayılınca yüzüne birkaç tokat vurup, "Bir sünneti terk ettin, adını Sevr (sığır) koydular. Daha fazla edepsizlik edersen acaba ne derler?" diye hayıflanmıştır.

Hacı Hasan Efendimiz (k.s.)

Üstadımız Hacı Hasan Efendi (k.s.)'nin, Kalender Camii'nin inşasında tozlu topraklı da olsa mescide ayakkabılarıyla girmeyişleri, unutamayacağımız hatıralardandır. Son rahatsızlıklarında ayakkabılarını sağdan giyişleri, sol taraftan giydirmek isteyenlere: "Bunca yıldır riayet ettiğimiz sünneti seniyyeyi şimdi mi terk ettireceksiniz?" sözü hiç unutulur mu? Ayağa kalkmaya takatleri olmadığı halde bile, ellerini yıkamadan sofraya oturmazlardı. Gömlek, ceket ve pardesülerinin ilikleri sağda olur, bazı haller dışında, bütün işlerinde hep sağ takip ederlerdi. Bağımızda ücretle çalışan işçiler bizi görerek utanıp yorulmasınlar diye, gidiş geliş yolunu bile değiştirirlerdi. İsim ve lakaplardan, incitecek ifadeler kullanmazlardı. Tahtacı isminde bir PTT memuruna, rencide olmasın diye ağaççı derlerdi. Deli doktor diye maruf bir zâta O: "Kafasından rahatsız doktor." derdi. Mahallemizde münasip lakapla ifade edilmeyen bir kişiye, "Ahmet amca" derlerdi. Birgün alaylı sözlerle rahatsız ettiklerinde bu zatı, "Yahu herkesin saygı duyduğu Hacı Hasan Efendi bile bana Ahmet amca diyor da size ne oluyor..." diye serzenişte bulunmuştur. Kimsenin yüzüne hatasını vurmaz, eksikliğini bile bir vesile ile

hatırlatırdı. Konya'yı teşriflerinde, sakallı bir zâtın fotoğrafını alırlar. Yahyalı'ya gelişlerinde henüz sakalını bırakmayan damadının cebine fotoğrafı bırakırlar. O da: "Herhalde Efendim bana para verdi." diye düşünür. Bir de bakar ki, sakallı bir zâtın fotoğrafı, derhal sakal bırakır. Sayamayacağımız kadar çok olan bu güzellikler enbiyanın, evliyanın, ulemanın fitratlarında mevcut temizlikten ileri gelmektedir.

Güzel Edebi Elde Etmenin Yolları

- 1- Tereddütsüz bir inançla Allah'a teslim olmak.
- 2- İyi bir niyete nâil olmak.
- 3- Dînî emirleri öğrenmek.
- 4- İlâhî emirlere ve Rasûl-i Ekrem (s.a.v)'e itaat etmek.
- 5- Farz taatlerin yanında, nâfile ibadetleri çoğaltmak.
- 6- İlmiyle âmil, ihlâs, ihsan sahibi sâdıklarla beraber olmak.
- 7- İtikadı bozuk âlimlerden uzak durmak.
- 8- Her bir işte rızâ-i ilâhîyi gözetmek.

Riâyet Edilecek Edebler

1- Allah'a karşı olan edeb: Kitap ve sünnete uygun, ehl-i hak ulemânın görüşlerine muvâfık bir itikad (inanç).

2- Nefsinde edeb: Başta nefsimizi, sonra da ehlimizi ve bütün insanlığı hakka davet etmek. Helâl taama, faydalı ilme, hak ve hukuka dikkat etmek.

3- Anne ve babası ile edeb: Allah'a ve Rasûlü (s.a.v.)'ne itaatten sonra kendilerine hürmetle emrolduğumuz ebeveyn âsî olmamak.

4- Muallim ile edeb: İlâhî ölçülere uygun tavsiyelerinde "ğassâl elinde meyyit" (yıkayıcı elinde ölü) gibi teslim olmak. Huzurunda cidal etmemek. Güler yüz ve tatlı dille kalbini

hoşnut etmek. Emirlerinde te'vil ve yorumla gitmemek

5- Zevcesiyle edeb: İslamî ölçüler dairesinde muamele etmek.

6- Evlâdıyla edeb: Sevgi ve şefkatle, adaletle davranmak. O'nu Peygamber (s.a.v) sevgisi, ehli beytin muhabbeti ve Kur'an talimiyle yetiştirmek.

7- Akraba ile edeb: Hayırlı tavsiyelerle ikrâmın en güzeli ni yapmak.

8- Komşularla edeb: Az iyiliklerini çok görüp, kötülüklerini setretmek. Kendisi için istediği hayrı onlar için de istemek.

9- İhvanıyla edeb: Dua ile, gönülden infakla, bedenlen işlerinde yardımcı olmakla, hak ve hukuka riayet edip, vefakâr olmakla.

10- Mahlûkât ile edeb: Davetle, tebliğle, adaletle, güzel ahlak ile muamelede bulunmak.

Her biri ayrı ayrı konu teşkil eden maddeleri, kısaca ifade etmeye gayret gösterdik.

"İçini ıslah edenin Cenâb-ı Allah dışını da ıslah eder."

"Vücudunuzda bir et parçası var, o ıslah olursa, bütün vücûd ıslah olur. O fesada giderse, bütün vücut da fesada gider. O et parçası kalptir." hadisi şerifleri edebin önemini belîğ bir şekilde anlatır bize. Kalbini zikir, haşyet, murâkabe ile ihyâ edenler, Allah'ın ve Rasûl-i Ekrem (s.a.v)'in ahlakıyla, edebiyatla kemale ererler.

1- Tahrir: 66/6

2- Mâide: 5/116

3- Mâide: 5/118

4- Enbiya: 21/83

5- Yusuf: 12/93

6- Kasas: 28/23-25

Sabır Ahlâkı -I-

Allah'a (c.c) mûti, gözü yaşlı, gönlü ateşli, Habibullah (s.a.v)'a muhabbetli, alçak gönüllü, yumuşak huylu bir salik olmanın yolu sabırdan geçer.

Dünyalara da mâlik olsa, gözünü bir avuç toprağın dolduracağını bilerek mazlûmun hakkına tecâvüz etmeyen bir kanaatkârın, makam ve mevki hırsıyla hiçbir hukuk tanımayan câni, gaddar olmamasının sebebi de sabırdır.

İçini ve dışını ıslah ederek ülkeler fetheden fatihlerin, bütün dünyayı sulha kavuşturma azmiyle, tebliğ ve dâvete koşan mücâhitlerin yegâne sığınağı da sabırdır.

Sorumluluğu olmayan, şehvî arzusunun esiri hayvanâtın, nûrdan yaratılan âkil melâikenin sıfatlarını üzerinde bulunduran, iki zıt kutba sahip insanın ihtiyacı vardır sabra. O zaman sabrı: Aklın şehvî arzûya mukâvemeti diye tanımlarız. Ölçüyü aşan şehvet, dünya muhabbetiyle intikama taalluk ederse, Bosna'nın, Kosova'nın, bütün mazlûmların göz yaşlarını akıtan gazap illeti olur.

Şehvet, kapitalist bir düşünceye sahip olursa, Somali'nin

mâdeni, Kuveyt'in petrolü, Sudan'ın ilaç deposunu yağmalayan hırs illeti hâsıl olur.

Makâm, mansıp sevdâsına düşerse şehvet, hâşâ, "Ben sizin en büyük Rabbinizim."¹ diye tuğyan eden, Firavn ve Nemrutlaşan nefsin acı akibetine düşerek, kendisinden başka hiçbir kimseyi beğenmeyen kibir illeti haline dönüşür.

Şehvet, başkasının elinde olan nimetin yok olmasına taalluk ederse, kendisinden başkasına hayat hakkı tanımayan, kendilerini efendi, başkalarını koyun sürüsü kabul eden, kundaktaki bebekten tutun, savunmasız yaşlılara kadar masum insanları katleden, dünya servetinin hepsi benim olacak sevdâsıyla, hak-hukuk tanımayan, mezmum hasetlik sıfatı zuhûr eder. Bu çılgınlıkların önüne geçerek akı, malı, canı, dini, nâmusu ve bütün hukuku koruyacak olan sıfat, Habîb-i Kibriya'nın târifıyla, imânın yarısı olarak tanımlanan sabır ahlâkıdır.

İbrahim Havvas (k.s) sabrı: "Kitap ve Sünnet'in hükümleri karşısında gösterilen sebattır." diye târif eder. Sabır, nefsi halka karşı şikayetten men etmektir. Sabır, dinî makâmlardan bir makâm, sülûk erbâbının (Allah'a (c.c) kavuşma arzusunda olanın) menzillerinden bir menzildir.

Dînî Makamlar

1- Mârifet

2- Ahvâl (haller)

3- A'mâl (ameller)'dir.

Mârifet itikatla alakalıdır. "İmân-ı Kâmil, kalb ile mârifet (tasdik), lisan ile ikrar, âzâ-i cevârihle amel eylemektir." buyurur, Efendimiz (s.a.v). Ahvâl de, amelleri doğurur. Marifet bir ağacın kökü ve bedeni, ahvâl dalı ve budağı, ameller meyvesidir. Sabır, ubûdiyetin bir rüknüdür.

Ubûdiyet Dört Kısımır

1- Şükr-i mevcûd: Cenab-ı Hakk'ın verdiği nimetlere hamd ederek, nimetin sahibini kalb ile sevmek, dil ile övmek, O'na, bütün varlığımızla kul olmaktır.

2- Sabr-ı mefkûd: Elden gidene mahzun olmamak.

3- Vefâ-ı uhûd: Elest bezminde verilen söze sadakatle, ahde vefa göstermektir.

4- Hıfz-ı hudud: Allah (c.c)'ın emir ve nehiylerine dikkat ederek, İlâhî hükümlerin dışına çıkmamak.

Sabrın üç makâmı vardır:

1- Şehvetleri terk: Tevbe edenlerin makâmıdır.

2- Mukadderâta rızâ: Zuhd-ü takva sahiplerinin makâmıdır.

3- Allah (c.c) tarafından gelenleri sevme: Sıddîklerin makâmıdır.

Sabır hükmü itibariyle dört bölüme ayrılır:

1- Farz olan sabır: Kibir, riyâ, haset, fesat, hıyânet, gıybet, istihza, zina, kıtal ve içkiden nefsi men etmek.

2- Haram olan sabır: Kendisinin ve evladının öldürülmesi, ırz ve namusa tecavüz halinde, kudsî değerleri tahkir (çirkin görme) gibi durumlarda sabır ve sükut. Şerre rıza göstererek tembellik ve zillate düşmek sabır değildir. "Sizden her kim bir kötülük görürse onu eliyle değiştirsin. Ona gücü yetmeyen diliyle, ona da gücü yetmeyen kalbiyle buğz etsin ki bu imânın en zayıf noktasıdır." buyurur Efendimiz (s.a.v). Cenâb-ı Hak: "Halbuki kuvvet ve üstünlük Allah'ın, Rasûlü (s.a.v.)'nün ve mü'minlerindir; fakat münafıklar bilmezler"² "Zelil kimselerin yardımcısı olmayan Allah'a hamd olsun."³ ayetiyle mü'minin izzet ve şerefini bildirir Mevlâmız. "Ey Rasûlüm! De ki: İşte Benim yolum (vazifem) budur. Ben Allah'a bir görüş ve anlayış üzere insanları dâvet ediyorum. Ben ve

bana tâbi olanlar böyleyiz.”⁴ buyurur yine.

Enbiyâ-i îzâm, sabır sıfatıyla övülmüşlerdir. “İsmail’i, İdris’i, Zül-Kıfî’i de hatırla. Bunların herbiri sabredenlerden-di.”⁵ Enbiya’nın baş tâci Efendimiz (s.a.v)’e, Cenâb-ı Hakk: “Dediklerine sabret ve onlardan güzel bir uzaklaşmayla uzaklaş.”⁶ “Sana ne vahy olunuyorsa, ona uy ve Allah zafer hükmünü verinceye kadar sabret. O hakimlerin en hayırlısıdır.”⁷ İnsanları irşâd ve islahta, tebliğ ve cihatta sabır emrolunmuştur. “Ancak imân edip de sâlih ameller işleyenler, birbirine hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır.”⁸ “Talût’a bağlı bulunan mü’minler, Calût ve onun askerlerine karşı çarpışmak üzere çıktıkları zaman şöyle dua ettiler: “Ey Rab-bim! Üzerimize bol bol sabır dök, ayaklarımıza kuvvet ve sebat ver ve bizi kafirler kavmi üzerine muzaffer kıl.”⁹ “Sıkıntı-da, hastalıkta ve muharebenin kızıştığı zamanlarda sabr-u metanet gösterenler, onlar, sadık olanlardır ve onlar takvaya erenlerin de tâ kendileridir.”¹⁰

3- Mekruh olan sabır: Dinde mekruh olan haller karşısın-da kaldığında, ezâ ve mezâlîme sabır mekruhtur.

4- Nâfile olan sabır: Meskenet ve mezellet, dilencilik gibi hallere sabır nâfiledir.

Üç şey Cenâb-ı Hakk’ın hazinelerindendir; onu sevdiklerine verir:

- 1- Fakr-u ihtiyaç
- 2- Hastalık
- 3- Sabır

Enes (r.a)’den rivayet edildiğine göre, Peygamberimiz (s.a.v): “Bela her gün (nereye yöneleyim?) der. Allah Azze ve Celle, ona şöyle hitâb eder: Dostlarımı, Bana itaat edenleri, en iyilerini seninle imtihana çekerim. Sabırlarını denerim, seninle derecelerini yükseltirim. Seninle günahlarını temizlerim.

Rehâ yani ferah (nereye yöneleyim?) der. Allah Azze ve Cel-
le, ona, şöyle hitâb eder: Düşmanlarıma, bana âsi gelenlere!
Bununla, daha da azmalarını murâd ederim. Bununla günah-
larını bir misline çıkarırım. Seninle onlara acele ederim, gaf-
letlerinden dolayı seninle, onların (malını, mülkünü) çoğaltı-
rım."¹¹ "Allah kuluna hayır murâd ettiği zaman, cezâsını
dünyada verir; kuluna şerri dilediği vakit, günahı yüzünden
onu cezalandırmaz ki, kıyamet gününde günahı ile gelsin de
orada daha şiddetli cezaya çarpılsın."¹² "Mükafatın büyüklü-
ğü, belanın büyüklüğü ile mütenasiptir ve Allahü Teâlâ bir
kavmi sevdiği vakit, onları (çeşitli belalarla) imtihana tâbi tu-
tar. Kim bu belalara sabredip râzı olursa, ona Allah'ın rızâsı
vardır. Kim râzı olmazsa, ona da Alah'ın gazâbı vardır."¹³
buyurdu.

Sabır Altı Kısımdır

1- Sabır lillahtır ki, Allah (c.c.) için yapılır.

2- Sabır billahtır ki, Allah (c.c.)'ın kudret ve yardımıyla ya-
pılır

3- Sabır alallahtır ki, Allah (c.c.)'ın hüküm ve kazasına sa-
bırdır.

4- Sabır fillahtır ki, Allah (c.c.) yolunda sabırdır.

5- Sabır maallahtır ki, "Her nerede olursanız (ilim ve kudre-
ti) sizinle berâberdir." gereğince maiyyetin sırrını bilenlerin
sabırdır.

6- Sabır anillahtır ki, Cenâb-ı Hakk'a vâsıl olanların sabrı-
dır.

"Ey Rasûlüm! Sabret, Senin sabrın da ancak Allah'ın yar-
dımı ile dir."¹⁴ ayetindeki inceliği Ebu'l-Kâsım, Allah'ın kul-
larına sabret demesi, ibadet için bir emirdir. "Senin sabrın an-

cak Allah iledir." cümlesi ise ubûdiyyettir. Böyle olunca, Allah için sabır derecesinden, Allah ile sabır derecesine yükselen kişi, ibadet makamından, ubûdiyyet (ahde vefâ, hudûda riâyet, elde olana rızâ, elde olmayana sabır) makâmına geçer, der.

Hiz. Ali (r.a): "İmân dört esâs üzerine kurulmuştur." buyurur:

1- Yakîn (Her türlü şüpheden uzak, saf kalble gaybı temâşa)

2- Sabır

3- Cihad

4- Adl (Adalet)

Peygamberimiz (s.a.v): "Âfiyet ondur, beşi dünyada beşi de ahirettedir." buyurur.

Dünyada Olanlar

1- İlim

2- İbâdet

3- Helal rızık

4- Şiddetlere sabır

5- Nîmetlere şükürdür.

Ahirette Olanlar

1- Ölüm meleğinin lütufla gelmesi,

2- Suâl meleklerinin kabirde korkutmaması,

3- Feze-i ekberden (en büyük korku, kıyamet, mahşerde korkulardan) emin olması,

4- Günahlarının bağışlanması,

5- Sırat köprüsünden, yıldırım süratinde geçip, cennete girmesidir.¹⁵

Sabır İki Çeşittir

1- Elem ve külfete sabır: Taat ve mücahedenin ve güzel amellerin meşakkatine katlanmaktır.

2- Lezzet ve şehvi isteklere karşı sabır: Maddî ve mânevî, zarar verici haram ve yasaklardan sakınmaktır. "Cennet zorluklarla, cehennem aşırı arzûlarla çevrilmiştir." buyurur, (s.a.v) Efendimiz.

-
- 1- Naziat: 79/24
 - 2- Münafikûn: 63/8
 - 3- İsrâ: 17/111
 - 4- Yusuf: 12/108; Mâide: 5/21-85
 - 6- Müzzemmil: 73/10
 - 7- Yunus: 10/109
 - 8- Asr: 103/3
 - 9- Bakara: 2/250
 - 10- Bakara: 2/177
 - 11- Deylemi, Ramuzü'l-Ehâdis
 - 12- Tirmizi, et-Tâc
 - 13- Tirmizi, et-Tâc
 - 14- Nahl: 16/27

15- Abdullah Develioğlu'nun, "Sabır" isimli kitabından istifade edilmiştir.

Sabır Ahlâkı -II-

Lügatte, hapis manasına gelen sabrın ıstılâhî anlamı; dinin övdüğü, teşvik ettiği ahlâkî bir sıfatı, ruhî bir kemâlî ifade eder. Sabır, nefsi fena arzusundan men etmektir. Cenâb-ı Hakk, kendisine, "Sabûr" adını vermiştir. Ebu Musa (el-Eş'arî) (r.a)'dan rivayete göre Nebî (s.a.v), şöyle buyurmuştur: "Allah-ü Teâlâ'dan çok sabırlı ve aleyhinde işittiği (bâtıl iddiaların verdiği) ezaya daha halim hiçbir fert, yahut hiçbir şey yoktur. Hristiyanlar, Allah'a oğul isnat ve iddia ediyorlar da, Allah (c.c), yine onları affediyor, türlü nimetlerle onları rızıklandırıyor."¹

Allah'a sabır itlakı, hilm manasına mecazi bir itlaktır. Hilm de, ukûbete (cezaya) müstehak olan günahkârın cezasını derhal vermeyip, başka bir zamana bırakmasından ibarettir. İbn-i Mes'ud (r.a) anlatıyor: "Kavmi, Rasûlullah (s.a.v)'ı şiddetle vurup yaralamıştı. O hem akan kanlarını siliyor, hem de, "Allah'ım! Kavmimi mağfiret et, çünkü onlar bilmiyorlar." buyuruyordu. Uhud savaşı sırasında yüzünden yara almış, dişi kırılmıştı. Aleyhisselâtü Vesselam o zaman: "Pey-

gamberinin yüzünü yaralayan bir kavmi Allah nasıl iflah eder?" buyurmuş, bunun üzerine şu mealdeki ayet inmiştir: "Allah'ın, onların tevbelerini kabul veya onlara azap etmesi işiyle Senin bir alâkan yoktur. Çünkü onlar zalimlerdir."² Rasûlullah (s.a.v), Cîrâne'de de, Uhud'da da: "Allah'ım! Kavmimi mağfiret et, çünkü onlar bilmiyorlar." diye dua ettiler.

Hadislere Göre Sabır Üçtür

- 1- Musîbetlere karşı sabır
- 2- Taatte (kullukta) sabır
- 3- Günah işlemekte sabır

"Kim, kaldırıluncaya kadar musîbete güzelce sabrederse, Allah ona üç yüz derece yazar. Her iki derece arasında, sema ile arz arasındaki mesafe kadar yücelik vardır. Kim de, taatte sabrederse, Allah ona altı yüz derece yazar. Her iki derece arasında, arzların başladığı hudutla, arzların bittiği son nokta arasındaki mesafe kadar yücelik vardır. Kim de masiyete (günaha) karşı sabrederse, Allah ona dokuz yüz derece yazar. İki derece arasında, arzların hududu ile arşa kadar olan mesafe arasındaki kadar yücelik vardır."

Hadis-i Kudsi'de Rabbimiz (c.c): "Kullarımdan bir kuluma bedeni, yahut malı, yahut evladı yüzünden bir musîbet verirsem, o da buna sabr-ı cemîl ile mukabelede bulunursa, kıyamet gününde, kendisi için mizan dikmekten, defter-i amâlini açmaktan hayâ ederim"

Allah-ü Teâlâ buyurdu ki: "Belâ gönderdiğim kullardan sabredip, insanlara şikayet etmeyeni görürsem, imanla götürürüm." Dâvud (a.s): "Yâ Rabbi! Musîbetlere, Senin için sabreden mükâfatı nedir?" dedi. "Ona imân hilkatı giydiririm ve bir daha geri almam." buyurdu Cenâb-ı Hakk.

Hadis-i Şerif'te Efendimiz (s.a.v): "Mü'minin hâli hayrete

değer doğrusu. Zira her bir işi, onun için hayırlıdır. Bu meziyet, sadece mü'mine hasır. Çünkü o, nimete kavuşsa şükreder, bu ise onun için hayırlıdır. Musîbete uğrasa sabreder, bu da onun için hayırlıdır."³

Sehl b. Abdullah et-Tüsterî (k.s): "Âfiyete sabır, belâya sabırdan daha zordur." İmam-ı Gazâlî (rh.a): "Belâya sabır, makamâtın en yükseğidir." der.

İbn-i Mübârek: "Musîbet bir tanedir. Buna uğrayan, sabırsızlık ettiği zaman (musîbet), iki tane olur. Onlardan biri musîbetin kendisidir. İkincisi, musîbetin ecrinin gitmesidir. Asıl musîbet budur. Musîbetin kendisi değildir." der.

Rasûl-i Ekrem (s.a.v): "Sabır ilk sadmedekidir (musîbetle karşılaşılacak ilk andır). Sabır her ibadetin aslıdır. Masiyetten de men olunmaktır." buyurur.

Hz. Ömer (r.a), Ebu Musa el-Eş'arî'ye: "Sabırlı ol ve bil ki sabır ikidir. Biri diğerinden efdaldır. Musîbetlere sabır güzeldir, fakat haramlarda sabır, ondan efdaldır." İnsanı Hakk'a makbul kılan, nefis ve şeytan gibi iki amansız düşmanla mücadelesi olup, onu meleklerden bile üstün kılan sabırdır ve masiyetten kaçmasıdır.

Güzel Kokulu Adam

Her zaman misk gibi koktuğu için "racûl-i misk" (güzel kokulu adam) namıyla maruf bir zât, vücudunun misk gibi kokmasını şöyle anlatır:

"Ben, genç, güzel bir manifaturacı idim. Bir yaşlı kadın mal aldı. Parayı evde unutmuşum, eve gel vereyim, dedi. Ben de eve gittim. Gayet muntazam bir konağa girdim. O yaşlı kadın, teslim deyip, kapıyı çarpıp gitti. O sırada, genç, güzel bir kadın çıktı, dedi ki: "Ben çoktan beri seninle beraber olmak istiyordum. O kadın sebebiyle seni buraya getirdim. Ar-

zumu kabul etmezsen, bağırır, seni âleme rezil ederim." Ben de: "Hay hay kabul ederim." dedim. Yataklar serildi ve miskler saçıldı. Abdeste çıkacağım dedim, üzerime pislikler sürüp geldim. Kadın: "Ben seni akıllı zannederdim, meğer değilmişsin." deyip beni bıraktı. Ben de elbisemi değiştirip guslettim. "Dışımı pislettim, ama içimi, namusumu kirletmedim." deyip yattım. Rüyamda bir zât geldi. "Hz. Yusuf, nefesine hakim oldu, fakat Züleyhâ'nın şehvetini söndüremedi, sana afe rinler olsun ki, hem kendi şehvetini, hem de o kadının şehvi arzusunu söndürdün, diyerek bütün vücudumu sıvazladı ve ben Cebrail'im deyip gitti. Uyandım, o zamandan beri vücudum misk gibi kokar oldu." dedi.

Kur'an-ı Kerim'de, yetmiş küsur yerde zikredilen sabrın değerini Peyamberimiz (s.a.v): "Size en az verilen nimetlerden biri, yakîn, diğeri sabra azımdır. Bunlardan ikisinden nasibini alan kimse, gecesini kıyam, gündüzünü sıyam ile geçirmediğinden dolayı müteessir olmasın." hadisiyle bildirir.

Rasûlullah (s.a.v)'a, "İman nedir?" diye sorulunca O (s.a.v.): "Sabır ve cömertliktir." buyurdu.

Sabır İki Kısımdır

1- Âbidlerin sabrı: Şikayette bulunmamak.

2- Âşıkların sabrı: Hakk'a ulaşmanın çabuklaşması için sabrın terk edilmesidir.

Sabr-ı cemîl: Yakınmadan ve sızlanmadan gösterilen sabırdır.

Hz. Yusuf'u kurt yemiş sözüne Hz. Yakup, "Artık bana düşen (içerisinde insanlara şikayet bulunmayan) güzel bir sabırdır."⁴ Oğullarının Hz. Yusuf'a çeşitli isnatlarına karşı Yakup (a.s): "Aksine nefisleriniz sizi bir işe sürüklemiş, artık bana düşen güzel bir sabırdır."⁵ der. Benim için, içinde Al-

lah'tan başkasına şikayet bulunmayan güzel bir sabırdır. Vah Yusuf'a yazık oldu diyenlere Yakup (a.s): "Ben, tasa ve üzüntümü yalnız Allah'a açarım."⁶ diyerek her şeyin, Allah'ın kaza ve kaderiyle olduğunu bildirerek başkalarına meyletmemiştir. Sevgilisine halini arz ederek, şikayette bulunmamıştır.

Her Türlü Hayrın Anahtarı Sabırdır

1- Bela ve musîbete dücâr, yokluk ve darlıkta nâcâr olan kula en büyük çare sabırdır. "Kim de Allah'tan korkarsa, Allah (c.c.) ona (darlıktan genişliğe) bir çıkış yolu ihsan eder. Bir de ona, ummadığı yerden rızık verir. Kim Allah'a tevekkül ederse, O, ona yeter."⁷

2- Güç ve kuvvet kaynağı, küfür ve nifaka galebenin yolu sabırdır. "Ey Peyamber! Mü'minleri savaşa teşvik et. İçinizden sabır ve sebat edecek yirmi kişi bulunursa, onlar iki yüz kişiye galebe ederler. Eğer sizden yüz kişi olursa, kâfirlerden bin kişiye galebe çalarlar. Çünkü onlar, gerçeği anlayamayan bir kavimdir."⁸

3- Arzu edilen murada sabırla erişilir. "Böylece Rabbinin İsrailoğullarına olan güzel vaadi, felaketlere sabretmeleriyle tam yerine geldi."⁹

4- Öncü olma da sabırladır. "İsrailoğullarından da, (dinlerinde) sabrettikleri için, emrimizle (insanları) doğru yola getirecek imamlar (önderler) yetiştirmiştik."¹⁰

5- Allah'ın övgüsüne mazhar olur sabredenler. "Doğrusu biz, onu sabırlı bulduk. O ne güzel kuldu. Gerçekten o, tamamen Allah'a teveccüh etmişti"¹¹

6- Müjde ve rahmet de sabredenler üzerinedir. "Ey Habîbim! Sabredenlere müjdele, o teslimiyet gösterip Rablerine sığınanlar üzerine, Rablerinden mağfiret, rahmet vardır ve işte onlar hidayete ermiş olanlardır."¹²

7- Allah'ın muhabbetini celbeden sıfat da sabırdır. "Allah sabredenleri sever."¹³

8- Cennette en yüksek dereceye nail olacak olanlar da sabredenlerdir. "İşte bütün bu kimseler, Allah yolundaki sabırlarına mukabil, Cennet'in yüksek mevkileriyle mükafatlanacak ve orada (melekler tarafından) sağlık ve selametle (dua ile) karşılanacaklardır."¹⁴

9- Sabredenler, ikrama layık kimselerdir. "Sabrettiğiniz için, size selam olsun! Ahiret saadeti ne güzeldir!"¹⁵

10- Nihayetsiz ecre de nail olacaktır sabredenler. "Ancak (Allah yolunda) sabredenlere mükafatları hesapsız verilecektir."

İnsan, mezmum (çirkin) bir sıfat olan aceleci tavır, "helu" (zarara uğradığında feryad eden, nimete kavuştuğunda nankörleşen) huyuyla,¹⁶ nefsani arzularına uyma temayülü ile, zayıf yaratılan mahluk olması hasebiyle,¹⁷ problemlili bir varlıktır. Bu kadar zaafın karşısında onu koruyacak sıfat, hiç şüphesiz bir sabır ahlâkıdır. Bu güzel ahlâkı (sabır); belâ ve musîbetlere feryat etmeyen sâbirin, sözünde sâdık, emrolunduğu görevi icra eden, niyet ve azminde sebat eden sâdıkın, ibadetinde devamlı kânitîn, malını hayra sarf eden münfikîn, seherlerde gözyaşı döken sâlihler ile beraber olmak suretiyle elde ederiz."¹⁸

1- Buhârî, Sabır

2- Bakara: 2/128

3- Kütüb-i Sitte, Sabır bölümü

4- Yusuf: 12/18

5- Yusuf: 12/83

6- Yusuf: 12/86

7- Talak: 65/2-3

8- Enfâl: 8/65

- 9- A'raf: 7/137
- 10- Secde: 32/24
- 11- Sâd: 38/44
- 12- Bakara: 2/157
- 13- Âl-i Īmran: 13/46
- 14- Furkan: 25/75
- 15- Ra'd: 13/24
- 16- Meâric, 19-21
- 17- Âl-i Īmran: 3/28
- 18- Âl-i Īmran: 3/17

Belâ ve Musîbet

“**A**llah’ın kalplerini takvâ için imtihan ettiği kimse-
ler dir. Onlara mağfiret ve büyük bir mükafat
vardır.” müjdesiyle en büyük nimet olan takvâyâ kişi, imti-
hanla erişir. Kadı Beyzavî’nin beyanlarına göre, tortusu atılıp
hâlis hâle getirilen eşya gibi, kişi ilâhî görevlerle imtihan ve
meşakkatlerle kalbi pâk olarak takvâyâ, birr ü ihsâna (iyilik
ve lutf) nail olur.

Tozlu, topraklı maden taşlarının; demir, kurşun, bakır, gü-
müş ve altının çıkarılarak fabrikada işlenmesi gibi, üzümlerin
teknelerde çiğnenip, ateşte kaynatılarak, pekmez olması gibi,
güllerin dalından koparılıp, ezilip süzülerek en kıymetli
esans hâline gelmesi gibi, mü’minler de, benliklerini ehlulla-
hın potasında eriterek, Allah ve Rasûlü’nün muhabbetiyle,
insanlara faydalı, en hayırlı insan olurlar.

İmanda kemâli elde etmek için insanın sınıandığını,
Kur’an-Azîmüşşân’da Rabbimiz şöyle bildirir:

“Andolsun ki içinizden cihad edenlerle sabredenleri belir-
leyinceye ve haberlerinizi açıklayıncaya kadar sizi imtihan

edeceğiz." "Hanginizin daha güzel davranacağını imtihan için, ölümü ve hayatı yaratan O'dur." Kişiyi kendini bildirmek için de Mevlâmız: "Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma ile deneyiz. Sabredenleri (naîm cennetleriyle) müjdele!" "Allah, şöyle bir ülkeyi örnek verdi: Bu ülke güvenli, huzurlu idi; rızık her yerden bol bol gelirdi. Sonra onlar, Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük ettiler. Allah da onlara, yaptıklarından ötürü açlık ve korku sıkıntısını tattırdı." "Andolsun ki, onlara, kendilerinden peygamber geldi de onu yalanladılar. Onlar zulmederlerken azap onları yakalayiverdi." "Artık, Allah'ın size rızık olarak verdiği şeylerden helâl ve temiz olarak yiyin, eğer yalnız Allah'a ibadet ediyorsanız, O'nun nimetine şükredin."

Felâket, azap, deneme, kuluna kendisini bildirme anlamlarına gelen belâların en şiddetlisi, Enbiya-i İzama gelmiştir. "En şiddetli belâlara düşâr olan peygamberlerdir, sonra da velîler." Efendimiz (s.a.v): "Bana yapılan ezâ hiç bir nebîye yapılmadı." buyurdular.

Firavn'ın, Nemrut'ların, Peygamber ve tâbilerine yaptıkları eza, "büyük belâ" olarak nitelendirilmiştir Kelâmullah'ta. "İşte bunda, size, Rabbiniz tarafından büyük bir imtihan vardır." Musa (a.s)'nın ve İbrahim (a.s)'in kavimlerinin münkirlerden seçilmesine de, "açık belâ" denmiştir. "Bu, gerçekten, çok açık bir imtihandır." Muzafferiyet anlamına gelen "güzel belâ": "Onları siz öldürmediniz, fakat Allah öldürdü; attığın zaman da Sen atmadın, fakat Allah attı. Ve bunu, mü'minleri güzel bir imtihanla denemek için yaptı. Şüphesiz Allah işitendir, bilendir." ayetiyle bildirilmiştir. Cenâb-ı Hak, Adem (a.s)'i halk ettikten sonra, otuz dokuz yıl keder yağmuru yağdı. Bir yıl da sürur yağmuru yağdı. Bu sebeple, ademoğlunun kederi sürurundan çoktur.

Ömer b. Abdül-Aziz (r.h.a): Eğer dünya kedersiz olsaydı cennet olurdu ve biz dünyadan göçmeyi arzu etmezdik.

"Sabrettiğiniz şeylere mukabil selam sizlere." âyet-i celîlesi sabredenleri tebşir eder. Rabbimiz (c.c): "Yâ Dâvûd! Sıkıntıya sabret ki, Allah'ın yardımı sana gelsin." Allah Teâlâ Üzeyir (a.s)'e: "Yâ Üzeyr! Sana bir belâ geldiğinde şikayet etme. Senin çirkin bir hâline Ben seni meleklerime şikayet etmiyorum; sen de Beni kullarıma şikayet etme. Ben sana nasıl muamele ediyorsam sen de öyle muamele et."

İbn-i Mesud (r.a): "Benim semadan yere düşmem, Allah'ın verdiği bir musîbet hakkında 'keşke bu iş olmasaydı' dememden hayırlıdır."

H.z. Ali (r.a): "Musîbet anında elleri dizlere vurup rıza göstermemek, o musîbet mukabilinde alınacak ecrin kaybına sebep olur."

H.z. Hasan (r.a)'a Efendimiz (s.a.v): "Oğulcuğum! Kanaatten ayrılma, insanların en zengini olursun. Farzları edâ et, insanların en âbidi olursun. Oğulcuğum! Cennette bir ağaç var ki, ismi "şeceretü'l-belva"dır. Kıyâmet gününde ehl-i belva (belâlara sabredenler) getirilir. Onlar için, ne divan kurulur, ne mizan dikilir. Mükafat, onların üzerine yağmur gibi yağdırılır. Sonra Rasûlullah (s.a.v): "Ancak sabredenlerin ecirleri noksansız ve hesapsız olarak verilir." âyet-i celîlesini okudu.

İsa (a.s): "Sevmediklerinize sabretmedikçe, sevdiklerinize eremezsiniz." Büyüklerden bir zât: Zalimin zulmüne rıza sabır değildir; Hakkı göstererek zulmü def etmelidir. Bu uğurda ölenler şehittir, demiştir.

Kendi gayretlerimizle erişemediğimiz makama ancak musîbetle erişiriz. Ebû Süleyman Dârânî anlatıyor: Yırtıcı hayvanın karnını deştiği bir adama Mûsâ (a.s) rastlar. Yâ Rab! Bu kişi mûti idi, neden böyle ettin? deyince Rabbimiz: O kul ben-

den öyle bir derece istedi ki, o makama ibadetiyle erişemezdi. Bu sebeple onu, bu musîbete mübtelâ kıldık, buyurdu.

Belâ ve musîbetin defi, Huzeyfetü'bnü'l-Yeman (r.a)'ın, fitne hakkında, Hz. Ömer (r.a)'e verdiği cevapla mümkündür. "İnsanın ehli, malı, evladı, komşusu yüzünden düçâr olduğu fitneye; namaz, oruç, emr-i bi'l-mâruf, nehy-i ani'l-münker keffâret olur."

Zühd

Elde mevcut olsa bile, gönülde, mal-mülk sevgisine yer vermeme anlamına gelir zühd. Ârifler: "El kârda gönül yârda." derler. Abdülkâdir Geylânî (k.s): "Mal; kesede, kasada, evde câiz. Fakat gönül evinde câiz değildir." buyurur.

Taatler; mâlî, bedenî, hem mâlî hem de bedenî ibadetler diye kısımlara ayrılır. Dinin kıyâmı (ayakta durması), zenginlerin cömertliğine bağlıdır. Okuma imkânından mahrum tâlipler, bir dilim ekmeğe muhtaç yoksullar, zulme uğrayan mazlumlar, mü'minlerin infâkıyla saadete erecektir. Mâlî tatatlerden zekâtın verileceği yerlerden biri de mücahitlerdir. Yerinden, yurdundan edilen Kosovalı Müslümanlar, Sırp zulmüne karşı muvaffak olabilmek için, dünya Müslümanlarından gelecek yardımları beklemektedirler. Doğuda bir mü'min esir edilse batıdaki, batıda bir mü'min zulme uğrayacak olsa doğudaki, "Müslüman, Müslümanın yardımına koşar." esâsına sâdık kalarak, bütün gücüyle kardeşlerine des-

tek verir. Böyle bir Müslüman, geceleri uykusunu kaybettiği gibi, elinde, avucunda ne varsa onu infak etmek için yardıma koşar.

1986 yıllarında, isimleri değiştirilen, camileri park haline getirilen, Bulgar'ların zulmü altında inleyen Müslümanların ızdırabını gönüllerinde hisseden Hacı Hasan Efendimiz (k.s), uyuyamaz olmuştur. Akşam namazını edâ ederken bir yakınına: "Evimizden un çuvalını al, altı çocuğu ile açlıktan kıvranan fakire yetiştir." diyerek yoksulları gözeten Üstadımız'ın bu merhametini hiç unutamayız. Mahmud Sâmi Ramazanoğlu Efendimiz'in torunları Sâmi Bey'in, arabasının bagajına yiyicekleri doldurup Medine'nin fakirlerine dağıttığına şâhid olduk. Bize: "Dedem Mahmud Sâmi Ramazanoğlu (k.s), evrâd ve ezkârdan ziyâde, fakir ve yoksulu gözetmemizden memnun olurlardı." demişti.

Peygamberimiz (s.a.v): "Cömert olan bir cahil, Allah indinde cimri bir âlimden efaldır." "Sahi olan bir cahil, indallah, bahil (cimri) olan bir âbiddeden daha makbuldür." hadis-i şerifleriyle, Hakk'ın yolunda sarfedilen malın değerini bildirir bize.

Zühd, dünyadan el-etek çekme anlamına gelmemeli. Rab-bimiz (c.c):

"Yeryüzünde ne varsa hepsini sizin için yaratan O'dur."¹

"Şurası muhakkak ki: Biz bu dünyada size yer vermişizdir. Size burada geçim vasıtaları temin etmişizdir. Fakat siz ne kadar az şükrediyorsunuz."²

"Allah'ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara, dünyadaki nasibini de sakın unutma."³

"Allah, yeri, sizin emrinize vermiştir. Omuzları üzerinde (yeryüzünde) yürüyün, rızkıdan yeyin! Şurasını da unutmayın ki: Sonunda toplanacağınız yer Allah'ın huzurudur."⁴

"Cuma namazını kılınca yeryüzüne dağılın. Allah'ın fazlu kereminden nasibinizi arayın ve Allah'ı çokça zikredin ki umduğunuza kavuşasınız."⁵

Yukarıdaki ayet-i celîleler dünyevî nimetlerden istifâde etmemiz gerektiğini, ama mutlaka bir gün hesap vereceğimiz makâmın huzûr-ı ilâhî olduğunu haber vermektedir. Dünyadan kesilmemiz gerektiğini Efendimiz (s.a.v) mübârek sözlerinde şöyle bildirirler: "Temin-i mâîşet için çalışan sanat sahiplerini Allah sever."

"Sıdk ve emin olan tâcir yevm-i kıyamette enbiyâ ile, sıddıklarla ve şehitlerle beraber haşr olunur."

"Sıdk ile mevsuf olan tâcir, yevm-i kıyamette arşullahın gölgesinde, harâretten mahfûz olur."

"Helal lokma aramak, onunla karnını doyurmak, cihad gibi ecre nâil kılar."

"Bir ağacın yenilen meyvesi, ağacı diken için sadaka olur."

Dünyevî çalışmaların, Allah (c.c)'ı unutturmaması gerekir. "Ey iman edenler! Sakın mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın! Kim bunu yaparsa, onlar hüsrana uğrayanların tâ kendileridir."⁶

Zühdü, Selmânı Fârisî şu tarifde olduğu gibi anlar: "Meşrû olarak ye, iç, oruç tut, namaz kıl, uyu, hayat yoldaşın ile ol." Ömrünün sonuna kadar oruç tutmaya, namaz kılmaya, evlenmemeye azmeden üç kişiye Efendimiz (s.a.v): "Ben Peygamber olduğum halde bazen oruç tutar, bazen iftar ederim. Bazen namaz kılar, bazen istirahat ederim. Hayat yoldaşlarım da vardır." buyururlar.

Her türlü davranışımızı Üsve-i Hasene (en güzel örnek) olan Peygamberimiz (s.a.v)'e göre tesbit etmek, zühdî hayattır. Fıtratı zorlamamak en güzel yoldur.

-
- 1- Bakara: 2/19
 - 2- Araf: 7/10
 - 3- Kasas: 28/77
 - 4- Mülk: 67/15
 - 5- Cuma: 62/10
 - 6- Münafikun: 63/9

Çile...

Ölmeden evvel ölme (fenâ ahlâktan güzel ahlâka geçme), az yeme, az uyuma, az konuşma ve halvetle (insanlardan bir müddet ayrılmakla), nefsi, sıkı bir denetim tabi tutarak, rûhu kemâle erdirme ameliyesidir çile.

Tabiatta Çile

Eşyada bile görürüz çileyi. Taşı, yabani otları atılıp sürülen, işlenen, gübreyle beslenen toprak, çileyle verimli hâle gelerek, içindeki bileşiklerle, bitkilere nüfuz ederek inkişaf eder.

Toprağa saçılan tohum, yerin altında ezilip-çürüyerek çile çeker, filizlenip toprağın üzerine çıkarak, insanoğlunun istifadesine sunulan meyveleri verir.

Hayvanlar eğitilerek -şahin kuşu avlanmada, atlar muharebelerde, köpekler emniyet görevlerinde- hizmet verirler. Her ne kadar dert, sıkıntı, meşakkat anlamlarına gelse de, çile, bir arınma, durulma, temizlenme ve eğitimidir.

Çilenin İtikâdî Boyutu

Sorumsuz varlıklar eğitildiklerinde bu vazifeleri yapar da, İlâhî emanetleri yüklenen, yeryüzünde Allah'ın halifesi olmakla şereflenen, madden ve mânen en güzel biçimde yaratılan insanoğlu eğitime tabi tutulmaz mı?

Fahr-i Kâinât, Efdal-i Mahlukât olan Efendimiz (s.a.v): "Rabbim beni terbiye etti de, edebim ne güzel oldu." buyurur. Bizleri ıslah için Allah (c.c.)'dan getirdiği İlâhî mesajda bu terbiye: "Muhakkak (Allah'ın küfür ve isyandan) temizlediği nefis kurtulmuştur."¹ "Çoğu okuma yazma bilmeyenler (Araplar) içinde, soylarından bir Peygamber gönderen O'dur. {(Bu Peygamber Muhammed (s.a.v)), üzerlerine O'nun ayetlerini okuyor, onları (şirk kirinden) temizliyor, kendilerine Kur'an ve Şeriat (dînî hükümler) öğretiyor. Halbuki onlar, bundan önce (Peygamberin gelişinden evvel) açık bir sapıklık içinde idiler."² ayetleriyle haber verilir. Ayetlerde belirtilen itikadi temizliği, Efendimiz (s.a.v), Mekke'de, Kâbe'deki putları, kafalarda ve gönüllerde yatan küfür ve şirk putlarını tevhitte arındırarak temin ediyordu.

Çile'nin Amelî Boyutu

Mekke'de inen ayetler ekseriyetle itikada aittir. Medine'de ise inanç esaslarının uygulanmasına ait âyetler nâzil olmuştur. Mekke'de kafalar küfür kirlerinden arındırılırken, Medine'de ruhlar; namaz, oruç, hac, zekat, cihad, tesbih, tehlil ve zikirle temizleniyordu.

Medine'de ashâbını mescid-i saadette toplayarak okuttuğu tevhid ile de, gönüllerdeki gizli şirki (riyayı), sümâyı (ibadetini başkalarına duyurma çabasını), ucbü (taatiyle mesrur olmayı), benlik, kin, kibir, hasetlik, şehvi ve hayvani duyguları gidermeyi, kalplerdeki manevi kirleri temizlemeyi sağlı-

yorlardı. "Ey müminler! Allah'a, Peygamberine ve Peygamberine indirdiği Kur'an'a, daha önce indirdiği kitaplara yenisinden iman ediniz."³

Çilenin Ahlâki Boyutu

Müşriklerin ezasından kurtulup, Medine'de İslam devletini kurmak için çıktığı yolculukta Sevr mağarasına gizlenen Efendimiz (s.a.v), refîki Sıddîk-i Azam'a telkin ettiği zikirle, etrafını çepeçevre kuşatan müşriklerin tasallutundan kurtulması için yatağını bekleyen Ali (k.v)'ye öğrettiği tevhidle de masivadan (Allah'dan gayri her şeyden) arınmanın yolu olan ihlâsı, ihsanı (Allah'ı görür gibi taat yapmanın yolunu), takvayı öğretiyordu.

Çileyle Olgunlaşır İnsan

Çile, tozları gitsin diye silkelenen bir halı, güç ve kuvvet meyveye ulaşsın diye budanan bir ağaçtır.

"Müşrikler tarafından eziyet edilen o insanlar sandılar mı ki, "iman ettik" demeleriyle bırakılacaklar da, imtihana çekilmeyecekler? Doğrusu biz, onlardan evvelkileri de (çeşitli musîbetlerle) denedik. Allah, (imtihan suretiyle imanında) sadık olanları da muhakkak bilecek, yalancı olanları da elbette bilecek."⁴

"Andolsun, sizi (savaşla) imtihana sokacağız, tâki içinizden mücahidleri ve sabır gösterenleri meydana çıkaralım."⁵

"Biz Peygambere tâbi olup olmayanı seçmek ve o nimeti tamamlamak üzere sizi korkudan (Allah korkusundan), açlıktan (Ramazan orucundan), mallar (zekat), canlar (Allah için yaşayıp ölme ve hastalık) ve ürünlerin eksikliğinden (evlat ve kazanç zayıfından) az bir şeye uğratacağız ve böyle ba-

zı sıkıntılarla imtihan edeceğiz.”⁶ ayetlerinde belirtilen belâ ve musîbetler, bizi isyan kirlerinden temizleyip, tozumuzu silkeleyip yaramaz dallarımızı, fena ahlâkımızı defederek mânevî budama ile kendisine hâlis kul yapmak içindir. Bu acı ve sıkıntılar neticesinde “Ey Muhammed! Sen sabredenleri müjdele.”⁷ ayetini görüp Hak’dan gelene râzı olup, derd-ü belâ saltanatını iki cihana vermeyen mânevî erler, şu ilâhî tebşire de nâil olurlar: “Ey huzur içinde olan nefis! Sen Rabbinden râzı, O da senden râzı olarak Rabbine dön.”⁸

Çilenin Anlamı

Farsça terim olan çile kırk mânâsınadır. Sûfiler arapça “erbain” derler. Çile çekmek, erbain çıkarma tabirini kullanırlar. Her gün yirmi bir üzüm tanesiyle yetinip sadece zarûrî ihtiyaç için dışarı çıkarak kırk günü tamamlayan dervişe, çilekeş (çilesini çeken) denir. Çilesini yarıda kesene de çileşiken denir.

Dergâhlarda, “Hem Rabbinin ismini an ve her şeyden kesilerek O’na ihlâs ile ibadet et.”⁹ ayetinin sırrına ermek için, kendisini tamamen Allah’a teslim eden müridin, dünyaya kapalı Allah’a açık, kabir gibi daracık mekanlarda ibadet ettiği odalara çilehâne denir.

Mûsa (a.s), kitaba ve hitaba, Allah (c.c.) ile konuşmaya, tecellilere ermek için özel bir arınmaya, ibadet ve riyazata koyulmuştur.

“Biz Mûsa’ya otuz gün (oruç tutmasına karşılık kendisine Tevrat’ı vereceğimizi, yahut kendisiyle konuşacağımızı) vadedtik; ve ona bir on (gün) daha ilave ettik. Böylece Rabbinin tayin ettiği vakit kırk gece (gün) olarak tamamlandı.”¹⁰

Çilenin Gâyesi

Derviş ibadetleri yerine getiren, haramları terkeden sabirîn kullarından olmak için, bir akü gibi aşkla, şevkle, feyz ve irfanla dolar çile ile. Zor taatlere sarılmakla, iddia ettikleri imanlarında sebat gösteren sadıkînden, sıkıntılı ve geniş günlerinde Allah'a itaat eden kaniînden, hayır yollarında mallarını bolca harcayan münfikînden, seherlerde Allah'tan mağfi-ret dileyen, ve'l-müstağfirîne bi'l-eshâr kullarından olmak için çile çeker.¹¹

Mürid, Allah'dan korkan muttakî, çokça tevbe edip, Allah'a yönelen evvab, her zaman emr-i İlâhiyi gözeten hâfız, Allah'ın azâmetinden titreyen haşyet sahibi, Mevlâ'ya yönelen, kalb-i selîme eren münîb kullarından, âriflerden olmak için çile çeker.¹²

Nefs-i mutmainne (tamamen kötülükleri terketme) hâline gelince derviş, kendisinden istenilen tebliğ, dâvet ve irşâd görevini, ashâbın çilesine tâbi olarak kırk kişiye, kırk köye, kırk ilçeye, kırk ile ve bütün dünyaya -Hakk'ın emirlerini duyurmak için gece-gündüz insanlığa- ulaştırmaya çalışır. "(Ey Muhammed ümmeti!) Siz beşeriyet için meydana çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, fenâlıktan alıktorsunuz ve Allah'a imanınızda devam edersiniz."¹³

Ayet ve hadisler, Peygamberimiz (s.a.v)'in uygulamaları, bize, çileyi, küfürden imâna, imândan İslâm'a, İslâm'dan ih-sâna geçiş olarak tanımlar.

1- Şems: 91/9

2- Cuma: 622

3- Nisa: 4/136

4- Ankebut: 29/2-3

5- Muhammed: 47/31

6- Bakara: 2/155

- 7- Bakara: 2/155
- 8- Fecr: 89/27-28
- 9- Müzzemmil: 73/8
- 10- A'raf: 7/142
- 11- Âl-i İmrân: 3/17
- 12- Kaf: 50/31-33
- 13- Âl-i İmrân: 3/110

Teslimiyet

Enbiya-i izam ve evliya-i kiram, kendilerini yaratan, yaşatan, Hakk'ı gösteren, yediren, içiren, dertlere deva veren, öldükten sonra diriltlen, bağışlayan, ilim ve hikmetle donatan Halik-ı Zülcelâle her an teslim olmuşlar¹ ve halkı da O'na itaata gece-gündüz demeden davet etmişlerdir. "Nuh (a.s) dedi ki: "Ey Rabbim! Ben kavmimi gece ve gündüz (imana) davet ettim."²

İbrahim (a.s) oğlunu kurban etmekle, oğlu İsmail (a.s) de boğazını bıçağa teslim etmekle, Allah'a bağlılığın en güzel örneğini göstermişlerdir.

"Ve (bir gün, çocuk, babasının tutum ve davranışlarını anlayıp paylaşacak) olgunluğa eriştiğinde babası şöyle dedi: "Yavrucuğum! Rüyamda seni kurban ettiğimi gördüm. Bir düşün ne dersin?" (İsmail): "Babacağım!" dedi, "Sana emredilen neyse onu yap. İnşallah beni sıkıntıya göğüs gerenler arasında bulacaksın." Fakat ikisi, Allah'ın emri (olarak gördüklerine kendilerini teslim edince ve İbrahim) onu yüzüstü yatı-

rınca kendilerine seslendik: "Ey İbrahim! Sen şimdiden o rüya (nın amacı)nı yerine getirmiş oldun." İşte iyilik yapanları Biz böyle mükafatlandırırız. Çünkü bu gerçekten apaçık bir sınama idi. Ve fidye olarak O'na büyük bir kurban verdik. Böylece, O'nun, sonraki kuşaklar tarafından hatırlanmasını sağladık: İbrahim'e selam olsun. Biz iyileri böyle mükâfatlandırırız. Çünkü o bizim gerçekten inanmış kullarımızdandı."³

Hız. İbrahim (a.s) Nemrud'un ateşine atılırken: "Hasbünallahü ve ni'mel-vekil" Rabbim bana yeter, O ne güzel vekildir tesbihiyle, Yakub (a.s) da, "Ben büyük kederimi ve hüznümü ancak Allah'a şikayet ediyorum."⁴ sözüyle Allah'a candan teslimiyeti ifade ediyorlardı.

"Göz açıp yumuncaya kadar, ondan daha az bir zaman da olsa beni nefsim'e terk etme." buyuran Efendimiz (s.a.v)'in, dalıp dalıp kendisinden geçmesine rağmen, ashabın kolları arasında mescide gelerek cemaate devamını ve bütün hayatını yaşantımızda göstermektir teslimiyet.

"Andolsun ki, Rasûlullah (s.a.v.)'da (ihlasında, mücadelelerinde ve sabrında) sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlara ve Allah'ı çok zikredenlere en mükemmel bir örnek vardır."⁵

Sahabe-i Kiram'ın, Rasûlullah'ın mübarek dizlerinin önünde, "fedake ebi ve ümmi Ya Rasûlallah" (anam, babam, canım sana kurban olsun) demeleridir teslimiyet.

Çok az bir zamanda gerçekleşen Miraç hadisesi, müşrik kafalarına ters düşerek: "Söyle Ya Ebûbekir! Mekke ile Kudüs arası ve bir de sema katları, gecenin az bir kısmında nasıl geçilir?" sorusuna: "Bunu iddia eden Muhammed (s.a.v)'se, değil bu kadarı, daha da fazlasına inanırım." diyen Ebubekir (r.a)'e, "sıddîk" lakâbını verdiren cevaptır teslimiyet.

Rasûlullah (s.a.v)'ın hükmüne razı olmayan münafığa;

abasının altına gizlediği kılıçla bileğini keserek ders veren Hz. Ömer (r.a)'e, "Faruk" lakâbını bahşeden müjdedir teslimiyet. Hakkında inen ayetlerle Hz. Ömer (r.a), tebşire layık olduğu gibi Rasûlullah (s.a.v)'ın da övgüsüne mazhar olmuştur. "Cenâb-ı Allah kelime-i hakkı (hak sözü) Ömer'in lisan ve kalbine koymuştur."⁶

"Hayır, Rabbine andolsun ki! Aralarında çıkan anlaşmazlık hususunda seni hakem kılıp sonra da verdiğin hükme içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın tam mânâsıyla teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar."⁷ ayetiyle, Hz. Ömer (r.a)'in münafiğa verdiği ders öğülmüştür.

"Dininden vaz geçmezsen güneşin karşısına oturur, ne yer, ne içerim, Seni anne katili ilan ederim." diyen anasına: "Yüz tane canın olsa, hepsini de böyle feda etsen, yine dinimden dönmem." diyen sahabenin kalbinde kökleşen imandır teslimiyet.

İman ve şirk için getirmiş olduğu misalde Rabbimiz (c.c): "Görmedin mi Allah nasıl bir misal getirdi: Güzel bir sözü" (Lâ ilâhe illallah) kökü yerde sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca benzetti. O ağaç, Rabbinin izniyle her zaman yemişini verir. Öğüt alsınlar diye Allah, insanlara misaller getirir. Kötü bir sözün misali (küfür sözü); gövdesi yerden koparılmış, o yüzden ayakta durma imkânı olmayan bir ağaca benzer. Allah Teâlâ, sağlam söze (Tevhid'e) iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette sapaş sağlam tutar. Zalimler ise Allah sapıtır. Allah dilediğini yapar."⁸

Teslimiyet, "Hayye ale'l-cihad", haydin cihada nidasında, daha gerdeğe yeni giren sahabenin, emr-i Muhammediye uyumak için, gusletmeye bile fırsat bulamadan kılıcını kuşanıp koşmasıdır.

Sıddık-i Azam'dan son halife Abdülmecid'e kadar, Allah

ve Rasûlû (s.a.v.)'ne tâbi olduğumuz müddetçe bize uyun emr-i İlâhisidir teslimiyet.

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peyamber'e ve sizden olan ulu'l-emr'e de itaat edin. Eğer her hangi bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz, Allah'a, ahirete gerçekten inanıyorsanız, onu Allah'a ve Rasûl'e götürün. Bu hem hayırlı, hem de netice bakımından daha güzeldir."⁹

Dakyanus'un zulmünden kaçanlar tarafından, bizi duyurmasın diye defalarca koğulan, "Siz kimin kuluysanız ben de O'nun kuluyum." diyen Kıtmir'le, Tevhit inancından vazgeçmeyen yedi gencin, bir mağaraya sığınarak azimetle, amel ve imandaki güç ve kuvvetleridir teslimiyet.

"Biz, sana, onların (Ashab-ı Kehf'in) başından geçenleri gerçek olarak anlatıyoruz. Hakikaten onlar, Rablerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetini artırdık. Onların kalplerini metin kıldık. O yiğitler ayağa kalkarak dediler ki: "Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. O'ndan başka bir ilaha yalvarmayız. Bu takdirde saçma sapan konuşmuş oluruz."¹⁰

Kainatta bulunan her şey, ister istemez O'na teslimdir. İrmaklar akışını, şimşekler çakışını, çiçekler kokusunu, hücreler dokusunu, ay, güneş çırasını, her varlık kendisini, "kün" emriyle yaratan Halik-ı Zü'lcelâl'e teslim ederler.

"Bir şey yaratmak istediği zaman O'nun işi, o şeye "Ol" demektir, o şey derhal olur. Her şeyin mülkü kendinde olan Allah'ı tesbih ve takdis ederim. Siz sadece O'na döndürüleceksiniz."¹¹

"Göklerde ve yerdekiler, ister istemez (mü'minler gönüllü olarak, kâfirler istemeyerek) O'na teslim olduğu halde onlar, Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Halbuki O'na döndürüleceklerdir."¹²

Duâ

Duâ, şeytanın yalan yemini üzere yasaklanan ağacın meyvesinden yeyip yeryüzüne inen, iki yüzyıl zellesine ağlayan ebü'l-beşerin gözyaşını silen el...

Dua, azgın kavmin, bütün ikazlara rağmen söz dinlemez asilerin sulara gark olup, kahrına sebep olan dil...

Eyyub'a, derdi, aşk olan peygamberin ızdırabına sürülen merhem... Ateş-i Nemrud'u, İbrahim'e gül... İlâhi minberin hatîbini bülbül kılan sır...

Dua, Enallah iddiasıyla küçücük bir sineğe mağlup olan cebbarların, gaddarların acı akıbeti... Doğarken mübarek parmağını "ümmeî ümmetî" diye arşa kaldıran, düşmanına bile hidayet talebinde bulunan Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in merhameti...

Allah (c.c)'ın: "Bana dua eden kulumun duasını kabul ederim."¹ sözü, Habibullah (s.a.v.)'in tarifiyle: "İbadetin de özüdür."² dua.

Allah'ın azameti karşısında kulun, aczini itiraf ile, dergâh-ı ulûhiyetten hayır ve rahmet ricasında bulunmasıdır, dua.

Dua, âsiler için Allah'ın affına erdiren merdivendir. Ebu Hureyre (r.a)'den rivayetle Peygamberimiz (s.a.v): "Rabbimiz her gece, gecenin üçte biri kaldığı zaman, dünya semasına iner ve buyurur ki: "Yok mu dua eden? Yok mu benden isteyen? Yok mu bağışlanmasını isteyen? Ben de onu bağışlayayım." buyurur.

Dua, kul ile Allah arasında manevî bir alış-veriştir.

Dua, sevgiliye sunulan iştihak lisanıdır.

Dua, günahlardan arınmadır. Efendimiz (s.a.v): "Allah'ım! Günahlarımı kar ve dolu ile temizle; beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi kalbimi günahlardan arındır."³ buyurmuşlardır.

Doğarken, ölüirken, hayatla memat arasında ferdî ve ictimâî bütün görevlerimizde duanın ehemmiyeti pek büyüktür. Salat kelimesinin de asıl anlamı dua olduğuna göre⁴, günde beş vakit namazımızda ve nafilâ taatlerimizde Allah'a dönmekteyiz. Sadece biz değil, bütün mevcûdat Rabb-i zü'l-Celâl'e yönelmektedir. "Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'ı tesbih etmektedir."⁵

Âciz, fânî varlığın âlî ve bakî olan varlığa halini arz etmesidir dua. Dua, kulun Mevlâsına yalvararak ve korkarak iltica etmesi sebebiyle en iyi ibadet şekli sayılmıştır. Cenâb-ı Hak: "Rabbimize yalvara yalvara ve için için dua ediniz."⁶ buyurur.

Dua; Kurtuluş Kapımız

Ümitlerin yok olduğu anda yapılan dua makbuldür. Yalnız, istenilenin yerine getirilmesinden sonra Allah'ın unutulmaması gerekir. "İnsana bir zarar dokundu mu, hemen samimiyetle Rabbine yönelerek, O'na dua eder. Hakk Teâlâ kendisine bir nimet ihsan etti mi, önce yalvarıp yakardığını unu-

tur. İnsanları Allah yolundan sapıtmak için O'na eşler ve ortaklar koşar. De ki, bu nankörlükte kısa bir müddet daha safa sür. Sen de cehennemliklerdensin."

Allah'ı medh ve senâ ederek, O'na acimizi arz edip, lütuf ve yardım beklemektir dua. "(Ey Habibim!) Kullarım, Sana Beni sorarlarsa, (onlara bildir ki) şüphesiz ben (onlara) yakınum! Bana dua edince dua edenin duasına icabet ederim. O halde onlar da benim (emirlerime) icabet etsinler. Bana iman etsinler ki (Hakk'ı bulacakları yola) irşad olsunlar."⁷

Dua ile alâkalı konuları ihtiva eden 200 ayet-i celîle vardır Kur'an-ı Kerim'de. Tesbih ve zikir, tazarru ve niyazla gece gündüz, Allah'a yalvarıp yakaran Efendimiz (s.a.v)'in, dualarıyla ilgili hemen hemen bütün hadis kitaplarında husûsi bir bölüm vardır. "Kitabü'l-Ezkâr ve-d-Daavât ve Tefsîruha", "Kitabü'd-Dua" sadece buraya kaydedebildiklerimiz. Lüzum ettikçe kullanabileceğimiz ebatta daha dolu kitapçıklar mevcuttur. Mahmud Sami Ramazanoğlu (k.s)'nun "Dular ve Zikirler" kitabı bunların en mühimlerindenidir.

Allah'ın ezelde takdirini dua değiştirmez. Bu sebeble duaya gerek yoktur diyenlere İmam Gazalî (r.a): "Dua ile kazânın savuşturulması da kazâdır." diyerek cevap vermiştir.

İmam Rabbânî (r.a) Kazâyı İki Kısma Ayırır

1- Mübrem kazâ

2- Muallak kazâ

Mübrem kazâ, kesinleşmiş ve hiçbir surette değişmeyenidir. Cenâb-ı Hakk: "Bizim nezdimizdeki söz değiştirilmez."⁸ ayetiyle ifade eder bu gerçeği.

Muallak kazâ, şarta bağlı olandır. "Allah dilediğini silip iptal eder, dilediğini de sabit kılar."⁹

Ashab-ı kiram: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bizim amellerimiz,

tamamlanmış bir şey midir? Yoksa yeni başlayan bir iş midir?" dediklerinde, "Bitirilmiş bir şeydir." buyurunca, "O halde amel nerede kalır?" sorusuna Efendimiz (s.a.v): "Çalışınız herkes kendisi için yaratılmış olan şeye kolaylıkla ulaşır." buyurarak, hem kaderin tâyin edilmiş olduğunu, hem de kolaylığa kavuşmak için çalışıp amel etmenin lüzûmunu bildirmiştir.

Duadan maksat, kulluk, tevazu ve alçak gönüllülük, arz ederek münâcaatta bulunmaktır. Kaza ve kadere rıza ile beraber Allah'a dua etmek, Allah'ın kudretine her şeyden fazla saygı duymaktır.

Bütün olaylar sebeblere bağlı ise, dua da o sebeplerden biridir. Ezelde duaya bağlı olarak takdir edilen taleplerin de herhalde dua şartıyla olacağının bilinmesi gerekir.

Dua hakkındaki naklî delilleri ancak kâfirler inkâr edebilirler. "Bana dua ediniz ki size icabet edeyim."¹⁰, "Rabbimize yalvara yalvara ve için için dua ediniz."¹¹, "Yoksa sıkıntıya düşen kimseye, kendisine dua ettiği zaman icabet eden mi?"¹², "De ki: Duanız olmasa Rabbim size ne kıymet verir."¹³ Dua edip istemeyenlere Allah gazap eder.", "Rabbimiz: Bana dua edin icabet edeyim. Çünkü bana ibadeti terk edip büyüklük taslayanlar, aşağılanarak cehenneme gireceklerdir."¹⁴ buyurur.

Dua ile ilgili bazı Hadis-i Şerifler şöyledir:

"Dua, ibadetin ta kendisidir.", "Allah katında, duadan daha hayırlı bir şey yoktur.", "Dua ibadetin beynidir.", "Size, düşmanlarınızdan kurtaracak ya da rızkınızı bol kılacak bir şeyi bildireyim mi? Gece gündüz Allah'a dua edersiniz. Çünkü dua mü'minin silahıdır.", "Şüphesiz Rabbimiz haya sahibidir. Kulu ellerini kaldırırsa, O, iki elini boş ve hüsrana uğratacak birşekilde geri çevirmekten haya eder.", "Dua gök ile

yeryüzü arasında durur; benim üzerime salat ü selam getiril-medikçe yükselmez. Beni hayvanına binen adamın su tası ye-rine tutmayınız. Bana duanın başında, ortasında ve sonunda salat ü selam getirin!", "Biriniz Rabbinden bütün ihtiyaçları-nı istesin, hatta pabucunun kopan kayışını bile istesin.", "Al-lah kendisinden istemeyene gazap eder.", "Allah'tan, lütuf ve ihsanından isteyin! Çünkü Allah kendisinden istenmesin-den hoşlanır. En üstün ibadet, sıkıntının giderilmesini bekle-mektir.", "Kul, duasında, üç şeyin birini almaktan şaşmaz. Ya dua sayesinde günahı bağışlanır, veyahut peşin bir mükafat alır, veya ahirette karşılığını bulur."

Duanın Âdâbı

1- Şerefli vakitleri aramak: Arefe günleri, Ramazan-ı şerif ayı, Cuma günü ve geceleri ve seher vakitlerinde.

2- Şerefli hallerden istifade etmek: İslam ordusu küffar or-dusuyla karşılaştığı an, yağmurun yağdığı anda, namaz son-larında, ezan ile kamet arasında, oruçlu iken ve secde halin-de dua etmek.

3- Kibleye dönerek, koltuklarının altı görülecek şekilde el-lerini kaldırıp dua etmek.

4- Duayı gizlice, hafif sesle yapmak.

5- Duada yapmacık sözlerden sakınmak.

6- Huzur ve huşu içinde, Allah'tan korkarak ve kabulünü ümid ederek, istediği şeyde ısrarla durmak.

7- Duasında azimli ve Allah'a karşı hüsn-i zanda bulun-mak.

8- Tekrar tekrar isteyerek duasında ısrar etmek.

9- Duaya besmele ile başlamak.

10- Asıl, duanın kabul olmasında bâtinî edebe riayet et-mektir.¹⁵

Duada gönlü tamamen Allah'a vermek gerekir. Musa (a.s) dua eden birine tesadüfle, "İlahî! Elimde olsa ona yardım ederim." deyince Mevlamız: "Ben o kuluma senden daha çok merhamet ederim ama onun kalbi sahip olduğu koyun sürüsündedir. Gönlü başkasına bağlı olanın duasını kabul etmem." buyurmuşlardır. Musa (a.s), hâli adama anlattı. Adam gönlünü Hakk'a verdi ve duası kabul oldu.

İbrahim (a.s) ateşe atılırken Cebrail (a.s) ihtiyacını sorduğunda, "Senden her hangi bir ihtiyacım yok." dedi. O halde Allah'tan kurtulmayı iste deyince İbrahim (a.s): "O'nun benim durumumu bilmesi kâfi." buyurmuştur. İşte Mabud olan Rabbin varlığında fena bulmanın hakikati budur.

Dua gök kapısının anahtarı, onun dişleriyse helal lokmadır. Hadis-i şerifte: "Adam Allah'a ittaat için yola çıkar, uzun müddet yolculuk yapar da saçı, sakalı, birbirine karışmış ve tozlanmış bir halde ellerini göğe kaldırır ve: "Ey Rabbim!" diyerek duada bulunur. Halbuki adamın yediği, içtiği, giydiği haramdır. Hep haramla beslenip durmuştur. Böylesinin duası hiç kabul olunur mu?"¹⁶

Müslümanın Duası Üç Sebepden Biri Dışında Redd olunmaz:

1- Ya günah olan ya da akraba ile ilişkiyi kesme v.b ile ilgili bir konuda dua ederse.

2- İsteddiği şey kendisi için ahirete bırakılacak olursa.

3- Veya duası nisbetinde kendisinden bir kötülük silinecek olursa.¹⁷

Şarih Kirmani, Hadis-i Şerifde Duanın İki Şartını Bildirir:

1- Acele etmemek

2- Dua ettim de kabul olmadı dememek.

İbn-i Kayyim: "Bir hane sahibinin gece gündüz 40 defa ka-

pısını çalan bir kimseye günün birinde icabet olunur.” der.

Şeyh Sa’di: Bir kimse, sabah padişahın hizmetinde bulunursa, üçüncü sabah padişahın ona lütuf ile bakması, ihsan ve inayette bulunması muhakkaktır.”

Duanın kabûlü Üç Şeye Mütevakkıftır:

1- Kazaya muvafık olmak.

2- O kimse hakkında duanın kabulü hayır olmak.

3- İstenilen şey muhal olmamak.

Yüce Mevlamız cümlemizi, duânın hakikatini idrak eden kullarından eylesin.

1- Bakara: 2/186

2- Tirmizî Daavât, 1

3- İbn-i Mâce Duâ, 3

4- Enâm: 6/52; Kehf: 18/28

5- Teğabün: 64/1

6- A’raf: 7/55

7- Bakara: 2/186

8- Kaf: 50/24

9- R’ad: 13/39

10- Mü’min: 40/60

11- A’raf: 7/55

12- Neml: 27/62

13- Furkan: 25/77

14- Mü’min: 40/60

15- İmam-ı Gazalî, İhyâ

16- Müslim

17- Tirmizî

İblis Aleyhillâ'ne

Âdem (a.s)'den kıyamete kadar devam eden süreçte, hayvan gibi sorumsuz, melek gibi nurdan yaratılan bir varlık olmadığımız için büyük bir mücâdele içindeyiz. Çünkü insan, iki zıt kutba sahnedir. İnsan, Allah (c.c)'dan nefh (üfürülen) olan ruhuyla a'la-i illiyyîne (en yüksek mer-tebeye), isyana sürükleyen nefs-i emmâresiyle esfel-i sâfilîne (cehenneme) gider.

Ateşten yaratılan şeytana, alevinden halk olunan nefse esir olmasın diye Mevlâ (c.c) bize, Peygamberler ve kitaplar göndermiştir. Semî'nâ ve ata'nâ (işittik ve itaat ettik) diyen mûti kulla, (neûzü billah semî'nâ ve asaynâ) işittik ama itaat etmedik diyen âsiyi birbirinden ayırmak için Cenâb-ı Hak, şeytanı musallat etmiştir bizlere. "Andolsun sizi yarattık, sonra size şekil verdik, sonra da meleklere, Âdem'e secde edin!" diye emrettik. İblis'in dışındakiler secde ettiler. O, sec-de edenlerden olmadı. Allah buyurdu: "Ben sana emretmiş-ken secde etmekten seni alıkoyan nedir?" İblis: "Ben ondan daha hayırlıyım. Çünkü beni ateşten yarattın, onu çamurdan

yarattın" dedi. Allah: "Öyle ise, in oradan. Orada büyüklük taslamaya hakkın yoktur. Çık! Çünkü sen aşağılıklardansın!" buyurdu. İblis, "Bana insanların tekrar dirilecekleri güne kadar mühlet ver." dedi. Allah: "Haydi, sen mühlet verilenlerdensin." buyurdu. İblis dedi ki: "Öyle ise beni azdırmana karşılık, and içerim ki, ben de onları saptırmak için Sen'in doğru yolunun üstüne oturacağım. Sonra elbette onlara önlelerinden, arkalarından, sağlarından,ollarından sokulacağım ve Sen onların çoklarını şükredenlerden bulmayacaksın!" dedi. Allah buyurdu: "Haydi yerilmiş ve kovulmuş olarak oradan çık. Andolsun ki, onlardan kim sana uyarsa, sizin hepinizi cehenneme dolduracağım." (A'raf: 7/18)

Âdem (a.s)'in, kusurunu itirafla (kabul etmekle), nedamet duyarak, nefsini yermekle, tevbeyle ve rahmet-i ilâhiyeden ümit kesmemekle, şeytan aleyhilla'neden karakter olarak, ne kadar farklı olduğu ortaya çıkmaktadır.

"İblis cinlerdendi. Rabbinin emrinden dışarı çıktı." (Kehf: 18/50) buyurulur Kur'ân-ı Azîmüşşan'da.

İbn-i Abbas, Ata, Mücahid, Hasen ve Katade (r. an-hüm)'ye göre şeytan, insan ve cinden isyan eden insan şeytanları, inat eden; kibirli, fitneci, döneke, serkeş ve her türlü kötülüğü yapanların temsilcisidir. İstikametten ayıran her saptırıcıya şeytan denir. "Böylece biz, her Peygamber'e insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. Bunlar aldatmak için birbirlerini yaldızlı sözler fısıldarlar." (En'am: 6/112) ayet-i celifiyle insanlardan da şeytanların olduğu ifade edilir. Peygamberimiz (s.a.v) Ebû Zer (r.a)'e: "Cin ve insan şeytanlarından Allah'a sığındın mı? buyurunca Ebu Zer (r.a): "İnsandan da şeytanlar olur mu?" deyince Efendimiz (s.a.v) "Evet onlar, cin şeytanlarından daha şerlidir." buyurdu (Ahmet b. Hanbel, 5, 178, 179, 265).

Sibeveyh: Şeytan, uzaklaşma ve bâtil anlamlarına gelir. Bu bakımdan Hakk'dan alıkoyan mel'undan devamlı uzak kalmak gerekir, der. Şeytan gizli bir kuvvettir. Zehrini açıktan hissettirmeden âdemoğlunun kalbine döker. Hadis-i Şerif'de: "Şeytan burnunu âdemoğlunun kalbi üzerine koyar. İnsan Allah'ı andığında gizlenir. Allah'ı unuttuğu zaman ise onun kalbine hâkim olarak vesvese verir." buyrulur.

Kurtubi: Şeytanın vesvesesi, gizli bir sözle insanları kendisine itaate çağırırmasındadır. Sesi işitilmeden mânâsı kalbe ulaşır. İnsan şeytanları görünür, fakat onun şeytanlığı görünmez.

Mâlik b. Dinar (r.ha): İnsandan olan şeytanlar, bana karşı cinnî şeytanlardan daha şiddetlidirler. Eûzü billâhi deyince cinnî şeytanlar benden uzaklaşırlar, ama insî şeytanlar bana gâlip gelerek açıktan kötülüğe götürürler.

Bahru'l-Muhit'de Ebu Hayyan: "el-vesvas", şeytanın ismidir, der. Vesvas, şehvî arzuların fısıldanmasıdır. "Şeytan ona (Âdem'e) fısıldadı. (Taha: 20/120)" "O ki, insanların sinelerinde vesvese verip durur. (Nas: 114/4-5)" Kötü telkin ve alçak hisler uyandırır Şeytan.

Allah'ın zikrinden uzaklaşması sebebiyle gözden gizli ve çok döneke olduğu için Hannas denmiştir şeytana. Kendisi zikrullahdan mahrum olduğu gibi, Hakk'ı anmaktan gâfil olanlara da musallat olur. Şüphesiz, bu şeytanlar onları doğru yoldan alıkoyarlar da onlar, kendilerinin doğru yolda olduklarını sanırlar (Zuhurf: 43/36-37).

Şeytan, cahil, sofı ve ilminin gereğini yerine getirmeyen, nefsine aldanan âlimlere nüfûz eder. Yıllarca itaatte bulunan âbidin karşısına şeytan gelir: "Ey sofı! Bunca yıldır ibadet ettiğin halde Allah'ın sana kulum dediğini duydun mu?" der. Kafası karışan sofı tesbihi, seccadeyi atıp, yan gelip yatar.

Cenâb-ı Hak, Hızır (a.s)'ı gönderir. "Kuluma söyle, Allah demekliği bizim kulum demekliğimizdir." buyurur. "Şeytan, şer'i ilimleri bilen bir âlimden korktuğu kadar bin âbiddeden korkmaz." buyurulur Hadis-i Şerif'te (Münavi). Şeytanın maskarası olan âlim hakkında çokça rivayet edilen Hadis-i Şeriflerden biri de şudur: "Yevm-i kıyamette şiddetli azâb ile muazzeb olan, ilmi ile amel etmeyen âlimdir. (Câmiussağîr)

Şeytanın Hileleri

El-Vesiletü'l-Ahmediyye (c.1, s. 140) adlı eserde şeytanın âdemoğullarına şu hileleri yaptığı bildirilir.

Birinci hile, imanını çalmak. İkincisi ise fîsk, zulüm ve isyana götürmektir.

H. Hasan Efendi (k.s)'nin damad-ı âlîleri Hâfız Ahmed Efendi'nin hastalıklarının şiddetlendiği bir kriz ânında, şehâdet parmağını semâya kaldırıp indirdiği görülür. Âfiyet bulduğunda sebebini açıklar: "Karşıma şeytan geldi, illâ Allah iki diyeceksin, diyordu. Ben de hayır, Allah birdir diye O'nun vahdâniyetini ifade ederek şehâdet parmağımla mücâdele ediyordum." der.

Es'âd-ı Erbilî (k.s)'nin dergâhında otuz yıl aşçılık yapan Tevfik Baba, Medine-i Tâhire'de son nefeslerinde asâsını isteyerek, şiddetle fırlatıp atar. Meğer Tevfik Baba imânını çalmaya gelen mel'ûnu reddedermiş.

Mektubatında Üstaz-ı âlimiz Es'âd-ı Erbilî (k.s): Şeytan, evlatlarımla semtinden geçemez buyurur. "Efendim! şeytana esir olan evlatlarınız da var." dediklerinde, üç hususa riâyet etmeyenleri iğfâl eder, der.

1- Allah'ın emrine uymayanlar.

2- Kalbi, günahlarla kararan, âsilerle gönüllü olarak oturup kalkanlar.

3- Dünyanın israf kabilinden olan geçici süslerine aldananlar.

Âdemoğluna son derece kindar olan mel'ûn, kıyâmete kadar mühlet istedi Allah'ımızdan. Rabbimiz de şeytandan korunmak için bize şu silahları verdi:

- 1- İmân,
- 2- Takvâ,
- 3- Allah'ı anma,
- 4- Allah'a sığınma,
- 5- Muhlis kullar.

"Eğer şeytanın fitlemesi seni dürterse hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işitendir, bilendir. Allah'dan korkma vasfını taşıyanlar varya, onlara şeytan tarafından bir vesvese dokunduğunda hatırlayıp, (Allah'ın azâbını ve sevâbını düşünüp) hemen gerçeği görürler. (Basiret nûru ile şeytanın vesvesesinden kurtulurlar. Şeytanların dostlarına gelince, şeytanlar onları azgınlığa sürüklerler. Sonra da yakalarını bırakmazlar. (A'raf: 7/200-202)"

İsm-i mefûl sığasıyle belirtilen Allah (c.c)'a kullukta samîmi, rızây-ı ilâhiye tâlip muhlis kullar, şeytana da pabucu ters giydirirler. İblis: "Senin mutlak kudretine andolsun ki, onlardan ihlâsa erdirilmiş kullarının dışında hepsini mutlaka azdıracam." dedi (Sa'd: 18/82-83).

Hız. Ömer (r.a)'in iman ve şecaatinden korkan şeytan, O'nu görmemek için yolunu değiştirdi.

Ebû Saîd el- Harraz (k.s) rüyasında İblise asâsını kaldırıncâ mel'ûn: "Ben senin âsandan değil, kalbindeki irfan nûrundan korkuyorum." demiştir.

Cenâb-ı Hak, gönüllerimize kötü düşünce ilka eden şeytan ve onun hilelerini gerçekleştirmeye çalışan nefis-i emmârenin şerrinden bizleri muhâfaza buyursun (Âmin).

III.
Bölüm
İslâm

Saadet Ilacı İslâm'dır

İlk Peygamber, ilk insan Adem (a.s), Cenâb-ı Hak tarafından tabilerini eğitmek için sahifeler verilmiş bir atamızdır. "Rabbim beni terbiye etti, ne güzel oldu terbiyem.", diye buyuran ruhumuzun babası, Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v) da aynı şerefle görevlendirilmiştir. Görevin asıldan vekile intikaliyle rütbelerin en üstününe erişen ulema-i izam ve meşayih-i kiram da, tedrisi din ve talimi Kur'an'la dünya ve ahiretin ışıkları olmuşlardır. Hepsi birer yıldız gibi etrafını aydınlatmış, kafaların ve gönüllerin nuru olmuşlardır.

Yanlış düşüncelerden kurtulan, hayvani duygulardan arınan kalbin sahipleri, bulundukları devre mührünü vurmuş, saadet zincirleri oluşturan hayatı temin etmişlerdir. Yediğinden yediren, kendinden ziyade başkalarını tercih eden, Kur'an-ı edebe riayet edip, insanlığın ızdırabını gönlünde duyanlar, Muhammedî zevke ermişlerdir. Topsuz- tüfeksiz, ülkelerin fethini elde etmiştir bu yaşantıları. Kendilerini öldürmek için gelenler onlarda dirilmiş, yanlış düşünen zihinler,

fırtınalı gönüller durulmuş, 600 küsur yıl devam eden medeniyet böyle kurulmuştur. Yöneticileri; alimlerin atının ayağından sıçrayan çamuru kendileri için şeref sayan, ariflerin ellerini öpmekle mutlu olan bir hayattan geliyoruz. Alimlerin, ariflerin horlandığı devre çöküş dönemimizdir.

Güneşin batmayacağı kadar geniş topraklarda, değil orduların sefere hazırlanması, hükümdarın kaşının çatılmasıyla bile kötü duygu ve emele kapılanların yola gelmesine sebep olan haysiyet ve vakar bizde idi. Avrupa ülkelerinde 3. kapıda beklemek şöyle dursun, bir yüzbaşısının gelişyle 21 pare top atan, vakarıyla karşısındakine çeki düzen verdiren haysiyet bizde idi. Bütün bunların sebebi; ilmi, irfanı bize aşıl原因 alimlerimizin, âşıklarımızın ve müesseselerimizin bulunmasıydı. Mürekkebi vasfedilen ulemanın, ilminin amele dönüşmesine, amelinin halis, muhlis olmasına vesile olan müesseseler vardı. Mücahidâna: "Küçük cihaddan büyük cihada dönüyoruz." diyerek nefsin ıslahını gözeten anlayış; rengi, dili ayrı ama inancı bir olan çeşitli kavimlerin, aynı görüşü paylaşmasalar da fikirlerine saygı duyulan kimselerin sükun içerisinde yaşamalarının en büyük sebebiydi.

"Kayaların ilimle tezyin olduğu medreseler, gönüllerin arındığı dergâhlar." tarihimizin seçkin yönleridirler. Hz. Cüneyd (k.s)'e üstadının: "Sufi muhaddis değil, muhaddis sufi ol." sözü çok manalıdır. İlim sahibi olmayana Cenâb-ı Hakk velilik vermez. Kitap ve sünnetle tasdik edilmeyenler karamet ehli değil, birer yalancıdır..

Sûfinin itikadı ehli sünnet ve'l-cemaat; ameli, mezhep imamlarına uygun; ahlakı, Kur'an olmadıkça, takip edilemez. Sûfi kuru bilgidен uzak, amel ve ihlasiyla seçkin bir kimse olarak, Kuran'ı menfaat karşılığı az bir şeye satmaya kalkışan belam olmadıkça, muteberdir.

Uzun sözün kısıası hem alim hem arif üstadlarımızdan
Hacı Hasan Efendi (ks):

İlim, edeb, takva olsun
Kalbinize feyiz dolsun
Kov istemem ihvan bilsin
Söz getirmek fenadır bu

kıtasıyla bu gerçeği beliğ bir şekilde ifade ederler.

Fıkıh ile Hadis öğren
Nefsini yıkmaya davran
Mürşide binde bir uğran
Sakal altı sualdir bu

dörtlüğü herşeyi açıklar.

Evvela ilim olmalı
Amel nehrinden dolmalı
İhlas bahrine dalmalı.
Bu işe ihtimam lazım

kıtası da baştacı ettiğimiz sözlerdir.

Doğu'da, Batı'da her nerede olursa olsun kavga, gürültü, anarşi hep cehaletten kaynaklanmaktadır. Dünyaya saadet getirecek ilacın ismi İslâm'dır. Çünkü ilk inen ayeti "ikra", oku olan bu yüce din ilme önem verir. Kur'ân-ı azîmüşşân, hakikatleri haber verirken, aklı, idraki üstün tutar. "Mücadeleyi en güzel şekilde yap." emriyle diyalogu savunur.

Yorulmayın batılılar, doğulular, gelin Kuran eczanesine. Ne isterseniz onda var. Bütün insanlığın Hakk'ı duyması,

İslâm Kardeşliği

İhvan: "Kardeşler, dostlar, yoldaşlar, bir yere bağlı olanlar ve âşinâ."¹ anlamlarına gelmektedir. "Bütün Müslümanlar Hucurat Sûresi'nin onuncu ayeti gereğince kardeş olduğu halde, bazı tarikat erbabının kendi aralarında mensublarına "ihvan" adını vermeleri dinen doğru mudur?" denirse, el-cevap, "Doğrudur, şer'i şerîfe uygundur." deriz. Hadis-i şeriflerde Peygamberimiz (s.a.v.): "Allah yolunda birbirinizle kardeş olunuz," "Kardeşleri çoğaltınız. Sizin Rabbiniz Hayy'dir ve Kerim'dir. Kıyâmet günü kardeşleri ve dostları arasında bir kuluna azâb etmekten hayâ eder." buyururlar. Selman-ı Fârisî ile Ebu'd-Derda Hazretleri'ni Peygamberimiz (s.a.v.) birbiriyle kardeş yapmıştır. Bu tür kardeşlik umumi değil, özel bir kardeşliktir.²

Müslüman için yalnız kalmak doğru değildir. Sosyal bir varlık olarak insanın salihlerden dostlar edinmesi, şeytanın hilesini defetmesine vesile olur. "Şeytan bir veya iki mü'mine tasallut eder. Lâkin üç kişi olunca me'yus olur (üzülür)." Na-

mazda, zikirde ve yolculuk esnasında hayırlı kimselerden refikler edinmelidir.³

Bütün İnsanlarla -Müslim ve Gayr-i Müslim Olsun- Ortak Yönlerimiz Vardır:

1- Tüm insanlarla, toprak, hayat, insan v.s aynı arzda yaşama özellikleriyle bir ve berâberiz:

a- Topraktan yaratılmamız hasebiyle toprakta birleşiyoruz. Hamurumuz, çamurumuz toprakta. Hadis-i Şerif'te: "Hepiniz Âdem'in çocuklarıdır. Âdem ise topraktan yaratılmıştır.", Kur'an-ı Kerim'de: "Sizi topraktan yarattık. Yine oraya döndürecek ve sizi bir kez daha ondan çıkaracağız."⁴ buyurulmaktadır.

b- Hepimiz bütün insanlarla hayat sahibi ve canlı olma özelliğinde birleşiyoruz. Doğuyor, büyüyor, yiyor, içiyor sonra ölüyoruz. "Her canlı ölümü tadacaktır." buyurur, Mevlâmız (c.c).

c- Anamız, babamız insandır. İnsan oluşumuzla da aynıyız. Cenâb'ı Hak: "Ey İnsanlar! Sizi bir erkekle bir dişiden yarattık."⁵ ayet-i kerimesiyle bu gerçeği bildirmiştir.

Ebu'l-Hasan Harakânî (k.s) (963-1033): "Her kim bu dergaha gelirse ekmeğini veriniz. Zira Allah (c.c) katında ruh taşıyan herkes Ebu'l Hasan'ın sofrasında ekmeğe layıktır." Keşke bütün yaratılmışların yerine ben ölseydim de onlar ölümü tatmasaydı. Keşke bütün yaratılmışların cezasını bana çektirseydiler de onlar cehenneme gitmeseydiler. Türkistan'dan Şam'a kadar bir insanın parmağına diken batarsa, onun zararı benim zararımdır. Türkistan'dan Şam'a kadar birinin ayağı taşa çarparsa, onun acısı benim acımdır ve eğer bir gönülde bir sıkıntı olursa o sıkıntılar benim sıkıntımdır." der.⁶ Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin: "Ne olursan ol, gel." sözü; insanlara kötülük yapıp da sonra zâhidlik, ihvanlık ya-

panlara Yunus'un: "Bir kez gönül yıktın ise; bu kıldığın namaz değil / Yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz." mısraları, Allah için sevgi, Allah için buğz ölçülerini koruyarak Hakk'tan ötürü halkı sevmenin temel noktalarını vermektedir.

2- Din Kardeşliği: "Mü'minler ancak kardeşirler. Öyle ise iki kardeşinizin arasını düzeltin. Ve Allah'tan korkun ki esirgenesiniz."⁷ Bu kardeşliğin gereği, İslam cemaati arasında yardımlaşma, birlik, sevgi ve sulhun temel esas olması icabeder. Hadis-i Şerif'lerde: "Sizden biriniz kendisi için sevdiğini, mü'min kardeşi için de sevmedikçe hakkıyla iman etmiş olmaz."⁸, "Her şeyin bir anahtarı vardır, cennetin anahtarı da fakirleri, yoksulları sevmektir."⁹, "Mü'min mü'min için duvar gibidir. Birbirinden kuvvet alır."¹⁰, "İmandan sonra en üstün amel, insanları sevmektir."¹¹, "İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmeyecektir."¹², "Aranızda münasebeti kesmeyiniz, birbirinize sırt çevirmeyiniz, birbirinize buğzetmeyiniz, birbirinizi kıskanmayınız. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olunuz! Bir Müslüman için üç günden fazla kardeşine küsmesi helal olmaz."¹³ buyrulmaktadır.

3- Din kardeşliği parayla elde edilmez, bu mevhibe-i ilâhî (Allah'ın lutfu)'dir. "Yeryüzünde olan herşeyi toptan harcamış olsan yine onların gönüllerini böyle birleştiremezdin. Fakat, Allah onların aralarını bulup kaynaştırdı."¹⁴, "Allah'ın üzerinizdeki nimetini düşünün. Hani siz düşmanlar idiniz de O, kalblerinizi birleştirmişti. İşte, o nimeti sayesinde kardeş olmuştunuz."¹⁵ ayet-i kerimeleri bu gerçeği ifade etmektedir.

4- Hususi Kardeşlik: "Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar."¹⁶ ayeti celilesine göre kardeşini kendisine tercih etme, "îsâr" ahlakını elde etme, hususi kardeşliktir. Peygamber (s.a.v)'in iki misvaktan eğrisi-

ni kendine, doğrusunu sahabeden birine vermesinin sebebi sorulduğuda; "Bir kimse ile bir müddet arkadaşlık edene muhakkak arkadaşının hakkını gözetip gözetmediği sorulur.", "Birbiri ile arkadaşlık eden iki kişinin, Allah indinde en sevgilisi diğerini kendinden çok sevendir." buyurmuştur.

Kardeşlikteki Hak ve Hukuk

1- Mal hususunda: Müslüman, arkadaşının hakkını kendi hakkına tercih eder. İbrahim b. Şeyban (k.s): "Biz, ayakkabım, ekmeğim, param diyenlerle arkadaşlık etmezdik. Çünkü sūfînin her şeyi müşterektir." der. Hakk'ın dostları sevgide, yardımda samimi olmaya davet ederler. "Din kardeşine ihtiyacını gidermek, derdine ortak olmak, hayır duada bulunmak gibi maksatlar dışında, "Nasılsınız?" diye sormak münafiklık olur." der Aliyyül Havvas (k.s). Abdullah b. Mesud (r.a)'a: "Akıllı kimdir?" diye sormuşlar, O da: "Malını güve düşmeyecek, hırsız almayacak yerde saklayandır, yani Allah yolunda harcayandır." buyurmuşlardır. Kimlerle arkadaş olayım diyen kimseye, Zünnûn (k.s): "Hastalandığın zaman seni ziyaret eden, günah işlediğinde senin için tevbe eden kimselerle arkadaş ol." demiştir. Musâ (a.s): "Yâ Rab! Kulların arasında en sevgili olanı bana haber ver." deyince, Allah Teâlâ: "Kullarım arasında bana en sevgili olan, mü'min kardeşinin ayağına diken battığını işittiğinde, o diken kendine batmış gibi acı duyan kimsedir." buyurdu. Ebu Süfyan es-Sevrî (k.s)'ye: "Allah yolunda kardeşlik nedir?" dediklerinde, "Bu bir yoldur ki dikenler bitmiş de artık kimse onda yürümüyor." cevabını vermiştir. Manevi kardeşin, kardeş malı üzerindeki hukukunu, Süleyman-ı Daranî (k.s): "Arkadaşımdan birine yedirdiğim lokmanın lezzetini boğazımda hissediyorum." diyerek ifade eder. Ashab-ı Kiram'dan bu hususta örnekler bitmez. Sadece şu misali arzelelim kâfi: Sahabeden

biri diğer bir sahabeye bir koyun başı hediye eder. Koyun başı kendisinde olan, diğer birine hediye eder. Baş böylece yedi kimseyi hediye olarak dolaştıktan sonra ilk verenin eline gelir.

2- Dil Hususunda Mü'min Kardeşinin Hakkı:

a) Allah'ın emir ve nehiyelerine karşı bulunmadıkça kendisinin hoşuna gitmeyecek sözler söylememek.

b) Onunla alay etmemek, sözünü yalanlamamak, ona küfretmemek.

c) Lakab takmamak, sırrını ortaya atmamak, aile ve dostlarını kötülememek, kusurlarını örtmek. Manevi kardeşine ve bütün insanlığın salâhuna duâ etmek. Ebûd-Derdâ (r.a): "Secdede yetmiş dostumun isimlerini hatırlar, hepsine teker teker dua ederim." buyurur.

3- Kalbde Kardeşlik: Daima af ve vefâkârlık üzere olup, gönülden dostunu çıkarmamaktadır. "Sizden faziletli ve varlıklı olan zatlar, yakınlarına, yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere verdikleri sadakalarda eksiltme yapmasınlar, affetsinler ve hoşgörsünler. Allah'ın sizi bağışlamasını sevmez misiniz? Allah bağışlayandır, esirgeyendir." buyrulur Kur'an-ı Kerim'de.¹⁷ Hata etti diye mü'min kardeşimiz bağışlanmazsa, şeytana teslim edilmiş olur. O da onda, İslamî hiçbir değer koymamak için bütün gücüyle çaba sarfeder.¹⁸

Dostlukta Aranılan Şartlar

1- Akıllı olmalıdır: Ahmaktan dost olmaz. Onun dostluğu fayda yerine zarar getirir.

2- Güzel huylu olmalıdır: Kötü huylular vefâsız olur. Gazabını ve şehvetini yenemeyen kötü huyludur, ondan hayır gelmez. Öyle kimselerle dost ol ki, hizmet ettiğinde seni korusun, konuştuğunda tatlı söylesin, senden iyilik gördüğün-

de takdir etsin. Hata ve kusur görürse setretsin (örtsün).

3- Salihlerden olmalıdır: Fasıklarla dost olunmamalıdır. "Bizi anmaktan kalbini gafil kıldığımız, kötü arzularına uymuş ve işi hep aşırılık olan kimseye itaat etme!" buyurur Mevlâ'mız.¹⁹

4- Kanaat ehli olmalı.

5- Doğru olmalı: Uzağı yakın, yakını uzak gösteren yalancıyla dost olma.²⁰

Câferi Sâdık (k.s) Şu Beş Kişiyle Arkadaşlık Etmeyin Buyurur:

1- Yalancı: Ona karşı daima temkinli ol.

2- Ahmak: İyilik yapayım derken kötülük eder.

3- Bahîl (cimri): En lazım olduğu anda menfaati uğruna çeker gider.

4- Korkak: Seni bir pula satar, ihtiyacın anında kaçır.

5- Fâsık: Menfaati uğruna seni bir lokmaya değiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın Kardeşleri

"Zübdetü'l-Hakayık" adlı eserde anlatıldığı üzere: "Bir gün Fahr-i Âlem (s.a.v) Efendimiz, Ebû Zerr-i Gıfârî (r.a.)'ye buyurdular ki, "Yâ Ebâ Zerr! Allah güzeldir, güzeli sever. Benim niçin gamlandığımı, ne düşündüğümü ve neye müştak olduğumu biliyor musun?" Ebû Zer (r.a.): "Bilmiyorum Yâ Rasûlallah!" deyince, Peygamberimiz (s.a.v) bir "Allah!" dedi: "İhtiyakım (arzum) benden sonra ihvanıma kavuşmak içindir." buyurdu ve evsâfını onların uzun uzun ifâde buyurdular.²¹ "Dost ve ahabbıma acaba ne zaman kavuşacağım?" buyurunca Efendimiz (s.a.v), Ashab-ı Kiram sordu, "Yâ Rasûlallah, anamız, babamız sana feda olsun, biz dostlarınız değil miyiz?" Rasûlullah (s.a.v): "Sizler ashabımsınız, onlar ise ahabbım (ihvanım, yârânım)'dır. Beni görmeden bana ina-

nanlardır. Ben onları pekçok özlüyorum.”²² buyurdıkları mü'minler, Taif Seferi'nde yaralanıp, hakaret gören, neslin-den bir mü'min gelir düşüncesiyle kafirin bile kahrını istemeyen iki cihan güneşi Fahr-i Âlem (s.a.v)'in ahlakıyla ahlaklanıp, kâfirin hidayetine, mü'minin salâhuna vesile olan, rahmet unsuru bahtiyar zümredir. “Şefaatin, ümmetimin büyük günah işleyenlerinedir.” buyuran Peygamber (s.a.v)'in edebiyile edeblenen İmam Şarâni (k.s) gibi: “Bizim asıl şefaatiniz dostlarımızdan ziyade düşmanlarımıza olacak.” diyebilmek olgunluğunu elde etmektir ihvanlık (kardeşlik). İman kokan herkes bizim dostumuzdur. Meşreb farklılıkları iyi düşünülecek olursa, vahdet, kuvvetin teminine vesiledir. Cenâb-ı Hakk altı milyarın hepsini de madde ve mana olarak farklı yaratmıştır. Parmak uçlarındaki çizgiler birbirine benzemediği gibi ahlak ve huylar da birbirinden farklıdır. Peygamber (s.a.v): “İnsanlar madenler gibidir.” buyurdular. Yeter ki fikirler ve düşünceler bir olsun. Adalet sıfatının tecellisi olarak ayrı kabiliyetlerde yaratılan insanların kendi sahalarında hizmet vermeleri ayrılığa değil birliğe işarettir. Kuracağımız binayı sadece taş, demir ve çimentodan örmüyor, hep bunların birleşimiyle kuruyoruz. Yine bir büyüğümüzün ifadeleriyle, yedi renkli dairesel bir levhayı süratle çevirirseniz tek renk görünür. Güneş yedi renklidir, ama çalıştığı için tek renk görünür. Durunca yedi renk görünür. Müslümanlar durgun olurlarsa ayrı renklerde görünürler. Çalışırlarsa tek renk olurlar ki, ona “Allah'ın boyası.” denir.²³

“Mü'minler birbirlerini sevmekte, birbirlerine merhamette, birbirlerine şefkat göstermekte tek vücut gibidir. O vücudun bir organı rahatsız olursa, diğer organları da acı çekip uykusuz kalır.”²⁴ Kıyamet gününde Cenâb-ı Hakk: “Celâlim hakkı için birbirlerini sevenler nerede? Bugün onları gölgem-

den başka hiçbir gölgenin bulunmadığı şu anda gölgemde gölgelendireceğim.”²⁵, “Celâlim hakkı için birbirlerini sevenlerin; peygamber ve şehitlerin dahi gıpta edecekleri nur minberleri olacaktır.”²⁶ buyuracaktır, “Amellerin en üstünü, Allah için sevmek, Allah için nefret etmektir.”²⁷, “Ruhlar techiz edilmiş askerlerdir. Ezelde tanışanlar birbirlerini severler. Birbirinden kaçanlar bir türlü uyum sağlayamazlar.”²⁸, “Oruç, namaz ve zekatın derecesinden daha üstün olan bir şeyi size bildireyim mi? Evet dediler “İki dargın kişinin arasını bozmak (imanı kökünden) kazır.”²⁹ v.b. bütün bu ayet-i kerimelerde ve hadis-i şeriflerde kardeşliğin anlamı ifade edilmektedir.

Muaz (r.a)’dan rivayetle Peygamberimiz (s.a.v): “Şeytan insanın kurdudur; tıpkı koyunun kurdu olduğu gibi. Sürüden ayrılan ve bir kenara çekilen koyunu kurt kapar. Sakın grublara bölünmeyin. Topluluktan ve tüm halktan ve mes-cidden ayrılmayın.”³⁰ buyurmaktadır.

Zulmün Şirkin Kasırgası Altında

Sâmi Ramazanoğlu (k.s)’nın bahçesinde bulunan iki horoz dövüşür. Damatları, “Efendim horozlardan birini keselim de bu kavga bitsin.” der. Peder-i âlimiz (k.s): “Horozun biri hadis-i şerifte evsafı bildirilen bir hayvan, diğeri ise bir kardeşimden hediye, baktıkça dostumu hatırlıyorum. Siz horozları birbirinden ayırın, yanlarına beşer tavuk bırakın, böylece iş sulha kavuşsun.” buyurur. Birçok meşgaleler arasında bu tavsiye unutulur. Sâmi Ramazanoğlu (k.s), bir defasında, hanelerine damatlarından önce gelirler.

“Ömer horozlar doğuşüyor diyordun. Bak şimdi birbirlerinin kanatları arasına girmiş nasıl da güzel anlaşıyorlar.” deyince, damatları: “Efendimiz, hava çok soğuk, bakın tipi var,

onun için birbirlerini sığınmışlar.” der Üstaz-ı âlimiz (k.s): “Şirkin, zulmün kasırgası esip duruken, neden, aynı inanca sahip insanlar birbirlerinin şefkat, merhamet kanatlarına sığınıp, anlaşıyorlar.” buyurur.

Ebu Musa (r.a)’nın rivayetlerine göre Peygamber Efendimiz (s.a.v): “Müminler birbirlerine karşı, parçaları birbirini sımsıkı tutan duvar gibidir.”³¹ buyurmuşlardır.

“... iyilik ve takvâ hususunda yardımlaşın, günah ve düşmanlık hususunda yardımlaşmayın.”³², “Mü’min erkekler, mü’min kadınlar birbirlerinin velileridir (dostları ve yardımcılarıdır). Onlara iyiliği emreder, onları kötülükten alıkoşurlar. Namazı dosdoğru kılar, zekatı verir, Allah ve Rasûlüne itaat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Çünkü Allah, azizdir, hüküm ve hikmet sahibidir.”³³ “Kişi Müslüman kardeşine hürmet ettiği zaman sanki Allah’a saygı göstermiş gibi olur.”³⁴ v.b birçok ayet-i kerime ve hadis-i şeriflerde, İslam’ın kardeşlik esasına verdiği değer çok güzel bir şekilde ifade edilmektedir.

Kardeşçe Allah’a kul olup, bütün insanlığı felâha erdirecek ahlakı elde etme niyazıyla hatm-i kalam eylerim.

1- Avârifü’l Maarif, Sühreverdî (V. 632-1234.)

2- Tasavvuf ve Tarikatlerle İlgili Fetvalar, Ömer Ziyâuddin Dağistânî

nî

3- Câmiussağir

4- Taha: 20/55

5- Hucurat: 49/13

6- Nûru’l-Ulûm: Ebu’l Hasan Harakânî (k.s) (963-1033.)

7- Hucurat: 49/10

8- Buhârî: İman

9- Câmi’us-sağir

10- Buhârî, Edeb

- 11- Cāmi'us-sağır
- 12- El Müslim, El fezâil
- 13- Buhârî, Edeb
- 14- Enfâl: 8/63
- 15- Âl-i İmrân: 3/103
- 16- Haşr: 59/9
- 17- Nur: 24/22
- 18- İ. Gazâli, Kimya, Kardeşlik Böl., İ. Şarâni, Tenbihü'l-Muğterrîn, Mânevî Kardeşlik, Salih Özcan-Hilâl Yayınları
- 19- Kehf: 18/18
- 20- Erzurumlu İbrahim Hakkı (k.s), Marifetname
- 21- Ashab-ı Kiram, Mahmud Sami R. O. (k.s)
- 22- Kuşeyrî, Süleyman Uludağ, Dergâh Yayınları
- 23- Bakara: 2/138
- 24- Buhârî, Müslim
- 25- Mâlik ve Müslim
- 26- Tirmizî
- 27- Ebû Dâvûd
- 28- Buhârî
- 29- Ebû Dâvûd, Tirmizî
- 30- Ahmed ve Taberânî. Muc'emu'l- Kebîr'de.
- 31- Buhârî, Salat, 88, Edeb, 36; Müslim, Birr, 65
- 32- Mâide: 5/2
- 33- Tevbe: 9/71
- 34- Bezzâr, Leyyin Bir Senedle

Vasat Ümmet

Vasat Ümmet: "Orta, merkez, her tarafı denk, mutedil, ılımlı ve hayırlı bir ümmet."¹

Vasat Ümmet: "Adil manasına olduğu cihetle, ümmeti vasat demek, ümmeti adil demektir. Ümmeti Muhammed'in icma-i edille-i şer'iiyesindendir."²

Vasat: "Orta, ifrat ve tefritten âzâde, mutedil, hayırlı, âdil demektir."³

Allah Teâlâ, bu ümmeti en seçkin ümmet yapınca ona şeriatlerin en mükemmeline vermiştir.⁴

Vasat Ümmet: "Ne sırf maddeye dalar, ne de tamamen ahirete gömülür. Cesede bürünmüş bir ruh veya ruha sarılmış bir ceset gibi olur. Ferdi, cemiyete yardımcı kılar, cemiyet de ferdi himaye eder, vazife ve mükellefiyetler taktırir eder."⁵

Yukarıda da görüldüğü üzere "vasat" kelimesi pek çok manaya delalet etmektedir. Cenâb-ı Hakk zül-Celâl Hazretleri: "Böylelikle sizi insanlara şahit ve örnek olmanız için, vasat bir ümmet kıldık."⁶ ayet-i kerimesinde bizler için "vasat ümmet" tabirini kullanmıştır. Tercümetü's-Sıhah'da vasat, "Her-

şeyi layık olduğu üzere kılmak" olarak vasıflandırılmaktadır. Adalet ancak tezkiye ile ortaya çıkmaktadır. Tezkiye ise ilimdir, ameldir, salâhdır ve vakardır.

Vasat'ın "adâlet"le tefsir edilmesi, ifrat ve tefridi ortadan kaldırdığı içindir. Kadı İyaz'ın Şifâ adlı kitabında bu durum belirtilmiştir. İslam dini, dinlerin en hayırlısıdır ve Allah (c.c) onlardan ağır yükleri, zor teklifleri kaldırmıştır. Bu ağır yükler, İsrailoğullarının kendisiyle mükellef oldukları şeylerdir. Bunlar; tevbe yerine nefsin boğazlanması, necaset yerinin kesilmesi, bir günde elli namazın kılınması ve ma'siyet esnasında helâlin haram kılınması gibi şeylerdir. Cenâb-ı Allah, A'raf Sûresi 157. ayet-i kerimesinde: "Onların ağır yüklerini indirir, zor tekliflerini hafifletir." buyurmaktadır. Yine Peygamberimiz (s.a.v): "Mahzâ, hak ve adâlet olan kolay dinle gönderildim." (Berika) buyurmuşlardır.

Dinde Aşırılık

Cenâb-ı Allah Maide Suresi 72. ayetinde: "Ey kitap ehli, haksız olarak dininizde taşkınlık etmeyin. Daha önce sapıtan, çoğunu saptıran ve doğru yoldan ayrılan bir milletin heveslerine uymayın!" şeklinde buyurmaktadır. Peygamberimiz (s.a.v) ise: "Dinde aşırılıktan sakının! Sizden öncekiler sırf dindeki aşırılıkları sebebiyle helâk olmuşlardır.", "Aşırılık yapan taşkınlık helâk olmuşlardır.", "Şüphesiz ki din kolaylık dinidir. Bu din, kendini zora koştan kimseye mutlaka galebe çalacaktır (Ve bunun sonunda tümünden amelden kesilecektir). Öyle olunca orta bir yol tutunuz. Eğer en iyiyi yapamıyorsanız, ona yaklaşın (Az da olsa devamlı amel ve ibadetten dolayı). Sevinin, sabah akşam ve gecenin bir kısmında (ibadete yardımcı olması için) Allah'tan yardım isteyin.", "Sizler, doğru yolu tutun, ifrata düşmeyin, gündüzün ilk ve son saat-

lerinde yürüyün. Gecenin sonundan da bir miktar faydalanın, sizler, her hal ve durumda itidali elden bırakmayın. Orta yolu tutun ki maksadınıza eresiniz.” şeklinde pek çok hadisinde bu konuya yer vermiştir.

Herhangi bir şeyin ilk icadına “fâtır”, ortaya çıkış biçimine, taşıdığı özellikleriyle birlikte görünüşüne “fıtrat”, yaratılmışın fıtrat üzere dayandığı öz niteliklerine de “tabiat” denilir. İslam, hiç şüphesiz fıtrat dinidir. İnsan, iradesini dilediği yönde kullanmakla ya âsî olur, ya da mûti olur. İnsanın fıtrata zıt davranışları âsîliktendir. Allah (c.c)’ın fıtratı, insanla birlikte tüm kainata da hâkimdir. Rabbimiz, insanı eşitlik anlamına gelen (müsâvât) bir ölçü içerisinde yaratmıştır. Cenâb-ı Hakk, insanı, kendi ruhundan üfleyerek vücûda getirmiştir.⁷

Cenâb-ı Allah, kâinâtın tümünü bir denge üzere yaratmıştır. Kainatın düzeni mizan, kısd ve adl şeklinde üç kavramla ifade edilir.

Adaletin ölçüsü olan şeriat’a da mizan denir. Kâinattaki genel denge kanununu ifade eder. İnsanın dünya hayatındaki davranışları bir mizana göre değerlendirilmektedir ve bu davranışlar ahirette tartıya girecektir.⁸

Allah (c.c), insanı nasıl adl üzere (bütün organları, eli, ayağı düzgün) yaratmışsa, insanın da adl üzere davranmasını ister.⁹

Muksid ise, her haklıya hakkını vermek anlamına gelmektedir ve övülmüştür.¹⁰

İslam toplum yapısının temelinde kitap ve mizan vardır. İnsanlar, kitaba uyar ve mizan çerçevesinde davranırsa “kısd” yapmış olurlar. İnsan başıboş değildir¹¹ ve her şeyin yaratılışında bir ölçü vardır.¹²

Bu meyanda pek çok ayet-i kerime zikredilebilir.

Yaratmadaki Mükemmellik

"Şüphesiz Biz herşeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır."¹³

İnsanın yaratılışı İslam fıtratı üzerinedir. Nitekim hadisi şeriflerde: "Şüphesiz Ben kullarımı muvahhidler olarak yaratmışımdır. Sonra şeytanlar onları dinlerinden saptırmıştır.", "Allah Teâlâ, yarattıklarını İslam üzere yaratmıştır. Allah'ın dininde değişme yoktur. Din ve fitrat İslam'dır.", "Doğan hiçbir çocuk yoktur ki fitrat üzere doğmasın. Ana babası sonradan onu Yahudileştirir veya Hristiyanlaştırır veya hut Mecûsileştirir.", "Nasıl ki bir hayvan doğurduğunda organları tamam olarak doğurur. Sen onların burun, kulak veya herhangi bir uzuv eksikliğini hisseder misin? Öyle ise sen yönünü muvahhid olarak dine, Allah'ın fıtratına çevir ki, Allah insanları bunun üzerine yaratmıştır. Allah'ın yarattığında değişme yoktur. İşte doğru din budur." buyurulmuştur.

Rabbimiz, göğü yükseltmiş, mizanı koymuştur. Mizandan maksat adâlettir. İnsanlığın doğru hareket etmesi için kitap ve ölçü indirilmiş,¹⁴ herşeyin hak ve adalet üzere olması için yaratılış eksiksiz yapılmıştır. Nitekim Cenâb-ı Allah, "Akra-ba dahi olsa adaletli davranınız."¹⁵ buyurmaktadır.

Bir başka hadis-i şerifte Allah Rasûlü (s.a.v)'nün mübarek elleriyle, yere bir çizgi çizerek, "İşte Allah'ın dosdoğru yolu budur. Bu çizginin sağındaki ve solundaki yollar üzerinde birer şeytan bulunup da ona (bu yola) çağırmayan hiçbirisi yoktur." buyurmuşlardır.

Cenâb-ı Hakk zül-Celâl, hepimizi vasat ümmetine dahil olabilen bahtiyar kullarından eylesin.

Hamd olsun âlemlerin Rabbi olan Allah (c.c)'a.

1- Hak Dini Kur'an Dili, Elmalılı Hamdi Yazır

2- Hülasatü'l-Beyan

- 3- Hasan Basri Çantay
- 4- Hac: 22/78, (İbni Kesir)
- 5- Fî-Zilali'l-Kur'an
- 6- Bakara: 2/143
- 7- İnfitar: 82/7-8
- 8- Kâria: 103/6-11
- 9- Nahl: 16/90
- 10- Maide: 5/2; En'am: 6152; Yunus: 10/4; Enbiya: 21/47; Hadid:
57/25
- 11- Kiyame: 75/36
- 12- Talak: 65/3; Râd: 13/8
- 13- Kamer: 54/49; A'la: 87/1-3; Taha: 20/50; Kiyame: 75/36; Rûm:
3030
- 14- Hadid: 57/ 25
- 15- Maide: 5/8; Nisa: 4/135

Fetih Ruhu

Fetih, salt bir üstünlük kavgası, güçlünün kuvvetliyi ezmesi değil, Peygamberimiz (s.a.v)'in insanlığa gönderiliş gayesi,¹ zihinlerin, gönüllerin İslâm'ın nuruyla aydınlanmasıdır.²

Fetihler sadece askerî ve stratejik yönden algılanmamalıdır. İran ordu komutanı Rüstem, Sa'd b. Ebî Vakkas'ın kendisine gönderdiği elçiye, savaş açmalarının sebebini sorduğunda, elbisesi yamalı, çarığı eski elçinin: "Bizim istediğimiz dünya değil, ahirettir." cevabıdır fetih. Peygamberimiz (s.a.v)'in: "Bu, hak dindir. Ondan yüz çeviren hiçkimse yoktur ki, zillete düşmesin; ona bağlanan hiç kimse yoktur ki, izzete kavuşmasın. Gayemiz insanları, insanlara kulluktan kurtarıp Allah'a kul etmektir."³ buyruğundaki manadır, fetih ruhunun anlamı.

Hicri 43. seneden beri İstanbul'a akınların düzenlenmesinden maksat, dünyanın küçük devletlerini hegemonyasına almak için yarışa giren İran ve Bizans devletlerinin önüne geçmektir. Hz. Peygamber (s.a.v)'in, "Lâ ilâhe illallah deyin, İran ve Bizans sizin olacak!" hadis-i şerifi uğrunda, miladî 1453 yı-

linda, 29 Mayıs Salı sabahı Fatih Sultan Mehmet Han'ın ordusu tarafından biiznillahi Teâlâ fetholunmuştur İstanbul. Osman Gazi'nin Orhan Gazi'ye, "Kuru kavga için değil, Allah içindir gazamız." sözünden ilham alan Süleyman Gazi, Çanak-kale Boğazı'nı kırk gençle, bir sal ile geçtikten sonra, gece yarısı kalenin kapısı önündeki askerlerine, "Buraya gelmemizden gaye, i'layı kelimetullahtır." sözü fethin amacının, yakmak, yıkmak, kan dökmek olmadığını bildirir.

Efendimiz (s.a.v)'in asr-ı saadetinde, 87 seferde ölenlerin sayısı bini bulmamıştır. Bizim inancımızda fetih, saadet, huzur ve medeniyet demektir. Nitekim Fransız şair Güstav Le Bon, Fransa'nın sınırlarına kadar gelen Osmanlı ordusunun memleketlerine girmesine izin verilmemesi üzerine, "Bırakın gelsinler. Onlar girdikleri yerlere hayat ve medeniyet getirirler." demiştir.

Genç, yaşlı demeden kundaktaki çocukları bile acımasızca doğrayan, akıl almaz zulümler yapan alçak Sırlar, üç asır Müslümanlardan gördükleri insanlığı, saadet ve huzuru hiç kimseden görmemişlerdir.

Bütün fetihlerde olduğu gibi İstanbul'un fethinde de Fatih Sultan Muhammed Han hazretleri Hâlıkımız (c.c.)'ın, "Ve sizinle mukatelede bulununlar ile siz de fisebilillah mukatelede bulununuz. Fakat haddi aşmayınız. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ öyle mütecâviz olanları sevmez."⁴ düsturuna riayetle, Bizans halkına düşmanca davranmadı. Ayasofya mabedini hınca hınç dolduran, ayaklarına kapanarak eman dileyen Bizans halkına Fatih Sultan Muhammed Han, "İnancınızda hüsrünüz; canınız, malınız, ırz ve namusunuz teminatım altındadır. İşinize, gücünüze bakınız." diyerek kendi idarecilerinden görmedikleri hak ve imtiyaza kavuşmalarını sağladı.

50 yıla varmayan ömründe iki yüze yakın şehir, on yedi

devlet, on bir prenslik (dördü krallık), iki imparatorluk fethe-
den Fatih Sultan Mehmet Han Hazretleri, bu kudreti, bütün
gazalarda Peygamber (s.a.v)'den ayrılmayan, iki defa İstan-
bul'un kuşatmasında bulunan, âhir ömründe "Cihada doyma-
dım, beni askerlerin ulaştığı en nihaî noktaya defnedin, belki
mücahidlerin atlarının ayaklarının altında kabrim çiğnenerek
doyarım." diye vasiyette bulunan, Bayraktar-ı Nebî (s.a.v), Hz.
Halid Eyyûb el-Ensârî (r.a.)'nin cihad ruhundan alıyordu.

Fatih kundağında, babası Murat Hüdâvendigâr, Hacı Bay-
ramı Velî'ye, "Sultanım, bana İstanbul'un fethi müyesser mi?"
deyince, Hacı Bayram Velî (k.s), mübarek elleriyle kundaktaki
yavruyu işaretle, "Hünkarım, belki size mukadder değil ama
bu çocuğa fetih nasib olacak." buyurdular. Fatih'in terbiyesini
de halifelerinden en seçkini olan Akşemseddin (k.s)'e havale
etti. Zihnini, Molla Gürânî ve emsali ulemânın dizlerinin di-
binde talim-i ilimle, gönlünü küçük yaştan beri terbiyesini üst-
lenen Akşemseddin Velî (k.s)'nin irşadıyla tezyin ederek ke-
mâle erdi. Nihayet milâdî 1453 senesi baharında, Kostantiniy-
ye'yi fethetme biiznillah muvaffak oldu.

Sekiz buçuk asır önce verilen müjdeyle Bizans'ın ve ahlâ-
ken tefessüh eden milletlerin yıkılacağını, bir çağın kapanıp
yeni bir çağın açılacağını haber veren hadis-i Muhammed
(s.a.v) ile yazınıza son verelim:

"Onu fetheden kumandan ne güzel kumandan, onu fethet-
den asker ne güzel askerdir."⁵

1- Tevbe: 9/33; Fetih: 48/28; Saff: 61/9

2- Enfal: 8/24

3- İbn Kesir, el-Bidâye ve'n-Nihâye

4- Bakara: 2/190

5- Müsned, Ahmed İbn-i Hanbel

Kalplerin Fethi

Feth; açmak, açılmak, gaybe açılan pencereden gönle inen feyz, kalb gözünün açılması anlamlarına gelir.

Nefsin mertebelerini geçip, emmareden (süfli, hayvani duygulardan), nefs-i kâmileye (zulmetten nura) geçiştir fetih. "Allah'tan bir zafer ve yakın bir fetih" nazm-ı celiliyle Saff sûresinin 13. ayetinde ifade buyurulan hakikate erişir kul.

Esma-i İlâhiyyenin tecellilerine mazhar olup, velayet makamına eren arif de, "Doğrusu biz sana apaçık bir fetih ihsan ettik." hitab-ı İlâhiyyesiyle, Fetih sûresinin 1. ayetinin sırrına nail olur.

Masiva'dan (Allah'tan gayriden) geçip, İlâhi aşkla müşahede-i Cemâle (sevgiliyi temaşa etmeye) başlayan salık, "Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman", Nasr sûresini 1. ayet-i celilesinin bildirdiği fetihlerin en üstünü olan mutlak fetha kavuşur.

Fetih; kafa ve kalbi İslam'a açmak, daha sonra İslam'ın önündeki engelleri kaldırmaktır. Medine'ye, önce halkı İslam'a davet için Kur'an muallimlerinden Musab b. Umeyr

(r.a) ve Esad b. Zurare (r.a) gönderildi. Daha sonra Medine, güç kullanmaksızın Rasûlullah (s.a.v)'a kapılarını açtı. "Ülkeler ve şehirler zorla alınır. Medine ise Kur'an'la fethedilmiştir." buyurdu Efendimiz (s.a.v).

Uhud harbinde yüzü 'demir zırh ile örtülü bir kişi geldi. Hemen harp edeyim de sonra mı Müslüman olayım? dedi. Efendimiz (s.a.v), Eşheloğullarından Amir b. Sabit'e, "Müslüman ol sonra harb et." buyurdu.

Fethin evvela kafada yanlığı yok edip, sonra da kalbi, niyet-i fâsideden arındırması gerektiğini Peygamberimiz (s.a.v) şu hadisiyle bildirir. Ebu Musa (r.a)'dan rivayet edildiğine göre: "Peygamberimiz (s.a.v)'e şecaat için savaşıyor, hamiyet (eşi, dostu) için savaşıyor ve gösteriş için savaşıyorlardan hangisinin Allah yolunda olduğu soruldu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurdular: "Allah'ın kelimesinin (dininin) yücelmesi için savaşıyor kimsenin cihadı Allah yolunda savaştır."

Süleyman Gazi, Çanakkale boğazını geçip fethedecekleri kalenin önüne gelen mücahitlere niçin geldiklerini sorar. Onlar da: "Biz mal, mülk için değil, ilây-ı kelimetullah için geldik." derler. Kale kısa zamanda fethedilir. Rumeli kapısı açılarak fetihten fetihe koşulur.

Sa'd b. Ebi Vakkas'ın gönderdiği elçiye İran ordu komutanı Rüstem, İran'la savaşmalarının sebebini sorduğunda, Müslüman elçi şöyle cevap verir: "Bizim arzumuz dünya değil, ahirettir."

"Lâ ilâhe illallah deyin, İran ve Bizans sizin olacak." buyuran Peygamberimiz (s.a.v), hayatının her safhasını emr-i İlâhiye uygun geçiren mücahidinin zafere ulaşacağını müjdeler. Tevhidle kafası ve gönlü arınan mücahitler Hz. Ömer (r.a) devrinde İran'ı, 1453 yılında da Kostantiniyye'yi fethettiler.

1071 Malazgirt Zaferi ile Anadolu'ya ruh ve şekil veren

Ahmet Yesevî'nin sâlikleri ve Horasan erleri, Kuzey Afrika'yı İslamlaştıran Senûsi, Mergânî ve Ticânî gruplarının mensupları, Uzakdoğu ve Güney Asya'ya ulaşan zahitler, "Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütlerle çağır ve onlarla en güzel olan bir şekilde mücadele et."¹ ferman-ı İlâhiyyesiyle kalplerin fethini gerçekleştirdiler. Cava adasını fetheden dokuz velî ve Kazeruniyye tarîkunun bağlıları da gönülleri fethettikten sonra ülkeleri ellerine geçirdiler.

Osman Gazi oğlu Orhan Gazi'ye: "Oğlum! Kuru kavga ile cihangir olma sevdası bize yaraşmaz. Bizim maksadımız Allah ve din yolunda cihad eden olmaktır." nasihatiyle Alparslan'dan beri Anadolu'nun ve Osmanlı medeniyetinin ruh köküne vücut veren zihniyete tercüman olmuştur.²

Fatih Sultan Mehmed'in, "İstanbul elbette fetholunacaktır. Onu fetheden emir ne güzel emirdir. Ve onu fetheden asker ne güzel askerdir." şeklindeki Efendimiz (s.a.v)'in müjdesine ermesindeki sır, mürebbîi, mürşidi Akşemseddin (k.s)'le olan kalbî irtibatı, ricalullahın, ordusunda bulunması, ulemadan Molla Gürani ve Şeyh Sinan gibi zevat-ı kiramla kurduğu münasebettir.

Osmanlı'yı ayakta tutan değerler; nizam ve intizamı temin eden ordu, ilim ve irfanı aşıl原因an medrese, edep ve erkan öğreten tekke'dir.

Allah (c.c.)'a Açılan Kapılar

Nefsinin esiri binlerce insanı ıslaha çalışan meşayih-i kiramdan Es'ad-ı Erbilî'ye "Dinsiz Kadir" lâkaplı biri: "Herkesi ıslah ediyormuşsun, haydi beni de ıslah et." der. Es'ad-ı Erbilî'nin: "Abdest al, gözünü yum, karşıma otur." sözlerine, "Alalım, yumalım, oturalım bakalım." şeklinde karşılık verir. Abdest alıp gözlerini kapayan zât, bir müddet sonra ateşli kal-

bi, yaşlı gözleriyle “Allah” diye feryat eder ve, “Bu hal ile canımı al yâ Râb.” der.

Es’ad-ı Erbîlî’nin halifeleri şeyh Mustafa Hulusî (k.s.)’nin sohbet halkasını dağıtmanın türlü planlarını kuran, dağlarda eşkıya, bağlarda hırsız, İpsiz Ahmet Ağa, isyanından neda-metle: “Onlar Hakk’ı ansın da ben onlara hile kurayım. Bu olacak iş değil.” deyip zikir halkasına yönelir. Dedem Şeyh Mustafa Hulusî (k.s.): “İpsiz Ahmet Ağa ıslah oldu, kapıyı açın.” buyurur. Ahmet Ağa gözyaşlarıyla sohbe-dahil olur. Çok geçmeden nefsin mertebelerini aşarak gönül fethine erişir. Ricalullah’tan olduğu da söylenir. Camilerde ara ara Allah diye cezbelendir. Bir seher vakti Mevlâ’yı zikrede ede maşuk-i hakikisine kavuşur.

Oturup kalktığı her yerde Hakk’ın senâsıyla meşgul olan Üstaz-ı Âlimiz Hacı Hasan Efendi (k.s.): “Bize, isyanda olan kimseleri gönderin.” diyerek sayılamayacak insanın irşad ve ıslahını sağlamıştır, biiznillah-i Teâlâ. Bir misal arz etmek gerekirse; onbinlerin iştirak ettiği Adana’daki vaazlarında, isyana gitmekte olan bir kadın, zanîlerin Allah katındaki cezasını duyunca olduğu yere düşer. “Allah beni bağışlar mı?” diye Adana’nın müftüsüne mektup yazar. Sonra günahlarından tevbe ederek Mevlâ’ya yönelir.

Kıyamete kadar mühlet isteyen şeytan ve avanelerine karşı mücadeleyi her an diri tutup, kafalardaki ve gönüllerdeki karanlıkları ilimle, irfanla, aydınlığa kavuşturmalı, “İki günü birbirine eşit olan ziyandadır.” gerçeğini kendimize şiar edip, her zaman yeni mânevî fetihlere yönelmemiz gerektiğini aklımızdan çıkarmamalıyız.

1- Nahl: 16/125

2- Mustafa Kara, Tekkeler ve Zaviyeler, Dergah Yayınları

IV.
Bölüm
İslâm'ın
Şartları

Ayların En Hayırlısı

İbn Abbas (r.a)'a günlerin, ayların, amellerin hayırlısının ne olduğu soruldu. O da: "Günlerin hayırlısı Cuma, ayların hayırlısı Ramazan-ı Şerif, amellerin hayırlısı ise beş vakit namazı vaktinde edâ etmektir." buyurdu. Üç gün sonra bu cevabı duyan Ali (r.a): "Batıdan doğuya kadar bütün âlimler, hâkimler ve fakihler İbn-i Abbas (r.a)'ın cevabı gibi cevap vermişlerdir. Ama ben diyorum ki: Günlerin hayırlısı imân-ı kâmile Allah'a kavuştuğumuz gündür. Ayların hayırlısı, tevbe-i nasub (bir daha günaha dönmeme azmi) tevbesiyle Allah'a yönelinen aydır. Amellerin hayırlısı da Allah Teâlâ'nın kabul buyurduğu taattir." demiştir.

Gece içerisinde seher, dört mevsimde bahar, taşlar arasında Hacerü'l-Esved, sular içinde zembere, Hz. Yakub (a.s)'ın on iki oğlundan en seçkini, nübüvvet nuruna eren Hz. Yusuf (a.s) mesabesinde olan, Ramazan-ı Şerif'e tekrar kavuştuk, el-hamdülillah. Hayat takvimimize ekleyeceğimiz bu ay bize aç olarak geliyor; O'nu Kur'an-ı Kerim tilavetiyle, namazla, zikir ve tesbihle doyuralım. Gece ve gündüz birer defa, teravih

namazını da hatm-i şerifle eda ederek, altmış bir defa Kur'an-ı Azimüşşan-ı okuyan İmam Azam (r.a) gibi olmasak dahi, her gün bir cüz olsun Kur'an-ı Kerim okuyalım. Sad İbni Hişam (r.a)'ın Âişe annemize gelip: "Rasûlullah (s.a.v)'ın ahlâkı nasıldı?" sorusuna mü'minlerin annesinin, "Siz Kur'an-ı Kerim okumuyor musunuz? O'nun ahlâkı Kur'an'dı." buyurdıkları gibi, Kitâb-ı Kerim'imizi aşkla okuyup, manasıyla amel ederek, hikmetiyle de kâmil olma hasletiyle Ashab-ı kiram gibi "Canlı Kur'an'lar" olmaya çalışalım. Bu ay bize çıplak olarak geliyor. Biz onu zekatla, sadakayla, fakiri yoksulu gözetip, giydirip, kuşandırarak donatalım. Tebliğle, davetle en az kırk kişiye ulaşarak bütün dünyanın sulhunu temin edecek azim ile bu ayı teçhizatlandıralım. Bu ay hayatımızda bir dönüm noktası olsun, ilmimizle ne amel ettiğimizin, nelerden kazanıp nerelere sarfettiğimizin, vücudumuzu hangi işlerde yıprattığımızın, en başta ömrümüzü nerelerde geçirdiğimizin hesabını derin derin yapalım. "Uçan kuş olsam keşke, saman çöpü olsam, anam beni doğurmasaydı." diyecek kadar Allah'a hesap vermekte dehşete kapılan Sıddık-ı Âzam, Hz. Ömer ve emsâli Allah dostları gibi ölmeden evvel kendimizi hesaba çekelim. .

Oruç Tutmanın Âdâbı

Vaktine riayetle, yeme ve içmeden, cinsi münasebetten uzak kaldığımız gibi bir de bütün azalarımızla isyandan kaçarak, oruç turalım. Ebu Ubeyde (r.a)'den rivayetle Peygamber (s.a.v): "Oruç, oruçluya yakışmayan şeylerle zedelenmedikçe, (tutan için) bir kalkandır." "Onu ne zedeler?" diyene Efendimiz (s.a.v) "Yalan ve gıybet."¹ buyurdu. "Dinde bile rek yemek yemek, tarikatçe gıybette bulunmak ve hakikatçe

masivayı (Allah'tan gayrıyla) hatırdan geçirmekle oruç bozulur." der ârifler.

Kur'an-ı Kerim'in inişiyle şereflenen bu ay içerisinde bire bin mahsul veren Kadir Gecesi de bulunmaktadır. "Kadir Gecesi bin aydan daha hayırlıdır."² buyurur Rabbimiz

Kadir Gecesi, inanarak, sevabını umarak kalkıp (Allah'a ibadette bulunan) kimsenin geçmiş günahlarını affettirir."³ buyurur Hâbib-i Kibriya (s.a.v).

Maddî ve Mânevî Şifâ Ayı

Mideyi takviye eden, kanı temizleyen, dokuları koruyan - Biiznillahi Teâlâ- birçok dertlere devâ olan bu ayda oruç tutanlara nebiler nebisi Peygamber (s.a.v), Ebu Hureyre (r.a)'nin rivayetiyle: "Harbedin ki ganimet, oruç tutun ki sıhhat, sefere çıkın ki zengin olasınız."⁴ buyuruyor.

"Her kim inanarak ve karşılığını sırf Allah'tan bekleyerek Ramazan-ı Şerif orucunu tutarsa, onun geçmiş günahları bağışlanır." buyuruluyor hadis-i şerifte.

Farzını, vacibini, sünnet ve edeplerini öğrenerek bu aziz misafiri i'zaza (ikram ve ağırlamaya) çalışalım.

1- Nesâi

2- Kadr: 97/3

3- Buhârî-Müslim

4- Taberânî, Mu'cemu'l-Evsat

Umre Yolculuğu

Ramazan-2000

Henüz yola çıkmadan bir kısım yakınlarımız: "Bu yolculuğunuz başka olacak." diyorlardı. Hakikaten de öyle oldu. Sefere çıkarken Pazartesi gününü tercih etmek, Aleyhissalât ü vessalam Efendimizin sünnet-i seniyyeleridir. Biz de Pazartesi günü Mekke-i mükەرreme'ye, Peygamberimiz (s.a.v.)'in hicret ettikleri Pazartesi günü Medine-i Münevvere'ye, yine aynı günde İstanbul'a döndük. Teheccüd namazının başladığı son günde, Kadir gecesinin zevkini duyarak ayrıldı bedenimiz, biiznillah o mübarek beldeden.

Sivas'tan gelirken, bize refakat eden şoför kardeşimizle, teypten, Kur'an-ı Kerim, ilahi ve kasideler dinliyorduk. Rasûl-i Kibriya (s.a.v.)'nın vasfının yapıldığı beytlerden dolayı, içimizde yanan ateşin aleviyle; gözümüz yaşlı,

bağrımız ateşliydi. Derundan gelen âh ü vahlar, bizi bu âlemden başka bir âleme götürüyordu. Beraber sözleştik o kutsal diyarlara gitmeye. Pasaport işlemleri yürütülürken, analarımız da heveslendi bu yolculuğa. Hiç cebinde harçlığı olmayan, fakat muhabbet sermayesi pek çok olan sermayedarlar da hizmet için katıldı bu kervana. Kaynayan suları, Allah (c.c.) ve Rasûlullah (s.a.v.) aşkıyla içenler, gözünden akan yaşlarla yanaklarında izler, yaralar oluşan Rasûlullah sevdalısı, gönül zenginleri de vardı bu yolculukta.

Herkeste bir sessizlik... Ama çok büyük bir sevdanın kalplerde mevcut olduğu belliydi bu toplulukta. Daha Kabe'yi görmeden, Ravza-i Pâk-i Nebi'ye girmeden ev sahipleri: "Buyurun, gelin!" diyordu. Davetçiler teyakkuzda, teşrifatçılar bambaşka bir güzellikte, sahib-i hane, güler yüzle, büyük bir ikramdaydı misafirlerine.

İbrahim (a.s.)'in yaptığı, Hakk'ın, nurdan kurduğu baba ocağı Kâbe, yapısıyla, üzerinde ayetlerle işlemeli örtüsüyle, bütün heybet ve ihtişamıyla, evladını bağrına basan şefkatli bir baba gibi, rahmet ve merhamet kollarını açıp, kucağına alıyordu ziyaretçilerini.

Beytullah, iftarında, maddi ikramını yaptığı gibi midelere, gönüllere de sağanak sağanak inen feyiz ve bereketini, her an dökülen rahmetini, tecellisini ve nûrunu kalplere yağdırıyordu. Yatak ve istirahatın yerini, gece-gündüz ziyaretler, tavaflar, tesbih ve tehliller alıyor, gönüller İlâhî aşk, şevk ve muhabbetle duruluyordu. Kefen bezini hatırlatan bembeyaz ihramla Mikattan Kâbe'ye dönüp, her şavtında, dönüşünde tarifi mümkün olmayan âlemlere götüren tavaf, makam-ı İbrahim'de kılınan namaz; yıkıyor, arıyordu iç âlemini. İçilen Zemzem suyu ile kuvvetlenen ruh, hata ve isyanların dökülmesiyle bedenleri de hafifleterek uçuyordu adeta Safa, Merve'de. Tıraş olup ihramdan çıkıldığında: "Ya Rab! Günahlarımızdan da çıkar bizi." deyip,

çokça yalvarılıyordu Rahim Mevlaya.

Bab-i Kabe ile Altınoluk arasında cem olan kardeşler, iftar anını beklerken, sadece hurma ve Zemzem'le değil, rabıta ve murakabeleriyle, Fahr-i Kainat (s.a.v.)'ın mübarek elinden, Arş-ı azamdan inen Kevseri de yudum yudum içerek, irfan semasına kanatlanıp uçarak oruçlarını açıyorlardı. Çocuk yaşta bir yavru olduğu gibi, mutmain hale gelerek, nefsini tezkiye, islah edemeyen, bizim gibi kırkını geçen yaşlılar da vardı bu sofrada. Teravihini, beş vakit namazını, her türlü taatini sırf Rabbine yapan, Cemalini özleyen, Zatına kavuşmayı gözleyen hayırlı bir taifeydi bu cemaat.

Dağında, taşında, her zerresinde; nurlar, sırlar müşahede eden bu grup, Cebel-i Nûr'a da çıktı. İftarla, akşam namazında ilk vahy-i İlâhî'nin indiği Nur dağının eteğindeydik. Manevi bir asansör mü kuruldu ne olduysa, Hıra dağına çok kısa bir zamanda çıkıldı. Sağımızdan geçip yol gösteren bir kılavuz da vardı önümüzde, demişti bir âşık. Dillerde, gönüllerde terennüm edilen nâme şu idi: "Bu günleri bize lütfeden Mevlâ'ya hamdolsun."

Işığını Peygamberimiz (s.a.v.)'in nur cemalinden alan kamer, etrafını kuşatan nurdan halka ile, dağı, taşı, bütün zerresiyle şu sözleri haykırıyordu bizlere Sema: "Azıcık hurma ve su ile müşriklerin şirkinden, zalimlerin zulmünden uzaklaşan, yalın ayak yürüyen Şanlı Peygamber (s.a.v.), ah bir daha gelse de O'nu görsem. "Arz da: Mübarek ayaklarına bir yüz sürsem. Zalimler gibi yaşayıp, hayatını süfli ihtiyaçlar dahilinde görenler! Habîbullahı ve ashabını, yolundan giden evliyai örnek alın. Lâhûtî kokularla etrafına misk ü amber saçan: "Ne olacak bu insanlığın hali!" diye derin derin düşünen, Server-i Kâinât'ın oturduğu iki taş arasında saatlerce kaldık. Elinde tesbih, dilinde Mevla, bir Pakistan'lı, müdavimiydi oranın. Peygamberimiz (s.a.v.)'in doğumuyla şereflenen seherde, arştan inecek olan İlâhî payı ve sahur

bekliyordu. Zikrullahtan sonra, her bir kardeşin, tefekküre dalmıştı taşlar üzerinde. Her dağdan nuruyla ayrı bir renge, ayrı bir görüntüye sahip olan Cebel-i Nur'dan ayrılmak çok zor geldi bizlere. Yatsı namazı ve teravihi Beytullah'ta eda edip, sabah namazını da kılarak geçirdik bu güzel geceyi. Bir hafta önceki Arafat dağını ziyaretimizle, Cebel-i Nûr'a çıkışımız da aynı güne tesadüf etti. Sırrına vakıf olanları; irfana, marifete ve kendisine vuslata erıştiren Arafat dağı, manevi bir radar gibi etrafı gözetliyordu. Misafirlerini afv-ı İlâhî'ye gark ederek kılavuzluyordu. Atamız Adem (a.s.)'le Havva anamızı buluşturan, gösterdiği tevazu ile, hacıların haccını, belli bir vakitte isbat-ı vücud etmeleriyle kabule şayan kılan, anadan doğduğu gün gibi günahların yok olup paklanmasına vesile olan kudsî bir dağdır Arafat dağı.

İftar anında içilmesi meşru olmayan bir meşrubatın, sanki gaipten bir elle dökülmesi, hiç unutulmaz bir hatıradır gönüllerde. Böyle şerefli insanların yanında kendimi, Ashab-ı Kehf'in kıtmiri gibi görüyor ve Rabbimize bir Peygamberin yalvarışıyla şöyle dua ediyordum: "Yâ Rab! Bizi Müslüman olarak öldür ve salihler zümresine kat."

Hacc

Hemen hemen her ziyaretimizde Ali Ulvi Kurucu Bey, hacı efendilere şu tavsiyeyi yaptığını söylerdi bizlere: "Öyle bir hac yapın ki, memlekete döndüğünüzde sizi görenler, ben de hacca gidip bu zât gibi edepli, terbiyeli bir insan olsam dedirtin kendinize."

Hac yolunun açıldığı ilk yıllarda, 1947 senesinde Üstazımız, salih refiklerle hacca giderler. Yaşlı bir adam kendi sûretini Üstazımızda görmüş olmalı ki, biçimsiz sözler söyler müşdidimize. Genç olmalarına rağmen Üstazımız, hiç kızmadan bu münasebetsiz adama, "Amca, ben de bu fena huylarımdan kurtulup güzel ahlaka erişmek için çıktım bu yola." der. Bu güzel davranış daha sonra adamın ıslahına da vesile olur.

Medîne-i Tâhire'de, Cüneyd Bağdâdî (k.s.)'nin hacca giden bir müridine yaptığı tavsiyeleri seçkin bir cemaate okuduğumda, bize bir zât: "Eğer bu nasihatleri hac yapmadan önce okusaydınız, biz hacı sadece bedenlen değil,

rûhen de yapar hakîkî bir hacı olurduk." dedi.

Daha çok gençtim, evimizde sofrâ kuruldu, güzide bir topluluk aşkla yemek yiyordu. Sadece mideler değil, gönüller de tadıyordu bu zevki. Gazi Kasabası'ndan hal ehli Taktak Ali amca da vardı bu mecliste. Üstazımız, "Oğlum tak tak ne demek?" deyince, elimi yemek sinisine vurdum. "Oğlumuz daha işin zahirinde, inşallah ileride bâtınî cihetini de kavrar, adam olur." buyurdular. Meğer tak tak demelerinden gaye, Hak Hak demekmiş.

Cıvıl cıvıl öten kuşlardan tutun da, şırıl şırıl akan sulara kadar her şeye ibretle bakmamızı öğütlerdi bize Üstazımız. Kayseri'nin Reşadiye kasabasında yaptıkları ağıtlı, feryatlı, cezbeli bir sohbeti müteakip, şarıl şarıl akan şelaleyi andıran bir suyun başına geldik. Buyurdular ki bize: "Suyun sesine kulağınızı, "Hû Hû" diye zikrediyormuş gibi verin." İşte o zaman dağların göz yaşına, âşıkların da göz yaşları karışıp bir âlem oldu. Erciyes dağına nazar buyurduklarında dağı, kutb-u cihan'a, tepeleri iki tarafında bulunan ğavs-i azam ve ğavs-i ûlâ'ya benzetmeleri, her şeye ibretle bakmalarının nişanesidir.

Her an, maddî ve manevî babamız olan Üstazımızla bulunduğum için, daha çok misalleri ondan veriyorum. Beytullah, Ravza-i Pâk-i Nebî ve civarı hakkında yazdıkları şiirleri, bizzât müşâhede ederek kaleme aldıklarını söylemişlerdi Üstazımız bize.

Altın oluk, bâb-ı Kâbe arası,
Varsa basîretin görürsün arşı,
Hacerü'l-Esved'in bulunmaz eşi,
Kaydetsin ismimi selam götürün.

Peygamberimiz (s.a.v.)'in Mescid-i Saâdet'i hakkında yazdıkları şiirin bir kıtası bizleri çok duygulandırıyor.

Muhammed (s.a.v.) saflarda gezer,

Ümmetine eyler nazar,

Kuşurum çok, ettim hazer,

Bu, heybet-i Muhammed'dir (s.a.v.)

Üstazımızla birlikte 1973 senesinde Ashâb-ı Suffe'de otururken Kendileri bize, "Peygamberimiz (s.a.v.)'in Kabri Şerîfine, zemzem kuyusuna inilen merdiven gibi bir inişin olduğunu, Server-i Kâinat Efendimiz (s.a.v.)'in yeşil bir secâde üzerinde ümmetine teveccühde, kalblerinden manevî infakta bulunduğunu." haber vermişlerdi. Bir umre ziyaretimizde, "Peygamberimiz (s.a.v.)'in seslerini duymadan gelme oğlum." buyurdu ama, bizim gibi bîcâreler nasıl erer bu devlete.

Yaptığımız bütün tâatlerin; itikat, ibâdet ve ahlakî yönleri vardır. Meselâ Hac tâatinin farziyyetine inanırız. Bu vazifeyi, şartlarını haiz isek yerine getiririz. Bu dînî görevler sayesinde ahlakımızı da güzelleştiririz. İhrama, fena ahlakı atıyor güzel ahlakı takınıyorum düşüncesiyle bürünme, tavaf ederken Beyt-i Şerîf'i, her şavtında, dönüşünde nefsin mertebelerini geçerek yapma, Arafat'ta irfâna, Hakk'ı tanıma bahtıyarlığına, vakfede vukûfe, eşyanın hakikatine erme bilinci gerçekleşirse kişi gerçek hacı olur.

Hacca giden kardeşlerimize büyüklerimiz, heybenizin bir gözü sabır, diğer gözü de para dolsun tavsiyesinde bulunurlardı. Göz yaşlarıyla bu yola çıkan insanlardan bir kısmının ihramın içinde dövüştüğünü, canı sıkılınca yağ

şısesini kızdığı adamın kafasına çarptığını, âh memleketin soğuk ayranı dediğini, buna mukabil Fahr-i Kainat (s.a.v.)'ın, "Git memleketine de iç ayranını." deyip kovduğunu, daha bir çok kötü örneklere şahit olunduğunu biliyoruz, Allah korusun.

Döndüğünde hacdan, anasından doğduğu gün gibi pâk olan, yüzü nûr-i İlâhî'den ayva gibi sararan, aşkından göz yaşları inci gibi dökülen nice âşıklar da var hiç şüphesiz. Ölmek için elli dört yıl kalan fakat bir günlük tatil için geldiği memleketinde ruhunu Hakk'a teslim edenler de mevcut. Memleketinde ölüp ruhu Ravza-i Nebî'de olan sâdık kullar olduğu gibi, o güzel beldelerde ölüp Lût gölüne atılan münkir, kâzipler, Hakk'ı yalanlayanların da olduğunu bildirir ârifler. Yıllarca orda kalıp memleketinde can veren zâtın ruhu inşaallah o güzel mekanlardadır.

İsyandan tam manasıyla dönen, göz yaşları kan olan Yahyalılı Hamza Şahin, Medine'de dostlarına der ki, "Bir araba bana çarpsa, kazayı yapan adamla ikâmet, burada kalmam için bir belge vermesi şartıyla anlaşırım." der. O kardeşimiz, Kâbe ve Ravza-i Mutahhara'ya bu kadar âşıktı. Bu samimi isteği, bir arkadaşı tarafından temin edilip müjdenmek istendiği anda, Yedi Mescidlerde Allah ve Rasûlü (s.a.v.)'nden aldığı ikâmetle ruhunu Mevlâ'ya teslim ederek Cennetü'l-Bâkî'ye defnolur. Peygamberimiz (s.a.v.), "Benden sonra öyle ümmetlerim olacak ki, Beni görmek için malını-mülkünü, ailesini, çocuğunu-çocuğunu terketmeyi isteyecekler." buyuruyor.

Diyarbakırlı Hasan Efendi'ye Sami Ramazanoğlu (k.s.), "Bundan sonraki hayatınızı Kâbe'de geçirin." buyurur. Emre icâbet eden Hasan Efendi Beytullah'da ibadet ederken

rûhunu Hakk'a teslim ederek Cennetü'l-Muallâ'ya defnolur.

Bu sene Ramazan-i Şerîf'te, tavaf esnasında Allah'a emanetini teslim eden birini gözlerimle gördüm. Arkadaşlarımız da Mescid-i Nebî'de namaz kılarken, Hakk'a rûhu uçan birini müşâhede ettiklerini söylediler.

Üstazımız, Ashâb-ı Suffe'de geçmişlerinin ruhlarına fatihâlar okurken, dâmad-ı âlîleri Hafız Ahmet Dinç (rh.a.), kabir-i saâdetten kendilerine doğru gelerek, "Hacı baba! Benim rûhuma fatiha okumayacak mısın?" deyince bir ağıt başlar Üstazımızda. Bu hale vakıf olan Şami Ramazanoğlu (k.s.) teselli ederler Efendimizi.

Bütün tâatlerimizi îman, ibâdet ve ahlâk-ı hamîdeyle yapma temennisiyle, rûhumuzla cismimizin Kâbe ve Ravza-i Mutahhara'yı ziyaret etmesini dileriz Halikımızdan (c.c.).

Gönülden İkrâm

“Onlar görüldükleri zaman Allah (cc.) hatıra gelir.”, ayet-i kerimesini doğrularcasına, Özbekistanlı 107 yaşındaki Mahmut Can Hazretleri misafirlerine; hurma, lokum, ekmek, çay vb. ikrâmlar ettiğinde, bizlere, Rabbi zü’l-Celâl’in Rahman, Rahim, Vehhab sıfatlarını hatırlatıyordu. Mekke-i Mükerreme’deki hanesinde kendisini ziyaret ettiğimizde itina ile koruduğu Sami Ramazanoğlu (ks.)’nun hediye ettiği cübbe de duvarlarında asılı idi. Mahmut Can Hazretleri, Abdulhalık Gocdevani (ks.)’ye Hızır (as.)’ın talim ettiği 11 edebi bizlere tavsiye etti. Her nerede olursak olalım Rabbimizin bizi gördüğünü tefekkür ederek huzurla oturmamızı öğütüyordu. Bu esnada ilerleyen yaşına rağmen yanında bulunanlara bir bir hizmet etmesi ve gönlünden çağlayan ilahi rahmetten biiznillahi Teâlâ ikramda bulunması iltifatın en büyüğü idi.

Türkiye’de çeşitli yerlerde hizmet verdikten sonra emekli olan, daha sonra Almanya vs. yerlerde görev yapan İbrahim

Çelik Hocamız; Yahyalı'da üstadımızı ziyareti esnasında, bağların üzümünden, pekmezinden haber verilince: "Üstadım, ben diğer pekmezden istiyorum." dediğinde üstadımız, "Sohbet esnasında bu nimet sunuldu." buyurdular. Yahyalı'nın Yerköy mahallinde Cenâb-ı Hakk'tan gelen feyizle cemaat inlemeye başladığında, ortaya konan baklava tepsisini işaret ederek üstadımız: "Gözlerin görmediği, kulakların duymadığı, beşer kalbinin hatırlayamayacağı manevî nimet, dünya nimetine yer bırakmadı, tepsiyi kaldırın." buyurur.

Develi'nin "Tombak" köyünden H. Ahmet Yalçın'ın evinde hiç konuşmak nasip olmadan sükût durulmasına rağmen, gönüller ilâhi rahmetle arınıyordu.

H. Ahmet Efendi'nin kerimeleri nefes nefese babasının hanesine gelerek: "Sami Efendi (ks.) geldi." deyince babasının, "Ne duruyorsun evladım, babanın evine ilâhi rahmet yürüyor koş." buyurduğunu daha sonra işittik.

Ömre Yeten Namaz

Hacı Hasan Efendi (ks.) askerden dönerken Yeşilhisar istikametinde trenin düdüğü sesi duyulunca Yeşilhisarlı H. Ahmet Efendi'nin hanımı, "Ahmet Efendi! Kalk Hasan Efendi geliyor." deyince, kendisine nereden bildiğini soran kocasına Ahmet Efendi'nin hanımı: "Trenin düdüğü sesinden biliyorum." der. Üstadımız seher vakti Ahmet Efendi'nin hânesine gelip kapıyı çaldığında içerden Ahmet Efendi'nin, "Buyrun Hasan Efendi." sözünü duyunca üstadımız: "Ne oldu size, kerâmet ehli olmuştunuz." buyururlar. Ahmet Efendi: "Kerâmet bizde değil hanımda." derler. Açık meşrep olan üstadımız: "Anam bana pilav pişirsin." derler, sabah olunca da Yahyalı'ya gelirler. Yıllarca evlerinde bayram yapmadıkları halde, sadık dostu Kılavuz Hafız'la birlikte Sami Efendi-

miz'in huzurlarında bayram yapmak için yola çıkarlar. Arefe günü, Adana'da görev yaptıkları cami önünde Sami Efendi hazretleri, bu iki misafirini defalarca kapıya bakarak beklerler. Daha sonra akşam olduğunda devlethâneye kabul edilirler. Sami Efendimiz akşam namazını kıldırırken, "Allahu Ekber" dediklerinde gönüllere Cenab-ı Hakk'ın azâmeti dolar. Secdelerde; "Rabbim, bizi ve cemaatimizi de affeyle, mağfired eyle." niyâzı kalplerde dalgalanır. Rükû ve secdelerde, bu manevi ağırlığın yüküyle nasıl kalkarız diye düşünürlerken, "Allahu Ekber" sedası onları tekrar kaldırır. Adeta miraç zevki yaşayan Hacı Hasan Efendi (k.s.), "Bu namaz ömrüme yeter." buyurmuşlardı. Namazdan sonra iki minder serilir, Sami Efendimiz (k.s.)'in sağ ve sol dizlerine dizler dayanır, gözler kapanır, kalpler arşa açılır. Bir mürşid-i kâmilin teveccühüne mazhar olunur. Fahri Kâinat Efendimiz'in teveccühü böyle olur da acaba Allahımız (cc.)'in Cemal-i Bâ Kemal'i nasıl olur. Tefekkürle bir bir makamlar geçilerek, fenâfi's-şeyh, fenâ fillah makamlarına ulaşılır.

Bu sene Hacc'da gördüklerimizi bu satırlara sığdırmamız mümkün değil. Kabe-i Muazzama'nın gölgesinde ekseriyetle Celâl sıfatının tecelisine mazhar olan nice Allah dostları vardır. Yatağı yer, yorganı güneş-semâ olan nazlı kullarını ancak Rabbimiz kendisi bilir. Cemâl sıfatıyla yöğrulan Ravza-i Pak-i Nebi'ye âşık, Fuzûlî'nin ifadesiyle Medine sokaklarında dolaşan köpeklere yem olmayı arzulayan, âşkından pâre pâre olup havada uçuşan zerrecikler gibi Rasûlullah (s.a.v.)'ın Kabr-i Saâdeti'ni kuşatan demir parmaklıklara yapışmak isteyen sevgililer, bize her halleriyle Allah (cc.)'ı hatırlatıyordu. Bilâl Mescidi'nin yanında, 82 yaşlarında, Türkistanlı Zekerriya hazretlerini ziyaret etmek nasip oldu. Yıllar öncesi Mescid-i Saâdet'te bir Cuma günü yanyana durmuştuk. Kendisi-

ni tanımıyordum ama baktığı zaman gözleri kalbimde idi. Her haliyle Allah'ın sevgili kulu olduğu belliydi. Konuşup görüşmek nasip olmadı ama biz kendisinden çok istifade etmiştik. Bir an huzurlarında günahlara nedâmet duymaya vesile oldu. Bir sonraki ziyaretlerimizde yatsı namazını Mescid-i Saâdet'te eda ettikten sonra mübarek ellerini öpmek nasip olmuştu. Bu sefer huzurlarına bir akşam namazını mütakip dahil olduk.

Meclis, Sami Ramazanoğlu'nun 40 yıldır ahababı olan bir gönül erinin sohbete gelişiyile daha da nurlandı. Suriyeli zat, yüzündeki tebessümü, dilindeki tatlı sözlülüğü, cebinden çıkarıp cemaate bir bir dağıttığı şekerleri ile mükrim bir insandı. Mecliste Suriyeli hadis ve tefsir âlimleri ve benzeri birçok yerden gelen aziz misafirler vardı. Zekerıyya hazretlerinin, baş ucundan çıkarıp, elleriyle takdim ettiği hadis kitabından, Peygamberimiz (s.a.v.)'in ziyaretinde gönderilen salât-ı selamlara ruhu ulvîlerinin mukabele edeceklerini bildiren, tevbe ve istiğfardan bahseden bölümler okunurken gönül arzu ederdi ki herkes orada olsun. Okullarda hocalarımızdan çok dersler gördük ama bu ders başkaydı. Peygamberimiz (s.a.v.)'in hadis-i şerifleriyle rahmet-i ilâhî o meclisi kuşatmıştı. Melekler iştirak etmiş, gönüller adetâ nûra boyanmıştı. Her hadis-i şerifin bitiminde, Şâm-ı Şeriften kendisine nazar edildiğinde, "Ne büyük kudret sahibisin Mevlam." dedirten, gayr-ı ihtiyari sevgi duyulan sûreten ve sûreten güzel bir zâtın salevât-ı şerife getirmesiyle Kubbe-i Hadrâ'nın gölgesinde, gönül antenlerine dokunan o sesi unutmamız mümkün değil.

"Kabrinde babasını memnun etmek isteyen dostlarını ziyaret etsin." hadis-i şerifine riayetle Konyalı şair, edip, mütefekkir, gönül adamı Ali Ulvi Bey'i, hanelerinde ziyaret etmek

nasip oldu. Uzun bir vakitten sonra onu görüyordum. Âşığa, baktığı dağ ve taş mâşuku görüldüğü gibi, bize bu zat da Sami Ramazanoğlu Efendimiz'i hatırlattı. Üstadımız Hacı Hasan Efendi (k.s.), Medine'de 20 gün kadar hanelerinde kalmışlardı. Her sabah sohbetlerinde, cemaati hüngür hüngür ağlatıyor, âşıklar, sadıklar, gönlü yanık dervişler, mü'minler kendinden geçiyordu. Bir ara rahatsızlıklarında Dr. Ali Kemal Belviranlı: "Efendim, bir ay istirahat buyursanız." deyince Üstadımızın: "Doktor bey, istirahat et, konuşma demek, bana öl demektir. Biz kardeşlerimize konuştuğça sıhhat buluyoruz." dediklerini Ali Ulvi Bey bize anlattı.

Tahir Hocamız da, gözlerinden akan yaşlarla duraklaya duraklaya: "Âh, Hasan Efendi kardeşimin tabutuna konan tozları, gözlerime sürme çeksem." derken kadim dostluğun en güzel örneklerinden birini bize gösteriyordu. Sohbetleri anında Mühyiddin-i Ârâbi (ks.)'ye, büyüklerin, ariflerin sıfatı sorulduğunda cevaben, "Kemâle ermek." buyurur. Efendim daha nelerdir dediklerinde, "Kemâlini gizlemektir." derler.

Üstadımızın âşıklarından H. Ahmet Atasayar'ı da hayatta iken ziyaret etmek isterdik ama ne var ki onu binlerce ashâb-ı güzînin yattığı ezvâc-ı tahiratın, ehl-i beytin, nice Rasûlullah (s.a.v.) âşıklarının bulunduğu cennet-ül bâkide fatihalarla yadettik.

Melekler vasıtasıyla dört tarafından tutulup gül desteleri gibi cennete serpilecek olan goncalardan Muhammedî meşrep bir zat-ı âli daha vardı ziyaret edilecek olan. Yıllar öncesi, "Eyüp sırtlarından size bir kabir alalım." denildiğinde, "Herkesin arzusu verilseydi bizim gönlümüz Cennetü'l-Bâkiyi isterdi." diyen, son yolculuğunda kendisine, ruhu ulvileri arş-ı âlâya uçarken kapı olacak olan yeri gösteren Mahmut

Sami Ramazanoğlu'nun kabri saâdetini de Hâlıkımız bize ziyaret ettirdi. Arzın her neresinde veliyy-i kâmil olsa severiz. Manevi edep, intisap ettiğimiz zâtın tavsiyelerine bihakkın riayetle, diğerlerine de ikramda kusur etmemeyi gerektirmektedir.

Kurban

Yarattığı varlıkların tabiat ve karakterlerini en iyi bilen onların hâlikıdır. "Bilmez mi mahlûkunu Hâlik?"¹ Yaratılış sırrına muhâlif hareket etmemesi için enbiyâ ve evliyâyı göndermemiş midir? Materyalist görüşün iddialarının aksine, insan bir biyolojik makina değil, sorumluluk taşıyan dünyevî ve uhrevî bir varlıktır. İnsan, iç güdüsüyle hareket eden bir hayvan veya kendi özündeki niteliğe göre gelişen bir bitki de değildir. Tırnak kesiminden yönetime kadar kâide ve usûle tâbi mükellef bir varlıktır.

"İnsan, kendisinin başı boş bırakılacağını mı zanneder?"²

"Biz, emâneti, göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler. Bundan endişeye düştüler. O emâneti insanoğlu yüklendi. Şüphesiz ki insan çok zâlim ve çok cahildir."³

"Andolsun ki biz, hakikaten insanı en güzel bir biçimde yarattık. Sonra onu aşağıların aşağısına çevirdik."⁴

"Biz, âdemoğullarını üstün bir izzet ve şerefe mazhar kılmışızdır."⁵ Halk ettiği mahlûklardan en üstünü olan insanoğ-

lunun tabiatında kan dökme, adam öldürme, vurma, kırma duygusunun mevcûdiyetini bilen Rabbımız, kurban kesme taatiyle bu tezâhürü dengelemiştir. Kurban kesmeyen milletler Geçpaleolitik ve Cilalı Taş devrinde vücudlarını sakatlamış, burunlarını, kulaklarını kesmişlerdir. Tarihte, insanları yakan, kölelerini öldüren, putlarına evlatlar kurban eden kavimler görürüz. Günümüzde de şeytana tapma işareti yaparak stadlara doldurduğu civcivleri öldüren, dudaklarına jilet atan, boks ve futbol maçlarında, boğa güreşlerinde, bu duygularını benzer yoldan tatmine çalışan insanların varlığına şâhit oluyoruz. Bu saldırganlık içgüdüsünü Mevlâmız, "Ben yeryüzünde (emirlerimi tebliğ edecek) bir halife yaratacağım." demişti. "(Melekler), yeryüzünde fesat çıkaracak ve kan dökecek birini mi (halife) kılacaksın? (Oysa bizler seni hamd ile tesbih ediyor; seni tasdik ediyoruz dediler." (Allah da) Hakikat şu ki, ben, sizin bilmediğinizi bilirim." dedi." ayet-i kerimesinde bizlere haber vermektedir.⁶ Kur'ân-ı Azîmû'sşanda, insanda mevcut subuiyyet (yırtıcılık) sıfatı ayet-i kerimelerde şöyle anlatılır: "Ey İsrail oğulları! Oğullarınızı boğazlayıp kadınlarınızı hayatta bırakmak suretiyle size azabın en kötüsünü tattıran Firavun hânedarından kurtardığımız zamanı bir düşünün!"⁷

"Onlara Âdem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak oku. Hani o ikisi kurbanlarını hazırlamıştı da, birisinininki kabul olunmuştu. Diğerinininki kabul olunmamıştı. (Kabil Habil'e), "Kesinlikle seni öldüreceğim." dedi. (Kardeşi de) "Allah ancak sakınanlardan kabul eder." dedi."⁸ "Kavminin (İbrahim'e) cevabı ancak şu olmuştur. O'nu öldürün veya yakın." Bunun üzerine Allah O'nu ateşten kurtardı. Şüphesiz ki bu hâdisede imân eden bir kavim için ayetler vardır."⁹ "Andolsun, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim. Sonra

da hepinizi asacağım." dedi."¹⁰

Dinimizin müsâade ettiği atıcılık, binicilik ve yüzücülük, tabiatımızda var olan, vurup, kırma duygusunu dengeleyen bir spor türüdür. Efendimiz (s.a.v)'in ve Ashâb-ı Kiram'ın cihaddan cihada koşması, ecdadımızın cihânın sülhunu temin için diyardan diyara gitmesi, Peygamberimiz (s.a.v)'in güreş tutması, Aîşe (r.anha) annemizle koşu müsâbakası yapması hep bu hikmete mebnûdir. Fahr-i Risalet (s.a.v)'in Veda Haccı'nda yüz deve kurban etmesi, ümmetine de: "Kurban bayramı günü, sılâ-i rahim hariç, âdemoğlu, kurban kanı akıtmaktan daha üstün bir amelde bulunamaz."¹¹

"Kimin, imkânı olup da kurban kesmezse namazgâhları-mıza asla yanaşmasın!"¹²

"Ey Fâtıma! Kurbanın için kalk ve yanında bulun. Onun kanının her damlasına karşılık senin geçmiş günahların bağışlanacaktır." (Bu afv-ı ilâhî umum Müslümanlara şamil-dir.)¹³ hadis-i şeriflerindeki tavsiyeler, Cenâb-ı Hakk'ın: "Öyle ise Rabbin için namaz kıl ve kurban kes!"¹⁴ emri- İlâhîsi ne sebeble olursa olsun bizim yapmamız gereken bir emirdir. Sadece kurban taatinde değil, bütün ibâdetlerimizde bildiğimiz ve bilemediğimiz birçok hikmetler vardır. Namazı eğitim, orucu sıhhat, kurbanı et yemek için değil, bütün bu fiilleri Rabbi zü'l-Celâl'in rızâsını kazanmak için yapacağız.

"Elbette onların etleri de, kanları da Allah'a ulaşmaz, sizden O'na ancak takva ulaşır. İşte böylece Allah o kurban(lık hayvan)ları emrinize bağımlı kıldı ki, sizi hidâyete erdirdiği için onu yüceltesiniz. Ey Muhammed (s.a.v)! Güzel iş yapanları müjdele."¹⁵ Peygamberimiz (s.a.v): "Amellerin kıymeti ancak niyetlere göredir. Herkesin niyet ettiği ne ise eline geçecek yalnız odur..."¹⁶ buyurur.

Bir mağarada günlerce ibâdet edenlere bir sâdık kul tesa-

düfle "Ne yapıyorsunuz?" der. Onlar da "Veli olmak için taat yapıyoruz." deyince âriflerden olan zât: "Vah vah; kendinize eziyet etmişsiniz, ibâdeti sırf Hakk rızâsı için yapın." der. Mağaradakiler de niyetlerini düzeltirken, o gece Cenâb-ı Hakk'a vâsıl olurlar. Amelin kabul ediliş sırrının ruhu, emele ulaşmanın en büyük vasıtası ve ebedî saadete nâil olmanın emaresi ihlâstır. Dünyevî ve uhrevî bir maksat için değil, sadece Allah rızâsı için amel etmek kâmil ihlâstır. Rasûlullah (s.a.v): "Şu üç hususta bir Müslümanın kalbi hıyânetle (ve hasedde) bulunmaz demiştir: Allah için ihlas ile yapmak, devlet adamlarına samimi suretle nasihatte bulunmak ve her hâlükârda İslam cemaati ile olmak."¹⁷ Hadis-i kudsî'de: "İhlâs, Benim sırrımdan bir sırdır.Onu, kullarımdan sevdiğim bir kulumun kalbine tevdi ederim."¹⁸ buyrulmaktadır.

Sehl b. Abdullah'a soruldu: "Nefse en ağır gelen şey nedir?" O'da cevâben, "İhlâs", dedi, "Çünkü nefsin ihlâstan nâsibi yoktur."¹⁹ Kurban, Allah (c.c)'a yakınlık peydâ etme niyetiyle, belli özelliklere sahip hayvanın ibâdet maksadıyla kesilmesidir. En büyük kurban, kulun nefsini fedâ etmesidir. "Allah bir sığır kesmesini emrediyor."²⁰ mealindeki ayeti salikler, nefsimizi kesmemiz, (islâh etmemiz) şeklinde tanımlar.

Kurbanı keserken benim nefsim Allah'a isyan edip, ol derece a'mâl-i kabîhayı (çirkin ameli) irtikab eyledi ki bu sebeble katle müstehak oldu. "Bir kimsenin kendi nefsini katletmesi haram olduğundan, şu kurbanı nefsim bedel boğazlamayı murâd ve niyet ettim. Yâ Rab! O'nun her bir âzâsına mukâbil, benim her bir âzâmı cehennemden halas buyur (kurtar), diye niyet eder ârifler.

Kurban taatiyle:

1- Kalbde Allah-ü Teâlâ'ya muhabbet hâsıl olur.

2- Eşe-dosta, akrabaya ikram etme sayesinde, mü'minlerin

birbirleri arasında şefkat ve merhamet hisleri uyanır.

3- Maddeyi mânâya tercih etmek sûretiyle, gönülde dünya muhabbeti kalmaz.

-
- 1- Müлк: 67/14
 - 2- Kıyâme: 75/36
 - 3- Ahzab: 33/72
 - 4- İsrâ: 17/70
 - 5- Tin: 95/4
 - 6- Bakara: 2/30
 - 7- Bakara: 2/49
 - 8- Maide: 5/27
 - 9- Ankebut: 29/24
 - 10- A'raf: 7/124
 - 11- Taberâni, Mu'cemu'l Kebîr
 - 12- İbn-i Mâce
 - 13- Bezzâr
 - 14- Kevser: 108/2
 - 15- Hacc: 22/37
 - 16- Buhârî ve Müslim
 - 17- İbn Mâce-İbn Hanbel
 - 18- İhyâ,
 - 19- Risâle-i Kuşeyrî
 - 20- Bakara: 2/67

Bayram

Ellerim değirmen taşını döndüre döndüre nasırlaştı. Taşıdığım su kaplarının ipleri boynumu kesti. Ne olur bana bir yardımcı ver diyen Fatimatü'z-Zehra (r.a.n-ha)'ya Efendimiz (s.a.v): "Bu dünyada neşeyle keder bir aradadır, sabret kızım." telkininde bulundular.

"Güldüren de, ağlatan da O'dur."¹ Yaratılışımızda mevcut olan gülüp-ağlama sıfatı, bizi halk eden Rabbimizin: "De ki, Allah'ın ihsanıyla, rahmetiyle, ancak bununla ferahlansınlar. Bu, onların toplamakta olduklarından (dünya menfaatin-den) daha hayırlıdır."² mesajıyla bildirilir.

Malına, mülküne, şanına, şöhretine aldanan Karun'a, kav-mi: "Gururlanıp, şımarma, çünkü Allah (c.c) (dünya ile) şı-maranları sevmez."³ demiştir.

Bayram diye tarif edilen sevinç günleri, İslam'da sadece yiyip-içmeden ve kuru kuruya eğlenmeden ibaret değildir. Rasûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v), Abdullah İbni Huzafe'ye kurban bayramında: "Bu günler yeme, içme ve Allah'ı zikret-me günleridir" diyerek Mina'da hacılara duyurulmasını em-

retmişlerdir. Kurban bayramında hutbe okurlarken: "Bugün bayramdır. Bayramımıza evvela namaz kılarak başlar, sonra evlerimize döndüğümüzde kurbanlarımızı kesersek sünnetimize uygun olarak kutlamış oluruz." sözleriyle bayramda yeme-içme, eğlenme ile zikrullahın birlikte yapılması gerektiği haber verilir.

"Bayramlarda eğlenmek, sürur izhar etmek dinin şeairindendir." der ulemamız. Bir bayram günü Habeşlilerin kılıç ve kalkan oyunlarını Rasûl-i Ekrem (s.a.v)'in Âişe annemize seyrettirmeleri bunun açık misalidir. "Yahudiler ve Hristiyanlar bilsinler ki bayramımızda genişlik vardır." sözüyle meşru olan oyunlara cevaz verilmiştir.

Hristiyanlarda Noel bayramı, Meryem Ana günleri; çamlar kesilip, içkiler içilerek kutlanır. Yahudilerde Mısır esaretinden kurtuluş bayramı, tuzsuz ekmek, acı otlar ve dört bardak şarapla kutlanır. Eski Türklerde, bayramlarda, yer ve gök tanrılarına kurbanlar kesilirdi. Bu bayramların hiç birinde af ve mağfiret yoktur. Sadece eski günlerin hatıraları yad edilerek kin ve nefret güdülür.

Ebubekir (r.a)'e Rasûl-i Ekrem (s.a.v), "Her kavmin bir bayramı vardır. Bizim bayramımız da îd-i fitr (ramazan), îd-i uhdiye (kurban) ve Cuma'dır." buyurdular.

Hicretin ikinci yılında teşri kılınan bayramlardan kurban bayramında: "Kim gönül hoşnutluğu ile, mükafatını Allah'tan umarak kurban keserse, bu, kendisini cehennem ateşinden korur."⁴ Kurbanlık hayvanın sahibine, her kılı için bir sevap vardır."⁵ "Ey ashabım! Yevm-i kıyamete kadar gelecek ümmetim, kurbanlarınızı semizinden ve azası tam olanından seçiniz. Çünkü kurbanlarınız Sırat Köprüsü'nde binek vasıtanızdır.""Mükafatı Allah tarafından verilen Ramazan-ı Şerif'de tutulan oruç, bir kalkan ve cehennem ateşinden kuru-

yan bir kal'adır."⁶ "Şüphesiz Allah, Ramazan-ı Şerif'in her gecesinde altı yüz bin cehennemliği kurtarır. Ramazan'ın son gecesi olunca Ramazan ayı boyunca kurtulanların toplamı kadarını daha kurtarır."⁷ Bayramdaki afv-ı ilahi şöyle dursun: "Kim Ramazan ve Kurban bayramı gecesini ihya ederse kalplerin öleceği gün kalbi ölmez." müjdesi vardır bize Ser-ver-i Kainat (s.a.v)'dan.

Haftalık bayram olan Cuma gününde Yahudi ve Hristiyanlar ihtilafa düşüp Cumartesi gününü Yahudiler, pazarı da Hristiyanlar seçince, Cenab-ı Hak, toplu ibadet ve cennette Cemal-i İlahisini gösterme, dualarını kabul etme günü olan, o gün ile önceki gün arasında işlenen günahların bağışlandığı, haccın o güne tesadüfle hacc-ı ekber olması gibi büyük lütufların bulunduğu Cuma gününü Müslümanlara bayram olarak seçmiştir.

"Güneşin doğduğu en hayırlı gün Cuma'dır." ⁸ "Beş vakit namaz, iki Cuma ile iki Ramazan, kendi aralarından küçük günahları yok eder."⁹

Yola, köprüye, semte, külliye ve insanlara ad olarak verilen bayram kelimesi, Hacı Bayram-ı Veli'ye isnat edilen tarikatin da adıdır. Bu tarikin ismine, dervişleri, nefislerini ke-male erdirmek için, "savm-ı visal" tutarak, asıl mükafata ahirette kavuşup, bayramlarını da orada yapacakları için, Bayrâmî denmiştir.

Bir kısım insanların et bayramı diye nitelendirdiği kurban bayramında, kurbanlık hayvanı boğazlarken, nefsim o kadar tuğyan etti ki, katle müstahak oldu. Nefsime öldürmem caiz olmadığı için şu kurbanı nefsim bedel olarak kesmeye serin rızan için niyet ettim Ya Rab! Onun her bir azasına mukabil, benim her bir azamı cehennemden kurtar, temennisi ile kurbanı keser ve bayramımızı da bu şekilde kutlarsak, ariflerin

bayramı gibi bayram yapmış oluruz.

Şeker bayramı diye adlandırılan Ramazan-ı Şerif bayramı, sadece yeme-içme ve eğlenme günleri değil, afv-ı ilahî'ye, güzel ahlâka, Allah'ın feyzine erme sevincinin tadıldığı günlerdir. İmanla, Maşuk-u Hakikimiz olan Mevla'ya kavuşma bayramına erişme dilek ve temennisiyle Ramazan-ı Şerif bayramınızı tebrik ederim.

1- Necm: 53/43

2- Yunus: 10/58

3- Kasas: 28/76

4- Et-Terğib ve't-Terhib Hafız el-Münziri

5- a.g.e.

6- a.g.e.

7- a.g.e.

8- a.g.e.

9- a.g.e.

Umre Hatıraları

Haziran-2001

G eçen sene Ramazan-ı şerifte teravih namazını Ravza-i Mutahhara'da, Peygamberimiz (s.a.v)'in mescid-i saâdetlerinde edâ ederken, bir daha ne zaman gelebilirim düşüncesiyle meşguldü gönlüm. Tâhâ'nın kardeşlerinin hepsini bu güzel beldelere getirmeye muvaffak olduk, elhamdülillah. Onun da hakkını yerine getirmek için Haziran ayında okulların tatil olduğu mevsimi düşünürken, "Daha o tarihe çok var Yâ Rab." diye feryad edeceğim an, zorla tutmuştum kendimi.

Bizi mübarek beldelere götüren şirketin çalışanlarından Abdulkadir Postallı kardeşimi ne zaman görsem, "Yolculuk ne vakit?" diye sorar dururdum. İlkokullar tatile girdi, biz de Haziran ayının onbirinde, çok sıcak bir mevsimde yola çıktık ama manevi sıcaklığın serinliğinde yaptık vazifemizi

elhamdülillah. Gece umreyi tamamlayıp, Altınoluk'un karşısında biraz istirahatten sonra, ılık sularda abdest alıp geçtik Kâbe'nin karşısına. Aşık olmuştuk zaten oranın sokağına, çarşısına. Üstazımız bir sohbetlerinde, "Beytullah şöyle dursun, kumlara batan otobüsü itmeye bile kurban olayım." buyuruyorlar.

Adamın biri durmadan Kâbe'den anlatır. Halk artık usanır. Bir daha Kâbe'den bahsetme derler. Adam bir müddet durur, vah karnım der sızlanır. "Ne var?" dediklerinde, "Kâbe'de de böyle ağrımişti." der.

Tavafta Kâbe'yi nefsin yedi mertebesini geçme duygusuyla yapmaya çalıştık bu sefer de. Hacerü'l-Esved hemen hemen her dönüşte öpülebiliyordu. Tavaflı tamamlayıp Hacerü'l-Esved'i öpüp çıkarken, Allah'ın erlerinden bir zât "yavaş, yavaş" dedi Arapça. Yalnız bu insan, bizim gibi bir gâfil değildi.

Başımız Kâbe'nin örtüsüne değecek şekilde namaz kılıyorduk bazen. O andaki yakarışımız: "Cismimiz beytine bu kadar yakın olduğu gibi, gönlümüzü de yakın eyle!" temennisiydi.

Deniz kenarında dolaştığımız bir hayırlı insan hıçkırarak ağlıyordu. Sebebini biz de anlayamadık. Kendisine geldiğinde, ağlayışının sebebini sorduk. O da bize, "Rabbimize gönlüm niçin bu kadar uzak!" diyordu. Derdimiz bu olmalı. Bize bizden yakın olan Mevlâ'yı bulmalıyız.

Sen çıkınca aradan

Kalır seni Yaradan

"Ben senin şüphesiz Rabbinim. Hemen ayakkabını çıkar, çünkü sen kutsal bir vadi olan Tuva'dasın." (Tâhâ, 12)

ayetinde, ayakkabılarını çıkar demeden gaye, sûfilere göre, kalbinden mâsivâyı, Allah'ın muhabbetine engel olacak her şeyi çıkar demektir. Nefsânî ve hayvânî duyguları gönülden silip attığımız an, kalp âyinesine nûr ve tecellîler akseder.

Yinedir bu âlem her şey Hakk ile kâim
Mirat-ı Muhammedden Allah görünür dâim

Efendimiz (s.a.v)'in Mîraç hadisesinde sadr-ı şerifinin yarıldığı yerde bir müddet uyuya kaldım. Kendime geldiğimde şu hallerimi yaşamıştım düşümde. dem aley-hisselâm; bir zellesi, hatası için yüzyıllarca gözyaşı döktü de, biz neden bunca hatalarımıza ağlamıyoruz. Bu münevver yola attığımız adım bizi Hakk'a ulaştırmalı.

Hemen hemen bütün gece Kâbe'de idik. Kâbe'yi takliden de olsa önümde Efendimiz (s.a.v), etrâfımda sâdât-ı kirâmla, mürşid-i kâmillerle tavaf etmeye çalıştım. Bu esnâda düşüncemiz N. Fazıl Kısakürek'in şu beyti idi:

Sonsuzluk kervanı peşinizde ben
Üç ayakla seken total köpeğim

Teheccüt ânı buralara âşık dostlar hep kendilerini hatırlatıyordu. Biz de onlar için Kâbe'ye bakarken gözlerimiz yaşıyor, yüreklerimiz dağlanıyordu. Bu tatlı anda bir Prof. kardeşimiz geldi. Dedim ki ona: "Hacerü'l-Esved'in karşısında namaz kılmak çok hoşuma gidiyor." Mekke ve Medine'nin tarihini çok iyi bilen bu zât da şunları nakletti bize: "Efendimiz (s.a.v) en çok namazı bu cihette kılarlardı. Çünkü karşı tarafta

müşriklerin toplandığı 'Dârü'n-Nedve' vardı. Miraç hadisesi de bu tarafta olan 'Ümmü Hânî'nin evinde zuhûr etti. Bir gün Nebiyyi Ekrem (s.a.v) namaz kılarlarken, müşrikler kırk-elli kilo ağırlığında olan devenin işkembesini secde anında üzerine bıraktılar. Bu fecî hâli haber alan Hz. Fâtıma (r.anha) koşup gelerek Peygamber babasının üzerinden işkembeyi kaldırıp attı ve, "Allah'a inandım dediği için, böyle ezâ mı edilir Hakk'ın Habîbine?" diye çığlık attı. Anlatırken bunları kardeşimiz, içimiz yana yana gözümüzden hazin hazin yaşlar akıyordu.

Çocuk yalnız kalmasın diye ikinci namazına gelememiştim. Bir hasretlik çöktü içime, gidemedim Beytullah'a diye. Akşam namazı için vardığımda, ne oldu bilmem, anasından ayrılan çocuk gibi feryâd ettim. Namazda bile bu inleyiş devam ediyordu. Rabbimizin lütfuyla âşik olduk Kâbe'ye.

Yaktı nârı kahrına
Gark eyledi bahrine
Gitti gönül şehrine
Aşkun devrân eyledi

Aşkun oldu sermaye
Gitti varlık deryaya
Mecnun kıldı Mevlâ'ya
Aşkun hayrân eyledi"

Câbidi

Taha yalnız kalmasın diye gelemediğim sabah

namazından sonra da iştîyakla, büyük bir arzu ile tavaf yapıp, Beytullah'ın içinden sayılan 'Hatim'de evrad ve ezkârımızı edâ ettikten sonra, "Zâtını müşâhede ile hakîkate, yaratılış sırrımızı idrâk ile de marifete ulaştır Yâ Rab!" diye sızlanıp dururken, bu heyecanlı ânu pür dikkat seyre dalan, her tarafı nûr olan Cezâyirli genci de unutamıyorum.

Şöyle derdim kardeşlere ara ara: "Her halde biz ölünce kavuşuruz O'na. Mevlânâ (k.s) anlatır Mesnevî'de. Hindistanlı bir tâcir, ev halkının ihtiyacını ve kafeste bulunan tûtî kuşunun arzusunu sorar. Kuş der ki: 'Benim halimi orada bulunan tûtîlere haber ver.' Tacir, kuşun isteğini arz edince ağaçtaki kuşa, kuş kafasını bir tarafa yıkıp yere düşerek ölür. Bu hali evindeki tûtî kuşuna haber verince o da ölür. Biraz hava alsın diye dışarı çıkarınca, kuş pır diye uçup kaçar. Bu hadise ile Mevlânâ (k.s) şu hakikati dile getirir: "Ölmeden evvel ölmeyince, bu beden kafesinden çıkmayınca, ruhu bedene hakim kılmayınca, saâdete, huzur ve sükûna ermeyiz."

Kılınan namaza, okunan Kur'ân'a, yapılan duâlara, tesbih ve tehlile doyulmuyordu. Elhamdülillah, üç sefer umre yapmak nasib oldu. Birinde Taha, Peygamberimiz (s.a.v)'in doğduğu Hâne-i Saâdeti görmek istedi. İkinci vakti ihramları giydik, sanki bizi bekliyor gibi hazırlanan minibüse binip Mikâd mahalline gittik. Araba bizi daha yeni açılan Hâne-i Saâdetin önüne getirdi. Taha, "Bu esansı, kokuyu kim sürdürdü." dedi. Biz de, "Nûr-u İlâhî, Muhammed Mustafa (s.a.v)'nın kokusu." dedik. Yâsin-i Şerifi, Efendimiz (s.a.v) ve annelerinin, doğumunda hizmet edenlerinin ruhlarına bağışlayıp Bâbü's-Selâm'a geldik. Akşam Namazına tavafı, yatsı namazına da sa'yi tamamladık, şükürler olsun Allah'a.

Veda tavafına geldiğinde sıra Allah'ın Beytinden, tekrar tekrar gelmek üzere Rabbimizin izniyle ayrıldı bedenimiz.

"Tasavvufî Hayat, İslam'ın Özüdür."

Efendim! Bize, hem Türkiye hem de dünya üzerindeki Müslümanların genel durumunu değerlendirir misiniz?

Bilhassa müminler ibadet anlayışı noktasında yanılmaktadırlar. İbadeti sadece namaz kılmak, oruç tutmak, hacca gitmek, zekat vermek, tevhid okumak, istiğfar okumak, lafza-i celal çekmekten ibaret görmektedirler. Bu durum böyle devam ettiği müddetçe Batılılar Müslümanlara hiç dokunmayacak demektir. Genel olarak hastalığımızı bu şekilde özeteleyebiliriz.

Arzettiğiniz üzere yakın çevremizden itibaren bir gayr-i İslâmî hayat var. Tasavvufî hayat bize bu noktada nasıl bir yol gösterir?

Tasavvufi hayat, zaten İslam'ın ruhudur, özüdür. Lâilâhe-

illallah kelimeyi tayyibesi de, İslam'ın anahtarıdır. Buna inanmak sûretiyle İslam'ın kapısı bize açılır. Bu kelime-i tayyibenin ilk anlamı: "Ancak sana ibadet ederiz." demektir. İkinci anlamı: "Ancak senden yardım bekleriz." Üçüncü anlamı: "Her zaman Hakk'ın rızasını istemek, Ya Rabbi! Gayem, isteğim, Senin rızandır." demektir.

Diyelim ki sûfi, mürşidinden, efendisinden, bu vazifeyi alır; bu vazifeyi alırken, dikkat edecek olunursa, Lailaheillallah derken, kalbimden, Allah'tan gayri herşeyi çıkarıyorum, demektedir. Mesela, mürid kelimesi de, bir sûfinin, irade noktasında iradeyi Allah'a teslim etmesini ifade eder. Mürid, sınırlı iradeyi, sınırsız iradeye teslim eden kimse demektir. İrademizi bir kısım insanlara verecek olursak, mürid olamayız. Cenab-ı Hakk, Kelam-ı İlahî'sinde bize, 1050'nin üzerinde ahkam ayetiyle, O'ndan gayrısına sırtımızı dayamamayı, Kendisine yönelmeyi tavsiye buyurmaktadır.

Efendim, sınırlı olan irademizi, sınırsız olan iradeye teslim ederken, bunu direkt değil de, tasavvuf müessesesini ve mürşidi vesile kılarak mı yapacağız?

Zaten mürid olabilen mürşid olur. "Allah'ın Rasûlü (s.a.v.), size neyi emrettiyse onu tutun ve neyden nehy etmişse ondan kaçın." ayeti bizim şiarımızdır. Aslında mürşidin buradaki konumu biraz önce arzettiğimiz iradeyi, Habibullah (s.a.v.)'a ve Cenab-ı Hakk'a teslim etmektir. Müridin iradesini teslim etmesine vasıta olan kimsedir. Yani vesile olan kimsedir.

Bugün, 21. yüzyılın eşiğindeyiz ve toplumsal yaşantının şartları çok değişti. Bu ortamda tasavvufun, toplumsal hayata bir mürid açısından bakışı nedir?

Size vereceğimiz cevap ancak sûfi tarifiedir. Sûfi, her zaman o vakit içerisinde en uygun görevi yerine getiren kimse-
 dir. Mesela bugün, tebliğ ve davetler eskisi gibi değil. Eski-
 den tebliğler, davetlerimiz; camide olurdu, mescidde olurdu,
 dergâhlarda olurdu ve bu, sınırlıydı. Belki beş yüz, belki bin
 kişiye ulaşabiliyordu. Ama günümüzde en uygun vasıta ne-
 dir? İnsanlara hakikati duyurma iletişim aracı; radyodur, te-
 levizyondur, ayrıca internet sistemiyle dünyaya ulaşma im-
 kanınız var. Efendimiz (s.a.v.), aslında bunu Veda Hutbe-
 si'nde bildiriyorlar. "Burada sözümüzü duyanlar, duyma-
 yanlara nakletsinler." Öyleyse konuşulan sözü mutlaka daha
 ileriye, daha başka insanlara, en ücra köşede olanlara, Uzak
 Doğu'da, Brezilya'da, Kanada'da, vesair yerlerde bulunan
 bütün kitleye, ulaştırmak vazifemizdir. O zaman, bizi insan-
 lara ulaştıracak araçları, İslam'ın güç ve kuvvet kazanması
 uğruna kullanmamız gerekir. Sürekli yasakçı olmayı biz ka-
 bul etmiyoruz. Cenab-ı Hakk zeka vermiştir, akıl vermiştir;
 hatta müminlere çok büyük bir yardımı vardır. İlahî bir çizgi,
 feraseti vardır müminin. Kafirin bir feraseti de yok. Çünkü
 feraset, Allah'ın nuruyla bakmak demektir. Onların teknolo-
 jideki ilerlemelerinin sebebi, Cenab-ı Hakk'ın vermiş olduğu
 zekâdır. Akıl ise Allah'ın vermiş olduğu bir nurdur. Mümin,
 bu zekasının yanında bir de inancıyla, imanıyla akıl sahibi
 olur, iç gözlerinin (basiret diyoruz), kalp gözlerinin açılma-
 sıyla onlardan daha ileri işler yapar ki; bu şartlar altında on-
 ların değil, Müslümanların öncü olması gerekir. Rabbimiz:
 "Siz müminler, oldukça âlisiniz." buyuruyor ki biz, şimdi âli
 durumdan âdi duruma düşmekten çok korkuyoruz ve ürkü-
 yoruz, bu şekilde olan grupların ve toplulukların bizi nasıl
 hedef gösterdiğine şaşıyoruz. Peygamberimiz (s.a.v.)'in he-
 define bakıyoruz; bütün dünyayı sulha kavuşturacak bir he-

def veriyor. "Dünyada bir tane kafir ve fitne bırakmayınca ya kadar Allah'ın dinini yayın." buyuruyor. Biz, üç beş kişiyle kalacak olursak, bugüne damgamızı vuramamış oluruz ve bugünkü vasıtaları da İslamlaştırmamış oluruz. Halbuki bizim bunu onlardan daha iyi bilmemiz, daha ileriye götürmemiz icab eder.

İslam ülkelerinde, söyledikleriniz doğrultusunda bir takım İslami çalışmalar var; bu çalışmalar içerisinde tasavvufun rolü ne olmalı?

Sahabeler ne yaparlardı? Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'i görünce en âlâya, en üstün zirveye erişirlerdi. Şimdi bu noktaya gelen sahabe, bakıyorsunuz Medine'yi Münevvere'ye geldiğinde haydin cihada dendiğinde, gözlerini kırpmadan -daha yeni gerdeğe giren sahabe bile- cihada koşuyordu. İç eğitim elbetteki önemlidir. İçimizi ıslah etmedikçe, dışımızı ıslah etmemiz mümkün değildir. Yalnız, bir kısım kardeşle rimizde çok acı yaşantılara, hadiselerle şahid oluyoruz. "Nefsimizi ıslah ederken biz büyük cihadı yapıyoruz." deyip, bir köşeye çekilerek, dinlerine yapılan sataşmalara göz yumuyorlar. Mevlana'mızın bu hususa dair bir hikayesi var. Bunu herhalde bilirsiniz. "Bir derviş, sürekli küçük cihad dediği fiili savaşıyla, cenkle alay ediyor. Derviş, cenk davulları çalındığında şu oyunlara bir de ben bakayım diyor. Bir de ne görsün, kafalar, kollar, başlar uçuyor. O anda İslam komutanı diyor ki: "Acaba bu derviş nerededir?" Derviş bir köşeye saklanmış olarak buluyorlar, eli bağlı bir esiri ona teslim ediyor ve bir de kılıç veriyorlar; komutan: "Bu esiri al, çadırın arkasında başını kes ve bana getir. Sen de gazi olma ecir ve mukafatına eriş." diyor. Fakat derviş gidiyor ve bir türlü gelmiyor. Bir de ne görsünler, derviş altta esir üstte, neden böyle

oldu dendiğinde: "Bana öyle bir baktı ki korktum, ayağıyla bir tekme vurunca yere düştüm ve beni şu anda dışlıyor." diyor. Mevlana'mız: "Bu, küçük cihadla da alay ediyor." diyor.

Efendim 1800'lerden bu tarafa Müslümanlar dünyada söz sahibi değil. Teknolojik olarak, hayat tarzı olarak biz Müslümanlar hep yeni gelişmelerden uzak kaldık. Herhangi bir katkımız olmadı. Ve şu anda Müslümanlar olarak, yaşadığımız dünyanın şartlarını biz belirleyemiyoruz. Hristiyan'lar ve Yahudi'ler belirliyor. Bu noktada ne söyleyeceksiniz?

Cenab-ı Hakk: "Yaş-kuru ne varsa hepsi mevcuttur." buyuruyor Kur'an için. Yine Mevlamız: "Biz onda hiçbirşey eksik bırakmadık." buyurmaktadır. Biliyorsunuz, fezayı keşfedenler, Kuran'ı inceleyerek, tıp ilminde muvaffak olanlar yine Kuran'ı inceleyerek başarıya ulaşmışlardır. Kafirlerde öyle bir anlayış var ki, Kuran'ı belki bizden daha iyi biliyor, ondan birçok ilmî keşifler elde ediyorlar; yalnız adına İslam demiyorlar. Hatta şimdi Amerika bile, Osmanlı'nın Kuran'a bakarak gerçekleştirmiş olduğu idari sistemi örnek alıyor. Biz ise buna yabancı kalmışız. Neden? Kur'an'ın bir kısmını görüp, diğer mühim yönlerini gözardı ettiğimiz için. Mesela bugün Avrupalı'nın, Batılı'nın ilerleyişine, her yönden üstün olduklarına baktığımız zaman bunun temelinde İslam âlimlerinin olduğunu görürüz. Fakat bunun üzerinde bugünün Müslümanı bir çalışma yapmamış.

Biz, sohbetlerimizde bazen Arapça anlatıyoruz ve diyoruz ki, mekanlarımız bir yabancı dil eğitimini de evlatlarına yaptırmalıdır. Bugün yapılacak en uygun iş insan eğitimidir. Kardeşlerimizin ilmen, fikren gelişmesine, değişik alanlarda branşlaşmalarına yardımcı olarak ancak görevimizi yapmış

oluruz. Bugünün dervişliği bu diye düşünüyorum.

Batı'nın iki yüz yıllık hükümranlığı döneminde dayatılan bir şey var; tüketici toplumu olmak. Bütün İslam ülkelerinde hem maddi hem de manevî anlamda bir tüketici toplumu oluşturuluyor. Bunun maddi yönü de Müslümanlar açısından çok önemli tabii. Bu konuda ne söyleyeceksiniz?

Mesela günde üç öğün yemek yemeyi kapitalizmin bir oyunu olarak değerlendiriyoruz. Çünkü bir insanın hayatı 24 saattir. Hayatını devam ettirebilmesi için, küçük bir tas çorba ve bir dilim ekmek yeterlidir. Böyle alıştırılıyor ki, günde üç vakit yesin. Efendimiz (s.a.v.)'e, Hristiyan bir kişi gelir ve der ki: "Sizin kitabınız Kur'an'da tıbbı dair bir söz var mı?" Rasûlullah Efendimiz (s.a.v.): "Evet, var: Yiyiniz içiniz ama israf etmeyiniz." diye cevap verir.

Yalnız, buradaki israf, sadece çok fazla yemek anlamına da gelmez. Yediğimiz yemeklerin hakkını da verebilmeliyiz. Onu isyana malzeme etmemeli, Allah'ın dininin hakimiyeti uğruna çaba göstererek eritmeliyiz. Bakın, Ashâb-ı Kiram, öyle çok fazla yiyen-içen kimseler değildi. Daha çok yemekle birlikte yediren insanlardı. Bugünün insanına bakarsanız yedirenden ziyade, yiyen kimsedir. Başkasına karşılıksız vermeyi bile istemeyecek toplumlar meydana geldi. İnsanlık şuuru maalesef kalmadı. Hazret eserinde zikrediyor: "Günde bir defa yemek sıddıkların işidir. İki defa yemek müminlerin işidir. Üç defa yemek halephorluk, yani hayvanların halidir." Bir kısım sûfiyim diyen insanlarda da; akşamleyin ne yiyeceklerini, ne içeceklerini, bir bir sıralamayı; şurda şunu yedik, burda bunu yedik, siz bizi davet edince orda birşeyler yemiyecek miyiz? gibisinden sözlerin âdet haline geldiğini gör-

dük. Buna en çok sıkılanlardan biri biziz. Hatta bir yerde üzülerek ifade ettim ve patlama noktasında, dedim ki, "Yediğiniz yemekler sanki cennet nimeti miydi de böyle övüyorsunuz?" Efendimiz (s.a.v) mübarek sözlerinde: "İnsanı ayakta tutacak birkaç lokmadır." buyurmasına rağmen sûfiyim diyen kimselerin çok yediklerine hem de en ekstra, en üstün yemekleri yediklerine şahid olmaktayız. Biz bunu doğru görmüyoruz. Evet, yediği kadar da başkasına yedirse seslenmeyeceğiz ama sırf yemekle vakit geçirip bir başkasını düşünmeyen insanların nasıl bir derviş olacağını siz tasavvur edin. "Komşusu açken kendisi tok olan kâmil mümin değildir." buyuruyor Efendimiz (s.a.v). Sami Efendimiz Hazretleri (k.s.) de sohbetlerinin çoğunluğunda az yemekten söz ederlerdi. Tabi dünyaya olan arzu, ilgi, ahireti de unutturuyor. Bugün dervişler yemek toplantısına geldiği kadar, cemaatla namaz kılmaya gelmiyorlar. İsterseniz araştırın bakın; giyimlerine, kuşamlarına, altlarındaki arabalarına bakın, eğer bunlar tebliğ ve davet yolunda kullanılıyorsa baş üstüne, yok nefsimiz uğruna kullanılıyorsa biz bunu garibsiyoruz. Maddeden çok sıkıntılı olduğumuz devrelerde Hacı Hasan Efendimiz (k.s.)'in hanelerine misafirler gelir. Üstadımız yedirecek birşey bulamaz. Sadece bir kaç tane şeker, suyun içerisine atılır ve mütevazı bir şekilde Üstadımız, ekmekle yemeye başlarlar. Artık o cemaat ne haz almışsa bu, Sami Efendimiz'e duyurulur. Derler ki: "Efendimiz bize çok güzel bir ziyafet çekti." Sami Efendimiz: "Derviş böyle olacak." diye buyururlar. Kendileri, biz şahidiz, çok az yiyen bir kimseydi, daha çok yedirirdi, ikramı çok fazlaydı. Şimdi maalesef ikramlar kalktı, iltifatlar da kalktı. Kibir ve enaniyetlerinden dolayı bir kısım insanların yanına yaklaşılamaz hale gelindi. Rasûl-ü Ekrem Efendimiz (s.a.v.) panayırlarda dolaşıyor, Ebu Cehil'in kapısını çalıyor,

müşrikleri İslam'a davet etmek için tâ 70 km. kadar mesafedeki Taif'e gidiyor, bir tane insan İslam'a gelir mi diye çırpınıyordu. Bizde de sanki büfede süs gibi muhafaza edilen kimseler hiç konuşturulmuyor, görüştürülmüyor. Efendi istirahatta, efendi şu halde, efendi bu halde. Efendi dediğimiz, bizim Peygamberimiz (s.a.v.)'in gayreti gibi gayret gösteren, insanların ortasında onların dertlerini dinleyen ve dertlerine deva bulan bir kimsedir.

Sahabeden bir zâtın evinde (kendisi âmâ) kapıya doğru bir ip var, bir ihtiyacı olduğu zaman o ipe dayanarak ihtiyacını -çok yaşlı olmasına rağmen- gideriyor. Yavruları: "Babacığım! Sen şu yaşlı halinle dur, biz yapalım." deyince baba: "Evladım! Ben Rasûlullah (s.a.v.)'tan bir söz duydum: "Kim insanların ihtiyaçlarını giderirse, o son nefesinde rahat ölür." diye buyuruyor. Bunlar da kalmadı. Bir adres soracak olsanız, inanın cevap vermiyorlar. Bizi bunlarla meşgul etmeyin diye.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e bakıyoruz, Ashabın oyunlarına katıldığını, bu esnâda onları irşad eden sözler söylediğini görüyoruz. Peygamberimiz (s.a.v.)'in kapılarında bekçileri yoktu. Direkt, konuşulabilirdi, görüşülebilirdi, manevî bir vakarı vardı, ondan insanlar sarsılırdı. Şimdi ise üç beş kapıdan geçtikten sonra bazı zevâtla görüşebiliyorsunuz. Bu, hakikaten doğru olmayan davranışdır. Şimdi nerdeyse dergahlar dert dinleyeni yerler olmaktan çıkıp, istirahat edilen, rahat yaşanan, yenilen, içilen, kendi cemaati dışında hiç kimseyi kabul etmeyen bir yer haline geldi.

Geçenlerde iki tane gencimiz teşrif ettiler. Kimle konuşmuşlarsa onları geçmişlerinden ve yaşantılarından dolayı reddetmişler. Şu saçınızla, şu kılığınızla nasıl görüşeceksiniz demişler. Fakat bizim evimize, hiçbir vasita olmadan, kapıyı

vurarak girdiler. Onlara yaptığımız ikramı, bizim kardeşlerimize herhalde yapmış değiliz. Kendi elimle hizmet etmekten duyduğum zevki anlatmayı da bitiremem. Aynen bir doktorun hastasına, reçetesini çıkartıp, kalemiyle bir bir devasını yazdığı gibi... Bakın şimdi hastalığın nasıl olduğunu, yazmış olduğum reçeteden de anlayacaksınız:

“Bir kelime-i şehadet okuyacaksınız, gusül abdesti alacaksınız. Namazlar kaza edilecek, oruçlar tutulacak. Kitaplardan tavsiyelerde bulunuldu kardeşlere.”

Malesef insanlarla bağlar kopmuş, üç beş insanla, kendisini seven cemaatle oturup kalkılmakta. Bu da insanlar arasında ilişkinin kopmasına neden olmaktadır. Peygamberimiz (s.a.v.), alemlere rahmet olarak gönderilmiştir. Rahmet, çorak toprağa yağacak ki toprağın çorağı gitsin. Rahmet, o toprakta güzel nebatın yetişmesine sebep olur. Şimdi dergâhlarda çay nasıl içilecek, kaşık nasıl tutulacak, ekmek nasıl bölünecek, bunlar konuşuluyor. Sofrada bir intizam yerine, kalpte intizamı düşünelim. Evet mü'minin her işinin intizamlı olması gerekiyor. Fakat mü'minin gönlündeki intizama neden riayet edilmiyor? Sadece şekle bakılıyor. Yani biz, onlarla oturup çay bile içemeyiz. Onun bir usûlü var. Yemenin onlara göre bir şekli var, biz bu işi anlıyoruz. Nerdeyse tarikatlar ağniya (zenginler) tarikatı olma yolunda. Halbuki Efendimiz (s.a.v), ortada iki sofraya olacak olsa fakir sofrasına otururdu.

Buradaki örnekten önemli bir sonuç çıkmakta: Müslümanlar her noktada -tasavvufu münakaşa edenlerin bir kısmı da dahil olmak üzere- artık bütün bakış açılarını şekli boyuta indiriyorlar ve bunun doğurduğu sonuçlar var.

Herkes kendisine göre bir kalıp çizmiş. Onun dışına bir türlü çıkamıyor. Meselâ diyor ki: “Benim cemaatimin dışında

başka bir cemaatte bulunursanız, onların sohbetine giderse-
niz, evradınız, ezkârınız iptal edilir.” Diğer tarîkin mensubu,
eğer tesadüfen sohbetimize gelmişse Allah demiyor, canı çı-
kacak gibi kendini yerden yere vuruyor. Çünkü değişik bir
cemaatle Allah diyecek olursa, onun tarikatı bozuluyor. Bu
kalıplardan malesef dışarı çıkılamıyor.

Halkımızın öyle ki yüzde yetmişi, belki yüzde doksanı
maddi bir sıkıntı içerisinde. Bu bilinmesine rağmen mürşid-
ten evvel bir eve gidiliyor. Evdeki havludan terliklere kadar
her şey değiştiriliyor. Ondan sonra mürşid davet ediliyor. Bu
kadar büyük bir ayıp olamaz. Yüzünü, kalitesi çok üstün
havluya silse ne olur, silmese ne olur; kalitesiz olana sürse ne
olur, sürmese ne olur? Kahvenin çok iyi olanı olsa ne olacak,
olmasa ne olacak? Efendimiz (s.a.v) hiçbir yemeği- içeceği ya-
dırgamazlardı. Hatırlayın, Hz. Ömer (r.a), Peygamberimiz
(s.a.v.)’i başının altında bir kerpiç, altında hasır, meşin torba-
sının içerisindeki biraz hurmayla görünce ağlamaya başla-
mıştı. Peygamberimiz (s.a.v.)’e hitaben: “İran’ın Kisralar’ı, Bi-
zans’ın Krallar’ı debdebe içerisinde, Siz bu haldesiniz.” de-
mişti. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) de: “İstemez mi-
sin ya Ömer! Ahiret bizim olsun, dünya onların olsun.”
buyurmuştu. Ey mürşidlerim! Bunu hatırlayın, bu hadiseyi
okuyun da insanlara acıyın, mütevazı yaşayın. Toprak gibi
olsun hayatımız.

Efendim, Müslümanların geçen yıllara göre daha fazla
dünyevileştikleri, kendilerini mal-mülk sevdası karşısında
kaybettikleri görülüyor. Günlük hayatta makam-mevkii
hırsı, dini hayatın dünyevî menfaatler karşısında has-
sasiyetini kaybetmesi bunlara bir-iki örnek. Bu konuda ne
diyeceksiniz?

Makamın-mansubun, dünyanın, insanı değiştirebileceği Kuran'ı Kerim de anlatılmaktadır. Hadisi Şerif'te de geçmektedir. Sahabe örneği malum. Beş vakit namazda camide bulunan sahabe, dünyalığa eriştiği zaman cumaya bile gelecektir. Hz. Ömer Efendimiz (r.a) 'in devrinde, bir vali Medine'ye gelecek, Hz. Ömer (r.a) onu çok gizli bir yerden kontrol eder. Bakar ve onun halini iyi gördüğü zaman karşısına çıkar, kucaklar: "Valilik seni değiştirmemiş ey kardeşim!" diye alından öper. Bugünkü değişmeler neden oluyor dersenez, o da başından beri ifade ettiğimiz iç aleme dönmeyişimiz, nefsimizin ıslahı yönünde bir çalışmamızın olmayışı ve bunları üstünkörü geçmek, mühimsememek, önemsememekten ileri gelmektedir. Bir müridin ölüm tefekkürü insana neyi hatırlatır? Dünyanın, mutlaka bir gün biteceğini hatırlatır. Ölüm tefekkürü, canı ve malı Allah yolunda feda etmenin egzersizidir. Kese doldurmak, zengin olmak, hayatımızı Karun'lar gibi geçirmek, Firavun'lar gibi yaşamak, değildir. Eğer tasavvufi bir eğitimde iyi bir Mürşid-i Kamil'in elinde bulunacak olursak, ölüm tefekkürüyle dünya muhabbeti yok olur, öyle olur ki dünya kalbimizde kaybolmuş olur. Ahireti tercih eder, dünyaya önem vermeyiz. İnsanlara hizmeti daha çok önde tutarız. Bir idare noktasına, yüksek bir makama Müslüman geldiği zaman eğer yaşantısında bir değişme oluyorsa, İslam'ın dışında bir yaşayışı taklide başlıyorsa bu, aşağılık kompleksinden ileri geliyor demektir.

Son olarak, Peygamberimiz (s.a.v.)'in varislerinden, manevi yol göstericilerimizden bir büyüğümüz olarak, sizden hem müjde hem de mesaj niteliğinde bir şeyler alabilir miyiz?

Sûre-i Yusuf'ta, Yusuf (a.s)'un varlığından ümidini kesen-

lere, Yakup (a.s) Kur'an'ın diliyle: "O'nu arayın, sakın ha ümitsizliğe düşmeyin, ümidini kesenler ancak kafirler topluluğudur." demiştir.

Allah elbette nûrunu tamamlayacaktır. Bu arada biz, çalışmalarımızdan, gayretlerimizden, Allah indinde nasıl sorumlu olacağız? Müjdenin gelmesi bizim kendimize gelmemize bağlı. Bizim hayra gelmemize, bizim Peygamberimiz (s.a.v.)'in sünnetine gelmemize, Kur'an'ın emirlerine gelmemize, O'nu yaşamamıza bağlıdır. Ra'd süresinin 11. ayeti celilesinde: "Siz kendinizde olanı değiştirmedikçe, Allah sizi değiştirmez." buyruluyor. Ümitvarız, hayırlı kimseler olma yolunda gayretli olduğumuz müddetçe de ümitvar olacağız.

Röportaj: Süleyman ŞENSOY

"Allah (c.c.)'ı Hatırlatan Herşey Zikirdir."

Muhterem Efendim, isterseniz önce zikrin genel hatlarıyla tarifini yaparak sohbetimize başlayalım. Nedir zikrin manası?

Zikir kelimesi "hatırlama" manasına gelir. Yalnız bu hatırlama, güzel olan, hayırlı olan, iyi olan işlerde vuku bulan hatırlamadır. Eğer bir insanın iyiliği, güzelliği anlatılmışsa, "Geçen gün sizi zikretmiştik." denir. Eğer kötülüğünden bahsedilmişse, "Zikriniz geçti." denmez. O zaman, namaz zikridir, insanlar arasında iyi münasebetler, güzel komşuluk, aile arasında güzel geçim, ticari hukuka riayet, bir müminin gönlünü almak zikirdir. Çünkü Allah (c.c.)'ı hatırlatan herşey zikirdir.

Alışlagelenden farklı bir tanımlama yaptınız. Zikir fiilinde meşayihin rolü nedir?

Manevî hayata baktığımızda meşayihî kiramın, kendilerine tabi olan insanların Allah'a tabi olmaları, Rasûlullah (s.a.v.)'ın ve Cenab-ı Hakk'ın muhabbetine ulaşabilmeleri için birer vasıta olduklarını görürüz.

Bu "vasıta" kelimesini zannedersem biraz açıklığa kavuşturmamız gerekiyor. Meşayihî vasıta olması ile Hristiyanlıkta rahiplerin ve diğer bazı dinlerdeki ruhban sınıfının vasıta olması arasında bir fark olsa gerek?

Hiç şüphesiz fark var. O zaman temele inmemiz gerekiyor. Kardeşlerimiz Zümer Süresi'nin 1 ila 9. ayetlerini açıp okusunlar. Müşrikler: "Biz, putlara, bizi Allah'a ulaştırsın diye tapıyoruz." diyorlar. Görüldüğü gibi burada çok büyük bir fark var. Onlar putları ilah olarak kabul ediyorlardı. Biz ise vasıta olmaktan bahsediyoruz. İbadetler vasıta, Kur'an-ı Kerim vasıta, Adem Aleyhisselam bile ufacık zellesinden dolayı yıllarca ağlamış, sonunda: "Ya Rabbi, beni Muhammed'inin hürmetine bağışla, affeyle." demiştir. Kabe'yi tavaf ediyoruz, Hacer-i Esved'e elimizi sürüyoruz. Niye? O taştan medet mi umuyoruz? Gayemiz o taş vasıtasıyla Allah'ın rızasına erişebilmektir. Papazların günah bağışlaması hususunda Peygamberimiz (s.a.v.)'in: "Ya Fatma, Ya Aişe! Biriniz Muhammed'in zevcesi, bir diğeriniz Muhamed'in kızıym diye iftihar etmeyin. Sizleri de hatırlayamayacağım anlar olacak." buyurduğunu asla unutmamamız gerekir. Mürşidler, karanlık bir gecede bir çukura, bir engele düşmememiz için ışık çakan kimseler gibidirler. Peygamberimiz (s.a.v.) de: "İhlas ve ihsan sahibi alimlere tabi olun. Onlar dünyanın da ahiretin de ışıklarıdır." buyurmuştur. Dünya ve ahirette ışık olmak demek Kur'an ve Sünnet'i kendilerine rehber edinmek demektir.

Zikri ne gibi sınıflandırmaya tabi tutabiliriz? Zikrin manevî hayatta ne tür uygulamalarıyla karşılaşırız?

Zikir, ferdi ve cemaat halinde olmak üzere ikiye ayrılır. Ahmet b. Hanbel Hazretleri'nin Müsned'inde de geçtiği gibi, Peygamber (s.a.v.)'e Ali (r.a) gelmiş ve: " Ya Rasûlallah! Benim için bir telkinde bulun." demişlerdir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de gözlerini yumarak üç defa kelim-i tevhid-i okumuşlardır. O da huzur ve huşu içinde Peygamberimiz (s.a.v.)'i takip etmiştir. Bu ferdî zikre örnektir. Bir de cemaat halinde olan zikir vardır. Ashab-ı Kiram'ın bir araya toplandığı bir mecliste Peygamber Efendimiz (s.a.v.): "Cennet bahçesine uğradığınız zaman meyvelerinden yiyin." buyurmuşlardır. Ashab, cennet bahçesi ve meyvelerinden maksadın ne olduğunu sorduğunda Efendimiz: "Zikir halkalarıdır." buyurmuşlardır.

Sorularınızdan anladığım kadarıyla konumuzun kitabı boyutu yerine ruhî ve manevî cihetini ele almayı arzu ediyorsunuz. Gerekli olan da budur. Hocalarımız, büyüklerimiz ciltler dolusu kitaplar hazırlamışlar, kütüphaneleri doldurmuşlar; Allah (c.c.) hepsinden razı olsun. Bizlere büyük bir miras bırakmışlardır. Bir kütüphaneye girerek bunlara ulaşabiliriz. Yalnız bunun yanında Kur'an-ı Kerim'de de geçen aşk ehli bir basîr zümre "Ul'ul el-bâb" vardır. Bu insanlar gönül ehli insanlardır. Asırlar boyu devam ettiği söylenen salihlerle meşâyihin çatışması aslında yoktur. Cenab-ı Allah sevdiği kullarını dinde ince anlayış sahibi kılıyor. Fakihler, şer-i meselelerde delilleri ortaya koyarak yürümüşlerdir. Aşk ehli insanlar, bunları bilmekle beraber, zahiri yönü asla terketmeden işin kalbî, ruhî, manevî yönüyle bilginin esasına erişmişlerdir. Nitekim Efendimiz (s.a.v.): "Kişi bildiği ile amel ederse Cenab-ı Allah ona bilmediğini mâlum kılar." buyurmuş-

lardır. Bu insanların bu vasıta ile eriştikleri bir nur vardır, bir haz vardır. Zannediyorum bunu sormak istiyorsunuz. Biz buna ehil olmamakla birlikte, ehil olanların yanlarında bulunduk, sohbetlerinden istifade ettik.

Açık ve Gizli Zikir

Bu insanlardan gördüğümüz, duyduğumuz kadarıyla, açık zikir ve gizli zikir telkini vardır. Efendimiz (s.a.v.) ölmek üzere olan bir kimseye kelime-i tevhid-i telkin etmişlerdir. Bu açık zikre örnektir. Gizli zikir ise Kur'an-ı Kerim'de sayılamayacak kadar çok âyet'i kerime'de haber verilmiştir. Uyuyan adamı nasıl uyandırırız? "Abdullah! Abdullah!" diye sesleniriz ve onu uyandırırız. Uyandıktan sonra bağırmaya gerek var mıdır? Allah (c.c.) hepimizi ıslah etsin, ortak bir hastalığımız var; o da gaflet hastalığı. Bu hastalığın ilacı Hakk'ı tavsiye etmektir. Bu da insanların durumlarını göz önüne alarak yapılmalıdır. İtikadi hata içerisinde bulunan, inanç hususunda tamamen ters olan bir kimseye de zikir telkini yapmazsınız. Zikir, hatırlatma manasına geldiğine göre sadece hatırlatma amacıyla ibadet ve taat konusunda bilgi verilir. Bu konuda elinden geldiğini yapmaya çalışan insana da hususi zikirler telkin edilir.

Kardeşlerimiz İmam-ı Rabbânî'yi unutmasınlar. İmam-ı Rabbânî Hazretleri Vahdet-i Şuhud makamında olduğu için delilleri ortaya koymak suretiyle hareket ederler. Muhyiddin-i Arabî Hazretleri'nin başını çektiği bir zümre ise herşeye fenâ makâmından bakmak suretiyle meselelere yaklaşırlar. Her ikisinin de geldiği nokta aynıdır. İmam-ı Rabbânî Hazretleri aynı Muhyiddin-i Arabî Hazretleri'nde olduğu gibi hem zahiri hem de batini yönde söz sahibidir. Bizim gibi insanlar bunları tefrik edemeyeceği, ayırd edemeyeceği için

hep İmam-ı Rabbâni Hazretleri'nden bahsediyoruz. Yoksa, Muhyiddin Arabi Hazretleri'nin eserlerini okuyarak İslam'a girenlerin sayısını ifade edemezsiniz. O'nun kitaplarını okuyarak İslam'a giren, O'na hayran olan pekçok insan vardır. İlkokul çocuğu cebiri, bir bilmeyenli, iki bilinmeyenli denklemleri, kök almayı, sinüsü, kosinüsü, tanjantı, kotanjantı herhalde bilecek değildir. Ne yapacaktır; birer, ikişer sayacaktır, toplamayı yapacaktır, çıkarmayı yapacaktır, belki bölmeye ikinci sene sıra gelecektir. Daha toplamayla, çıkarmayla meşgul olanlar, kalkıp da cebirle, geometriyle meşgul olacak olurlarsa, tabüidir ki Muhyiddin'i Arabî Hazretleri'ne olmadık sözler söyleyeceklerdir. Keşke o makama gelinebilse, O anlaşılabilse. İmam-ı Rabbâni Hazretleri kötülük içindeki insanlara zikir telkininde bulunup bulunmama hususunu soran talebelerine, bu insanlara da zikir telkininde bulunulması gerektiğini, umulur ki kurtulmalarına vesile olacağını buyurmuşlardır.

Meşrep Farklılığı

Bazı kimseler -sağolsunlar hizmet ediyorlar- "Benim usulüm, benim meşrebim ayrı." diyerek aralarına duvar örüyorlar. Bir binayı yapmak için taş, çimento, demir, kireç kullanıyorsunuz. Bunların hepsinin gaye ve maksadı binayı kurtarmaktır. Bunlar ayrı ayrı mütalaa edilecek olsa, ne demir kendi başına bina olabilir, ne kireç, ne kum, ne de çimento. Hepsi bir araya gelip harman edildiği zaman bina ortaya çıkar. Bu insanlar, şer-i esaslara riayet ederek bir araya gelecek olurlarsa İslam binasını kurarlar. Usul ayrılıklarına da sözümüz yok. Çimento ile demir aynı mı? Hayır, farklı. Ama farklı oluştundan dolayı bir araya geldiklerinde bina hasıl oluyor. Bugünlerde çokça söylendiği üzere hepsini tornadan çıkmış gi-

bi tek tip hale getirecek olursanız, ne bina kalır, ne estetik. Kişi maddi yönden eksik olduğu gibi manevi yönden de eksik olur. Hulefa-i Raşidin'e bakarsanız tek tip olmadıklarını görürsünüz. Hz. Ebu Bekir sadakatiyle, Hz. Ömer adaletiyle, Hz. Osman hayasıyla, Hz. Ali ilmiyle ön plana çıkmıştır. Peygamberimiz (s.a.v.) buyuruyor ki: "İnsanlar madenler gibidir." Madeni çıkarıp fabrikaya götürdüğünde, madenler fabrikada işlenir. Demir varsa demir, kurşun varsa kurşun, bakır varsa bakır, gümüş varsa gümüş, altın varsa altın, ayrışmalar yapılmak suretiyle ortaya çıkar. İnsanlardaki farklılıklar adalet sıfatının tecellisidir. Eğer tek tip olursa, insanlar birbirine imrenerek hayra yönelmezler. Altı milyanın parmağının ucundaki izler farklı iken ruhlar da farklı olmaz mı? Bütün kardeşlerimizin kulaklarında şu söz devamlı çınlasın, gönüllerinde kalsın: "Feraset kerametden üstündür." "Kamil mü'minin anlayışından sakının. Onlar Allah'ın nuruyla bakar." buyurulmaktadır. Feraset budur. Cüz-i irademizi külli iradeye teslim edecek feraset ehli insanların huzuruna vardığımızda, bu insanların, gönül alemini, Allah'ın izniyle sezmeleri sebebiyle, "Senin yerin şurası." diyebilmekte olduklarını görürüz. Meselâ Said Nursi Hazretleri (k.s.), Esad-ı Erbili Hazretleri'nin huzuruna gelmiştir. Çok ateşli bir zâttır ve devrinin müceddididir. Allah'ın sevgili dostu bu insana, Esad-ı Erbili Hazretleri: "Said kardeşimiz! Sizin meşrebiniz Kadiri'dir." buyurmuşlardır. Bir insan bu anlayışta olmazsa, Allah'ın izniyle ana rahmindekinin evladı olup olmayacağını bilmezse, onun mürşidlik yapması caiz değildir.

Mürşid ve Talip

Şeyh Mustafa Hazretleri, Esad-ı Erbili Hazretleri'nin huzuruna gittiği zaman, "Acaba şeyhim beni kabul buyurdu

mu?" dediğinde, Esad-ı Erbili Hazretleri: "Mustafa Efendi, sizi kabul buyuralı elli yıl oldu." buyururlar. Halbuki Mustafa Efendimiz kırk yaşındadır.

Mürşidin bir tarifi de "fıtratı zorlamayan kimse" dir. Herkesi kendi meşrebine göre yetiştiren kimsedir. İnsanlar hangi meslekte, hangi kabiliyetlerde olurlarsa olsunlar, onların bu vasıflarını geliştirmeli, Allah'ın hududunu ihlal etmemeleri için zakir olmalarını sağlamalıyız. Ashab-ı Kiram'a bakacak olursak onların kabiliyetlerine göre yönlendirildiğini görürüz. Daha on beş yaşında iken Hz. Ali'ye, Peygamber Efendimiz kılıç kuşanmasını tavsiye etmiştir. Hz. Sabit on iki yaşında vahiy katibi olmuş, Hz. Üsame çok gençken ordu komutanlığına tayin edilmiştir.

Ebu Osman el-Mekki Hazretleri büyük bir sûfidir. Diyor ki: "Gerçek derviş, devrinin bütün şartlarını bilip, o günde en lüzumlu şey ne ise onu yerine getiren kimsedir." Bundan daha güzel tespit olmaz. Bir büyüğümüz üstadına, "Kahvelerde, isyan mahallerinde milyonların kafaları ve gönülleri heba edilirken, biz burda nasıl oturup tesbih çekeriz." dediklerinde, üstadı, "Benim meşrebim buna uygun değil, siz buyurun." buyurmuşlardır. Adana'da bir kardeşimiz bizi dinlediğinde, "Bu zât, şeyh düşmanı, hatta şeyhlere cihat açmış." demiş. "Size cihadı biz değil Allah açmış. Çünkü siz siddîk-î âzâmın on tavsiyesinden biri olan, "Manastırlara kapanıp, halkı unutan insanları kendi haline bırakın." gerçeğini unutuyorsunuz." dedik kendilerine. Devrimizin önemli alimleri, ferdi taatlerini yapıp, "Halktan kaçın aslan'dan kaçtığınız gibi." prensibini ulu orta, hiç mütala etmeden hayatlarına uygulayan kimselere itiraz etmişlerdir.

Zikrin Âdâbı

Binlerce defa "Allah" demekten huzurla bir defa "Allah"

demek daha üstündür. Tesbihi nasıl çektiğinizi bilmeden, anlamını düşünmeden yapmaktansa, anlamını düşünerek, azametini tefekkür ederek ve onun hayata geçirilmesinin idra-kinde olarak yapılan zikir evladır.

Faraza, duyduğum kadarıyla beşyüz defa Allah diyoruz. Fırsat bulamazsak olur ama, sandalye üzerinde falan değil, daha sakın ve karanlık bir ortamda, dış alemle irtibatımızı keserek, kalbimize, gönlümüze dönerek bunu yapmalıyız. "Kur'an gece indirildi." buyurulmasının anlamı vardır, sırrı vardır. Müddessir Sûresi'nde Cenab-ı Hakk habibini Mescid-i Harem'den, Mescid-i Aksa'ya gece yürüttüğünü haber veriyor. Geceleri göz dinlenir, kulak dinlenir, kalp dinlenir ve bütün potansiyeli ile kendisini zikre verme imkanı olur. Sami Ramazanoğlu Hazretleri (k.s.), gündüz yapılan taatle, gece yapılan taat arasındaki farkı, "Eğer gece yapılmaz da gündüz yapılırsa, kazaya kalan oruç gibi olur." buyurarak haber vermektedir. Temiz bir seccade üstünde oturulur, huzurla "Allah" denir. Beşyüzünde dil damağa yapıştırılarak hareket ettirilmez. Ocağın üzerine su koyduğumuzu düşünelim. Ocağı açmışsınız, su ısınıyor. Başlarda parmağımızı suya sokarken, daha sonra parmağımızı dokunduramayız. Daha da sonra neredeyse buharına da parmağımızı yaklaştıramayız. Önceleri hafif atışlar olur, sonra gümbür gümbür kaynar. Kalb de aynen bunun gibidir. Önceleri yanar, bazen iğne batar gibi batar. Daha sonra ara ara vuruşlar meydana gelir. Koşup da durduğumuzda, heyecanlandığımızda olduğu gibi, kalbimiz sanki fırlayıp yerinden çıkacak gibi olur. İkinci beşyüzde içe verilmek suretiyle kalb zikre geçer, gönül arınır, temizlenir.

Beş Letaif

Vücutta, sadrımızda beş tane letâif vardır: Kalp, ruh, sır,

hafi, ahfa. Bunlar emir alemidir. Halk da bedenle alakalıdır. Gönül Allah'ı zikrettiği zaman ne bir ticaret, ne de bir alış-ve-riş onları Allah'ın zikrinden alıkoymaz. Nasıl alıkoymaz? "El kârda gönül yârda" sözü mucibince, el dünya işiyle meşgul, gönül yâr olan Allah'la meşgul olur. Kafa ile gönül birbirinden ayrıdır. Sami Efendimiz Hazretleri (k.s.) ne güzel ifade buyuruyor. Bir araba ile misal veriyor. Arabanın motoru çalışmasını temin ediyor, direksiyonu da sağa sola, nereye gidecekse onu temin ediyor. Gönül bir motor gibi Allah'ı zikreder, kafa da dünya işlerini tedbir eder, ayarlar. Bütün işlerimiz kalble alakalı olacak olursa o işte yalnızlık olmaz. Ticarette, günlük işlerimizde, yaptığımız bütün fiillerimizde haksızlığa gitmeyiz. Kalb salih olursa vücut da salih olur. Kalb fesada giderse vücut da fesada gider, göz harama gider, kulak isyana düşer. El, hayır yapması gerekirken hırsızlığa gider. Memleket fesada gider. O bakımdan bütün insanlığın kurtuluşu kalbi ihyaya bağlıdır. Efendimiz (s.a.v)'in Mekke döneminde inen ayetler, daha çok kalbî olan vazifeleri bildirir.

Dört Unsur

Bedenimizin yapısında eskilerin deyimiyle anasır-ı erbaa vardır. Su, hava, ateş ve toprak. Kendimden örnek vereyim, eksikliğimiz olduğu için. Üstadımızın sohbetlerinde bağırma meydana gelir, duramaz, meclisin ortasında yürürdüm. İzmir'den bir cemaat gelmişti. Cemaate, Efendimiz, Sami Ramazanoğlu Efendimiz (k.s)'den bahsediyorlar. Baylıp düştüğüm haber verildiğinde, "Unsur-u narisi yanmış" buyurmuşlardır. Dikkat ederseniz, yine bir mürşid tarifi yapacağım; şeyh, vücuddaki anasır-ı erbaa'nın dozajını ayarlayan kimsedir. Bu kafayı oynatma değil, düzeltme mesleğidir. Bu sebeble kafasını oynatan kaç kimse vardır? Gidin bir tımarha-

neye sorun. Hakiki bir mürşid, bırakın kafayı oynatmayı, hasta hali sıhhate dönüştürür. Cezbe kalbin Allah'a yönelmesidir. Ses hızı, ışık hızı onun yanında çok yavaş kalır. Vücut yapımızdaki dört unsurun dozajını ayarlayıp, nefsin esaretinden kurtarıp, bunların ruhun emrine verilmesine mane-vî hayat diyoruz. Mürşid de bunu gerçekleştiren kimsedir. Maneviyyat bizi kendimize zulmetmekten kurtarır. Hz. Adem yasak meyvadan yeyince Cenab-ı Hakk: "Nefsine zulmettin." buyurmuştur. Mürşidler de bizlerin elinden tutup, bizleri Rasûlullah (s.a.v.)'ın muhabbetine ve zâtının aşkına teslim ediyorlar. Bu dört madde nefsin eline geçerse ne olur? Hava nefsin elinde olursa, her tarafı yakıp yıkar. Ruhun elinde olursa "hu"ya dönüşür, Asrı Saadet hayatındaki, değerini ölçemediğimiz, "Hangisine uyarsanız kurtuluşa erersiniz." diye buyurulan o güzide insanların ahlakını kendine örnek edinen insanlar ortaya çıkar ve huzur ortamı meydana gelir.

Asıl Mürid

Mürşid müridine yöneldiğinde süveydâ-yı derûn, o siyah nokta nura dönüyor, her iş hayır oluyor. Büyüklerimiz derler ki, ayda bir olsun bu gibi insanların sözü ve sohbeti ile gönüllerimiz şenlendirilmelidir. Mürid iki kısma ayrılır; mecazi mürid, hakiki mürid. Mecazi müride, mürid olmadığı halde mürid denir. Üstadımız, "El gördülük yaptın amel." diye bunları tarif eder. Hakiki olan nedir; gönlü zikrin ateşiyle yanan ve gözünden de, damlası cehennem ateşini söndürecek olan yaşlar gelen kimsedir. Kalbi ateşli ve gözü yaşlı olan kimse hakiki dervıştır. Bedenî hususlarda bile doktorlara gidip muayene oluyoruz. Kalbin kelime anlamı "dönücü" dür. Her an döner, mesela şu an içinde kimbilir kaç şekle dönüşmüştür. Efendimiz (s.a.v): "Kalbimi dinin üzere sabit kıl." di-

ye dua etmiştir. Demek ki kalp dönebiliyor. Bu yüzden devamlı bir kontrol gerekmektedir.

Zikir insan üzerinde ne gibi değişiklikler yapar, insana ne kazandırır?

Yeni duyan arkadaşlarımız için tekrarlayalım. Zikir başta lisan ile olur. "Allah" dedikçe kalb dediğimiz yer yanmaya başlar, sonra vurur. Vurduğu zaman iç aleme geçer. O zaman sağ memenin iki parmak altında olan ruha geçilir. Aynı hal-ler burda da gerçekleşir ardından normal hâle geçer. Huzur halini izah etmek gerçekten zordur. "Tatmayan bilmez." den-diği gibi izahta zorlanıyoruz. Sır dediğimiz yer kalbin üst kıs-mundadır. Hafî dediğimiz yer ruhun üst kısmıdır. Ahfâ döşü-müzün ortasıdır. Dışardan belli olmaz ama, Esad-ı Erbili Hazretleri'nin: "Gül yaprağının her noktası güldür." buyur-dukları gibi vücudun da her noktası Allah'ı zikreder.

Zikrin yapılış gayesi nedir?

Zikir yapılmasından maksad "Muhlis" vasfını kazanabil-mektir. "La ilahe illallah diyen cennete girecektir." diye bu-yurulmaktadır. Ama "Muhlisan" şartı vardır. Nedir bu tabi-rin manası; herşeyi Allah (c.c.)'in rızası için yapmaktır. "Muhlis" ve "Muhlas" tabirleri vardır. "Muhlis" ismi faildir. "Muhlas" ismi mef'uldür. Bu farkı talebeliğim esnasında dü-şünürdüm. Kastamonu'ya gittiğimizde Mehmet Feyzi Efen-di, bana bakarak: "Muhlis kesbîdir, Muhlas vehbîdir." diye-rek meseleyi derhal halletti. "Muhlas" olabilmek için uğraş-malıyız. O adama, rıza-ı ilahinin dışında birşey yaptırılmazsınız. Hesabı kitabı yoktur, ne yaparsa Allah rızası için yapar. İşte zikrin neticesi budur. **Mürşid dediğiniz zaman "dönüş-**

türücü" aklımıza gelir. Bulunulan halden, Peygamberimiz (s.a.v.)'in istediği güzel hale, ahlaka dönüşmektir gaye. Vazife almak hususunda da eksiklikler var. Uluorta "Kim vazife alacak?" deniliyor. İnsanlar birbirine bakıyor. Bunun hiçbir anlamı yok. Aldıktan birkaç gün sonra bu vazife unutulacaktır. Bir kere cezbolunması gerekir. Kalben muhabbet edilmesi gerekir. Bu muhabbet, bu zevk olmadan vazife alınmaz. Girişler de üç çeşittir. Birincisi; sadece Mevla'nın rızası için girenler. Bunlar hakikaten faydalanan kimselerdir. Allah'ın muhabbetine, bu yol vasıtasıyla ulaşmaya çalışırlar. Kimileri de, "Şu girdi, bu girdi, ben de gireyim." diyerek vazife alırlar. Öteki çıktığı zaman tabi o da çıkacaktır. Bir üçüncüsü de teşviklerle ders alanlardır. Bunlar da ne kadar teşvik edilirlerse o kadar kalırlar.

Allah Rızasının Yolları

İslam ahlakındaki en büyük gaye; ne yaparsak yapalım, yaptığımızı Allah rızası için yapmaktır. Birinci şart budur. Muhlas olabilmektir. Sonra "takva" gelir. Şeyh Mustafa Efendimiz'in de dediği üzere, tıpkı günümüzde doktora gitmeden bazı aletlerle ölçümlerin yapılması gibi, bizim de kendimizi ölçeceğimiz iki tane işaret vardır. Birincisi, ibadet-ü taati zevkle yapabilmektir. Efendimiz (s.a.v.)'in buyurduğu üzere, arş-ı âzâmın gölgesinde gölgelenecek yedi sınıftan birisi de, ibadet-ü taatini zevkle yapan gençtir. İnsanlar bu noktada ikiye ayrılır. Emir olduğu için yapanlar, bir de zevkle yapanlar. İkinci ölçümüz ise Allah korkusunun artmasıdır. Bu zikirleri yapmaktan maksat, takvanın meydana gelmesidir. Bu zikirler sayesinde, iki sınıf insandan, zevk almak için ibadet yapan insanlardan olmaya çalışırız. İbadetimizi zikirler sayesinde zevk içerisinde yaparız. Kuru kuruya değil, manasını düşü-

nerek ve o anda yaşayarak ibadetini yapan insanlarla bizim aramızda fark vardır.

Ömre Yeten Namaz

Hacı Hasan Efendimiz dört yıldan sonra askerden geldiğinde, bayrama bir gün kala, arefe günü, Kılavuz Hafız'la birlikte Adana'ya, Sami Efendimiz (k.s)'i ziyarete giderler. Bu sırada Sami Efendimiz'in gözü caminin avlu kapısındadır. Sonra içeriye girerler. Üstadımız ve Kılavuz Hafız içeri girerler, akşam gelmeleri kendilerine söylenir. Akşam huzura vardıklarında beraber namaz kılarlar. Üstadımızın: "Ya Rabbi! Arkamdakileri de affeyle, mağfiret eyle." diyerek tazarru içerisinde olduklarını da gönülleriyle hissederler. Secdeye vardıklarında, üzerlerinde o kadar büyük bir yük hissederler ki, sanki Erciyes dağı üzerlerindedir. Kalkamayacaklarını zannederler. Böyle bir zevkle namaz kılabilmek herkese nasip olmaz. Üstadımız: "Bu namaz ömrüme yetti." buyurmuşlardı. Gayemiz ibadetlerdeki bu zevke, bu şevke ulaşmak, ibadetlerimize, bedenimizden öte ruhumuzun da iştirakini sağlamaktır. İşte o zaman insan, yaptığı bütün faaliyetlerde yorulmaz, eğer ruh bedene tabi olacak olursa, yorgunluktan hiçbir şey yapacak güç bulamayız.

Günümüz modern dünyasının ızdırap içerisindeki insanına ve bu bireylerin oluşturduğu mutsuz toplumlara zikrin ne gibi faydaları olabilir?

Dikkat edecek olursanız, günümüzde insanımız manadan ziyade maddeye yönelmiş durumda. Çoğumuz, "Menfaatim ne olacak? Benim geleceğim, geçimim ne olacak? Çoluk-çoluğum ne olacak?" gibi endişelerin içinde kaybolmuş durumda. "Benim davam ne olacak? Benim inandığım hayat, bed-

nimde, çevremde, ülkemde nasıl kuvvet bulacak?" Bunları düşünenlerimizin sayısı çok az. Eğer bu düşüncüyü sağlayacak olursak, ahireti dünyanın önüne alacak olursak, Allah (c.c)'ın aşkını ve muhabbetini nefsanî arzuların önüne alacak olursak, birbirimizle olan ilişkilerimiz, ailemizle, çoluk-çocuğumuzla olan ilişkilerimiz, bütün maddî değerlere bakış açımız değişecektir. Yaptığımız zikirlerin bizde yapacağı en büyük etki, maddeyi de Allah (c.c)'ın emrine vermek olacaktır. Herşeyimizi, düşüncemiz uğrunda feda etme aşkı ve zevki olacak olursa, zikrimizin amacı yerine gelmiş olur. Toplumda îsâr olacak olursa, "Bugün ben alışverişte siftah yaptım, komşum yapmadı." diyebilecek insanlar yetişecek olursa, o toplumda huzursuzluk olur mu? Olmaz. Bir savaşta ölmek üzere olan ve suya ihtiyaç duyan bir sahabe, yanındakini göstererek suyun kardeşine verilmesini ister. Bir diğeri, diliyle ifade edemese bile gözüyle diğerini işaret eder. Böyle bir toplum elbetteki huzur içinde olur.

Ülkemizde Müslümanları yeni keşfeden bir kısım medya, İslam'ı toplum nezdinde kötüleyebilmek için bazı zikir törenlerini kullanıyor. Vücutlarının bazı bölgelerine çeşitli maddeler batıran insanlar, zikir meclislerinde ekranlara geliyor. Sizin konuya yaklaşımınız nasıl?

Onlar Müslümanları keşfedememiştir. Hakikaten Müslümanları keşfetseler, anlasalar, bu gibi itirazları ileri sürmezler. Mühim olan, gönlü derviş edebilmektir. "Gönlün derviş eyleyen hırkaya muhtaç değildir." sözü önemlidir. Tevacüt ve cezbe halleri, coşkunluk halleri, şer-i şerife uygun davranılacak olursa caizdir. Aksi halde büyük tehlikeler zuhur edebilir. Bunları göstermeler ise; onların niyetiyle alakalıdır. O tavırlara, gayri ihtiyari olursa müsaade edilmiştir. Dik-

kat ederseniz bu şiş batırmalar v.s. hep hay zikrinde yapılır. Cenab-ı Hakk, hayat sıfatıyla tecelli ediyor.

Son olarak eklemek istedikleriniz?

Rabbinin huzurunda hesap vereceğinin bilincinde olan, zikirle kalbî eğitimini yapmış insanların oluşturduğu toplumlarda huzursuzluk da olmayacaktır. Ayakta iken, otururken ve yan olarak yatarken, her an üzere zikri bize Cenab-ı Allah haber vermektedir. Toplumdan uzaklaşmadan zikir meclislerinin lezzetinden Cenab-ı Allah hepimizi nasibdâr eylesin.

Röportaj: Muhammet ALTINTAŞ

"İhram, Zâhiri Elbiseyi Çıkarıp Kefeni Giymektir."

Haccı ve Umreyi Allah için tam yapın (....) (Bakara: 2/196)

Müslüman bir insanın hayatında Hac ve Umre ibâdetinin, târifi mümkün olamayacak düzeyde farklı bir anlamı vardır.

Mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerim ve Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in sünnet geleneği de Hac ve Umre ibâdetinin fazileti hakkında biz Müslümanlara ışık tutacak önemli mesajlar vermektedir. Çünkü Hac ve Umre ziyareti, yüce dinimizin en seçkin ibâdetlerindendir. Öyleki konu etraflıca tetkik edilirse, Müslüman ferdin bu sâyede kazanacağı ecir başka hiçbir ibâdetde kendisine verilmemektedir. Ve kâmil anlamıyla, samimi olarak yapılacak Hac, Müslümanı küllîen arındırmakta ve onu Cenâb-ı Hakk'ın katında en müstesna yerlere getirmektedir.

Ebû Hureyre (r.a.), Rasûllullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu aktarır:

"Bir kimse, hacca gider, kötü söz etmez, kötülük işlemezse, anasından doğduğu günkü gibi günahlarından arınmış olarak döner."

Ayrıca söz konusu ibâdet, sâdece bireysel boyutta ifâ edilen bir vazife olmayıp; içtimâî, hatta uluslararası boyutu olan ciddî bir buluşma sürecidir. Yeryüzünün çeşitli bölgelerinden gelen Müslüman halkların bir noktada buluşması, hem ümmet bilincinin canlılığının sürekliliği açısından önemlidir, hem de yine milyonlarca Müslümanın Allah (c.c.)'ın emrini ve Peygamber (s.a.v.)'in kutlu sünnetini dikkate alarak bu meşakkatli ibâdeti yerine getirmenin heyecanını taşımaları ve aynı mânevî hazda Allah (c.c.)'ı tekbir, telbiye ve tehlil etmeleri, ondan başka ilâh, itaat edici tanımamaları ve Peygamber (s.a.v.)'in tüm Müslümanların yegâne önderi ve rehberi olduğunu hep bir ağızdan selât ve selâm getirerek te'yid etmeleri, olağanüstü güzel bir hâdisedir.

Biz bu yazıyı asıl okunması gereken kıymetli bir röportajın mukaddimesi şeklinde düşündüğümüz için sözü fazla uzatmadan, siz değerli okurlarımızı bir sohbet havasında geçen bu mülâkatla başbaşa bırakmayı istiyoruz. Cenâb-ı Hak'ka sonsuz hamdû senâlar olsun ki, geçtiğimiz Ramazan-ı Şerif 'te bu kutsal vazifeyi yapmayı bizlere âsib etti. Özellikle de çok mümtâz bir insanla yol arkadaşlığı yaparak gerçekleştirdiğimiz bu Umre'nin, deryadan bir katre misâli bıraktıklarını yine "o mümtâz insanın" dilinden siz âziz okurlarımızın istifâdesine sunmaya karar verdik. Ümid ediyoruz muvaffak olmuşuzdur. Ve siz bu yazıyı okurken inşaallah biz yine o kutsal topraklarda daha büyük bir ibâdeti gerçekleştirmenin huzurlu ve tatlı gayreti içerisinde olacağız. Belki ileri-

ki sayılarda o anıları da sizlere sunmanın imkânını yaşıyoruz. Mevlâ yolundan ayırmasın.

Umre Ziyaretinin Başlaması

Efendim! Sizinle geçtiğimiz Ramazan ayında çok feyizli ve bereketli geçtiğine inandığım bir Umre ziyaretinde bulunduk. Bu Umreyi izniniz olursa karşılıklı bir sohbet havasında okurlarımızın istifâdesine sunmak istiyorum. Sizler bir çok kez Hac ve Umre ziyâretlerinde bulundunuz. Ramazan ayı olması münâsebetiyle de daha bir anlamlı geçen bu son Umre'nin sizin için en farklı tarafı ne oldu?

Bismillâhirrahmânirrahîm. O yüce Allah (c.c.)'a hamd ve senâlar olsun ki, biz mü'minlere mukaddes kitâbının yolunu gösterdi; yine seçip sevdiği, râzı olduğu son Peygamberi Hz. Muhammet Mustafa Efendimiz (s.a.v.)'e ve onun âline, ashâbına selât ve selâmlar ederiz.

Bir çok defalar Cenâb-ı Hak lûtfetti, ihsân etti bizlere Umre ziyaretini. Yalnız, o gidiş-gelişlerimizi şu şekilde ifade etmem daha doğru olur diye düşünüyorum: Üstazımız Hazretleri Hacı Hasan Efendimiz'e sorarlarmış kaç defa gittiniz? Çok defa gitmelerine rağmen: "Saatim bozuluyor saatçiye gidiyorum yaptırıyorum, tekrar kullanıyorum, yine bozuluyor ve ben tekrar saatçiye gidiyorum." diyerek Hac ve Umre ziyaretlerini mütevazı bir hâl ile teşbih ederlermiş. Bizler de bu hâl üzere olamasak bile bir çok defalar yaptığımız ziyaretler olmasına rağmen, bu seferkinde ki farklılık, çok değişik kimselerle, oldukça müstesna şahsiyetlerle görüşmemiz, onlarla tanışmamız olmuştur diyebiliriz.

Ali Ulvi Bey'i Ziyâret

Özellikle Medine'de Ali Ulvi bey'e yaptığımız ziyaret herhalde sizde de çok güzel duygular bıraktı. Kendisi, gördüğümüz kadarıyla mâneviyatı yüksek bir zât.

Ali Ulvi Bey, Mehmet Akif'ten sonra denilebilir ki, en müstesna insan. Şiirlerini de aruz vezni üzere yazar. Kendisi, asil bir ailedendir. Konya'da Hacı Üveyszâde Mustafa Efendi Hazretlerinin çok yakınlarından. Büyüklerinden edep almış, güngörmüş ve edebini, erkânını bilen kıymetli bir insan. Bu emsalde insanların sayısı dünya yüzünde çok azaldı. Âdetâ, tavırlarıyla güzellikleri ortaya çıkıyor bu gibilerin. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e ashâbı soruyor: Ya Rasûlallah! Biz velileri nasıl tanırız? Peygamber Efendimiz de: "Görülükleri zaman Allah hatıra gelir." buyurmuştur. Yani Ali Ulvi Bey görüldüğü zaman; ne güzel, ne tatlı bir insan dedirtcek kadar mükemmel bir şahsiyet. Sadece biz değil, çoğu insan bu hakkı teslim ediyor. Ali Ulvi Bey kendisini ziyaret eden insanlara genellikle şu tavsiyeyi yapar: Siz öyle bir hacı, öyle bir umreci olun ki, memleketinize vardığınızda kendinize, "Yahu bu ne kadar güzel bir insan olmuş, ben de gitsem de Ahmet Efendi gibi, Mehmet Efendi gibi güzel bir insan olsam, iyi olsam, ahlâken seçkin olsam." diye dedirtmelisiniz. Yani bu tavsiyesiyle Ali Ulvi bey, Haccın ve Umrenin ahlâkıyla ahlâklanın ki, bir çok insanın da meylini kazanın demek istiyor. Benim de iştirak ettiğim güzel bir yaklaşım.

Gerçekten güzel bir insan Ali Ulvi Bey. Sizin de ifade buyurduğunuz gibi görüldüğü zaman Allah'ı hatırlatacak kadar.

Bir de ben Ali Ulvi Bey'i Sami Efendimiz'e çok benzetiyο-

rum. Üstazımız Hazretleri'nin vücûd u âlilerinde zâfiyet olduğu için zayıftılar. Bu zâtın da görünümü, sakalları, bakışları hep onu hatırlattı bize. Hacı Hasan Efendimiz, Ali Ulvi Bey'in Medine-i Münevvere'deki hânelerinde 19-20 gün kadar kalmışlar. Günler tamam olunca Hacı Hasan Efendimiz, belli bir miktar para gönderiyor kendilerine. Ali Ulvi Bey de: "Ben nasıl ondan para alırım, onunla şereflendi, saâdetlendi hânemiz, hayırlı insanlarla doldu taşı, kat'iyetle alamam." demiş. Geçen sene Hac ziyaretimizde de şöyle bir anı anlatmıştı kendileri: Üstazımız rahatsızlanmış ve Doktor Ali Kemal Belviranlı Bey muâyene etmiş. Doktor, biraz istirahat etmeniz gerekir, konuşmamanız lazım deyince, Üstazımızın, "Doktor Bey! Benim için konuşmamak demek öl demek, ben kardeşlerime konuşunca diriliyorum, rahatlıyorum ve huzur buluyorum." dediğini çok güzel bir üslupla anlatmışlardı.

Şeyh Zekeriya Efendi

Bu arada Medine'de Şeyh Zekeriya Efendi'ye yaptığımız ziyaret de pek anlamlı geçmişti.

Bundan üç-dört sene önce Cennetü'l-Baki'ye doğru yapılan son ilâve bölümlerde cuma namazı kılıyorum. Yanımda çok güzel bir insanın olduğu dikkatimi çekti. Demin de söylediğim gibi Allah'ın nûrunu her şeyiyle gösteren bir kimse. Biz kendisine doğru bakınca, o da bize doğru baktı. Ancak onun bakışını ben kalbimde hissettim. Sanki gözleri gönlümün içerisine girdi. Halbuki çevremizde birçok insan var ama onun bakışı benim gönlümdeydi. Sonra sorunca Şeyh Zekeriya Efendi olduğunu ifade ettiler. Diğer gelişlerimizde de kendileriyle görüşme imkânımız oldu, devlethânelerinde bulunma durumu gerçekleşti. Devlethâneleri Hz. Bilal (r.a.)

mescidinin hemen yanında. Burada en çok dikkatimi celbeden bizlere ikrâmları oldu. İnanın ikrâmlarının tadına doyum olmuyor, âdeta cennet taâmı gibi. Çünkü Hak rızâsı için yapıldığından, mânevi bir lezzet meydana geliyor. Ayrıca burada hadisler okunup, açıklanıyordu. Biz oradayken, Efendimiz (s.a.v.)'e salât ve selâm getirilmesinin fazileti hakkında bir bölüm okunmuştu. Müslümanların Efendimiz (s.a.v.)'e salât ve selâm getirdikleri zaman, Peygamber (s.a.v.)'in de bu salât ve selâmlara Medine sınırlarında doğrudan mukâbele ettikleri, Medine'nin haricindekilere de melekler vasıtasıyla salât ve selâmların ulaştığını çok tatlı bir şekilde anlatmışlardı. Bu sohbetin akabinde de topluca bir salât-u selâm getirmek, işi daha bir tatlandırmış ve büyük bir mânevî haz meydana getirmişti.

Seçkin Bir Toplulukla Buluşma

Medine'de tanışıp ziyaret ettiğimiz bir başka şahıs da, Allah aşkından yıllarca çile çekmiş mübârek bir zattı. Oldukça seçkin bir sohbet ve tanışma halkası teşekkül etmişti. Hatırlarsanız zât-ı âlinizle de tâ dönüş günümüze değin bu konu hakkında konuşmuştuk.

Dönüşümüzde de tebrik için gelen kardeşlerimize hep bu hayırlı insanlarla tanışmamızı, görüşmemizi anlatıyordum. Sizin bahsettiğiniz şahıs aslen Türkiyeli olup yıllarca çile çekip nefsinin ıslahı için çalışan bir insan-ı kâmil di. Daha önce bize târif etmişlerdi; şu şekildedir ve Ashâb-ı Suffe'de bulunur diye. İsmi oradan biri söylemiş olmalı ki, derhal tanıdım ve vardım yanına, enteresandır O da bizi tanıdı. Yani öyle uzun boylu tanışma, görüşme olmadan samimi bir hava gelişti aramızda. Ve bana akşama davetlimsin, iki tane kur-

ban kesiyorum dedi. Ben de başka bir yere davetli olduğumu söyledim ama ne mümkün çok ısrar etti. Biz yine önceden davetli olduğumuz yere vardık. Çünkü davete icâbet sünnettir. Gönüllerini aldık ve müsâade isteyerek o mümtaz insanın toplantısına katıldık. Vardığımız vakit gördüm ki, sözkonusu zât misafirlerini çok güzel karşılıyor, elinde telefon bir sağa bir sola koşuyor ve herkesin gönlünü almak için yoğun gayret gösteriyordu. Hiç kimse diyemezdi ki, bana bakmadı, benimle ilgilenmedi, halleşmedi. Herkese bir iltifatı, güler yüzü, tatlı sözü vardı. Sonra davetliler tamamlandı, davetliler de çok değişik cemaatlere mensup, müntesip insanlardı. Zaten benim edindiğim kanaat bu buluşmanın, bütün cemaat fertlerinin görüşmesi ve tanışması için yapılan bir sohbet toplantısı olmasıydı. Tabiki konuştukça, halleştikçe insanlar arasında bir ısınma da meydana geliyordu; bu da çok memnun edici bir durumdu.

Ashâbı Suffe'de İftar

Efendim, bu Umre ziyaretimizde Ramazan-ı Şerif olması münâsebetiyle ikindilerden hemen sonra Mescidi Nebî'de hazırlanan iftar sofralarında bulunduk. Hatta ikinci namazından sonra tekrar otele dönmeyip daha ön sıralarda yer bularak Peygamber (s.a.v.)'in kabri saadetlerinin yakınında hep iftar yapmayı denedik. Şükürler olsun ekseriyetle de muvaffak olduk; çok çok kalabalık olmasına rağmen. Bu durumun siz de bıraktığı anlam nedir öğrenebilir miyiz?

Tabîî o sofraların anlatılamayacak mânevî zevkleri var. Ben hep: "Ya Rabbi! Bu maddî sofralara oturuyoruz ama bizleri mânevî sofralardan da mahrum etme." şeklinde içimden geçiriyordum. Mürşidimiz Hacı Hasan Efendimiz, 1973 senesinde Ashâb-ı Suffe'de şunu anlatmışlardı: "Evladım! Pey-

gamber (a.s.)'in kabri saadetlerinde aynen Kâbe-i Muazza-ma'daki Zemzem mahalline inildiği gibi merdivenler var. O merdivenlerden sonra yeşil bir halı var, kendileri o halı üzerinde oturuyorlar ve Ümmeti Muhammed'e teveccüh buyuyorlar."

Necip Fazıl'ın "Kereminizden bir kırıntı yeter bu kıtmire" dediği gibi, ben de "Kereminizden bir kırıntı lütuf olmaz mı ya Rasûlallah!" şeklinde gönlümden geçiriyordum. Tabîî o sofralar midemizi doyuruyordu ama asıl gönlümüzü doyuracak sofraları arzû ediyoruz.

Ashâb-ı Suffe'nin Önemi

Bir de Mescidi Nebi'nin en müstesna yerlerinden biri olarak görülen Ashâb-ı Suffe üzerinde durmak istiyorum. Ashâb-ı Suffe'nin kıymeti nereden kaynaklanıyor, insanların âdeta birbirleriyle yarışarak ufak da olsa bir yer kapmak istedikleri bu mekânın önemini bize anlatır mısınız?

Efendimiz (s.a.v.)'in mescidi saadetindeki bir kaç önemli bölüm içerisinden biridir Ashâb-ı Suffe. Bugünkü anlamıyla, o mekânı, bir üniversite şeklinde telakki etmemiz mümkündür. Peygamber Efendimiz (a.s) zamanında hadisi şerifleri kaydeden ve devamlı ilimle meşgul olan kimseler bu bölümün müdâvimleriydi. Bir de, özellikle, fakir olan kimseler bu bölümde otururlardı. Mesela Ebu Hureyre (r.a.) Hazretleri gibi karın tokluğuna Rasûllullah (a.s)'ın huzurunda ilim öğrenmek amacıyla ayrılmayanlar vardı. Bir ara orada zenginler oturmaya başlamıştı ama Üstazımız Hazretleri: "Yine fakirler oturuyor burada; cepleri zengin ama kalpleri çok fakir, mütevazı insanlar." diye bahsederlerdi. Dikkat ederseniz bizim Türk hacıları (hepsi için söylemesek de büyük çoğunlu-

ğu böyle), Mescidi Nebi'de çok konuşuyorlar; hem de af buyurun bir kahvehânedelermiş gibi hareket ediyorlar. Biz bundan çok rahatsız olduğumuz için daha ziyâde ön tarafları tercih ediyorduk. Cennet Bahçesi çok müstesna bir mekân olduğundan dolayı sürekli kalabalıktı; bir başkasını incitmekten endişe ettiğimizden oraya gitmiyorduk, ama birazcık beklediğimiz vakit Ashâb-ı Suffe'de yer bulmamız imkân dahilinde oluyordu. Böylelikle de sürekli müşâhade etme imkânımız bulunuyor ki, buranın hep zikrullahla meşgul, râbıta ve murâkabe hâlinde insanlarla, devamlı Kur'an okuyan, tesbih çeken şahıslarla dolu olduğunu gözlemliyorduk. Ashab-ı Suffe'de bulunan insanların, Allah Rasûlü (s.a.v.) ile âdeta direkt bir iletişim kurmuş olduklarını hissediyorduk. Dolayısıyla çok seçkin bir hava meydâna geliyordu ve dikkat edersen biz hep burayı tercih ediyorduk.

Zât-ı âlînin de buyurduğu gibi buranın müdâvimleri çok seçkin kimselerdi ve bu simâlar pek değişmiyordu. Denilebilir ki, Ashâb-ı Suffe'nin âşığı insanlardı bunlar, onların yerleri de hep belliydi. Âdeta saatlerce burada ibâdet eden insanları görüyorduk.

Orada nimet de boldu. Mesela biri geliyor cebinden onlarca tesbih çıkarıyor (hem de çok kıymetli tesbihler) ve cemaate dağıtıyor. Bunun yanında iftar vakitlerinde siz de şâhit olmuşsunuzdur türlü türlü ikramlar cemaate dağıtılıyordu. Yani buranın müdâvimleri oldukça da cömert kimselerdi. Herkes birbiriyle mânen bir görüşme hâlindeydi âdeta. Bu sözlü bir görüşme değil, hâl'en bir görüşmeydi, kalbî bir iletişimdi.

Hacı Hasan Efendi'nin Mânevî Sadakası

Hakikaten de bunu çok yakînen müşâhade ettik. Farklı dilden olmalarına rağmen insanların kalbî iletişimlerinin,

onları devamlı bir noktada; özellikle de “muhabbet noktasında” buluşturduğunu gözlemledik.

1973-74 yıllarında Ashâb-ı Suffe'deyiz. Hacı Hasan Efendimiz'in yanında Pakistanlı Muhammet Zübeyr isminde genç bir kimse vardı. Öğrendik ki, Hacı Hasan Efendimiz, o Pakistanlı gence, Ashâb-ı Suffe cihetinde kalbî teveccühte bulunmuşlar. Yani kalben ona yönelmişler. O genç de Üstazımızın yanından hiç ayrılmıyor. Cenâb-ı Hak, “Şüphesiz sadaka fakirler içindir.” buyuruyor. Kalbi fakir olanlara da mânevî sadaka verilir. Üstazımız da, bazı kimselere böyle mânevî sadaka vermek için teveccüh ederlerdi. Yani oralarda bu durumlar vukû buluyor. Söylediğiniz gibi diller ayrı ama kalplerin birbirleriyle çok güzel münâsebetleri oluyor. Mesela yine Üstazımız, Pakistanlı bir âlimle tercüman vasıtasıyla konuşuyorlar. Yalnız tercüman, bazı değişiklikler yapıyormuş, derhal orada Üstazımız devreye girmişler ve: “Dilim acemi ama kalbim arabîdir, anlıyorum yanlış yapıyorsun tercüme-yi.” diye mütercimi ikaz etmişlerdir.

Cennetü'l-Bâki'nin Doyulmaz Güzelliği

Medine'de bir diğer önemli mekan Cennetü'l-Baki ismindeki, yaklaşık onbin sahabenin medfun olduğu yer. Burası da gerçekten insanın bütün hücrelerini etkileyecek kadar mânevî gizeme sahip bir kabristan.

Cennetü'l-Bâki tam Kubbe-i Hadrânın karşısında, Efendimiz (s.a.v.)'in mânevî kanatlarının altında, sanki Efendimiz (s.a.v.), orayı mânen kucağına almış gibi.

Sami Efendimiz (k.s.) de biliyorsunuz bu mübarek mekân da misafir.

Zaten iştiyakla Cennetü'l Baki'yi arzû etmişlerdir. Kendi-

lerine 50-60 sene önce Eyüp sırtlarından bir kabir alanı alalım teklifine, "Herkesi arzûsuna bıraksalar biz Cennetü'l-Baki'yi arzû ederiz." buyurmuşlardır. Yani sır vermezlerdi. Muhyiddin Arâbi Hazretlerine demişler ki, insanın büyüklüğü ne ile ölçülür, nasıl bilinir? Muhyiddin Arâbi Hazretleri, "kemâlatıyla" demiş. Başka ne ile bilinir? "kemâlatını gizlemesiyle" diyor. Yani büyüğün büyüklüğü kemâlatıyla ve kemâlatını gizlemesiyle bilinir demek istiyor. Tabî o güzel toprağı bir gül bahçesi gibi melekler dört bir tarafından tutup cennete silkeleyecekler. Orada binlerce Ashâb-ı Kiram medfun. Efendimiz (s.a.v.)'in zevce-i muhteremeleri dahil hepsi oradalar. Hani insan başka bir âlemde oluyor, mânevî bir deniz gibi âdeta.

Hac ve Umre Âdâbı

Sadece üzöldüğümüz bir nokta, oradaki resmî görevlilerin, Müslümanların yapacakları ziyaretleri kolaylaştırmaları gereğinin aksine -herhalde kendi mezheplerinden de kaynaklanan tutumlarıyla- pek hoş karşılamıyorlardı. Kabirlere karşı hatta Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in kabrine karşı Müslümanların yaptığı iltifatlara pek hoş bakmıyorlardı. Bu durum bizi çok üzdü.

İfrat ve tefrit vardı. İfrat; aşırı gitmek, tefrit; geride kalmak. Bu ölçüyü iyi korumak gerekiyor. Bakıyorsun bizim, Umreye ve Hacca giden kardeşlerimiz eğer serbest bırakılacak olsalar, oradaki kabirlerin topraklarını ve taşlarını olduğu gibi alacaklar. Bunun ölçüsünü artık onlar da kaçırıyor. Ama oradaki görevliler de şiddetle mâni olmak sûretiyle el bağlamalara bile engel oluyorlar. Böylelikle iki tarafta da ciddî bir hata görülüyordu. Mesela, edep dairesi içerisinde Pey-

gamber Efendimiz (s.a.v)'e üç adım geriden durulması gerekiyor. Fazla da sesimizi yükseltmememiz lâzım. Ancak - İran'dan gelen kadınlardı herhalde- ellerini ağızlarına koyup, çok acayip sesler çıkaranlar oluyordu. Bu tür hâdiseler de huzur kaçırıyor, pek iyi olmuyor. Dengeyi İslam'ın edebine göre iyi sağlamak gerekiyor. Mesela biz, Malezya'dan gelen hacıların eğitim görerek geldiklerine şahid olduk. Onlarda bir tebessüm, güleryüz vardı. Münâsebetleri de çok güzeldi. Çok hafif konuşuyorlar, bağırmıyorlar, birbirlerine çok saygı duyuyorlar, oradaki hacılara eziyet etmiyorlardı. Bir yer istendiği zaman derhal veriyorlar. Çok iltifatlı kimselerdi. Hacı Hasan Efendimiz'in tâbirini kullanayım isterseniz. Buyururlardı ki, bizim Türk Hacıları, orman yangınına benziyorlar. Mesela onlar hep Kur'an-ı Kerim'le meşgûl olurken bizim hacılarımız: "Şu ipekliyi nereden aldın, şu kadifeyi kaç aaldın. Hurma almaya ne zaman gidiyoruz." gibi basitliklerle meşgûl oluyorlar.

Müstesnaları olmakla birlikte ekseriyet bu ölçülerde. Mesela Ashâbı Suffe'de oturacaktım. Tabii bekliyorum bir kimse kalkarsa oturayım diye. Çünkü bu kutsal yerde kimseyi rencide etmek doğru olmaz. Bir Türk hacısının yanında az bir yer vardı; şuraya oturabilir miyim derken, derhal ayağa kalktı. Bâri ben kalkayım da sen otur! Sanki adama kalk ben oturayım demişim gibi, derhal sert bir tavırla kalktı. Dedim ki: "Bak burası Rasûlullah (s.a.v.)'ın huzuru, müsaitse oturacağım yoksa ben gidiyorum." Daha çok öfkелendi ve sinirli bir şekilde gülerek çekip gitti. Gördüm ki, çok bilinçsiz ve anlayışsız.

Bizim insanların, sanki İzmir'e, Marmaris'e gelip tatil yapıyormuş gibi havaları var. İbret almamız, derin düşüncelere dalmamız gerekirken, bakıyorsunuz Peygamber Efendimiz

(s.a.v.)'in hicret ederken gizlenmiş olduğu mağarada gülüşmeler, fotoğraf çekmeler; meşrubat kutularını saygısızca oraya buraya atmalar... Böyle durumları görmek insanı çok üzüyor. Halbuki, ibret almamız gerekir. Ve yine çoğu kardeşlerimizi görüyoruz, kapı, pencere, direk sayıyor. Bu gibi basit işlerle meşgul oluyor. Halbuki biz onun mânâsıyla meşgûl olmalıyız. Kabe'ye baktığımızda, Allah'ın tecellisinin olduğu bir mekânı, onun üst kısmında da her melâike-i kirâma kıyamete kadar ancak bir defa tavaf yapma sırasının geldiği Beytül-Mâmur'u düşünmemiz lâzım. Sonra Kabe-i Muazzama kutb-u cihânın kalbini, Mekke de bedenini temsil eder. Kabe-i Muazzama'nın, mânevî cihetine geçecek olursak; büyüklerimizden duyduğumuz kadarıyla çok sırların olduğu bir mekân. Bunları görmemiz gerekiyor. Oradan putlar nasıl temizlenmiş, tevhid akidesi gönüllere nasıl yerleştirilmiş. Bunları daha çok düşünmemiz gerekirken kapısıyla, penceresiyle, yapısıyla meşgul olmak çok abes kaçıyor.

Kalp Gözlerimizi Açalım

Umre ve Hac bir bilinç gerektiriyor. O kutsal toprakları, o mübârek yerleri ziyaret etmek önceden bir eğitimden geçmeyi zorunlu kılıyor. Bizim Türk hacıları malesef bu konuda biraz kısır. Diğer ülkelerden gelenler sizin de ifade buyduğunuz gibi daha bilinçliler. Ya Kur'an okuyorlar, ya tesbih çekiyorlar, ya râbîta ve murâkabe halindeler. Yani Türk hacıları bu konuda bir hayli eksikler.

Uçakta geliyoruz. Çok kıymetli bir zât yanbaşımızda durdu. Sami Efendi Hazretlerimiz'i, Hacı Hasan Efendimiz'i anlattı. Biz, çokça görmemize rağmen kendilerini böyle tanıyamadık. Ben o zât'a dedim ki; peki sizin Sami Efendimiz Hazretlerini tanıma imkânınız oldu mu, gördünüz mü kendileri-

ni? Gözlerini yumarak: "Dışını görüp ne yapayım. Ben onun mânâsını görüyordum, o beni mânâen kucaklıyordu." dedi. Daha sonra yine hayattayken tanışıp, görüşmediği halde Hacı Hasan Efendimiz'e olan aşkını, muhabbetini anlattı. Onun, Allah ve Rasûlün (s.a.v.)'e olan muhabbetini, saygısını ifade buyurdu. Ve uçakta yanımızda oturanlar, gözyaşlarına hakim olamadılar.

Onun için çok bilinçli olmamızda fayda var. Kalp gözlerimiz devamlı açık olmalı.

Kabe-i Muazzama'nın Nûru

Burada gözü-gönlü, kalbi açık olan insanları kastediyorsunuz herhalde Efendim. Yani zâhiren birşeyi görmek çok şey ifade etmiyor. Önemli olan kalben müşâhade etmek ve mânâ âlemini devamlı temâşa etmek herhalde.

Hîç şüphesiz. Kabe-i Muazzama bir baba ocağı, Medine-i Münevvere, Ravza-yı Mutahhara ise ana kucağı. Adem (a.s.) cennetten ilk indiğinde, "Ya Rabbi! Ben yalnız kaldım. Bu yalnızlığım nasıl gider?" dediğinde Hâlikımız, Kabe-i Muazzama'yı işaret ediyor. Ve Adem (a.s.), Hac ediyor, tavaf yapıyor. Öyle bir mekân orası. Celâl sıfatının tecelli ettiği bir yer. Sonra Kâbe deyip de gelip geçilmez ki. Her tarafı bir nûr. İsterseniz şöyle bir hadiseyle onu anlatmaya çalışayım. Kabe-i Muazzama'da; bir Arap, Sami Efendimiz Hazretleri ve Üstamız akşam vakti oturuyorlar. Arap olan şahsiyet, bir Kâbe'ye bir ay'a bakıyor; sonra gözünü Sami Efendimiz Hazretleri'ne çeviriyor. Bu durumu bir kaç kez tekerrür ettiriyor. Ve bunlara baktıktan sonra sürekli ağlıyor. Tekrar Kâbe'ye, Ay'a ve Sami Efendimiz'in yüzüne bakıyor ve yine ağlıyor. Oradan biri, Hacı Hasan Efendimiz'e, "Efendim bu Arap ne ya-

pıyor?" diye sorunca Üstazımız: "Üçünün nûrunu birbirinden ayıramıyor evladım." diyor. Mesela kendisiyle 16-17 gün beraber kalan, Develi'nin Tonbak köyünden Hacı Ahmet Yalçın isminde bir zâta buyuruyorlar ki; Ahmet Efendi! Kâbe'ye bir bak. Kâbe'ye baktığı zaman Kâbe değişiyor, yazı değişiyor, örtüler değişiyor. Zât'ın ifadesi: "Bir ömrün gözyaşını ondan sonra döktüm." diyor. İşte bu kardeşin durumu, dışını seven fakat içini gören insanların hâlini anlatıyor. Mesela Peygamber (s.a.v)'in huzuruna varmadan, Efendimiz (a.s.)'in: "Hoşgeldin ümmetim." dediği kimseler... Kokusunu daha memleketinden çıkar çıkmaz duyup da derin sevgilerle oraya koşan kimseler... Hatta öyle insanlar biliriz ki, "Efendimiz (s.a.v) dâvet etmedikçe gitmeyeceğim." diyor. Bu mânevî olgunlukda olan insan ona âşık olmaz mı?

Bu şuurla da Umre ve Hac ziyaretini yapan kimsenin alacağı lezzet de herhalde başka olmalı. Efendim, Medine'de bir önemli yer daha Uhud dağı. Orayı ziyaret ettik ve daha önce Hz. Hamza (r.a)'yı ziyaret etmiştik. Uhud dağı'nın bir taş, bir toprak olarak görünmesinden ziyâde başka bir anlamı da olabilir mi? Bu konuda Peygamber (s.a.v) Efendimizin bir hadisi şerifi var. Siz ne buyurursunuz?

Peygamber Efendimiz (s.a.v.): "Uhud bizi sever, biz de Uhud'u severiz." buyuruyor. Medine'deki diğer dağlar içerisinde Uhud'a bakıldığı zaman sanki nûr kaplı bir dağ gibidir. Bambaşka bir şekilde farkı müşâhade ediliyor.

Âdeta Medine'yi kucaklıyor.

Artık o bizim görüşümüz. Daha başka görenler de vardır şüphesiz.

Hicret Şuurunu Anlamak

Efendim, Medine'de belli bir süre kaldıktan sonra tekrar Mekke'yi ziyaret ederek ikinci bir Umre yapmamız nâsib oldu. Ben, Mekke'den Medine'ye katettiğimiz yol boyunca hep Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in Sıddık-ı Azâm Efendimiz'le gerçekleştirdikleri hicreti düşündüm ve hep onu tefekkür ettim. Yani biz araba ile yaklaşık 400 km'ye tekabül eden bir yolu tamamladık. Bedenen yorulduk, hat-ta mola verdik, yemek yeme, içecek içme ihtiyacı hissettik. O yolu, yarı yürüyerek, yarı deve sırtında günlerce kateden Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'i düşününce doğrusu çok his-lendim. Gerçekten türlü meşakkatlere, türlü çilelere göğüs germiş o kutlu Peygamber'in ümmeti şimdi ne halde. Âde-ta bir mirasyedi gibi yaşıyoruz.

İfade ettiklerinize katılıyorum. Yeri gelmişken hicret ko-nusunda da şunları söylememiz mümkündür: Efendimiz (s.a.v.), hicretinde her zaman gidilip geline bir yoldan değil de ters bir istikâmeti tâkip ederek yine aynı yola girmiştir ki, bununla da ümmetine siyaseti öğretmiştir. Yoksa yeryüzü Allah'ın izniyle Aleyhisselâtüvesselâm Efendimiz'in emrinde olabilirdi. "Dur", dese bütün kâfirler durabilirdi, gelmeyebi-lirlerdi. Fakat örnek olan Nebi-i Ekrem (a.s), ümmetine ders verebilmek için ters bir istikâmet tâkip ediyor. Bu, hicret hâ-disesinde en çok düşündürücü olan boyut, Ali Efendimiz ve Sıddık-ı Âzam Efendimiz'in tutumlarıdır. Dikkat ederseniz Ali Efendimizle Sıddık-ı Âzam düşmana karşı duruyor ve bu davanın lideri olan Aleyhisselâm Efendimiz'in hayatta kal-ması için canlarını fedâ ediyorlar. Ali Efendimiz (r.a) Pey-gamber Efendimiz'in mübârek yatağını bekleyerek, Sıddık'ı Âzam Efendimiz (r.a) de yine kendisini bu tehlikeli yolda yal-

nız bırakmayarak büyük bir fedâkârlık örneği sergilemişlerdir. Böyle bir durumda kendi hayatlarının onlar için hiçbir önemi kalmamıştır. Daha sonra her ikisine de Cenâb-ı Hakk iltifatta bulunuyor. Sıddık-ı Âzam'a bu fedakarlığından dolayı Hâlıkımız, kalbin zikrini Nebi Efendimiz vasıtasıyla telkin ediyor: "Benim sadrında ne varsa onu Sıddık-ı Âzam'a verdim." Bu, hicretin meyvelerindendir. Sonra Ali Efendimiz'e de açık zikir telkin olunuyor. Biliyorsunuz bütün tarikatlar bu iki ana gövdenin dallarıdır. Kâdiri dediğimiz yol Ali Efendimiz'in, Nakşi dediğimiz yol Sıddık-ı Âzam Efendimizin yoludur. Bunların hepsi Muhammedî'dir. Fakat gelen şahısların isimlerine göre ifadelendirildiği için Nakşî, Kâdirî, Halvetî, Celvetî diye tarifler yapılıyor.

Sonra Aleyhisselâm Efendimiz'in hicretinde birçok hâdisenin vukû bulduğu biliniyor. Hicret, öyle basit bir olay biçiminde telakki edilmemeli. Doğup büyüdüğü memleketini, malını-mülkünü, çocuğunu, yani bütün varlığını bırakmak herkesin yapabileceği, başarabileceği bir fedakârlık şekli değildir. Davası uğruna mü'minler bu çileye talip olmuşlardır. Bizde de denilse ki, "Sen Allah için malını-mülkünü terkedip de şu memleketten başka bir memlekete gideceksin." Ne kadar ağır gelir, ne kadar zor gelir değil mi? Onların fedakârlıklarını buna göre iyi tahlil etmemiz gerekiyor.

Mekke'ye İkinci Gidiş

İkinci Umremiz, gece 10:30 -11:00'e tekabül eden bir zaman diliminde Mekke'ye varmış olmamıza, hatta iftarı yolda açmış olmamıza rağmen, çok güzel geçti. Beytullah'ı görür görmez bütün yorgunluğumuz üzerimizden kalktı. O ikinci umreyi yapmasaydık sanki bir eksiklik hissedecektik.

Yüzlerce defa Kabe-i Muazzama'yı ziyaret etsek, Umre yapsak dahi yine eksiklik hissedecektik aslında. Çünkü oraya doyum olmuyor. Ekmek değil, aş değil. Maddi bir değer taşımayıp, tümüyle mânevî bir değer olduğu için oralara doyum olmaz. Ruhun gıdasıdır oralar. Mesela yoldayken düşünüyoruz; yatsak da sabah tavafımızı yapsak. Varınca, Kabe-i Muazzama'yı görür görmez bir dirilme meydana geliyor. Diyoruz ki, Safa, Merve'ye gitmeden önce biraz istirahat etsek; ama bakıyorsunuz yine bir canlılık geliyor ve o vazifeyi de yapıyoruz. Daha sonra sabah namazına kalkamayız herhalde diye içimizden geçiriyoruz. Çünkü 2 saat gibi bir müddet kalıyor ve siz müthiş derecede yorgunsunuz. Ancak namaz vaktinden önce bile kalkabildiğinize şahid oluyorsunuz. Bütün bunlar Allah (c.c.)'ın lûtuflarıdır. Mesela herhangi bir yere devamlı bakacak olsak bir süre sonra bıkkınlık gelecektir. Ancak Kabe'ye baktıkça değişiyor, baktıkça değişiyor. Usanma diye bir durum kesinlikle söz konusu olmuyor. Çünkü Kâbe'ye 120 rahmet iner buyruluyor. 60'ı namaz kılanlara, 40'ı tavaf edenlere, 20'si de bakanlara. Bizim bu Umre'den önce bir Hac yolculuğumuz oldu. O zaman sabah tavaf yapma imkânı bulabildik. Arkadaşlarımızla birlikte bir el değdiriyoruz Kabe-i Muazzama'ya, dua kitabındaki tavaf duaları sanki bizim feyzimize mâni oluyormuş gibi geliyor. Dolayısıyla o dualara değil de içimizden gelen dualara yöneldik. Fakat târif edemeyeceğimiz zevkle dönüyorduk. Yani oranın sırrı bambaşka, anlatılacak gibi değil. Ancak yaşanarak hissedilebilecek bir durum.

Sizin sözünü ettiğiniz ikinci ziyaretimiz hakikaten bize ganimet gibi geldi. Çünkü hem ziyaretlerimizi hem de vazifelerimizi yapmış, bitirmiştik. Zaten siz, ancak 9 gün sonra gelebilirsiniz. Ben de çok dua etmiştim: "Ya Rabbi refikımı da lûtfeyle." şeklinde. Derler ya; evvela dost sonra yol (Evvel refik

ba'de'-tarîk). Çok arkadaşlarımız gelmekle birlikte, sizin özellikle bulunmanızı istiyorduk. Cenâb-ı Hakk da lûtfetti. Kur'an'ın ifadesiyle, "gönüllerin birbirine ısındığı, meylettiği" kimselerle, o mekâna gidildiğinde hazzı da başka oluyor, zevki de başka oluyor. Bu, bize, Allah'ın bambaşka bir lûtfuydu.

İkinci Umre'mizi akşam vardığımız zaman yapıp, sabah Medine'ye geri dönmek istiyorduk. Çünkü bekleyenlerimiz vardı. Ama sabah namazından sonra, otelimize dönüp biraz dinlendik. Öğlen namazına tekrar Kabe-i Muazzama'ya geldik. Bir türlü ayrılmak istemiyorduk. Namazdan sonra otele dönmeyi istemedik, her zaman burayı mı bulacağız diye düşündük. Bâri teravih'i de kılalım öyle ayrılalım şeklinde karar verdik. Ancak ikindiden sonra sıcağın da etkisiyle biraz yorgun düşmüştük ki, iftar vaktine kadar zezem kuyuları var, aşağı katlarda, orada biraz istirahat edelim dedik. İftar vaktine yakın tekrar kalktık ve elhamdülillah devamlı meşgûl olduk.

Mekke'de Son Teravih

Ve Mekke'de, Kabe-i Muazzama'da son teravihimiz.

Evet, çok haz duyduğumuz bir teravih namazı oldu. Özellikle namazda imamın ayet-i celile okurken ağlaması, bizim içimizi ve gönlümüzü yakmıştı. Dikkat etmişseniz o ağlama durumunda imam, Lût (a.s.) vak'asını anlatan ayet-i celileyi okuyordu. Biliyorsunuz Lût (a.s.)'un karısı mü'mine değildi. Ve Lût (a.s.)'u ziyâret eden melekler için, çevresine: "Bizim evde güzel gençler var, çabuk gelin, yetişin." diye haber vermesi, gelen sapık insanların da Lût (a.s.)'a baskı yaparak: "O gençleri bize teslim edeceksin." demeleri ve Lût (a.s.)'un kavminin yavaş yavaş helâk olmaya doğru gitmesini anlatan âyet-i celileyi imam okurken hıçkırarak hıçkırarak ağlamıştı. Bu durum cemaati de kendinden geçirmiş ve Kabe-i Muazzama'da

yoğun bir duygusallık meydana getirmişti. İşte bu hâlleri de yaşamış olduk.

Sınırlı bir zaman olduğu için insan hiç ayrılmak istemiyor oralardan; âdeta her ânını değerlendirmek istiyor.

Bir hac yolculuğunda Üstazımız Hazretleri'ne yanındaki cemaat, cumayı kılmadan hemen ayrılalım diyorlar. Üstazımız da gâyet ince bir tavırla: "Burada bir cuma kılalım yüzbine tekâbü'l eden bir sevap kazanırız." diyor. Ancak hemen hemen hiç kimse kalmak istemiyor, hatta Üstazımız'a en fazla saygı duyanlardan birisi: "İşte oturacaksanız oturun biz gidiyoruz." diyor. O zaman Üstazımız buyuruyorlar ki: "Medine münafığı barındırmaz, herhalde içinde bir nifak alâmeti var ki, buradan ayrılmak istiyorsunuz. Gidin Rasûlullah (s.a.v.)'ın huzuruna tevbe ve istiğfar edin." Yani böyle olanlar da var. Oranın haz ve lezzetini duyup hiç ayrılmak istemeyenler de... Nasıl ki, Fuzûli: "Ya Rabbi! Beni öyle bir hâle getir ki, vücudumu öyle zayıf kıl ki, Medine'nin sokaklarında dolaşan köpeklere yem olayım." diyorsa, netice itibariyle, âşıklar da var, sâdıklar da var, bizim gibi âcizler de var.

Hacı Hasan Efendi (k.s.)'den Anılar

Estağfirullah. Efendim, sizin Hacı Hasan Efendimiz'le de birlikte Hac ve Umre'ye gittiğiniz dönemler olmuş. Bize bu ziyaretlerinizle ilgili yaşadığınız bir kaç anıyı nakleder misiniz?

Üstazımızla 73-74 yıllarında o mübârek mekânlara gittik. Benim gitmem çok âni oldu. Biz gitmeyi arzû edince, kısaca gönüllerine müracaât edip, bir istihâre yaptılar ve sonuç olumlu çıkınca birlikte gitmemiz mümkün oldu.

Üstazımız yolda giderken, kendi gönüllerinden doğan şiirler okurlardı, ilâhîler söylerlerdi. Ayrıca yolda belirli belde-

lere uğruyor, pek çok insanla görüşme ve sohbet yapıyordu. Mesela o gidişimizde Konya ve Adana'ya uğramışlardı. O zamanlar karayoluyla gidilme şansı olduğu için Halep'de, Hz. Zakeriya'yı ziyâret ettik. Şam-ı Şerif'te hâkeza önümüze düşüyor, dualar ediyor, tarifler yapıyordu. Üstadımız iç hallerini, mânevî durumlarını hiç haber vermezlerdi. Hep anlayabileceğimiz şekilde, normal bir insanmış gibi hareket eder ve böylece kendi âlemlerindeki durumlarını sezmemiz mümkün olmazdı. Yalnız, başkalarından duyar, öğrenirdik. Özellikle keşif, kerâmet ehli insanlar olurdu yanımızda. Mesela onlardan birinin anlattığına göre, Şam-ı Şerif'te, Salihîye diye bir mevki var; Mevlâna Halid Hazretleri'ni ziyârete gittiğimizde, kendilerinin Üstazımızı sevgi ve muhabbetle karşıladığını anlatmışlardı. Rahatsızlıkları da fazlaca olmasına rağmen, kendilerinde büyük bir aşk vardı. Zaten şeker hastalığı vücudunun bütün organlarını etkiliyordu. Kalp ve buna bağlı damar sertliği olmasına rağmen oraların aşkı kendisine herşeyi unutturuyordu.

Şâhit olduğum bir başka olayı anlatayım size. Kabe-i Muazzama'da, akşam namazına çok yakın bir vakitti; Altınolu-k'un karşısında oturuyorlardı. Ön taraflarda da birisi bir şeyler arar gibi dönüp dolaşıyor; uzun boylu, siyah ceketli, kırmızı örtülü birisi. Dediler ki, bu Afganistanlı biri ve Sami Efendimiz'i çok sevdiği için onu arıyor. Sami Sultanımız da henüz gelmemişlerdi. Afganistanlı o zât döndü dolaştı, sanki daha evvelden tanıyormuş gibi Hacı Hasan Efendimiz'in dizinin dibine oturdu ve elini eline aldı. Konuşma geçmedi aralarında. Gözler yumuldu. Bizler de bâzen gözümüz yumulu, bâzen açık ne oluyor misâli seyrediyoruz. Bir süre sonra, o zât âniden "Allah" dedi. Üstazımızda da derin bir inleme başladı. Sonra gözler açıldı. Karşılıklı konuşma oldu, adres-

leştiler ve biraz daha konuşup ayrıldılar. Hacı Hasan Efendimiz buyurdu ki: Tabiî kendi fazileti olmasına rağmen, sır vermezlerdi, sırlı bir mürşiddi. "Sami Efendimiz'den gelen mânevî tel daha kuvvetli geldi." diye. Bu gibi insanlar biraraya geldiklerinde aralarında mânevî bir etkileşim olurmuş, kimin mânevî durumu kuvvetli ise o onu etkisi altına almış. Tabiî iddia edilemez ki, o güçlü bu güçsüz şeklinde; herkesin anlamayacağı mânevî bir hâl bu.

Gönlünü Kâbe Edenler

Yine Üstadımız Hazretleri, Mekke'de bir tanıdığın evinde-ler. Hac ibâdetini îfâ için gelmişler. Ve bir gün rahatsızlıkları arttığından dolayı Kabe-i Muazzama'yı ziyârete gidemiyorlar. Bundan dolayı çok mahzûn oluyorlar, çok kederleniyorlar. Öyle ki, Allah (c.c) sevdiğı kulunun mahzûn olmasına ve kederlenmesine râzı olmuyor. Bizâtihi Kâbe ve Hacerü'l Esved mânâ âleminde Hacı Hasan Efendimiz (k.s.)'in yanına getiriliyor. İşte gönlünü kabe edenlerin durumu böyledir.

Firmaların Üstazımız İçin Rekabet Etmeleri

Dikkatimizi çeken bir başka hâdisde de; bütün turizm şirketlerinin Üstazımız'ı götürmek için büyük çaba sarfetmeleriydi. Çünkü Hacı Hasan Efendimiz nereye giderse millet oraya akardı. Biz de onunla gideceğiz diye. Onun için firmalar fotoğrafını alıp, "Bizimle gidiyor." şeklinde reklam yapıyorlardı. Tabiî bunda ayrım çok zor olurdu. Yine bir firmayla geldiklerinde, oradaki görevli şahışlar kendilerine çok hürmet ediyorlardı. Tabiî Efendimiz vasıtasıyla pek çok insan onlara dâhil olmuş ve ciddî paralar kazanmışlardı. Arafat'a geldik, çadırlar kuruldu. O zaman çadır parası alırlardı. Hacı Hasan Efendimiz para vermek isteyince, "Hayır sizden almayız." di-

yorlardı. "Nasıl olur sizden para alınız, bu kadar insan sizin hürmetinize geldi." diye. O zaman Hacı Hasan Efendimiz: "Ben ihlâsımı bozamam. Başkalarından ne almışsanız benden de onu alın." şeklinde buyurdular. Tabîî bunun üzerine adamların bir çadır parasını bile vermeyi vazife gören Üstadımız Hazretleri'ne muhabbetleri bir kat daha arttı ve dualar ettiler.

Biliyorsunuz Arafat'ta vakfeye durulur, farzdır bu (güneşin batım anlarında, yalnız batmadan önce). Ve insanlar, tam bu esnada gönüllerinden gelen mânevî bir heyecanla, zevkle, ağlayarak dua etmek isterler. Tabîî hocalar dua ediyorlar, insanlar da "amin" diyerek iştirak ediyorlar. İşte bu arada bir hoca dua ediyor ama insanlarda bir heyecan, haz yok. Hoca etkileyemiyor cemaati. Ama insanlar istiyor ki, edilen dua vesilesiyle gözyaşımız dökülsün, tüylerimiz ürpersin. Daha sonra bir kaç hoca daha dua ediyorlar ama bir türlü cemaat etkilenmiyor, hiçkimseye tesir etmiyor bu dualar. Cemaatin içinden biri, "Hacı Hasan Efendi de bir dua ettirsin." diyor. Efendimiz Hazretleri de mübârek ellerini açıp "amin" der demez millet hüüngür hüüngür ağlıyor. İşte burada iç temizliği, ruh temizliği ve niyetinin güzelliği yatıyor.

Yine Hac'dayız ve Mina'da istirahat ediyoruz. O devrede Aralık, Ocak ayları olduğundan dolayı soğuktu. Ben de soğuk olduğu için üzerime birşey almam gerekiyordu. Oradakiler de üstüme Hacı Hasan Efendimiz'in pardesüsünü attılar. Birden ben o pardesünün altında sanki başka bir âleme gittim; âdeta o Mina mevkiinde değil de başka bir yerlerdeydim. Târif edemeyeceğim çok hâller yaşadım. Bunu da hiç ama hiç unutamam.

Kaybolma Hâdisesi

Bir de daha önce şahsıma lûtfedip anlatmıştınız. Bir

kaybolma hâdiseniz olmuş. Onu da okurlarımıza anlatırmısınız?

Eskiden Mina mevkiinde gidişler, gelişler bugünkü gibi değildi. Aynı yoldan hem gidiş hem geliş sağlanıyordu. Şimdi gidişler ve gelişler ayrılmış durumda. Tabîi yine çok yoğun bir izdiham var; hele ki o devir. Biz çadırdan ayrıldık. Yanımda yeğenim Sami (o zamanlar 10 yaşlarındaydı) ve bir de kayınvalidem var. Üçümüz çıktık ama çıkınca birden kaybolduk. İnsanlar karşıdan geliyor, o onu yıkıyor sen ona çarpıyorsun, yer dar, millet sığmıyor, biz karıştırdık çadırı, bulamıyoruz. Fakat bu arada kaybolduğumuz Üstadımız tarafından keşfedilmiş, o da dâa ediyormuş: “Ya Rabbi! Yavrularımı Sen kurtar, Sen muhâfaza et cümleyle beraber.” şeklinde. Sonra oradaki görevliler kaybolduğumuzu anladılar ve bizi asker çadırının içerisine alıp çay ikram ettiler. Yoğun gayretler sonucu çadırı bulduk. Tam Efendimiz namaz kılarken çadırdan içeri giriyoruz, kendileri hem namaz kılıyorlar, hem de gözünün ucuyla bize bakıyorlardı. Üstamız, bu durumu, çok lâtif bir şekilde anlatırlardı. Daha sonradan öğrendim. Hacı Hasan Efendimiz dedi ki; o asker olarak gördüğünüz, belki Abdülkadir Geylânî olabilirdi. “Ben hep onları gönderdim sizi bulmaları için.” dedi. Hakikaten bulunmamız çok olağanüstü bir hâdiseydi. Çünkü târif edemeyeceğim bir izdiham söz konusuydu. Sonraları çevresindekilere: “Çocuklarım bulundu bir kurban keseceğim.” diyorlarmış.

Netice-i Kelâm

Efendim son olarak şunu sormak istiyorum. Bir Müslümanın hayatında o kutsal beldenin önemi ne olmalı. Son olarak bu sorumuza da cevap verirseniz çok memnun oluruz.

Çok kısa olacak ama izâhına ihtiyaç duyuyorum. "Haliyle hallenmek." Meselâ "Namaz mü'minin miracıdır." O zaman mirac zevkine erişmemiz gerekiyor. Hac İbâdetinde de, meselâ, ihramı giydiğimiz zaman ben şu zahiri elbisemi çıkarıp kefenimi giyiyorum diye bir hâl olmalı. Meselâ bir kurbanın kesilişinde bu kurban Allah'a kendisini fedâ ediyor. Acaba ben nasıl kendimi fedâ edebilirim duygusunu taşımak. Şeytan taşlama hâdisesini, sadece o mevkide yapıp ayrılmak değil. Bu bir şekli vazife olarak orada yapılıyor ama şeytanı ebedî olarak taşlamamız gerektiğinin bilincinde olmalıyız. Meselâ Arafat meydanında bütün insanların bir araya gelişi, mahşer meydanını hatırlatmalıdır. Mekke denildiği zaman 360 tane putun sökülüp atıldığı yer aklımıza gelmeli ve biz de gönümüzdeki dünya putunu, şehvet putunu, mal, mülk putunu, altın, gümüş putunu nasıl yıkarız da yerine Allah'ın ve Rasûlünün sevgisini yerleştiririz endişesini taşımalıyız. Efendimiz (s.a.v)'i ziyâret ederken, onun davasını kendi nefsimizde, ailemizde, çevremizde nasıl üstün tutarız da bütün insanlığı kurtuluşa erdiririz düşüncesinde olmamız gerekiyor. İşte bu şuurla yapılan Hac makbûl olan Hac'dır. Cenâb-ı Hakk cümlemize bu şuûrda Hac yapmayı nâsib etsin.

Röportaj: İlker ŞATANA

"Şükür, Allah'ın Nimetlerini Yolunda Sarfetmektir."

Muhterem Efendim, İslâm'da şükür nasıl târif edilmiştir?

Bismillâhırrahmanirrâhîm.

Cenâb-ı Mevlâmıza sonsuz hamd-u senâlar, Habibi, Râsûlû ve iki cihân güneşimiz Muhammmmed Mustafa -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz'e, âline, ashabına da salâtu selâm ederiz.

Şükür üç kısımda mütalaâ edilir: Dilin şükrü, beden şükrü ve kalbin şükrü biçiminde. Dil, şükrünü, "elhamdülil-lâh" diyerek yerine getirir. Beden, sahip olduğu azâları, Cenâb-ı Hakk'ın emirlerinin doğrultusunda hareket ettirmekle şükrünü tamamlar. Kalbin şükrü ise Allah (c.c.)'ın verdiği nimetlere karşı büyük bir tâzim içerisinde olmayla gerçekleşir. Malûmunuz, Cüneydi Bağdadî Hazretleri'ne henüz yedi yaşlarındayken yönlendirilen, "Şükür nedir?" sorusuna verdiği

cevap ne kadar mânîdardır: "Şükür Allah'ın nimetleriyle O'na isyan etmemektir."

Cenâb-ı Hakk, Kur'ân-ı Kerim'de: "Eğer şükrederseniz nimetimi arttırırım. Şükretmezseniz de azabım şiddetlidir." meâlinde ki ayet-i celile-i cemîlesi, şükür ile âlakalı en belirgin emirdir. Böylelikle mü'min, her dâim şükreder. O'nun dili, bedeni, kalbi devamlı Cenâb-ı Mevlâ'ya şükrederek, yaratılış gâyesini yerine getirir.

Tabi ki, şükür denildiği zaman, sadece Allah (c.c.)'ın verdiği maddî nimetlere karşı şükür anlaşılmamalıdır. Müslüman, herşeye -ayrım gözetmeksizin- şükreder; yani İslâm'a şükür, imân'a şükür, Kur'an'a şükür en mükemmel şükür örneğidir. Burada yalnız maddî olanlara yönelik değil, aynı zamanda mânevî değerlere karşı da şükür etmemiz gerektiğinden söz ediyorum. İşte mânevî olan değerlere de şükretmemiz, bu nimetlerin ziyâdeleşmesine vesiledir.

Kur'an-ı Kerim'de şükür ve sabır kavramlarının devamlı zikredildiği müşâhade edilir. Bunun özel bir anlamı var mıdır?

Efendimiz -sallallahü aleyhi ve sellem: "İmân iki yarımdan müteşekkil bir bütündür. Bir yarısı şükür, bir yarısı sabırdır." buyuruyor. Yine bir hadis-i şerifinde; "Mü'minin işine taaccüb ederim. Başına bir musibet gelirse sabreder. Bu onun için nimet olur. Bir nimete kavuştuğu zaman da şükreder. Bu da onun için ecir olur, mükâfat olur." buyuruyor. Dikkat edilirse Arapça'da "taaccüb", imrenme mânâsına gelir. Yani Efendimiz -aleyhisselâm: "Mü'minin işine imrenirim." demek istiyor. Bu da hakikaten mü'min için büyük bir iltifattır.

Kur'ân-ı Kerim'de, sizin de belirttiğiniz gibi şükür ve sa-

bir; Müslümanlara hatırlatılarak devamlı zikredilmektedir. Çünkü yukarıda ifade ettiğimiz hadisi şerifte de buyrulduğu üzere, mesele, imân ile alâkalı bir durumdur. Yine Rasûlu Ekrem -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz: "İnsanlara şükretmeyen Allah'a da şükretmez." buyuruyor. Bu, anlayanlar için, ibret alanlar ve tefekkür edenler için oldukça önemli bir îkâzdır.

Sabır kavramına da bu vesileyle kısaca bir temâs edelim. Sabır, Kur'ân-ı Kerim'de değişik şekillerde târif edilir. Umumî târiflerde: "Allah'tan gelen musibetlere karşı sabır", "İbâdetle sabır", "İsyan işlememeye sabır." Bir de "sabır cemil" vardır ki, müsibeti, Hakk'tan geldi diye bir nimet olarak, bir hediye olarak telakki etmektir. İnsanlarımız sabretmeyi sadece tek yönlü, tek taraflı olarak yorumlamaktadırlar. Sabır, yalnızca yüzün bir tarafına vurulduğu zaman öbür tarafı dönme anlamında değildir. Sabır aynı zamanda "sebat" mânâsına gelir. Rabbımız Teâlâ Hazretleri; "Ey mü'minler sabrediniz ve sabır yarışına giriniz." buyurmaktadır. Buradaki sabır yarışına girin, "sebat edin" anlamına gelmektedir. Yani konuyu tek boyutlu olarak mütalaa etmemek gerekir diye düşünüyorum.

Ayrıca şükür meselesiyle ilgili olarak Rasûlullah -aleyhisselam- Efendimiz'den bir örnek vermeyi isabetli görmekteyim:

Ebu Eyyüb el-Ensâri Hazretleri (r.a.)'nin bir yemek davetinde, Efendimiz -aleyhisselam- ağlamışlardır. Sofrada bulunan eti işâret ederek, "Kızım Fâtıma (radiyallahu anha) tam altı aydır bundan yememiştir." buyurarak, Fatıma validemize de o etten götürülmeyene kadar ete elini sürmemişlerdir. Yani Efendimiz -aleyhisselâm- fakiri, yoksulu gözetmeden, onlara ikram etmeden hiçbir zaman rahat etmemişlerdir. Bir

defasında ikinci namazından erken ayrıldılar. Sahabe-i Kirâm'ın, "Ya Rasûlallah! Neden ikinci namazından sonra erken ayrıldınız?" sorusuna, Rasûlu Ekrem Efendimiz (s.a.v.), "Üzerimde birkaç tane altın vardı. Bunların benimle sabahlamasını arzû etmedim, dolayısıyla fakirlere dağıttım." buyurmaları, bizler için en güzel örnektir. Yine Fahri Kâinat Efendimiz, Uhut dağının etrafında dolaşırlarken buyurdular ki: "Gönlüm arzu eder ki, Uhut dağı hep altın olsun. Borcum olan birkaç dirhemi verdikten sonra, hepsini Allah yolunda infak etsem ne kadar hoşuma giderdi." Dikkat edilirse Efendimiz (aleyhissalatu ves'selâm), hep, mesaj vererek bize şükürün en güzel, en müşahhas târifini yapıyor ki Allah (c.c.)'ın vermiş olduğu nimeti, yolunda sarfetmektir şükür. Bundan daha sarîh bir mânâsı olabilir mi ki şükürün?

Efendim! Konumuzu çok güzel bir şekilde toparladınız. Sizi bu hâlinizle fazlasıyla yorduk, Allah râzı olsun. Çok teşekkür ediyoruz.

Estağfirullah. Cenâb-ı Hakk sizleri muvaffak kılsın. Çalışmalarınızı dikkatle tâkip ediyoruz. Duâlarımız hep sizinle...

Röportaj: İlker ŞATANA

Not: Üstadımız, Yeni Dünya dergisinin "Şükür" konusunu işlediği sayısı için yapılan bu röportaj esnasında, elim bir trafik kazası geçirmiş olmalarının neticesinde, yatakta, hareketsiz bir şekilde yatmaktadırlar. Ağır bir rahatsızlık içinde bulunmalarına rağmen bu talebi geri çevirmemişler, ellerinden geldiğince, Müslümanlara, bu halleriyle de olsa faydalı olmaya çalışmışlardır.

Kemalât

Ali Ramazan Dinç

Dinin daha iyi anlaşılması ve yaşanmasındaki gaye müslüman şahsın kemâlatını gerçekleştirecek yolu açmak, kişinin bu zor yolda karşılaçaşacağı engelleri hangi usullerle aşacağını bildirmektir. Yolumuzun ışıkları, karanlıkları, gerekliliği, varışın amaç ve doğrultuları Kemâlât ile önümüze serilmektedir. Herkes kendi serüvenini yaşamaktadır. Müslüman bir şahsın serüveni Kemâlât ile sonuçlanmaya doğru olmalıdır.

Zira KEM ÂLÂT İLE KEMÂLÂT OLMAZ

mavi
YAYINCILIK